

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1998-1999

21 AVRIL 1999

Proposition de loi créant un Institut des juristes d'entreprise

RAPPORT

FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. **DESMEDT**

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs : MM. Lallemand, président; Bourgeois, Mmes de Bethune, Delcourt-Pêtre, MM. Erdman, Goris, Hotyat, Mahoux, Mme Merchiers, MM. Raes, Vandenberghe et Desmedt, rapporteur.

2. Membres suppléants : MM. Goovaerts, Hatry, Mme Jeanmoye et M. Van Wallendael.

Voir:

Documents du Sénat :

1-45 - S.E. 1995 :

N° 1: Proposition de loi de M. Hatry.

1-45 - 1995/1996 :

N° 2: Amendement.

1-45 - 1998/1999 :

N°s 3 à 5: Amendements.

Les annexes seront distribuées ultérieurement.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1998-1999

21 APRIL 1999

Wetsvoorstel tot oprichting van een Instituut voor bedrijfsjuristen

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT
DOOR DE HEER **DESMEDT**

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden : de heren Lallemand, voorzitter; Bourgeois, de dames de Bethune, Delcourt-Pêtre, de heren Erdman, Goris, Hotyat, Mahoux, mevrouw Merchiers, de heren Raes, Vandenberghe en Desmedt, rapporteur.

2. Plaatsvervangers : de heren Goovaerts, Hatry, mevrouw Jeanmoye en de heer Van Wallendael.

Zie:

Gedr. St. van de Senaat :

1-45 - B.Z. 1995 :

Nr. 1: Wetsvoorstel van de heer Hatry.

1-45 - 1995/1996 :

Nr. 2: Amendement.

1-45 - 1998/1999 :

Nrs. 3 tot 5: Amendementen.

De bijlagen zullen later worden rondgedeeld.

SOMMAIRE

	Pages
Remarque préliminaire	4
I. Exposé introductif de l'auteur de la proposition de loi	4
II. Premier échange de vues	7
III. Audition des milieux intéressés	15
1. Texte de base	15
2. Audition de	
— M. De Bruyne, président de l'Association belges des Juristes d'entreprise;	40
— M. Marchandise, ancien président de l'Association belge des Juristes d'entreprise et de l'Association européenne des Juristes d'entreprise;	41
— Mme Paelinck, administrateur de l'Association belge des Juristes d'entreprise;	41
— M. Van Dorpe, doyen de l'Ordre national des avocats de Belgique;	41
— M. Lamon, membre de la «Vereniging van Vlaamse Balies», et responsable de la législation au sein de celle-ci	41
A. Exposé de M. De Bruyne président de l'Association belge des juristes d'entreprise	41
B. Exposé de M. Van Dorpe, doyen de l'Ordre national des avocats de Belgique	46
C. Exposé de M. Lamon, représentant de la «Vereniging van Vlaamse Balies», et responsable de la législation au sein de celle-ci	49
3. Réponses des représentants de l'Association belge des Juristes d'entreprise	51
A. Réponse de M. De Bruyne	51
B. Réponse de M. Marchandise	52
C. Réponse de Mme Paelinck	53
4. Questions et observations des membres de la commission	55
5. Réponses complémentaires de l'Association belge des Juristes d'entreprise	56
IV. Suite de la discussion	65
V. Discussion des articles	67
Article premier	67
Article 2	67
Article 3	68
Article 4	68

INHOUD

	Blz.
Opmerking vooraf	4
I. Inleidende uiteenzetting door de indiener van het wetsvoorstel	4
II. Eerste gedachtewisseling	7
III. Hoorzitting met de betrokken beroepskringen	15
1. Basistekst	15
2. Hoorzitting met	
— de heer De Bruyne, voorzitter van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen	40
— de heer Marchandise, gewezen voorzitter van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen;	41
— mevrouw Paelinck, beheerder van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen;	41
— de heer Van Dorpe, deken van de Belgische Nationale Orde van advocaten;	41
— de heer Lamon, lid van de Vereniging van de Vlaamse Balies en binnen die vereniging verantwoordelijk voor de wetgeving	41
A. Uiteenzetting van de heer De Bruyne, voorzitter van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen	41
B. Uiteenzetting van de heer Van Dorpe, deken van de Nationale Orde van advocaten	46
C. Uiteenzetting van de heer Lamon, vertegenwoordiger van de Vereniging van Vlaamse Balies en binnen die vereniging verantwoordelijk voor de wetgeving	49
3. Antwoorden van de vertegenwoordigers van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen	51
A. Antwoord van de heer De Bruyne	51
B. Antwoord van de heer Marchandise	52
C. Antwoord van mevrouw Paelinck	53
4. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	55
5. Aanvullende antwoorden van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen	56
IV. Vervolg van de bespreking	65
V. Artikelsgewijze bespreking	67
Artikel 1	67
Artikel 2	67
Artikel 3	68
Artikel 4	68

Article 5	69
Article 6	73
Article 7	74
Articles 8 et 9	75
Article 9	76
Article 10	76
Article 11	76
Article 12	78
Article 13	79
Article 14	80
Article 15	82
Article 16	85
Article 17	85
Article 18	86
Article 19	87
Article 20	87
Article 21	87
Article 22	90
Article 23	92
Article 24	92
VI. Votes	95

Artikel 5	69
Artikel 6	73
Artikel 7	74
Artikelen 8 en 9	75
Artikel 9	76
Artikel 10	76
Artikel 11	76
Artikel 12	78
Artikel 13	79
Artikel 14	80
Artikel 15	82
Artikel 16	85
Artikel 17	85
Artikel 18	86
Artikel 19	87
Artikel 20	87
Artikel 21	87
Artikel 22	90
Artikel 23	92
Artikel 24	92
VI. Stemmingen	95

REMARQUE PRÉLIMINAIRE

La proposition de loi créant un Institut des juristes d'entreprise a fait l'objet de plusieurs dépôts successifs au cours des législatures antérieures.

La commission de la Justice a commencé lors de la précédente législature l'examen de la version du texte déposée le 9 janvier 1992 (doc. Sénat, n° 54-1, SE 1991-1992). L'exposé introductif et le premier échange de vues reproduits ci-après sub I et II ont eu lieu lors de la réunion de la commission du 1er février 1995(1). Ils sont intégrés au présent rapport, en raison de l'intérêt qu'ils présentent pour l'ensemble de la problématique.

Les auditions et débats ultérieurs ont eu lieu au cours de la législature actuelle, sur la base de la version de la proposition déposée le 5 juillet 1995 (doc. Sénat, n° 1-45/1).

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DE L'AUTEUR DE LA PROPOSITION DE LOI

L'auteur de la proposition de loi rappelle que celle-ci avait déjà été déposée en 1981 par M. Storme et consorts, et qu'il l'a lui-même redéposée le 9 janvier 1992.

Depuis l'élaboration de ce texte, la situation a évolué de telle sorte que les motivations qui inspiraient les auteurs de la proposition en 1981 se sont encore renforcées.

En effet, dans les années 50, les études de droit conduisaient presque exclusivement à la profession d'avocat.

Depuis lors, les choses ont profondément changé, et ce pour deux raisons :

— l'escalade dans le domaine du droit international, et en particulier du droit européen. Celui-ci est aujourd'hui d'une importance fondamentale, que ce soit dans le domaine économique et social, ou dans celui de la concurrence;

— le rôle du juriste dans le domaine économique et social.

À cet égard, la spécialisation des études de droit, intervenue dans les années 60, a également contribué à relever le niveau de ces études, qui jouent

(1) Ont participé à la réunion Mmes les sénatrices et MM. les sénateurs Vandenberghe, Van Rompaey, Verhoeven, Borin, Erdman, Pataer, Van Belle, Barzin, Cahay-André, Delcourt-Pêtre, Lozie, Creyf, Van Erps, Dighneef, Leroy, Stroobant, Hatry et Buelens.

OPMERKING VOORAF

Het wetsvoorstel tot oprichting van een Instituut voor bedrijfsjuristen is tijdens de vorige zittingsperiode al meer dan eens ingediend.

Tijdens de vorige zittingsperiode was de commissie voor de Justitie al begonnen met de behandeling van de tekst zoals die op 9 januari 1992 was ingediend (Stuk Senaat, nr. 54-1, BZ 1991-1992). De inleidende uiteenzetting en de eerste gedachtewisseling — die hierna volgen onder de punten I en II — hebben plaatsgehad tijdens de commissievergadering van 1 februari 1995(1). Deze punten zijn in dit verslag opgenomen vanwege hun belang voor deze problematiek.

De hoorzittingen en de verdere bespreking hebben tijdens deze zittingsperiode plaatsgehad op basis van de tekst van het wetsvoorstel dat op 5 juli 1995 is ingediend (Stuk Senaat, nr. 1-45/1).

I. INLEIDENDE UITEENZETTING VAN DE INDIENER VAN HET WETSVOORSTEL

De indiener herinnert eraan dat het wetsvoorstel reeds in 1981 werd ingediend door de heer Storme c.s. en dat ondergetekende het opnieuw heeft ingediend op 9 januari 1992.

De situatie is sinds de tekst is opgesteld, zo geëvolueerd dat de beweegredenen die de indieners van het wetsvoorstel in 1981 tot hun initiatief dreven, vandaag in nog sterkere mate gelden.

In de jaren 50 leidde een studie in de rechten haast automatisch tot het beroep van advocaat.

Dat is sedertdien grondig veranderd en wel om twee redenen :

— doordat het belang van het internationaal recht en vooral van het Europese recht enorm zijn toegenomen. Dat laatste is vandaag van fundamenteel belang, zowel op economisch en sociaal vlak als op het gebied van de mededinging;

— doordat de rol die juristen op economisch en sociaal vlak spelen ook groter is geworden.

In dat opzicht heeft ook de specialisatiemogelijkheid die in de jaren 60 bij een studie in de rechten mogelijk is geworden, bijgedragen tot het hoger

(1) Aan die vergadering hebben deelgenomen de senatoren Vandenberghe, Van Rompaey, Verhoeven, Borin, Erdman, Pataer, Van Belle, Barzin, Cahay-André, Delcourt-Pêtre, Lozie, Creyf, Van Erps, Dighneef, Leroy, Stroobant, Hatry en Buelens.

aujourd'hui un rôle de plus en plus important dans nos facultés universitaires.

C'est donc vers le droit international et vers le droit économique que s'oriente l'activité du juriste des années 90 et du 21e siècle.

On se référera également aux développements qui précèdent la proposition et en particulier à l'argument selon lequel la profession de juriste d'entreprise est aujourd'hui une profession juridique à part entière.

D'autre part, les débouchés de cette carrière sont équivalents à ceux du juriste qui s'inscrit au barreau.

Tout comme les études de médecine conduiront de plus en plus à des activités de recherche, il importe de mettre en évidence l'importance fondamentale de l'orientation vers la profession de juriste d'entreprise.

Cette profession est originale et complémentaire par rapport aux autres professions juridiques.

Elle conduit à un certain nombre d'actes essentiels dans notre vie économique et sociale.

À l'occasion de la célébration, en juin 1993, du 25e anniversaire de la création de l'Association belge des juristes d'entreprise, une série d'articles ont été publiés, qui ont souligné la spécificité de cette fonction :

— un article du *Soir* du 29 décembre 1993, intitulé « Barreau et juristes d'entreprise se rapprochent à Charleroi. — Deux conventions comblent partiellement un vide. »;

— un article de *la Nouvelle Gazette* du 30 décembre 1993, intitulé « Avocats et juristes d'entreprise. Le début d'une collaboration à Charleroi. »;

— un article de *l'Entreprise et l'Homme*, n° 4 de 1993, intitulé « Profession : juriste d'entreprise. »;

— un article de *l'Echo* du 4 novembre 1993, intitulé « Aux services de l'entreprise et de ses droits : affirmer le statut du juriste d'entreprise. »;

— un article de *la Libre Belgique* du 20 octobre 1993, intitulé « Le juriste en entreprise. »;

— un article du *Bulletin de la FEB*, n° 2 de 1994, intitulé « Le juriste d'entreprise : un atout aussi pour les PME. ».

Enfin, on peut lire, dans un article de la revue *Trends — Tendances* du 23 février 1993, paru sous le titre « La fin de l'indifférence », les réponses données par Maître Pierre Legros, alors bâtonnier de l'Ordre français des Avocats du Barreau de Bruxelles à certaines questions, qui pourraient également surgir lors de l'examen de la proposition.

niveau van die studie, die binnen onze universitaire faculteiten een steeds grotere rol krijgt toebedeeld.

De juristen richten hun bedrijvigheid in de jaren 90 en in het vooruitzicht van de 21e eeuw dus op het internationaal recht en het economisch recht.

Voorts kan worden verwezen naar de toelichting die het wetsvoorstel voorafgaat en vooral naar het argument dat het beroep van bedrijfsjurist heden ten dage wordt beschouwd als een volwaardig juridisch beroep.

De toekomstmogelijkheden van de bedrijfsjuristen zijn trouwens evenwaardig aan die van een jurist die zich inschrijft bij de balie.

Net als bij de studie in de geneeskunde, die steeds vaker leidt tot werk in de sector van het wetenschappelijk onderzoek, dient men het fundamenteel belang te onderstrepen van de keuze voor het beroep van bedrijfsjurist.

Dit beroep heeft een eigen inhoud en vult de andere juridische beroepen aan.

Het geeft aanleiding tot een aantal activiteiten die van wezenlijk belang zijn in ons economisch en sociaal leven.

Naar aanleiding van de viering van de 25e verjaardag van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen in juni 1993, is een reeks artikels verschenen die het eigen karakter van het beroep beschrijven :

— in *Le Soir* van 29 december 1993: « Barreau et juristes d'entreprise se rapprochent à Charleroi. Deux conventions comblent partiellement un vide. »;

— in *La Nouvelle Gazette* van 30 december 1993: « Avocats et juristes d'entreprise. Le début d'une collaboration à Charleroi. »;

— in nummer 4 van *L'Entreprise et l'Homme* van 1993: « Profession : juriste d'entreprise. »;

— in *L'Echo* van 4 november 1993: « Aux services de l'entreprise et de ses droits : affirmer le statut du juriste d'entreprise. »;

— *La Libre Belgique* van 20 oktober 1993: « Le juriste en entreprise. »;

— het *bulletin van het VBO* nr. 2 van 1994: « Le juriste d'entreprise : un atout aussi pour les PME. ».

Een artikel dat op 23 februari 1993 is verschenen in *Trends-Tendances* ten slotte, gaf onder de titel « La fin de l'indifférence » de antwoorden die de heer Legros, toen stafhouder van de *Ordre français des avocats du Barreau de Bruxelles* geeft op bepaalde vragen die bij de bespreking van het wetsvoorstel naar voren kunnen komen.

Maître Legros prend nettement position en faveur de la création d'un Institut des juristes d'entreprise, et décrit de façon extrêmement positive la spécificité de cette fonction.

La proposition de loi déposée le 9 janvier 1992 a précédé la dernière réforme des institutions belges, et en particulier les réformes de 1993.

Par conséquent, quelques adaptations étaient nécessaires, en ce qui concerne notamment le conseil de l'Institut des juristes d'entreprise, et l'équilibre linguistique à assurer au niveau de la présidence et des deux vice-présidences.

De heer Legros is duidelijk voorstander van de oprichting van een Instituut voor bedrijfsjuristen en beschrijft het specifieke karakter van dat beroep in uiterst positieve bewoordingen.

Het wetsvoorstel van 9 januari 1992 werd ingediend vóór de jongste hervorming van de Belgische instellingen en in het bijzonder vóór de hervormingen van 1993.

Bijgevolg waren enkele aanpassingen noodzakelijk wat betreft inzonderheid de raad van het Instituut, de bedrijfsjuristen en het taalevenwicht op het niveau van het voorzitterschap en van de twee ondervoorzitters.

II. PREMIER ÉCHANGE DE VUES

Un membre constate que cette matière suscite de nombreuses réflexions.

L'intervenant se réfère tout d'abord à l'évolution de la réglementation française en la matière.

À un moment donné, on a décidé en France que les «conseillers juridiques», juristes indépendants, n'appartenant pas à un barreau, seraient incorporés au barreau, essentiellement dans le but de les soumettre aux règles déontologiques strictes applicables aux avocats.

La proposition à l'examen semble porter essentiellement sur les juristes d'entreprise qui ne sont pas indépendants, mais liés par un contrat d'emploi de cadre, voire de membre de la direction.

Lorsqu'on parle d'appliquer un système disciplinaire à ces juristes, qui travaillent sous l'autorité et la surveillance d'autres personnes, il apparaît clairement que les sanctions disciplinaires que l'on veut imposer au subordonné doivent l'être en premier lieu à ceux sous l'autorité desquels il agit, et aux décisions desquels il n'est pas en mesure de s'opposer, même s'il a lui-même des objections d'ordre déontologique à faire valoir.

L'auteur de la proposition a bien senti qu'il ne pouvait instaurer une protection du titre de juriste d'entreprise sans y adjoindre des règles déontologiques et même des sanctions disciplinaires.

Il n'explique cependant pas comment il entend combiner ces mesures disciplinaires avec des relations de travail.

Ainsi, quel sens peut avoir la suspension disciplinaire d'un juriste d'entreprise, qui est lié par un contrat d'emploi ?

Faut-il conclure que ce contrat est lui aussi immédiatement suspendu ?

Le patron pourrait-il, après avoir lui-même donné les instructions qui ont conduit à la sanction disciplinaire, tirer argument de celle-ci pour se séparer de son employé à des conditions financières plus favorables à la direction ?

L'intervenant pourrait encore accepter un système où, dans l'intérêt du monde de l'entreprise, des autorités judiciaires, et de la vérité et de la sécurité juridique, l'on attacherait certaines conditions et garanties au port du titre de juriste d'entreprise, comme on l'a fait, après un certain délai, pour les experts-comptables, lorsque des abus ont été constatés.

L'intervenant observe que selon la proposition, l'obtention du diplôme de licencié en notariat suffit pour pouvoir porter le titre de juriste d'entreprise, ce qui ne manquera pas de susciter des objections de la part de certains.

II. EERSTE GEDACHTEWISSELING

Een lid stelt vast dat deze aangelegenheid aanleiding geeft tot tal van opmerkingen.

Spreeker verwijst in eerste instantie naar de ontwikkeling van de Franse regelgeving terzake.

Op een gegeven ogenblik heeft men in Frankrijk beslist dat de «conseillers juridiques», onafhankelijke juristen die niet tot de balie behoren, opgenomen zouden worden in de balie vooral met het doel de strikte deontologische regels die voor advocaten gelden, ook op hen van toepassing te maken.

Het voorliggende voorstel lijkt voornamelijk betrekking te hebben op de bedrijfsjuristen, die geen zelfstandigen zijn, maar als kaderlid of zelfs directielid gebonden zijn door een arbeidsovereenkomst.

Wanneer men een tuchtregeling wil invoeren voor die juristen die onder het gezag en het toezicht van anderen werken, is het duidelijk dat de tuchtstraffen die men wil opleggen aan de ondergeschikte, in eerste instantie moeten worden opgelegd aan degenen onder wiens gezag die ondergeschikte staat en tegen wier beslissingen hij zich niet kan verzetten, zelfs al heeft hij zelf deontologische bezwaren.

De indiener van het voorstel heeft wel degelijk beseft dat hij geen bescherming van de titel van bedrijfsjurist kon invoeren zonder deontologische regels en zelfs tuchtstraffen in te voeren.

Hij legt evenwel niet uit hoe hij die tuchtmaatregelen wil combineren met de arbeidsverhoudingen.

Wat is derhalve de betekenis van een tuchtrechtelijke schorsing van een bedrijfsjurist die gebonden is door een arbeidsovereenkomst ?

Moet men hieruit afleiden dat die overeenkomst zelf ook onmiddellijk wordt opgeschort ?

Zou de werkgever nadat hij zelf de instructies heeft gegeven die tot de tuchtstraf hebben geleid, die tuchtstraf kunnen aangrijpen om zich te ontdoen van zijn werknemer tegen financiële voorwaarden die gunstiger zijn voor de directie ?

Spreeker zou nog een regeling kunnen aanvaarden waarin, in het belang van het bedrijfsleven, de gerechtelijke instanties, de waarheid en de rechtszekerheid bepaalde voorwaarden en garanties worden verbonden aan het bezit van de titel van bedrijfsjurist zoals men, na enige tijd, ook heeft gedaan voor de accountants toen misbruiken werden vastgesteld.

Spreeker merkt op dat overeenkomstig het voorstel het bezit van het diploma van licentiaat in het notariaat voldoende is om de titel van bedrijfsjurist te mogen voeren. Sommigen zullen het hiermee zeker niet eens zijn.

À une époque où les étudiants arrivant au terme de leurs études de droit rencontrent de plus en plus de difficultés, où l'on commence à chercher à limiter l'accès aux barreaux, et où la démocratisation de l'enseignement devient problématique, la proposition tend à instaurer un frein supplémentaire pour les jeunes licenciés en droit, qui seront peut-être engagés dans une entreprise, mais devront attendre un certain temps avant de pouvoir porter le titre de juriste d'entreprise.

Enfin, l'intervenant exprime des réserves par rapport à la création d'institutions corporatistes, dès lors qu'il s'agit de mesures d'autoprotection prises par ceux qui sont déjà en place contre ceux qui solliciteront dans l'avenir l'accès à la profession.

Le membre ne peut s'accorder avec une telle démarche, qui consiste à sauvegarder ce que l'on considère comme des droits acquis, sans souci du sort des générations futures.

Enfin, quel que soit le sort réservé à la proposition de loi, le membre s'opposera toujours à l'élaboration d'un droit disciplinaire spécifique, à l'intérieur d'une institution de droit privé, celle-ci fût-elle créée par la loi.

La règle générale doit demeurer que tout citoyen a à répondre de ses fautes devant les tribunaux ordinaires.

L'exception prévue pour le barreau ne se justifie que par les relations très spécifiques que les avocats entretiennent avec le pouvoir judiciaire.

Un autre membre souligne que la caractéristique fondamentale du droit disciplinaire est qu'il est lié à une responsabilité personnelle et directe de celui qui est soumis à ce droit et qui dispose d'un magistère (médecin, avocat,...).

Cela signifie que l'intéressé est pleinement responsable de la décision qu'il prend.

La question se pose donc, pour le juriste d'entreprise, de savoir de quel magistère il dispose, et quel est son degré d'indépendance au sein de l'entreprise.

La proposition ne contient aucune garantie à cet égard.

Une sanction prononcée par un conseil disciplinaire pourrait le frapper, ce qui soulèverait d'importantes questions de principe quant au fait de soumettre un citoyen à la décision d'une juridiction privée, alors qu'un tel mécanisme a été conçu de façon restrictive dans notre droit.

Cependant, le juriste d'entreprise est également soumis à un autre contrôle disciplinaire, à savoir celui de l'employeur, qui peut aller jusqu'à le licencier, précisément parce qu'il a respecté une règle déontologique.

Op een ogenblik waarop de studenten op het einde van hun studies rechten steeds meer moeilijkheden ondervinden, waarop men begint te zoeken naar middelen om de toegang tot de balie te beperken en waarop de democratisering van het onderwijs problematisch wordt, poogt het voorstel een bijkomende rem in te bouwen voor de jonge licentiaten in de rechten die misschien zullen worden aangeworven in een bedrijf maar nog enige tijd zullen moeten wachten alvorens de titel van bedrijfsjurist te mogen voeren.

Tenslotte maakt spreker voorbehoud bij de oprichting van corporatistische instellingen daar het gaat om een vorm van zelfbescherming van degenen die zich reeds gevestigd hebben tegen hen die in de toekomst het beroep willen uitoefenen.

Het lid kan het niet eens zijn met een dergelijke werkwijze die erin bestaat de zogenaamde verworven rechten te beschermen zonder zich verder te bekommeren over het lot van de toekomstige generaties.

Wat er ook van het wetsvoorstel terecht mag komen, het lid zal zich blijven verzetten tegen de uitwerking van een specifiek tuchtrecht binnen een privaatrechtelijke instelling, ook al is die bij wet opgericht.

De algemene regel moet blijven dat elke burger zich voor zijn fouten moeten verantwoorden voor de gewone rechtbanken.

De uitzondering die voor de balie gemaakt wordt, is slechts te verantwoorden door de zeer specifieke relaties die de advocaten onderhouden met de rechterlijke macht.

Een ander lid wijst erop dat het tuchtrecht zich wezenlijk kenmerkt door een persoonlijke en directe verantwoordelijkheid van degene op wie dit recht van toepassing is en zijn beroep is alle onafhankelijkheid uitoefent (arts, advocaat, ...).

Dat betekent dat de betrokkene ten volle verantwoordelijk is voor de beslissing die hij neemt.

De bedrijfsjurist moet dus weten hoever zijn bevoegdheid reikt en hoe onafhankelijk hij is binnen het bedrijf.

Het voorstel biedt in dit verband geen enkele waarborg.

Een sanctie die door een tuchtraad wordt uitgesproken zou hem kunnen treffen, wat aanleiding zou geven tot grote principiële vragen over de onderwerping van een burger aan een beslissing van een privaatrechtelijk rechtscollege terwijl een dergelijk mechanisme in ons recht zeer restrictief geïnterpreteerd wordt.

De bedrijfsjurist is evenwel ook aan een andere tuchtrechtelijke controle onderworpen, namelijk die van de werkgever die hem in uiterste gevallen zelfs kan ontslaan, juist omdat hij een deontologische regel heeft nageleefd.

L'employeur n'est pas non plus contraint de suivre la décision du conseil disciplinaire, et peut maintenir en fonction un employé dont le titre a par exemple été suspendu.

Il faudrait en tout cas prévoir dans la proposition des mesures protégeant le juriste d'entreprise contre le pouvoir de coercition de l'employeur (procédure spécifique au sein de la société elle-même, préavis spécial, ...), d'autant plus que le statut de la responsabilité de ce juriste pour les conseils prodigués aux tiers est très différent de celui des avocats.

En effet, c'est la société qui porte la responsabilité des conseils donnés par le juriste qu'elle emploie, et qui est consulté comme tel par un tiers.

Enfin, le droit disciplinaire soulève la question des normes, qui n'a jamais été vraiment résolue.

Il n'est pas certain que tous les droits disciplinaires actuellement existants garantissent le strict respect des droits de la défense.

Le droit disciplinaire des avocats, qui est sans doute particulièrement sensible à cet aspect des choses, se justifie par ailleurs par une raison fondamentale, à savoir que les avocats sont en relation directe avec l'appareil judiciaire, de sorte que ceux qui pourraient être amenés à connaître de leurs problèmes professionnels sont précisément ceux avec lesquels ils pourraient avoir des conflits quant à leur manière d'administrer la justice.

En ce sens, le droit disciplinaire du barreau est indispensable, car il garantit la liberté de l'avocat face à l'appareil judiciaire.

De plus, il est admis en doctrine que le droit disciplinaire est un droit d'exception, dérogoire au droit commun, en ce qu'il ne doit pas nécessairement être écrit. On peut donc être sanctionné pour des actes contrevenant à des règles qui n'ont pas fait l'objet d'une expression écrite. Le droit disciplinaire n'a pas la rigueur du droit pénal.

Il doit donc y être recouru avec circonspection, dans l'intérêt même de la défense des libertés des citoyens.

Ce droit est de plus en plus contrôlé par la Cour européenne des droits de l'homme, qui est intervenue à plusieurs reprises pour rappeler le fondement des procédures disciplinaires, et le nécessaire respect des droits de la défense.

La procédure d'appel organisée par la proposition doit également être confrontée et adaptée aux principes admis aujourd'hui en cette matière.

De werkgever is al evenmin verplicht de beslissing van de tuchtraad te volgen en kan een werknemer die voorlopig zijn titel niet mag voeren in dienst houden.

Men zou in ieder geval in het wetsvoorstel maatregelen moeten opnemen die de bedrijfsjurist beschermen tegen de dwangmaatregelen die de werkgever kan nemen (specifieke procedure in het bedrijf zelf, bijzondere opzegging ...) te meer daar de verantwoordelijkheid van die jurist voor advies verstrekt aan derden fundamenteel verschilt van die van de advocaten.

Het is immers het bedrijf dat verantwoordelijk is voor het advies dat verstrekt wordt door de jurist die het bedrijf tewerkstelt, en die in die hoedanigheid door een derde geraadpleegd wordt.

Tenslotte roept het tuchtrecht het probleem van de normen op, dat nooit echt werd opgelost.

Het is niet zeker dat alle tuchtmaatregelen die thans bestaan, waarborgen dat de rechten van de verdediging gerespecteerd worden.

Het tuchtrecht van de advocaten dat ongetwijfeld bijzondere aandacht heeft besteed aan dit aspect van de zaken, is overigens te verantwoorden door het specifieke feit dat de advocaten een directe relatie onderhouden met het gerechtelijk apparaat zodat degenen die kennis zouden moeten nemen van hun beroepsproblemen precies degenen zijn met wie zij een conflict zouden kunnen hebben over hun manier van rechtsbedeling.

In die zin is het tuchtrecht van de balie onontbeerlijk want het waarborgt de advocaat onafhankelijkheid en vrijheid ten opzichte van het gerechtelijk apparaat.

In de rechtsleer wordt overigens algemeen aanvaard dat het tuchtrecht een uitzonderingsrecht is dat afwijkt van het gemeen recht, en niet noodzakelijk schriftelijk moet zijn vastgesteld. Men kan dus worden gestraft voor handelingen die regels overtreden die niet schriftelijk zijn vastgesteld. Aan het tuchtrecht worden dus minder hoge eisen gesteld dan aan het strafrecht.

Er moet dus met grote omzichtigheid een beroep gedaan worden op het tuchtrecht in het belang zelf van de verdediging van de vrijheden van de burgers.

Dit recht wordt steeds meer gecontroleerd door het Europees hof voor de rechten van de mens, dat herhaaldelijk is opgetreden om te herinneren aan de grondslag van tuchtrechtelijke procedures en aan het noodzakelijke respect voor de rechten van de verdediging.

De beroepsprocedure waarin het voorstel voorziet, moet eveneens worden getoetst en aangepast aan de principes die thans ter zake gelden.

Un membre se réfère au cas vécu par un architecte recruté et rémunéré par la ville de Namur. Celle-ci est, en raison de sa dimension, autorisée à faire signer ses projets de plan particulier d'aménagement par un fonctionnaire disposant du diplôme d'architecte.

Dans le quartier où réside l'intervenant, la ville de Namur avait imaginé de construire dans un petit îlot constitué par 3 rues, un bâtiment de bureaux de 6 000 m².

L'architecte chargé du dossier était d'avis que ce plan particulier d'aménagement allait trop loin.

Il avait formulé une série d'observations dans un rapport adressé au collègue échevinal, où il exprimait notamment des réserves quant à la hauteur du bâtiment, qui aurait pour conséquence des vues injustifiées dans les locaux des bâtiments privés.

Cet architecte avait expressément invoqué des motifs d'ordre déontologique pour justifier son attitude.

Le collègue a passé outre à son avis et a présenté le PPA non modifié au conseil communal.

Il existe donc des exemples de professions organisées en un ordre, et dont certains membres peuvent se trouver dans des liens de subordination.

La proposition n'a dès lors rien d'exceptionnel.

Il est renvoyé, à cet égard, au système en vigueur au barreau de Québec, où certains avocats sont employés, et se consacrent exclusivement à la défense des plus démunis, mais disposent d'un statut d'indépendance plus ou moins garanti.

L'auteur de la proposition observe qu'il peut y avoir, en plus du contrat d'emploi, des engagements à prendre par le collaborateur (exemple: ne pas faire de politique). Il n'est nullement exclu que l'employeur doive, de son côté, prendre des engagements vis-à-vis de son collaborateur juriste d'entreprise.

Un membre déclare que la première lecture de la proposition de loi a suscité chez lui une réaction très favorable.

L'intervenant se réfère à l'expérience qu'il a lui-même vécue pendant les quelques années où il a exercé la fonction de juriste d'entreprise.

La problématique de l'indépendance de ce juriste face à son employeur lui est donc familière, et se pose d'ailleurs d'une manière comparable pour d'autres professions, comme la profession médicale par exemple.

Een lid verwijst naar het geval van een architect die was aangeworven en betaald door de stad Namen. Die stad is, wegens haar grootte, gemachtigd de ontwerpen van bijzondere plannen van aanleg te laten ondertekenen door een ambtenaar die beschikt over het diploma van architect.

In de wijk waar spreker woont, had de stad Namen in een zone die door drie straten gevormd wordt, een kantoorgebouw van 6 000 m² gepland.

De architect die met het dossier belast was, was van mening dat dit bijzonder plan van aanleg te ver ging.

Hij had een aantal opmerkingen geformuleerd in een verslag voor het schepencollege waarin hij onder meer voorbehoud maakte bij de hoogte van het gebouw die ertoe leidde dat men vanuit het gebouw kon binnenkijken in de ruimten van de privé-gebouwen.

De betrokken architect had uitdrukkelijk deontologische argumenten aangevoerd om zijn houding te verantwoorden.

Het college heeft zijn advies naast zich neergelegd en heeft het bijzonder plan van aanleg ongewijzigd voorgelegd aan de gemeenteraad.

Er zijn dus wel degelijk voorbeelden van beroepen die georganiseerd zijn in een orde, waarvan sommige leden in een verhouding van ondergeschiktheid werkzaam zijn.

Het voorstel heeft dus niets uitzonderlijks.

Er wordt in dit verband verwezen naar het systeem dat van kracht is bij de balie van Québec, waar sommige advocaten loontrekkende zijn en zich uitsluitend wijden aan de verdediging van de armsten maar toch beschikken over een statuut van min of meer gegarandeerde onafhankelijkheid.

De indiener van het voorstel merkt op dat er bovenop de arbeidsovereenkomst ook nog verbintenissen kunnen zijn die de medewerker moet aangaan (bijvoorbeeld niet aan politiek doen). Het is geenszins uitgesloten dat de werkgever van zijn kant verbintenissen moet aangaan ten opzichte van zijn medewerker-bedrijfsjurist.

Een lid verklaart dat zijn reactie op de eerste lezing van het wetsvoorstel zeer gunstig was.

Spreker verwijst naar de ervaring die hijzelf heeft opgedaan in de enkele jaren waarin hij de functie van bedrijfsjurist heeft uitgeoefend.

Hij is dus vertrouwd met de problematiek van de onafhankelijkheid van de jurist ten opzichte van zijn werkgever die trouwens vergelijkbaar is met die in andere beroepen zoals bijvoorbeeld het beroep van arts.

Les tensions auxquelles de tels statuts peuvent mener sont illustrées par un exemple vécu par l'intervenant.

À l'époque, un conflit a surgi entre son employeur et lui à propos de la manière dont il avait estimé, pour des motifs professionnels et déontologiques, devoir traiter certains dossiers d'accidents du travail.

Ce conflit a mené à la fin de son contrat d'emploi.

En dépit de la difficulté manifeste qu'il y a à traiter cette matière, l'intervenant reste favorable à la proposition, pour autant que celle-ci ait réellement pour but de protéger le juriste d'entreprise en sa qualité de juriste.

Le membre s'étonne à ce sujet de lire dans les développements précédant la proposition :

«À cet égard, l'indépendance intellectuelle du juriste d'entreprise est indispensable à l'employeur, car il serait absurde de prendre le conseil de quelqu'un qui ne peut qu'approuver.» (Doc. Sénat, n° 54-1, S.E. 1991-1992, p. 1).

L'indépendance du juriste d'entreprise est encore plus nécessaire pour ce dernier que pour son employeur, qui n'y a d'autre intérêt que de s'assurer par là de la haute qualité du travail du juriste.

Cependant, on peut supposer que l'employeur attend aussi de ce dernier qu'il fournisse un travail conforme aux directives fixées par lui.

L'intervenant a aussi voulu souligner les problèmes qui se posent en la matière par le dépôt des amendements suivants, déjà précédemment déposés au sujet de la version précédente de la proposition de loi :

«Article 1er

« Compléter cet article par un alinéa, libellé comme suit :

« Les personnes qui sont chargées d'une fonction de direction au sens de la législation sur les conseils d'entreprise et sur les comités de sécurité, d'hygiène et d'embellissement des lieux de travail, à savoir la loi du 20 septembre 1948 (art. 19, 2°) et la loi du 10 juin 1952 (art. 1er, § 4, b-bis, 2°), ne peuvent porter le titre de juriste d'entreprise. Ils perdent automatiquement ce titre dès l'instant où ils exercent de telles fonctions. »

Justification

Les juristes chargés d'une fonction de direction doivent s'identifier à la fonction d'entrepreneur à un

De spanningen waartoe dergelijke statuten aanleiding kunnen geven, worden door spreker geïllustreerd aan de hand van een voorbeeld dat hijzelf heeft meegemaakt.

Ooit was tussen zijn werkgever en hemzelf een conflict ontstaan over de manier waarop hij, om professionele en deontologische redenen, gemeend had sommige arbeidsongevallendossiers te moeten behandelen.

Dat conflict heeft geleid tot de beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst.

Hoewel het kennelijk zeer moeilijk is die materie te behandelen, blijft spreker voorstander van het voorstel voor zover het werkelijk tot doel heeft de bedrijfsjurist in zijn hoedanigheid van jurist te beschermen.

Het lid is verbaasd hierover in de toelichting bij het voorstel het volgende te lezen :

«Uit dat oogpunt is de intellectuele onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist een dringende noodzaak voor de werkgever, want het gaat niet aan adviezen te vragen aan wie het slechts geoorloofd is te beamen.» (Stuk Senaat, nr. 54-1, BZ 1991-1992, blz. 1).

De onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist is nog meer nodig voor deze laatste dan voor zijn werkgever, die er geen ander belang bij heeft dan zich via die onafhankelijkheid te verzekeren van het kwalitatief hoogstaande werk van de jurist.

Men mag er evenwel vanuit gaan dat de werkgever van die jurist ook verwacht dat hij werkt overeenkomstig de richtlijnen die hij heeft bepaald.

Spreker heeft ook willen wijzen op de problemen die rijzen door de indiening van de volgende amendementen die reeds eerder waren ingediend op de vorige versie van het wetsvoorstel :

«Art. 1

« Dit artikel aan te vullen met een lid, luidende :

« Personen die belast zijn met een leidinggevende functie, zoals bedoeld in de wetgeving op de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de ondernemingen, te weten de wet van 20 september 1948 (artikel 19-2°) en de wet van 10 juni 1952 (artikel 1-§ 4-b-bis-2°), kunnen de titel van bedrijfsjurist niet voeren. Ze verliezen automatisch deze titel zodra ze bedoelde functie uitoefenen. »

Verantwoording

Juristen die belast zijn met een leidinggevende taak, dienen zich dermate te vereenzelvigen met de onder-

point tel que l'indépendance intellectuelle dont il est question dans les développements de la proposition de loi initiale ne peut être garantie, parce qu'elle pourrait être en contradiction avec les intérêts économiques de l'entreprise.

«Art. 5

«Après le deuxième alinéa de cet article, insérer un nouvel alinéa, libellé comme suit :

«L'avertissement et la réprimande peuvent également être prononcés à l'égard de l'employeur du juriste d'entreprise si cet employeur met indûment en péril ou en cause la compétence, l'honneur et la déontologie du juriste d'entreprise.»

Justification

L'indépendance du juriste d'entreprise n'est que pure fiction si celui-ci ne dispose pas d'un minimum de protection contre d'éventuelles pressions morales ou sociales de la part de son commettant.

La protection la plus adéquate sera évidemment celle que devra prévoir le droit social. Néanmoins, il nous paraît que le futur Institut des juristes d'entreprise puisse également sanctionner les tiers, en l'occurrence les employeurs, fût-ce à titre symbolique.

L'intervenant voudrait également obtenir des précisions supplémentaires quant à la définition du travail juridique du juriste d'entreprise.

En effet, le caractère juridique du travail fourni peut être plus au moins affirmé.

Ainsi, dans certaines sociétés d'assurance, les juristes les plus récemment engagés s'occupent exclusivement de la gestion de dossiers d'accidents, travail qui comporte bien sûr une dimension juridique, mais qui présente aussi des aspects de routine.

De même, l'intervenant observe que la définition de l'entreprise pourrait s'appliquer aussi à une institution étatique.

Le membre conclut qu'il reste favorable au principe d'une meilleure protection du juriste d'entreprise, mais que celle-ci lui paraît difficile à traduire en termes juridiques adéquats.

Le ministre(1) rappelle que depuis plusieurs années, le gouvernement s'est intéressé au droit de l'entreprise et a proposé aux délibérations des Chambres plusieurs projets de loi visant à protéger l'intérêt social dans les entreprises.

On peut dès lors se demander si, à l'intérieur de l'entreprise, il ne doit pas y avoir des garants de cet intérêt social.

(1) Il s'agit ici de M. Melchior Wathelet, alors ministre de la Justice.

nemersfunctie dat de «intellectuele onafhankelijkheid» waarvan sprake is in de toelichting bij het oorspronkelijk wetsvoorstel, niet kan worden gewaarborgd want mogelijks in strijd met het economisch belang van de onderneming.

«Art. 5

«Na het tweede lid van dit artikel een nieuw lid in te voegen, luidende :

«De waarschuwing en de berisping kunnen ook worden uitgesproken tegen de werkgever van de bedrijfsjurist, indien deze werkgever de bevoegdheid, de eerbaarheid en de deontologie van de bedrijfsjuristen onrecht in het gedrang of in opspraak brengt.»

Verantwoording

De onafhankelijke opstelling van de bedrijfsjurist is een pure fictie indien hij niet minimaal wordt beschermd tegen mogelijke morele of sociale druk vanwege zijn opdrachtgever.

De meest adequate bescherming zal uiteraard moeten worden geregeld via het sociale recht. Niettemin lijkt het ons nuttig dat het op te richten Instituut voor Bedrijfsjuristen eveneens sanctionerend — zij het symbolisch — kan optreden tegen derden, i.c. de werkgevers.

Spreker wil ook meer inlichtingen over de definitie van de juridische werkzaamheden van de bedrijfsjurist.

Zijn activiteiten kunnen immers een min of meer uitgesproken juridisch karakter hebben.

In bepaalde verzekeringsmaatschappijen houden de laatst aangeworven juristen zich uitsluitend bezig met het beheer van ongevallendossiers. Dit werk heeft zeker een juridische dimensie, maar is voor een stuk toch ook routine.

Spreker wijst er verder op dat de definitie van een onderneming ook van toepassing kan zijn op een staatsinstelling.

In principe blijft het lid voorstander van een betere bescherming van de bedrijfsjuristen, maar die lijkt moeilijk om te zetten in adequate juridische termen.

De minister(1) herinnert eraan dat de regering zich al een aantal jaren voor het ondernemingsrecht interesseert en het Parlement verschillende wetsontwerpen heeft voorgelegd ter bescherming van het belang van de onderneming.

Men kan zich dan ook afvragen of dit belang niet ook binnen de onderneming beschermd moet worden.

(1) Het gaat hier om de heer Wathelet, toenmalig minister van Justitie.

La loi française du 31 décembre 1990 porte essentiellement sur le conseil et sur l'acte authentique.

Pour le conseil juridique donné de manière indépendante, et pour l'acte authentique, il est en effet compréhensible que le législateur prévoie certaines garanties.

Or, la proposition à l'examen a une portée différente, car elle interfère avec la loi du 3 juillet 1978.

À cet égard, l'exposé des motifs paraît un peu ambigu. Il l'est aussi lorsqu'il se réfère aux pratiques anglo-saxonnes, et au *solicitor* qui serait salarié.

En effet, le régime anglais permet l'existence de systèmes autorégulés, où l'intervention du législateur n'est pas nécessaire, et où l'autorité de la profession, due à la force de la coutume, permet à ces groupements professionnels de disposer d'un statut cohérent par rapport à l'ensemble du système juridique.

C'est le «*corporate governance*», c'est-à-dire la conduite de l'entreprise, qui doit être protégée au sein de celle-ci.

Pour garantir celle-ci lorsque l'actionariat est assez large, on fera intervenir le concept de comité d'audit, où le juriste sera un «*complaint officer*», et pourra jouer un rôle par rapport à ce comité d'audit et à la responsabilité finale des administrateurs.

Dans ce cadre, il est garant de ce que les administrateurs agissent conformément à l'intérêt social.

Quant à la proposition, elle confère plutôt une qualité à un groupe de personnes qui ont certaines qualifications, mais qui ne veillent pas au caractère correct des décisions prises par la société en matière d'écologie, de responsabilité pénale, de politique financière vis-à-vis des actionnaires, etc.

On ne n'intègre pas dans un système où l'on a *in fine* la certitude que le conseil d'administration de l'entreprise agit conformément à l'intérêt social.

D'autres questions plus techniques se posent :

— va-t-on remettre en cause l'article 4 de la loi du 3 juillet 1978?

— si la proposition entend viser uniquement le fait pour un juriste d'entreprise de devoir ou non produire ses documents en cas de contrôle (*cf.* un arrêt de la Cour de Justice, selon lequel seuls les avocats sont couverts par le secret professionnel), on peut résoudre la question par d'autres voies.

De Franse wet van 31 december 1990 gaat vooral over het advies en de authentieke akte.

Het is niet mer dan normaal dat de wetgever in een aantal waarborgen voorziet met betrekking tot het onafhankelijk juridisch advies en de authentieke akte.

Het voorliggende voorstel heeft echter een andere draagwijdte, want het komt op het terrein van de wet van 3 juli 1978.

In dat opzicht is de toelichting een beetje dubbelzinnig, wanneer ze verwijst naar de Angelsaksische tradities en de «*solicitor*» die als loontrekkende werkt.

Het Engelse stelsel maakt immers zelfregulerende systemen mogelijk, waarbij het optreden van de wetgever overbodig is, omdat het eeuwenoude, traditionele gezag van deze beroepstak deze specifieke groepen een coherente status verleent binnen het juridische stelsel.

De *corporate governance*, het behoorlijke bestuur van de onderneming, moet binnen de onderneming beschermd worden.

Wanneer er vrij veel aandeelhouders zijn, zal men trachten de *corporate governance* te waarborgen via een auditcommissie, waarbij de jurist optreedt als «*complaint officer*» en een eigen taak vervult tegenover deze auditcommissie en met betrekking tot de uiteindelijke verantwoordelijkheid van de bestuurders.

Hij staat er in deze context borg voor dat de bestuurders handelen in overeenstemming met het belang van de onderneming.

Het voorstel daarentegen verleent een bepaalde status aan een groep personen, die een aantal specifieke kwalificaties hebben, maar die er niet over moeten waken dat de onderneming correcte beslissingen neemt vanuit ecologisch oogpunt, op het vlak van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid en van het financiële beleid ter attentie van de aandeelhouders, enz.

Men komt hiermee niet tot een systeem dat er borg voor staat dat de raad van bestuur van de onderneming uiteindelijk zal handelen in overeenstemming met het belang van de onderneming.

Er rijzen ook een aantal meer technische vragen :

— wordt artikel 4 van de wet van 3 juli 1978 opnieuw bekeken?

— als het voorstel alleen de kwestie wil regelen of een bedrijfsjurist al dan niet zijn documenten moet voorleggen in geval van controle, (zie een arrest van het Hof van Justitie, volgens welk de advocaten beschermd zijn door het beroepsgeheim), kan dat ook op een andere manier gebeuren.

Enfin, il eût mieux valu établir en premier lieu un code de déontologie pour le droit de l'entreprise.

Quelle sera par exemple la déontologie de l'Institut face à la question de savoir s'il faut éviter un conflit d'intérêts ?

Il existe, il est vrai, un Institut des réviseurs d'entreprise et un Institut des experts comptables, mais ces cas sont différents car depuis 1953, le législateur est intervenu en la matière, considérant que certains principes d'intérêt général étaient en jeu.

Enfin, la proposition ne paraît pas conforme à l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme.

L'auteur de la proposition de loi répond qu'il arrive que l'on organise une profession avant d'organiser sa déontologie (*cf.* les professions immobilières). Des règles de déontologie devront être élaborées par l'Institut des juristes d'entreprise — quand celui-ci sera constitué — par référence aux normes fixées pour d'autres professions.

Quant à la Convention européenne des droits de l'homme, l'intervenant aimerait savoir en quoi la proposition la violerait.

Enfin, il ne faut pas créer un climat d'insécurité à l'égard de la proposition de loi.

Un membre estime que la proposition soulève deux types de problèmes: le premier concerne la protection du titre de juriste d'entreprise, et le second a trait à la déontologie et à la création d'un ordre.

S'impose-t-il de protéger le titre de juriste d'entreprise? A-t-on par exemple constaté des abus au cours des dernières années ?

Il existe dans notre société beaucoup de titres qui ne sont pas légalement protégés.

Quant à l'option consistant à créer un ordre, elle n'est pas la seule possibilité existante. La piste de l'organisation de la profession par d'autres voies doit être explorée.

Si l'on va jusqu'à créer un ordre, ne faut-il pas qu'une déontologie existe, au moins à l'état embryonnaire ?

Peut-on se contenter d'en confier l'élaboration à un organe déterminé ?

La profession d'architecte et celle de médecin, et les usages en vigueur dans ces professions, ont connu une longue évolution historique avant d'aboutir à la création d'un ordre.

Ainsi, les titres de médecin et d'architecte ont été protégés bien avant la création de l'Ordre des médecins ou des architectes.

Ten slotte zou het beter geweest zijn om eerst een gedragscode uit te werken voor het ondernemingsrecht.

Welke deontologische regels zou het Instituut bijvoorbeeld hanteren met betrekking tot de vraag of een belangenconflict moet worden voorkomen ?

Er bestaat inderdaad reeds een instituut van bedrijfsrevisoren en een instituut van accountants, maar dat is een ander geval: de wetgever treedt al sinds 1953 op in deze aangelegenheid omdat hij vond dat bepaalde beginselen van algemeen belang op het spel stonden.

Het voorstel lijkt bovendien in te druisen tegen artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

De indiener van het wetsvoorstel antwoordt dat wel vaker een beroep georganiseerd wordt voordat het een deontologische code krijgt (zie de beroepen in de vastgoedsector). De deontologische regels moeten worden vastgesteld door het Instituut voor bedrijfsjuristen — zodra dat is opgericht — naar analogie van de normen die voor andere beroepen gelden.

Wat het Europees Verdrag voor de Rechten van de mens betreft, zou spreker willen weten op welk punt het voorstel dat verdrag schendt.

Het gaat niet aan een klimaat van onzekerheid te scheppen rond het wetsvoorstel.

Een lid meent dat twee problemen rijzen rond dit voorstel: het eerste betreft de bescherming van de titel van bedrijfsjurist en het tweede de deontologie en de eventuele oprichting van een orde.

Moet de titel van bedrijfsjurist beschermd worden? Zijn de laatste jaren misbruiken vastgesteld ?

In deze maatschappij bestaan veel titels die niet wettelijk beschermd zijn.

Wat de oprichting van een orde betreft: dat is niet de enige mogelijkheid. Er bestaan andere manieren om het beroep te organiseren en die moeten ook overwogen worden.

Als er toch een orde wordt opgericht, moet daar dan niet mee worden gewacht tot een deontologische code voorhanden is, al is het maar in embryonale vorm ?

Volstaat het om de redactie van zo'n code aan een bepaald orgaan op te dragen ?

De beroepen van architect en van arts met al hun gewoonten en geplogenheden, hadden al een lange historische ontwikkeling achter de rug toen een orde werd opgericht.

De titels van arts en architect waren reeds lang voor de oprichting van de orde van geneesheren, respectievelijk van architecten beschermd.

III. AUDITION DES MILIEUX INTÉRESSÉS

1. Texte de base

Après le premier échange de vues relaté ci-avant, la commission avait décidé à l'époque de procéder à l'audition des milieux intéressés.

Cette audition n'a eu lieu que le 16 mars 1999. Entre-temps, la proposition de loi avait été réintroduite, le 5 juillet 1995, et avait fait l'objet de plusieurs amendements.

Le premier amendement, déposé le 20 juin 1996, tendait à remplacer l'ensemble de la proposition de loi par le texte suivant (doc. Sénat, n° 1-45/2, amendement n° 1):

«Remplacer l'ensemble du texte de la proposition de loi par le texte suivant:

« *Chapitre 1er*

Disposition générale

Dénomination - Objet

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Il est créé un Institut des juristes d'entreprise, ci-après dénommé « l'Institut », et jouissant de la personnalité civile. Le siège de l'Institut est établi dans la Région de Bruxelles-Capitale.

L'Institut a pour mission:

- *de dresser la liste de ses membres;*
- *d'établir les règles de déontologie régissant l'activité de juriste d'entreprise et d'en assurer le respect;*
- *de promouvoir l'activité de juriste d'entreprise;*
- *de veiller à la formation de ses membres en matière juridique;*
- *d'exprimer, d'initiative ou à la demande d'autorités publiques ou d'institutions publiques ou privées, des avis sur les matières faisant l'objet de sa compétence.*

L'Institut peut acquérir, à titre gratuit ou onéreux, tous biens utiles à l'exécution de ses missions.

III. HOORZITTING MET DE BETROKKEN BEROEPSKRINGEN

1. Basistekst

Na de eerste gedachtewisseling, die hierboven is samengevat, had de commissie indertijd besloten hoorzittingen te organiseren met de betrokken beroepsringen.

Deze hoorzitting heeft pas op 16 maart 1999 plaatsgevonden. Ondertussen was het wetsvoorstel opnieuw ingediend, namelijk op 5 juli 1995, en waren er verschillende amendementen gekomen.

Het eerste amendement, ingediend op 20 juni 1996, strekte ertoe het wetsvoorstel in zijn geheel te vervangen als volgt (Stuk Senaat, nr. 1-45/2, amendement nr. 1):

«Het wetsvoorstel in zijn geheel vervangen als volgt:

« *Hoofdstuk I*

Algemene bepaling

Benaming - Doel

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Er wordt een Instituut voor bedrijfsjuristen opgericht, hierna « het Instituut » genoemd, dat rechtspersoonlijkheid bezit. De zetel van het Instituut is gevestigd in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Het Instituut heeft tot taak:

- *de ledenlijst op te stellen;*
- *de deontologische regels van het beroep van bedrijfsjurist vast te stellen en toe te zien op de naleving ervan;*
- *mee te werken aan de verdere uitbouw van de activiteiten van bedrijfsjurist;*
- *toe te zien op de opleiding van zijn leden in juridische zaken;*
- *adviezen te geven over materies die tot zijn bevoegdheid behoren, hetzij op eigen initiatief, hetzij op aanvraag van overheidsinstanties of van openbare of particuliere instellingen.*

Het Instituut kan alle goederen die het voor de uitvoering van zijn taken nuttig acht, om niet of onder bezwarende titel verwerven.

Art. 3

Les organes de l'Institut sont :

- 1° l'assemblée générale;*
- 2° le conseil;*
- 3° la commission de discipline;*
- 4° la commission d'appel.*

Chapitre II

Des juristes d'entreprise : de leurs droits et obligations

Art. 4

§ 1er. L'Institut confère la qualité de juriste d'entreprise à toute personne physique qui en fait la demande et qui remplit les conditions suivantes :

1° être titulaire du diplôme de docteur ou de licencié en droit ou en notariat, ou d'un diplôme étranger équivalent;

2° être liée, par un contrat de travail ou un statut, à une entreprise publique ou privée exerçant en Belgique une activité économique, sociale, administrative ou scientifique, en ce compris les fédérations d'entreprises;

3° fournir, en faveur de cette entreprise, des entreprises qui lui sont liées, des fédérations d'entreprises ou des membres de ces fédérations d'entreprises, des études, des consultations, rédiger des actes, conseiller et prêter assistance en matière juridique;

4° assumer principalement des responsabilités se situant dans le domaine du droit.

§ 2. Les demandes sont adressées au conseil de l'Institut, dans les formes et aux conditions arrêtées conformément au règlement d'ordre intérieur de l'Institut.

Art. 5

Le juriste d'entreprise est, dans l'exercice de son activité juridique, dépositaire des secrets qu'on lui confie. L'article 458 du Code pénal lui est applicable.

Art. 6

Nul ne peut porter le titre de juriste d'entreprise s'il ne remplit les conditions visées à l'article 3 et s'il ne s'est vu conférer par l'Institut la qualité de membre de l'Institut et l'autorisation de porter le titre de juriste d'entreprise.

Toute infraction à l'alinéa qui précède est punie d'une amende de deux cents francs à mille francs.

Art. 3

De organen van het Instituut zijn :

- 1° de algemene vergadering;*
- 2° de raad;*
- 3° de tuchtcommissie;*
- 4° de commissie van beroep.*

Hoofdstuk II

De bedrijfsjurist : rechten en plichten

Art. 4

§ 1. Het Instituut kent de hoedanigheid van bedrijfsjurist toe aan elke natuurlijke persoon die er om verzoekt en aan de volgende eisen voldoet :

1° houder zijn van het diploma van doctor of licentiaat in de rechten of in het notariaat of van een gelijkwaardig buitenlands diploma;

2° verbonden zijn, door een arbeidsovereenkomst of een statuut, aan een publieke of private onderneming die in België een economische, sociale, administratieve of wetenschappelijke activiteit uitoefent, met inbegrip van de ondernemingsverbonden;

3° ten behoeve van deze onderneming, van de ermee verbonden ondernemingen, van de ondernemingsverbonden of de leden van die verbonden, studies en adviezen verstrekken, akten opstellen, raad geven en bijstand verlenen op juridisch vlak;

4° in hoofdzaak verantwoordelijkheid op juridisch vlak dragen.

§ 2. De aanvragen worden gericht aan de raad van het Instituut in de vorm en onder de voorwaarden vastgesteld overeenkomstig het huishoudelijk reglement van het Instituut.

Art. 5

In de uitoefening van zijn juridische activiteiten draagt de bedrijfsjurist kennis van de geheimen die hem zijn toevertrouwd. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem van toepassing.

Art. 6

Niemand mag de titel van bedrijfsjurist voeren wanneer hij niet voldoet aan de voorwaarden bepaald in artikel 3, en wanneer het Instituut hem niet de hoedanigheid van lid van het Instituut heeft verleend en hem niet heeft toegestaan de titel van bedrijfsjurist te voeren.

Iedere overtreding van het voorgaande lid wordt gestraft met geldboete van tweehonderd frank tot duizend frank.

*Chapitre III**Gestion et fonctionnement de l'Institut**Section 1re**L'assemblée générale**Art. 7*

§ 1er. *L'assemblée générale de l'Institut est composée des personnes inscrites à la liste des membres de l'Institut. Elle est présidée par le président du conseil.*

§ 2. *L'assemblée générale désigne les membres du conseil et les membres de l'Institut appelés à siéger en commission d'appel.*

Elle désigne également, en dehors des membres de l'Institut, un expert indépendant chargé de la vérification de l'inventaire et des comptes. Cet expert est désigné pour un terme de trois ans, renouvelable.

L'assemblée générale approuve le compte annuel des recettes et des dépenses, donne décharge au conseil de sa gestion et à l'expert de son contrôle, délibère sur tous les objets pour lesquels la présente loi et les règlements lui attribuent compétence.

Sur proposition du conseil, l'assemblée générale arrête le montant des cotisations, le règlement d'ordre intérieur, les règles de déontologie et le règlement de discipline de l'Institut.

Sur proposition du conseil, l'assemblée générale peut également accorder la qualité de membre d'honneur de l'Institut aux personnes qui, n'ayant pas la qualité de juriste d'entreprise, ont contribué au rayonnement de la profession. La liste des membres d'honneur est insérée à la suite de la liste des membres de l'Institut.

L'assemblée générale se prononce en outre, par voie d'avis, propositions ou recommandations au conseil, sur tous objets intéressant l'Institut, et qui lui sont régulièrement soumis.

L'assemblée générale peut, par règlement d'ordre intérieur, déléguer au conseil des missions spécifiques qui lui sont dévolues aux termes de la présente loi.

§ 3. *Les décisions de l'assemblée générale sont prises à la majorité des membres présents ou représentés, chaque membre ayant droit à une voix.*

*Hoofdstuk III**Bestuur en werking van het Instituut**Afdeling 1**De algemene vergadering**Art. 7*

§ 1. *De algemene vergadering van het Instituut bestaat uit de personen die zijn ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut. Ze wordt voorgezeten door de voorzitter van de raad.*

§ 2. *De algemene vergadering wijst de leden van de raad aan alsmede de leden van het Instituut die zitting zullen nemen in de commissie van beroep.*

Ze wijst, buiten de leden van het Instituut, eveneens een onafhankelijke deskundige aan die is belast met de controle van de inventaris en van de rekeningen. Deze deskundige wordt aangewezen voor een vernieuwbare periode van drie jaar.

De algemene vergadering keurt de jaarrekening van ontvangsten en uitgaven goed, verleent kwijting aan de raad van zijn beheer en aan de deskundige van zijn controle, neemt een beslissing over alle onderwerpen waarvoor deze wet en de verordeningen haar bevoegdheid verlenen.

Op voorstel van de raad stelt de algemene vergadering het bedrag van de lidmaatschapsbijdrage vast, alsook het huishoudelijk reglement, de deontologische regels en het tuchtreglement van het Instituut.

Op voorstel van de raad kan de algemene vergadering tevens de hoedanigheid van beschermend lid van het Instituut toekennen aan personen die de hoedanigheid van bedrijfsjurist niet bezitten maar die hebben bijgedragen tot de uitstraling van het beroep. De lijst van de beschermende leden wordt toegevoegd na de ledenlijst van het Instituut.

De algemene vergadering neemt bovendien, door middel van adviezen, voorstellen of aanbevelingen aan de raad, een standpunt in over alle onderwerpen die het Instituut aanbelangen en die haar op regelmatige wijze zijn voorgelegd.

De algemene vergadering kan specifieke taken die haar door deze wet zijn opgedragen, aan de raad delegeren, mits dit in het huishoudelijk reglement is bepaald.

§ 3. *De beslissingen van de algemene vergadering worden genomen bij meerderheid van de aanwezige of vertegenwoordigde leden. Elk lid heeft recht op één stem.*

Le vote par procuration est autorisé selon les règles prescrites par le règlement d'ordre intérieur.

Les membres d'honneur et les membres de l'Institut visés à l'article 12 peuvent assister aux séances de l'assemblée générale. Ils disposent d'une voix consultative.

Art. 8

§ 1er. L'assemblée générale se réunit au moins une fois l'an, à la date fixée par le conseil et selon les modalités fixées par le règlement d'ordre intérieur.

Lors de cette réunion, le conseil présente un rapport sur son activité pendant l'année écoulée, et soumet à l'approbation de l'assemblée l'inventaire des valeurs actives et passives de l'Institut, le compte annuel des recettes et des dépenses et le budget pour le nouvel exercice.

L'inventaire et les comptes doivent au préalable avoir été vérifiés par l'expert.

Les comptes sont dressés conformément au modèle arrêté en application du règlement d'ordre intérieur, et sont communiqués par extraits aux membres. Ils doivent être tenus à la disposition des membres aux fins de consultation, par les soins du trésorier, au siège de l'Institut, pendant les quinze jours qui précèdent l'assemblée générale.

§ 2. Le conseil peut en outre convoquer l'assemblée générale chaque fois qu'il le juge utile. Il doit en tout cas la convoquer lorsque le cinquième des membres de l'assemblée en font la demande écrite, en indiquant l'objet qu'ils désirent voir porter à l'ordre du jour.

§ 3. Le règlement d'ordre intérieur fixe les délais de convocation aux assemblées générales et de communication des ordres du jour.

Section 2

Le conseil

Art. 9

§ 1er. Le conseil est composé de vingt membres, dont dix d'expression française et dix d'expression néerlandaise, élus par l'assemblée générale pour un terme de trois ans, renouvelable deux fois, parmi les personnes inscrites à la liste des membres de l'Institut.

§ 2. Le conseil élit parmi ses membres, un président et un ou deux vice-présidents.

Het stemmen bij volmacht is toegestaan op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement.

De beschermende leden en de in artikel 12 bedoelde ereleden van het Instituut kunnen de algemene vergaderingen bijwonen. Ze beschikken over een raadgevende stem.

Art. 8

§ 1. De algemene vergadering komt ten minste eenmaal per jaar bijeen, op de datum bepaald door de raad en op de wijze bepaald door het huishoudelijk reglement.

Op deze bijeenkomst brengt de raad een verslag uit over zijn werkzaamheden van het afgelopen jaar en legt de inventaris van de activa en passiva van het Instituut, de jaarrekening van ontvangsten en uitgaven, alsmede de begroting voor het nieuwe boekjaar, ter goedkeuring voor.

De inventaris en de rekeningen moeten vooraf zijn gecontroleerd door de deskundige.

De rekeningen worden opgemaakt op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement en worden bij uittreksel aan de leden ter kennis gebracht. De penningmeester zorgt ervoor dat zij op de zetel van het Instituut voor de leden ter inzage liggen gedurende vijftien dagen voorafgaand aan de algemene vergadering.

§ 2. Bovendien kan de raad, telkens als hij het nuttig acht, de algemene vergadering bijeenroepen. Hij moet dat in ieder geval doen wanneer één vijfde van de leden van de vergadering dat schriftelijk vragen, met vermelding van het onderwerp dat zij op de agenda geplaatst wensen te zien.

§ 3. Het huishoudelijk reglement bepaalt de termijnen van oproeping voor de algemene vergaderingen en de termijnen van mededeling van de agenda's.

Afdeling 2

De raad

Art. 9

§ 1. De raad is samengesteld uit twintig leden van wie er tien Nederlandstalig en tien Franstalig zijn, en die door de algemene vergadering gekozen worden uit de personen ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut en dit voor een termijn van drie jaar, die tweemaal vernieuwbaar is.

§ 2. De raad kiest uit zijn leden een voorzitter en een of twee ondervoorzitters.

Le président est, en alternance, choisi pour un terme de trois ans parmi les membres d'expression française ou néerlandaise. Le vice-président est choisi pour un terme de trois ans parmi les membres d'expression linguistique différente de celle du président. En cas d'élection de deux vice-présidents, ceux-ci seront chacun d'expression linguistique différente.

§ 3. Le conseil élit également parmi ses membres, pour un terme de trois ans, un secrétaire d'expression française, un secrétaire d'expression néerlandaise et un trésorier.

§ 4. Le règlement d'ordre intérieur arrête les modalités de l'élection des personnes visées aux §§ 2 et 3 du présent article.

Art. 10

Le conseil se réunit selon les modalités arrêtées au règlement d'ordre intérieur.

Ses décisions sont prises à la majorité des voix. En cas de parité, la voix du président est prépondérante.

Sans préjudice aux délégations spéciales, le président du conseil ou deux administrateurs représentent l'Institut dans les actes et en justice, tant en demandant qu'en défendant.

Art. 11

§ 1er. Le conseil assure le fonctionnement de l'Institut.

Il a tous pouvoirs d'administration et de disposition qui ne sont pas réservés à l'assemblée générale.

§ 2. Le conseil dresse la liste des membres de l'Institut, en application des dispositions de la présente loi.

Il statue sur les demandes visées à l'article 3, § 2, dans un délai de soixante jours à compter de leur réception.

Lorsqu'il estime devoir refuser l'inscription à la liste, le conseil notifie sa décision à la personne en cause par lettre recommandée à la poste.

Celle-ci peut demander à être entendue par le conseil, qui l'invite, par lettre recommandée à la poste, adressée au moins quinze jours à l'avance, à se présenter à la séance du conseil au cours de laquelle son cas fera l'objet d'un nouvel examen.

Si, au terme de son examen, le conseil estime devoir confirmer le refus d'inscription à la liste, il rend une

De voorzitter wordt beurtelings uit de Nederlandstalige en de Franstalige leden gekozen voor een termijn van drie jaar. De ondervoorzitter wordt voor een termijn van drie jaar gekozen uit de taalgroep waartoe de voorzitter niet behoort. Ingeval er twee ondervoorzitters worden gekozen, moet elk van hen tot een verschillende taalgroep behoren.

§ 3. De raad kiest eveneens uit zijn leden een Nederlandstalige secretaris, een Franstalige secretaris en een penningmeester, voor een termijn van drie jaar.

§ 4. Het huishoudelijk reglement bepaalt de wijze waarop de in de §§ 2 en 3 van dit artikel bedoelde personen worden verkozen.

Art. 10

De raad vergadert op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement.

De beslissingen worden bij meerderheid van stemmen genomen. Bij staking van stemmen beslist de stem van de voorzitter.

Onverminderd de bijzondere opdrachten vertegenwoordigen de voorzitter van de raad of twee leden van de raad het Instituut bij rechtshandelingen en rechtsvorderingen, hetzij als eiser hetzij als verweerder.

Art. 11

§ 1. De raad staat in voor de werking van het Instituut.

Hij bezit elke bevoegdheid van bestuur en beschikking die niet uitsluitend aan de algemene vergadering is opgedragen.

§ 2. De raad stelt de ledenlijst van het Instituut op met toepassing van de bepalingen van deze wet.

Hij beslist over de aanvragen bedoeld in artikel 3, § 2, binnen een termijn van zestig dagen te rekenen van hun ontvangst.

Indien de raad van oordeel is dat de inschrijving op de lijst moet worden geweigerd, brengt hij zijn beslissing ter kennis van de betrokkene bij een ter post aangetekende brief.

De betrokkene kan vragen om door de raad te worden gehoord; de raad nodigt de betrokkene minstens vijftien dagen van tevoren bij een ter post aangetekende brief uit om te verschijnen op de vergadering van de raad waar zijn aanvraag opnieuw onderzocht zal worden.

Indien de raad na onderzoek van oordeel is dat de weigering tot inschrijving op de lijst bevestigd moet

décision motivée, adressée à la personne en cause par lettre recommandée à la poste. Cette décision, qui peut faire l'objet d'un recours devant la commission d'appel, conformément aux dispositions de l'article 18, est accompagnée de toutes les informations relatives à la procédure d'appel.

§ 3. Le conseil procède au retrait de la qualité de membre de l'Institut et de l'autorisation de porter le titre lorsque les conditions de l'article 3, § 1er, ne sont plus réunies. Il statue en ce cas conformément aux dispositions des alinéas 3 à 5 du § 2 du présent article.

§ 4. En cas de cessation temporaire de l'exercice, par un membre de l'Institut, de l'activité de juriste d'entreprise, le conseil peut, à la demande de l'intéressé, procéder à l'omission provisoire de son inscription à la liste des membres de l'Institut.

Art. 12

Le conseil peut accorder, aux conditions déterminées par le règlement d'ordre intérieur, la qualité de membre honoraire de l'Institut aux personnes ayant été inscrites à la liste des membres de l'Institut durant dix ans au moins.

La liste des membres honoraires est insérée à la suite de la liste des membres de l'Institut.

Section 3

La discipline

Art. 13

Le pouvoir disciplinaire est exercé en premier ressort par la commission de discipline. Cette commission comprend deux chambres, l'une d'expression française, l'autre d'expression néerlandaise.

Chaque chambre est composée d'un président, juge au tribunal de première instance nommé par le Roi sur présentation du ministre de la Justice, ainsi que de deux juristes d'entreprise inscrits à la liste des membres de l'Institut depuis cinq ans au moins et désignés par le conseil en dehors de ses membres.

Pour chaque membre effectif, il est désigné un membre suppléant.

Les membres effectifs et suppléants exercent leurs fonctions pour un terme renouvelable de trois ans.

worden, neemt hij een met redenen omklede beslissing, die bij een ter post aangetekende brief ter kennis wordt gebracht van de betrokkene. Deze beslissing, waartegen overeenkomstig artikel 18 beroep kan worden ingesteld bij de commissie van beroep, moet alle nodige inlichtingen betreffende de beroepsprocedure vermelden.

§ 3. De raad gaat over tot het intrekken van de hoedanigheid van lid van het Instituut en van de toestemming om deze titel te voeren, indien niet meer is voldaan aan de in artikel 3, § 1, gestelde voorwaarden. In dit geval beslist de raad overeenkomstig de bepalingen van het derde tot het vijfde lid van § 2 van dit artikel.

§ 4. Ingeval een lid van het Instituut zijn activiteit van bedrijfsjurist tijdelijk stopzet, kan de raad op verzoek van de betrokkene zijn inschrijving op de ledenlijst van het Instituut voorlopig weglaten.

Art. 12

Overeenkomstig de voorwaarden bepaald in het huishoudelijk reglement kan de raad aan personen die ten minste tien jaar op de ledenlijst van het Instituut zijn ingeschreven, de hoedanigheid van erelid van het Instituut toekennen.

De lijst van ereleden wordt toegevoegd na de ledenlijst van het Instituut.

Afdeling 3

Beroepstucht

Art. 13

De beroepstucht wordt in eerste aanleg gehandhaafd door een tuchtcommissie. Deze commissie bestaat uit twee kamers, namelijk een Nederlandstalige en een Franstalige kamer.

Elke kamer is samengesteld uit een voorzitter, die rechter is in de rechtbank van eerste aanleg en benoemd wordt door de Koning op voordracht van de minister van Justitie, alsmede uit twee bedrijfsjuristen die ten minste vijf jaar op de ledenlijst van het Instituut zijn ingeschreven en door de raad buiten zijn leden worden aangewezen.

Voor elk effectief lid wordt een plaatsvervanger aangewezen.

De leden en de plaatsvervangers oefenen hun taken uit voor een vernieuwbare periode van drie jaar.

Art. 14

Les sanctions disciplinaires sont :

- a) *l'avertissement;*
- b) *la réprimande;*
- c) *la suspension pour un terme ne pouvant excéder une année;*
- d) *la radiation de la liste des membres.*

La suspension emporte interdiction, pendant la durée de la sanction, de porter le titre de juriste d'entreprise et de bénéficiaire des droits y attachés.

Art. 15

§ 1er. La commission de discipline est saisie par le conseil de l'Institut, agissant soit d'office, soit sur plainte émanant de tout intéressé.

Le conseil adresse à la commission de discipline un rapport dans lequel il expose les faits reprochés au juriste d'entreprise, et la référence aux dispositions légales, réglementaires ou disciplinaires concernées.

§ 2. La commission de discipline invite le juriste d'entreprise par lettre recommandée à la poste, adressée au moins trente jours à l'avance, à se présenter devant elle.

La convocation contient, à peine de nullité :

- *l'exposé des faits reprochés et la référence aux dispositions légales, réglementaires ou disciplinaires concernées;*
- *l'autorisation donnée au juriste d'entreprise ou à son conseil de consulter le dossier;*
- *l'invitation faite au juriste d'entreprise d'adresser à la commission de discipline un mémoire auquel peuvent être jointes les pièces utiles à la défense.*

§ 3. Le juriste d'entreprise peut faire valoir sa défense verbalement ou par écrit. Il peut se faire assister par un avocat ou par un membre de l'Institut.

Il dispose d'un droit de récusation dans les cas prévus à l'article 828 du Code judiciaire. La commission de discipline composée autrement statue sur la récusation.

§ 4. Les décisions de la commission de discipline sont motivées.

Elles sont notifiées, sous pli recommandé à la poste, au juriste d'entreprise et au conseil.

Art. 14

De tuchtstraffen zijn :

- a) *de waarschuwing;*
- b) *de berisping;*
- c) *de schorsing voor ten hoogste een jaar;*
- d) *de schrapping van de ledenlijst.*

De schorsing houdt het verbod in om de titel van bedrijfsjurist te voeren en de eraan verbonden rechten uit te oefenen, zolang deze tuchtstraf uitwerking heeft.

Art. 15

§ 1. Een zaak wordt bij de tuchtcommissie ahangig gemaakt door de raad van het Instituut, hetzij op eigen initiatief, hetzij op klacht ingediend door iedere belanghebbende.

De raad bezorgt de tuchtcommissie een verslag waarin de aan de bedrijfsjurist ten laste gelegde feiten worden uiteengezet met verwijzing naar de betrokken wettelijke, bestuursrechtelijke of tuchtrechtelijke bepalingen.

§ 2. De tuchtcommissie nodigt de bedrijfsjurist ten minste dertig dagen van tevoren bij een ter post aange tekende brief uit om voor haar te verschijnen.

De uitnodigingsbrief vermeldt, op straffe van nietigheid :

- *de uiteenzetting van de ten laste gelegde feiten en de verwijzing naar de betrokken wettelijke, bestuursrechtelijke of tuchtrechtelijke bepalingen;*
- *de toestemming aan de bedrijfsjurist of zijn raadsman om inzage te nemen van het dossier;*
- *de uitnodiging aan de bedrijfsjurist om aan de tuchtcommissie een verweerschrift te richten waarbij alle voor zijn verweer nuttige stukken gevoegd kunnen worden.*

§ 3. De bedrijfsjurist kan zijn verweer mondeling of schriftelijk voordragen. Hij kan zich laten bijstaan door een advocaat of door een lid van het Instituut.

Hij beschikt over een recht van wraking in de gevallen bepaald bij artikel 828 van het Gerechtelijk Wetboek. Over de wraking beslist de anders samengestelde tuchtcommissie.

§ 4. De beslissingen van de tuchtcommissie zijn met redenen omkleed.

Zij worden bij een ter post aangetekende brief ter kennis gebracht van de bedrijfsjurist en van de raad.

La notification est accompagnée, à peine de nullité, des informations relatives aux modalités et aux délais d'opposition et d'appel.

Art. 16

Le juriste d'entreprise à charge duquel une décision de la commission de discipline a été rendue par défaut peut faire opposition à cette décision dans un délai de quinze jours à compter de la notification.

À peine d'irrecevabilité, l'opposition doit être notifiée, dans le délai prescrit, à la commission de discipline, par pli recommandé à la poste.

La commission de discipline informe le conseil de l'opposition formée contre sa décision.

La procédure d'opposition est régie conformément aux §§ 2 et suivants de l'article 15.

L'opposant qui fait défaut une nouvelle fois n'est plus recevable à faire opposition.

Art. 17

L'appel des décisions de la commission de discipline est porté devant une commission d'appel. Cette commission comprend deux chambres, l'une d'expression française, l'autre d'expression néerlandaise.

Chaque chambre est composée d'un président, conseiller auprès d'une Cour d'appel, ainsi que d'un juge au tribunal de commerce et d'un juge au tribunal du travail, présentés par le ministre de la Justice et nommés par le Roi. Elle est également composée de deux juristes d'entreprise inscrits à la liste des membres de l'Institut depuis dix ans au moins et élus par l'assemblée générale sur deux listes doubles présentées par le conseil.

Pour chaque membre effectif, il est désigné un membre suppléant.

Les membres effectifs et suppléants exercent leurs fonctions pour un terme renouvelable de trois ans.

Art. 18

§ 1er. Le juriste d'entreprise concerné ainsi que le conseil peuvent interjeter appel des décisions de la commission de discipline.

À peine d'irrecevabilité, l'appel doit être introduit auprès de la commission d'appel, par pli recommandé à la poste, dans un délai de trente jours à compter de la notification de la décision de la commission de discipline.

Samen met deze kennisgeving worden, op straffe van nietigheid, de nodige inlichtingen verstrekt betreffende de regels en de termijnen voor het aantekenen van verzet en hoger beroep.

Art. 16

De bedrijfsjurist tegen wie de tuchtcommissie een beslissing bij verstek heeft gewezen, kan daartegen verzet doen binnen een termijn van vijftien dagen te rekenen van de kennisgeving van de beslissing.

Het verzet moet op straffe van onontvankelijkheid, binnen de voorgeschreven termijn ter kennis worden gebracht van de tuchtcommissie bij een ter post aangetekende brief.

De tuchtcommissie brengt de raad op de hoogte van het verzet tegen haar beslissing.

Het verzet wordt geregeld overeenkomstig de §§ 2 en volgende van artikel 15.

Wanneer de eiser in verzet opnieuw verstek laat gaan, is geen nieuw verzet mogelijk.

Art. 17

Hoger beroep tegen de beslissingen van de tuchtcommissie wordt aanhangig gemaakt bij een commissie van beroep. Deze commissie bestaat uit twee kamers, namelijk één Nederlandstalige en één Frans-talige kamer.

Elke kamer is samengesteld uit een voorzitter, die raadsheer is bij een hof van beroep, uit een rechter in de rechtbank van koophandel en een rechter in de arbeidsrechtbank, allen voorgedragen door de minister van Justitie en benoemd door de Koning. Ze is eveneens samengesteld uit twee bedrijfsjuristen die ten minste tien jaar op de ledenlijst van het Instituut zijn ingeschreven en door de algemene vergadering gekozen worden op twee dubbeltallen voorgedragen door de raad.

Voor elk effectief lid wordt een plaatsvervanger aangewezen.

De leden en de plaatsvervangers oefenen hun taken uit voor een vernieuwbare periode van drie jaar.

Art. 18

§ 1. De betrokken bedrijfsjurist, alsmede de raad van bestuur kunnen hoger beroep instellen tegen de beslissingen van de tuchtcommissie.

Het hoger beroep moet, op straffe van onontvankelijkheid, binnen een termijn van dertig dagen te rekenen van de kennisgeving van de beslissing van de tuchtcommissie worden ingesteld bij een ter post aangetekende brief.

La commission d'appel informe le conseil de l'appel introduit par le juriste d'entreprise.

§ 2. La commission d'appel invite le juriste d'entreprise par lettre recommandée à la poste, adressée au moins quinze jours à l'avance, à se présenter devant elle.

Les dispositions des §§ 2, 3 et 4 de l'article 15 et les dispositions de l'article 16 sont applicables, mutatis mutandis, devant la commission d'appel.

Art. 19

Le juriste d'entreprise concerné et le conseil peuvent, dans un délai de trois mois à compter de la notification de la décision de la commission d'appel, déférer cette décision devant la Cour de Cassation, selon les formes et les conditions des pouvoirs en matière civile.

En cas d'annulation de la décision, la Cour de Cassation renvoie la cause devant la commission d'appel, autrement composée, qui se conforme à la décision de la Cour sur le point de droit jugé par elle.

Art. 20

Les recours contre les décisions de la commission de discipline et de la commission d'appel sont suspensifs.

Art. 21

Le conseil notifie les décisions rendues en matière disciplinaire à l'employeur du juriste d'entreprise concerné.

Chapitre IV

Dispositions transitoires

Art. 22

Dans les six mois de l'entrée en vigueur de la présente loi, l'assemblée générale de l'ASBL « Association belge des juristes d'entreprise » se réunit à effet d'élire le conseil de l'Institut.

Art. 23

Dans les douze mois de l'entrée en vigueur de la présente loi, les avoirs de l'ASBL « Association belge des juristes d'entreprise » sont cédés dans leur intégralité et libres de toute imposition à l'Institut.

De commissie van beroep brengt de raad op de hoogte van het hoger beroep ingesteld door de bedrijfsjurist.

§ 2. De commissie van beroep nodigt de bedrijfsjurist ten minste vijftien dagen van tevoren bij een ter post aangetekende brief uit om voor haar te verschijnen.

De bepalingen van de §§ 2, 3 en 4 van artikel 15 en de bepalingen van artikel 16 zijn van overeenkomstige toepassing op de commissie van beroep.

Art. 19

De betrokken bedrijfsjurist en de raad kunnen, binnen drie maanden te rekenen van de kennisgeving van de door de commissie van beroep genomen beslissing, deze beslissing aan het Hof van Cassatie voorleggen in de vormen en onder de voorwaarden die gelden voor cassatieberoep in burgerlijke zaken.

Ingeval de beslissing vernietigd wordt, verwijst het Hof van Cassatie de zaak naar de commissie van beroep, die anders moet worden samengesteld en zich moet voegen naar de uitspraak van het Hof over het desbetreffende rechtspunt.

Art. 20

De rechtsmiddelen tegen de beslissingen van de tuchtcommissie en de commissie van beroep hebben schorsende kracht.

Art. 21

De raad stelt de werkgever van de betrokken bedrijfsjurist in kennis van de tuchtrechtelijke beslissingen.

Hoofdstuk IV

Overgangsbepalingen

Art. 22

Binnen zes maanden na de inwerkingtreding van deze wet komt de algemene vergadering van de VZW « Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen » bijeen om de raad van het Instituut te kiezen.

Art. 23

Binnen twaalf maanden na de inwerkingtreding van deze wet wordt het vermogen van de VZW « Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen » in zijn geheel en vrij van belasting overgedragen aan het Instituut.

Art. 24

Les membres de l'ASBL «Association belge des juristes d'entreprises» qui, en application de la présente loi, obtiennent leur inscription à la liste des membres de l'Institut, conservent auprès de l'Institut l'ancienneté dont ils bénéficiaient au sein de l'Association précitée.»

Justification

A. Introduction

La proposition de loi que le présent amendement vise à modifier avait déjà été déposée au cours de la précédente législature par M. Hatry (Doc. Sénat n° 54-1, S.E. 1991-1992). Cette proposition avait d'ailleurs déjà été discutée au cours de la réunion de la commission de la Justice du mercredi 1er février 1995. Notre amendement reprend la proposition initiale, tout en la développant et la complétant afin de rencontrer les observations et remarques qui avaient été formulées à son égard par les différents commissaires présents lors de cette réunion.

B. Présentation générale

La proposition de loi que nous voulons amender avait déjà été déposée en 1981 par M. Storme et consorts. Mais depuis l'élaboration de ce texte, la situation a évolué de telle sorte que les motivations qui inspiraient les auteurs de la proposition de 1981 se sont encore renforcées :

— *suite à l'accroissement considérable de l'importance du droit international, et en particulier du droit européen, que ce soit dans le domaine économique ou social ou dans celui de la concurrence;*

— *suite également au rôle accru du juriste dans le domaine économique et social.*

La profession du juriste d'entreprise est aujourd'hui une profession juridique à part entière qui est à la fois originale et complémentaire aux autres professions juridiques plus traditionnelles.

À l'occasion de la célébration, en juin 1993, du 25e anniversaire de la création de l'Association belge des juristes d'entreprise (ABJE), une série d'articles

Art. 24

De leden van de VZW «Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen» die met toepassing van deze wet worden ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut, behouden bij het Instituut de anciënniteit die zij hadden verworven in de voormelde vereniging.

Verantwoording

A. Inleiding

Het wetsvoorstel dat dit amendement beoogt te wijzigen, is reeds tijdens de vorige zittingsperiode ingediend door de heer Hatry (Gedr. St. Senaat, nr. 54-1, B.Z. 1991-1992). Over dat voorstel werd trouwens reeds gedebatteerd tijdens de vergadering van de commissie voor de Justitie van woensdag 1 februari 1995. In ons amendement wordt het oorspronkelijke voorstel overgenomen, nader uitgewerkt en aangevuld ten einde tegemoet te komen aan de op- en aanmerkingen die de onderscheiden commissieleden daarover tijdens die vergadering hebben gemaakt.

B. Algemene toelichting

Het wetsvoorstel dat wij willen amenderen, is een eerste keer in 1981 ingediend door de heer Storme c.s. Maar sedert de totstandkoming van die tekst heeft er een zodanige ontwikkeling plaatsgevonden dat de beweegredenen die de indieners in 1981 tot hun initiatief dreven, vandaag in nog sterkere mate gelden :

— *doordat het internationale recht, en vooral het Europese recht, enorm aan belang heeft gewonnen, zowel op economisch of sociaal vlak als op het gebied van de mededinging;*

— *doordat de rol van de jurist op economisch en sociaal gebied ook groter is geworden.*

Het beroep van bedrijfsjurist is vandaag een volwaardig juridisch beroep dat tegelijk nieuw is en complementair ten opzichte van de andere meer traditionele juridische beroepen.

Ter gelegenheid van de viering in juni 1993 van de 25e verjaardag van de oprichting van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen (BVBJ) werd een

ont été publiés qui ont souligné la spécificité de cette fonction (1).

Ainsi, on peut lire dans un article de la revue *Trends Tendances* du 23 février 1993, paru sous le titre « La fin de l'indifférence », les réponses données par Maître Pierre Legros, alors Bâtonnier de l'Ordre français des avocats du Barreau de Bruxelles, à certaines questions qui ont d'ailleurs surgi lors de l'examen de la proposition. Maître Legros, s'exprimant au sujet de la convention signée en 1993 entre l'ABJE et les 2 400 avocats de l'Ordre français du Barreau de Bruxelles, prend nettement position en faveur de la création d'un Institut des juristes d'entreprise, et décrit de façon extrêmement positive la spécificité de cette fonction: « il ne s'agit pas du tout d'une démarche corporatiste qui viserait à une protection des avocats ou des juristes d'entreprise.

Notre démarche commune vise surtout la protection du consommateur lui-même. C'est-à-dire du justiciable qui vient nous consulter. Il se fait simplement que l'ABJE et l'Ordre disposent de structure et d'une déontologie qui répondent à ce critère. Ce qui n'est pas nécessairement le cas de toutes les professions qui vendent ou offrent des services juridiques. ... Peut-être, arriverons-nous un jour à dépasser le cadre de cette convention et à évoluer vers une formule associative ou un partenariat plus fort. » Un peu plus loin: « nous pensons que rien n'est plus formatif pour un jeune avocat qu'un stage en entreprise. »

S'exprimant sur la notion d'indépendance qui n'est pas liée au contrat d'emploi, Maître Legros est très clair: « Qui mieux qu'un magistrat incarne la notion d'indépendance? Or, nos magistrats sont payés par l'État et condamnent ce même État presque tous les jours! La notion d'indépendance est donc toute relative. » Il rappelle également que les avocats n'ont eux-mêmes pas toujours l'indépendance requise vis-à-vis de leur client et que, malheureusement, la paupérisation croissante du Barreau n'est sans doute pas de nature à renforcer cette indépendance.

(1) «Le juriste d'entreprise, un atout pour la gestion?», P. Bodson, *Journal des Tribunaux*, 1989, p. 281; «Barreau et juristes d'entreprise se rapprochent à Charleroi — Deux conventions comblent partiellement un vide», *Le Soir*, du 29 décembre 1993; «Avocats et juristes d'entreprise — le début d'une collaboration à Charleroi», *La Nouvelle Gazette*, du 30 décembre 1993; «Profession: juriste d'entreprise», *L'entreprise et l'homme*, n° 4, 1993; «Aux services de l'entreprise et de ses droits: affirmer le statut du juriste d'entreprise», *L'Écho*, du 4 novembre 1993; «Le juriste en entreprise», *La Libre Belgique*, du 20 octobre 1993; Le juriste d'entreprise: un atout aussi pour les P.M.E., *Bulletin de la F.E.B.*, n° 2, 1994; «Les juristes d'entreprise: droits et devoirs», G. Jacobs, *Bulletin de la F.E.B.*, n° 5, 1996.

reeks artikelen gepubliceerd waarin het eigensoortige karakter van deze functie werd onderstreept (1).

Zo staan bijvoorbeeld in een artikel in het tijdschrift *Trends Tendances* van 23 februari 1993, verschenen onder de titel « La fin de l'indifférence », de antwoorden van Meester Pierre Legros, toenmalig stafhouder van de Ordre français des avocats du Barreau de Bruxelles op een aantal vragen die trouwens bij het onderzoek van het voorstel aan de orde zijn gekomen. Meester Legros die het had over de overeenkomst die in 1993 werd ondertekend tussen de BVBJ en de 2 400 advocaten van de Franstalige Orde bij de balie te Brussel, is duidelijk voor de oprichting van een instituut voor bedrijfsjuristen en beschrijft op uiterst positieve manier het specifiek karakter van deze functie: «het gaat helemaal niet om een maatregel ten gunste van het eigen vakgenootschap die een bescherming van de advocaten of de bedrijfsjuristen zou beogen.

Ons gemeenschappelijk initiatief is vooral gericht op de bescherming van de consument, d.w.z. de rechtzoekende die ons raadpleegt. Het is gewoon zo dat de BVBJ en de Orde over een structuur en een deontologie beschikken die aan dat criterium voldoen, wat niet noodzakelijk het geval is voor alle beroepen die juridische diensten verkopen of aanbieden. Misschien zullen wij er ook ooit toe komen het kader van deze overeenkomst te overschrijden en in de richting te gaan van een vereniging of een sterker partnerschap». Verder: «wij geloven dat niets een betere opleiding kan bieden aan een jonge advocaat dan een stage in een bedrijf».

Over het begrip onafhankelijkheid, in het kader van een arbeidsovereenkomst, is Meester Legros zeer duidelijk: «Wie belichaamt beter het begrip onafhankelijkheid dan een magistraat? Onze magistraten worden immers betaald door de Staat en veroordelen diezelfde Staat bijna elke dag! Het begrip onafhankelijkheid is dus uiterst relatief.» Hij herinnert er tevens aan dat zelfs de advocaten niet steeds de nodige onafhankelijkheid bezitten ten opzichte van hun cliënt en dat jammer genoeg de toenemende verpaupering van de balie die onafhankelijkheid uiteraard niet zal versterken.

(1) «Le juriste d'entreprise, un atout pour la gestion?», P. Bodson, *Journal des Tribunaux*, 1989, blz. 281; «Barreau et juristes d'entreprise se rapprochent à Charleroi — Deux conventions comblent partiellement un vide», *Le Soir*, van 29 december 1993; «Avocats et juristes d'entreprise — le début d'une collaboration à Charleroi», *La Nouvelle Gazette*, van 30 december 1993; «Profession: juriste d'entreprise», *L'entreprise et l'homme*, nr. 4, 1993; «Aux services de l'entreprise et de ses droits: affirmer le statut du juriste d'entreprise», *L'Écho*, van 4 november 1993; «Le juriste en entreprise», *La Libre Belgique*, van 20 oktober 1993; Le juriste d'entreprise: un atout aussi pour les P.M.E., *Bulletin de la F.E.B.*, nr. 2, 1994; «Les juristes d'entreprise: droits et devoirs», G. Jacobs, *Bulletin de la F.E.B.*, nr. 5, 1996.

Nous l'avons dit, la profession de juriste d'entreprise prend place parmi les professions juridiques, dont elle partage la spécificité. Tout juriste appelé à étudier et à appliquer la règle du droit participe à l'ordonnancement normatif de la vie en société. Cet ordonnancement normatif est gouverné par l'intérêt général, dont le juriste cherchera à déterminer la teneur au regard des intérêts particuliers, pour le règlement desquels son intervention est requise.

L'on songe naturellement aux avocats, appelés à défendre les intérêts de leurs clients au regard des règles générales. L'on ne saurait, à l'évidence, contester que leur profession participe de l'ordonnancement de la vie en société.

Il en est de même des juristes travaillant à ce titre auprès d'institutions ou d'organismes publics ou privés, et habituellement appelés «juristes d'entreprise». Ceux-ci sont également chargés de rechercher, au profit de leur employeur, la coïncidence entre les intérêts particuliers de «l'entreprise» et l'intérêt général.

À ce titre, la mission première du juriste d'entreprise est celle d'un conseiller, appelé à apprécier le respect de la règle de droit dans les opérations auxquelles son entreprise participe ou entend participer.

La spécificité de la profession de juriste d'entreprise n'est pas d'ordre fonctionnel: sa mission de conseil au sein de l'entreprise n'a de sens que dans la mesure où son indépendance intellectuelle ou technique se voit garantie, et il ne servirait de rien qu'une entreprise s'attache les services d'un juriste si ce dernier n'a pas la possibilité de «dire le droit», et n'aurait d'autre choix que celui d'avaliser les décisions de son employeur.

Ce qui singularise par contre la profession de juriste d'entreprise tient en ce que ceux-ci exercent leurs fonctions dans un lien de subordination juridique, propre à tout statut de fonctionnaire ou à tout emploi de salarié. Pour autant, ce lien de subordination ne fait pas obstacle à l'exercice de la mission de conseil juridique, telle qu'elle vient d'être décrite.

À cet égard, l'examen de la réglementation de la profession de juriste d'entreprise dans plusieurs pays voisins est riche d'enseignement. En Allemagne, il n'est pas fait de distinction entre l'avocat exerçant à titre d'indépendant et l'avocat exerçant dans les liens d'un contrat d'emploi, ce dernier ne pouvant toutefois plaider pour son employeur. Le même rapprochement entre les deux professions existe au Royaume-Uni, selon un système comparable à celui des États-Unis.

Par ailleurs, l'évolution de notre propre ordre juridique a permis d'intégrer la compatibilité entre un état de subordination juridique et l'indépendance

Zoals wij reeds hebben gezegd, is het beroep van bedrijfsjurist een van de juridische beroepen, waarmee zij trouwens het specifieke karakter gemeen heeft. Iedere jurist die de rechtsnormen bestudeert en toepast, draagt bij aan de inrichting van de samenleving door middel van rechtsregels. Hierbij staat het algemeen belang voorop en de jurist zal dit afwegen tegen de particuliere belangen, voor de verdediging waarvan zijn optreden is vereist.

Te denken valt natuurlijk aan de advocaten, die de belangen van hun cliënten moeten verdedigen steunend op algemene regels. Het is niet voor betwisting vatbaar dat hun beroepsgroep bijdraagt aan de inrichting van de samenleving.

Evenzo zijn er juristen die als zodanig bij openbare of particuliere instellingen of organen werken en gewoonlijk «bedrijfsjuristen» worden genoemd. Ook zij zijn er mee belast om in het belang van hun werkgever te zoeken naar de raakpunten tussen de particuliere belangen van «het bedrijf» en het algemeen belang.

De eerste taak van de bedrijfsjurist is dan ook die van raadsman, die moet nagaan of de rechtsbeginselen worden nageleefd bij de handelingen waarbij zijn bedrijf betrokken is of wil zijn.

Het specifieke karakter van het beroep van bedrijfsjurist is dus niet van functionele aard: zijn taak van raadsman binnen het bedrijf heeft alleen maar zin in zoverre zijn intellectuele of technische onafhankelijkheid gewaarborgd is, en het zou tot niets dienen als een bedrijf een jurist zou aantrekken indien deze niet de mogelijkheid heeft om te zeggen wat de wet voorschrijft en aan de beslissingen van zijn werkgever alleen maar zijn fiat mag geven.

Wat het beroep van bedrijfsjurist echter zijn apart karakter verleent, is dat zij hun functie uitoefenen in een situatie van juridische ondergeschiktheid, die typisch is voor een statuut van ambtenaar of een betrekking als loontrekkende. Deze verhouding van ondergeschiktheid staat echter de opdracht van juridisch raadsman, zoals die zonet werd beschreven, niet in de weg.

In dit verband valt veel te leren uit het onderzoek van de reglementering van het beroep van bedrijfsjurist in enkele buurlanden. In Duitsland wordt geen onderscheid gemaakt tussen een zelfstandig werkende advocaat en de advocaat in dienstbetrekking. Deze laatste kan evenwel niet pleiten voor zijn werkgever. Tussen de twee beroepen wordt evenmin een onderscheid gemaakt in het Verenigd Koninkrijk, waar een regeling geldt die vergelijkbaar is met die in de Verenigde Staten.

Ons eigen rechtsbestel heeft zich trouwens zo ontwikkeld dat een verhouding van juridische ondergeschiktheid te verenigen valt met technische of intel-

technique ou intellectuelle d'une profession. L'on renvoie à cet égard aux médecins, aux pharmaciens ou aux architectes exerçant leur profession dans le cadre d'un statut ou d'un contrat d'emploi.

Le principe de la compatibilité parfaite entre l'indépendance professionnelle et le contrat d'emploi a été confirmé tant par la Cour de Cassation française en 1963 que par notre Cour de Cassation (27 mars 1968).

Cela étant, il importe de garantir la compétence, l'honorabilité et l'indépendance intellectuelle ou technique du juriste d'entreprise en organisant la profession et en lui conférant une structure et une déontologie propres. En effet, au vu des observations qui précèdent, il n'est pas indifférent de permettre à quiconque de revendiquer la qualité de juriste d'entreprise, et de laisser la profession se développer sans autre discipline. Il convient également de consacrer la place particulière qu'occupe le juriste d'entreprise parmi les professions juridiques, et notamment les traits qui la distinguent d'autres professions réglementées, qu'il s'agisse du barreau ou du notariat.

C. Lignes de force de la nouvelle version de la proposition

Les discussions qui avaient eu lieu lors de la précédente législature ont fait apparaître la nécessité d'accroître les garanties permettant un respect strict des droits de la défense. Les articles 13 et suivants du présent amendement répondent entièrement à cette remarque.

Un commissaire désirait obtenir des précisions supplémentaires quant à la définition du travail juridique du juriste d'entreprise, ce à quoi répond parfaitement l'article 4, 3°. Cet article 4, qui s'est inspiré de l'article 2 de la proposition initiale, a été profondément remodelé afin de définir plus précisément les conditions à remplir pour obtenir la qualité de juriste d'entreprise.

Cet article doit s'interpréter au regard de la pratique du conseil d'administration de l'Association belge des juristes d'entreprise qui a adopté les principes suivants :

— le juriste d'entreprise est celui qui participe à la responsabilité juridique dans l'entreprise. Ceci implique une action dans les deux sens : répondre aux consultations et devoirs juridiques demandés et prendre une initiative vers l'entreprise (informer sur les nouvelles lois, porter remède à une situation critique...). La mission prestée doit réserver une certaine marge d'autonomie et contribuer à la réalisation du projet de l'entreprise;

— fonction souvent mixte exercée par le juriste d'entreprise : aux activités juridiques s'ajoutent des

lectuele onafhankelijkheid van een beroep. In dit verband kan verwezen worden naar artsen, apothekers of architecten die hun beroep uitoefenen binnen het kader van een ambtenarenstatuut of een arbeidsovereenkomst.

Het beginsel dat professionele onafhankelijkheid perfect te verenigen valt met een arbeidsovereenkomst, is bevestigd door zowel het Franse Hof van Cassatie in 1963 als ons Hof van Cassatie (27 maart 1968).

Belangrijk is echter de deskundigheid, de eerbaarheid en de intellectuele of technische onafhankelijkheid van de bedrijfsjuristen te waarborgen door het beroep te organiseren en er een eigen structuur en een eigen deontologie aan te geven. Gelet op de hiervoor gemaakte opmerkingen mag het niet zo zijn dat een willekeurig iemand zich bedrijfsjurist mag noemen en dat het beroep zich op ongeordende wijze kan ontwikkelen. Ook moet de specifieke plaats van de bedrijfsjurist bij de juridische beroepen worden bevestigd en moet ook worden bepaald welke kenmerken hem van andere gereguleerde beroepen onderscheiden, of het nu om de balie of het notariaat gaat.

C. Krachtlijnen van de nieuwe versie van het voorstel

Bij de besprekingen tijdens de vorige zittingsperiode is gebleken dat er meer waarborgen moeten komen voor een striktere naleving van de rechten van de verdediging. De artikelen 13 en volgende van dit amendement komen aan die eis tegemoet.

Een commissielid vroeg bijkomende informatie betreffende de definitie van het juridische werk van de bedrijfsjurist, iets waaraan artikel 4, 3°, perfect tegemoetkomt. Dat artikel 4 is gebaseerd op artikel 2 van het oorspronkelijke voorstel, dat ingrijpend werd gewijzigd teneinde de voorwaarden die moeten worden vervuld om de hoedanigheid van bedrijfsjurist te verkrijgen, nader te preciseren.

Bij de uitlegging van dit artikel moet rekening worden gehouden met de gebruiken van de raad van bestuur van de Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen, die de volgende beginselen hanteert :

— bedrijfsjurist is hij die een deel van het juridisch werk in een bedrijf op zich neemt. Dat gaat in twee richtingen : desgevraagd juridisch advies geven en juridisch werk opknappen maar zich ook zelf tot het bedrijf wenden (voorlichting over nieuwe wetten, oplossing zoeken bij problemen, ...). In het gepresteerde werk moet een zekere manoeuvreerruimte zitten en het moet bijdragen aan de verwezenlijking van het project van het bedrijf;

— de bedrijfsjurist oefent vaak een gemengde opdracht uit : bij de juridische activiteiten komen ook

activités de gestion et d'administration qui ne requièrent pas par elles-mêmes l'intervention d'un juriste qualitate qua. Il s'agit de dégager le principal de l'accessoire pour déterminer si la personne est ou non juriste d'entreprise;

— *non-admission de juristes dont l'activité est essentiellement orientée vers une clientèle extérieure (cas du juriste de fiduciaire, du juriste gestionnaire des sinistres dans le secteur des assurances);*

— *admission du secrétaire général ayant dans ses attributions la direction ou à tout le moins la responsabilité d'un service juridique.*

Ceci couvre également une objection soulevée lors du débat en commission.

D'autres remarques plus générales avaient été également formulées, mais nous pensons y avoir déjà répondu dans les lignes qui précèdent.

Les objectifs essentiels du projet peuvent être résumés comme suit :

1. La protection du titre de juriste d'entreprise.

L'organisation de la profession et la mise en place de structures chargées de la mise en œuvre et du respect d'un Code de déontologie impliquent l'octroi d'une consécration et d'une protection légale du titre de juriste d'entreprise.

Le titre de juriste d'entreprise doit être réservé aux porteurs des diplômes ad hoc, belges ou étrangers, qui exercent des fonctions juridiques au sein d'une entreprise, ce terme étant à entendre, non d'un point de vue strictement économique, mais d'un point de vue général, le port du titre devant être accessible à tout juriste, pourvu que celui-ci assume effectivement et à titre principal des responsabilités d'ordre juridique dans le cadre d'un statut ou d'un contrat d'emploi.

2. Les prérogatives et les devoirs attachés à la fonction

Seul le juriste répondant à la définition légale de juriste d'entreprise peut obtenir d'en porter le titre.

D'autre part, l'autorisation de porter le titre implique pour le juriste d'être inscrit à la liste des membres de l'Institut des juristes d'entreprise, de respecter les règles de déontologie fixées par l'Institut et de se soumettre à la discipline professionnelle dont l'Institut exerce la charge.

En outre, cette proposition innove par rapport aux propositions de loi précédemment déposées en soumettant le juriste d'entreprise au secret professionnel, selon le régime prescrit à l'article 458 du Code pénal.

activiteiten op het stuk van bedrijfsvoering en administratie waarvoor strikt genomen geen bemoeiing van een jurist als zodanig vereist is. Om te bepalen of iemand al dan niet bedrijfsjurist is, is het nodig hoofdzaak en bijkomstigheden van elkaar te scheiden;

— *niet-toelating van juristen wier bedrijvigheid hoofdzakelijk op clientèle van buitenaf is gericht (de jurist van een administratiekantoor, de jurist-schaderegelaar in de verzekeringssector);*

— *toelating van de secretaris-generaal in wiens takenpakket de leiding of toch op zijn minst de verantwoordelijkheid voor een juridische dienst zit.*

Daarmee wordt ook tegemoetgekomen aan een bezwaar dat werd ingebracht tijdens het commissie-debat.

Andere, meer algemene, opmerkingen werden geformuleerd, maar wij menen daar reeds op te hebben geantwoord in de bovenstaande regels.

De essentiële doelstellingen van het ontwerp kunnen als volgt worden samengevat :

1. Bescherming van de titel van bedrijfsjurist

Voor de organisatie van het beroep en het instellen van structuren belast met het tenuitvoerleggen en het naleven van een deontologische code is het nodig dat de titel bedrijfsjurist erkend wordt en wettelijke bescherming krijgt.

De titel van bedrijfsjurist mag alleen worden verleend aan degenen die de daartoe vereiste diploma hebben, Belgische of buitenlandse, en die een juridische functie hebben bij een onderneming. Deze laatste term moet niet strikt economisch maar algemeen worden geïnterpreteerd: het voeren van de titel moet mogelijk zijn voor iedere jurist, op voorwaarde dat deze daadwerkelijk juridische verantwoordelijkheden draagt in het kader van een statuut of een arbeidsovereenkomst en deze functie als hoofdberoep uitoefent.

2. Voorrechten en plichten aan de functie verbonden

Alleen de jurist die voldoet aan de wettelijke omschrijving van bedrijfsjurist mag deze titel voeren.

Bovendien moet de jurist, om deze titel te mogen voeren, ingeschreven zijn op de ledenlijst van het Instituut voor beroepsjuristen, de door het Instituut vastgestelde deontologische regels naleven en zich onderwerpen aan de beroepstucht waarop het Instituut toeziet.

Voorts houdt dit voorstel in vergelijking met vroeger ingediende voorstellen de nieuwigheid in dat de bedrijfsjurist gebonden is aan het beroepsgeheim volgens de regeling neergelegd in artikel 458 van het Strafwetboek.

Pour originale qu'elle soit, cette innovation n'en procède pas moins d'une logique certaine, compte tenu des observations précédemment exposées. S'il se justifie de protéger le titre de juriste d'entreprise et d'organiser la profession, eu égard aux garanties d'indépendance intellectuelle ou technique qui lui sont reconnues, il s'impose également de soumettre le juriste d'entreprise à un devoir de confidentialité. Le secret professionnel attaché aux activités des juristes d'entreprise devra précisément permettre à ceux-ci d'exercer leurs missions en toute indépendance, et de voir leurs conseils et leurs avis préservés d'une publicité qui, à défaut, les empêcherait d'assurer pleinement leurs missions juridiques au service de l'intérêt général.

3. La création d'un Institut des juristes d'entreprise

La protection du titre et les prérogatives attachées à la fonction de juriste d'entreprise nécessitent d'organiser la profession, par la création d'un Institut composé des juristes autorisés à porter le titre et chargé des missions habituellement dévolues aux ordres professionnels.

L'Institut sera ainsi appelé, pour l'essentiel, à dresser la liste de ses membres, c'est-à-dire à octroyer la qualité de juriste d'entreprise et à autoriser le port du titre. Il veillera également à établir les règles de déontologie propres à la profession et à garantir le respect de ces règles, étant investi d'un pouvoir disciplinaire vis-à-vis de ses membres.

Si la proposition de loi que nous amendons prévoyait également la mise sur pied d'un Institut des juristes d'entreprise, il faut toutefois observer qu'elle n'en organisait le fonctionnement que de manière succincte, l'essentiel de la gestion et de l'exercice du pouvoir disciplinaire étant confié à un conseil d'administration, et les règles de procédure étant pour le surplus sommairement esquissées.

Il a paru nécessaire de distinguer davantage les missions imparties aux différents organes de l'Institut, et de mettre en place une procédure disciplinaire respectant davantage les droits de la défense.

De nombreuses professions se voient déjà réglementées en Belgique aux termes de lois présentant, de manière générale, une structure d'organisation similaire, tant du point de vue des organes chargés de la gestion de ces professions que des organes investis de la discipline.

Le présent amendement reprend l'acquis de ces législations. Il s'inspire plus particulièrement de la loi du 20 février 1939 sur la protection du titre et de la profession d'architecte, de la loi du 22 juillet 1953

Deze vernieuwing is wel origineel maar er zit een redenering achter gezien de hiervoren gemaakte opmerkingen. Het is weliswaar verantwoord de titel van bedrijfsjurist te beschermen en het beroep te organiseren, gelet op de waarborgen inzake intellectuele of technische onafhankelijkheid die hem worden verleend, maar het is evenzeer nodig om de bedrijfsjurist aan de geheimhoudingsplicht te onderwerpen. Het beroepsgeheim dat de bedrijfsjuristen in acht moeten nemen, zal hen juist in staat stellen om hun opdrachten in volle onafhankelijkheid uit te oefenen en zal ervoor zorgen dat hun raadgevingen en adviezen niet in de openbaarheid komen. Zou dat niet het geval zijn, dan zouden zij hun juridische opdrachten ten dienste van het algemeen belang niet ten volle kunnen uitvoeren.

3. Oprichting van een Instituut voor bedrijfsjuristen

Voor de bescherming van de titel en de voorrechten verbonden aan de functie van bedrijfsjurist is een organisatie van het beroep nodig, door middel van de oprichting van een instituut bestaande uit juristen die gemachtigd zijn de titel te dragen en belast zijn met de taken die gewoonlijk aan beroepsordes worden opgedragen.

Het Instituut zal aldus de lijst moeten opmaken van zijn leden, dat wil zeggen de hoedanigheid verlenen van bedrijfsjurist en het voeren van de titel toestaan. Het zal eveneens de deontologische regels opstellen die eigen zijn aan het beroep en ervoor zorgen dat die regels worden nageleefd, aangezien het over een disciplinaire bevoegdheid beschikt ten aanzien van haar leden.

Het wetsvoorstel dat wij willen amenderen voorzag eveneens in het instellen van een Instituut voor bedrijfsjuristen, maar toch moet worden opgemerkt dat het de werkwijze ervan slechts summier regelde, aangezien het bestuur en het uitoefenen van de tuchtbevoegdheid goeddeels waren opgedragen aan een raad van bestuur en de procedureregels slechts zeer kort geschetst werden.

Het leek ons nodig de taken opgedragen aan de onderscheiden organen van het Instituut duidelijker af te bakenen en een tuchtprocedure in te stellen waarbij de rechten van de verdediging beter worden nageleefd.

Tal van beroepen zijn in België reeds gereguleerd door wetten die in grote trekken in een vergelijkbare organisatiestructuur voorzien, wat betreft zowel de organen belast met het beheer van die beroepen als de organen belast met tuchtbevoegdheid.

Dit amendement neemt de verworvenheden van die wetgevingen over. Het is meer bepaald geïnspireerd op de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van de titel en het beroep van architect, de wet van 22 juli

créant un Institut des reviseurs d'entreprise, et de la loi du 21 février 1985 relative à la réforme du révisorat d'entreprise, dont le chapitre IV est consacré au titre et à la profession d'expert-comptable.

Il n'en reste pas moins qu'à l'instar de ces lois, le présent amendement se limite à mettre en place le cadre légal au sein duquel l'Institut des juristes d'entreprise sera appelé à exercer ses missions. Comme tout ordre professionnel, l'Institut se voit doté d'un pouvoir réglementaire, sous la forme d'un règlement d'ordre intérieur qui, dans le respect et les limites des dispositions légales, organisera systématiquement la gestion et le fonctionnement de l'Institut.

D. Commentaire des articles

Article 1er

Cette disposition vise à rectifier l'article 1er de la proposition initiale. En effet, nous entendons régler, par cette proposition, une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Article 2

La disposition de cet article consacre légalement la création de l'Institut des juristes d'entreprise, soit d'un Institut jouissant de la personnalité civile et dont le siège est établi, comme la plupart des organes centraux des autres ordres professionnels fédéraux, à Bruxelles.

Les différentes missions imparties à l'Institut sont énumérées à l'article 2. En tant qu'ordre professionnel représentatif de la profession, l'Institut est notamment chargé de promouvoir l'activité de juriste d'entreprise, de veiller à la formation continue de ses membres et d'exprimer à l'intention des autorités ou de toute institution des avis sur les matières pour lesquelles il est compétent.

L'Institut a également pour tâche de dresser la liste de ses membres, c'est-à-dire, d'une part, de recevoir, de maintenir ou de supprimer l'inscription à la liste des membres des personnes autorisées à porter le titre de juriste d'entreprise, et, d'autre part, d'établir les règles de déontologie de la profession, dont il assurera le respect par l'exercice du pouvoir disciplinaire qui lui est par ailleurs confié.

En ce qui concerne l'inscription à la liste des membres, et quoique le texte proposé n'en fait pas la mention expresse, celle-ci prendra en compte l'appartenance linguistique des membres de l'Institut. L'Institut est en effet organisé dans le respect de la parité linguistique, tant en ce qui concerne les organes de gestion qu'en ce qui concerne les instances disciplinaires (voy. infra).

1953 houdende oprichting van een Instituut der bedrijfsrevisoren en de wet van 21 februari 1985 tot hervorming van het bedrijfsrevisoraat, waarvan hoofdstuk IV gewijd is aan de titel en het beroep van accountant.

Niettemin beperkt dit amendement zich — naar het voorbeeld van deze wetten — tot het trekken van een wettelijk kader binnen hetwelk het Instituut voor bedrijfsjuristen zijn opdrachten zal kunnen uitvoeren. Zoals iedere beroepsorde krijgt het Instituut reglementaire bevoegdheid, in de vorm van een huiselijk reglement dat, met naleving en binnen de perken van de wettelijke bepalingen, systematisch het bestuur en de werkwijze van het Instituut zal regelen.

D. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Deze bepaling strekt ertoe artikel 1 van het oorspronkelijke voorstel te corrigeren. Wij willen immers door dit voorstel een aangelegenheid regelen als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Artikel 2

Dit artikel wil de oprichting van het Instituut voor bedrijfsjuristen wettelijk regelen. Het gaat om een Instituut dat rechtspersoonlijkheid bezit en waarvan de zetel, zoals voor de meeste centrale organen van andere beroepsorden, gevestigd is te Brussel.

De taken die aan het Instituut worden opgedragen, worden opgesomd in artikel 2. Als representatieve beroepsorde heeft het Instituut onder meer tot taak mee te werken aan de verdere uitbouw van de activiteiten van bedrijfsjurist, toe te zien op de bijscholing van zijn leden en overheidsinstanties of allerlei andere instellingen te adviseren over de materies die tot zijn bevoegdheid behoren.

Het Instituut heeft ook tot taak een ledenlijst op te stellen, waarop de naam van de personen die de titel van bedrijfsjurist mogen voeren, wordt opgenomen, gehandhaafd of geschrapt. Bovendien moet het Instituut deontologische regels opstellen die het zal kunnen afdwingen aangezien in een ander artikel aan het Instituut tuchtrechtelijke bevoegdheid wordt verleend.

Bij de inschrijving op de ledenlijst wordt ook vermeld tot welke taalgroep de leden van het Instituut behoren, hoewel dat in de voorgestelde tekst niet uitdrukkelijk wordt bepaald. Wat de organisatie van het Instituut betreft, is er immers taalpariteit zowel in de bestuursorganen als in de tuchtinstanties (zie infra).

Enfin, l'article 2 autorise l'Institut à acquérir ou recevoir tous biens utiles à l'exécution des missions qui lui sont imparties.

Article 3

Cet article énumère les organes qui composent l'Institut. On y retrouve :

- l'assemblée générale (comme dans la proposition initiale);*
- le conseil (appelé « conseil d'administration » dans la proposition initiale);*
- la commission de discipline (non prévue dans la proposition initiale);*
- la commission d'appel (comme dans la proposition initiale).*

Articles 4 à 6

Ces articles sont regroupés sous le chapitre consacré aux juristes d'entreprise et relatif aux droits et obligations de ces derniers.

L'Institut a pour mission d'octoyer la qualité de juriste d'entreprise aux personnes physiques qui en font la demande et qui remplissent les conditions énumérées à l'article 4.

Les demandes seront adressées à l'Institut selon les formes et aux conditions dont il est inutile que le législateur en fasse le détail, et que l'Institut arrêtera dans son règlement d'ordre intérieur.

Les personnes souhaitant obtenir leur inscription doivent être naturellement titulaires d'un diplôme de docteur ou de licencié en droit ou en notariat, ou d'un diplôme étranger équivalent.

Elles doivent d'autre part être liées, dans le cadre d'un contrat de travail ou d'un statut, à une entreprise publique ou privée qui exerce en Belgique une activité de type économique, social, administratif ou scientifique. La notion d'entreprise est donc à entendre au sens large, et ne se voit pas circonscrite aux seules entreprises à caractère commercial.

Afin d'éviter l'acception de la notion d'entreprise dans un sens restreint, incompatible avec l'objectif de la présente loi, il est précisé que les personnes physiques ou morales regroupées sous la forme de fédérations d'entreprise répondent également à la notion au sens de la loi.

Le titre et la protection qui lui est attachée doivent être réservés aux juristes qui exercent effectivement des fonctions d'ordre juridique au sein de leur entreprise. Aussi est-il prévu, comme condition supplé-

Ten slotte machtigt artikel 2 het Instituut alle goederen te verwerven of in ontvangst te nemen die nuttig kunnen zijn voor de uitvoering van zijn taken.

Artikel 3

Dit artikel somt de organen van het Instituut op, namelijk :

- de algemene vergadering (zoals in het oorspronkelijke voorstel);*
- de raad (in het oorspronkelijke voorstel « de raad van bestuur »);*
- de tuchtcommissie (waarin het oorspronkelijke voorstel niet voorzagt);*
- de commissie van beroep (zoals in het oorspronkelijke voorstel).*

Artikelen 4 tot 6

Deze artikelen worden gegroepeerd in het hoofdstuk dat handelt over de bedrijfsjurist en over zijn rechten en plichten.

Het Instituut heeft tot taak de hoedanigheid van bedrijfsjurist toe te kennen aan natuurlijke personen die daarom verzoeken en die voldoen aan de in artikel 4 opgesomde voorwaarden.

De aanvragen aan het Instituut moeten worden gericht in de vorm en onder de voorwaarden die het Instituut zal vaststellen in zijn huishoudelijk reglement zodat de bijzonderheden niet in detail door de wetgever moeten worden geregeld.

De personen die op de ledenlijst wensen ingeschreven te worden, moeten vanzelfsprekend houder zijn van het diploma van doctor of licentiaat in de rechten of in het notariaat of van een gelijkwaardig buitenlands diploma.

Zij moeten daarenboven door een arbeidsovereenkomst of een statuut verbonden zijn aan een publieke of private onderneming die in België een economische, sociale, administratieve of wetenschappelijke activiteit uitoefent. Het begrip onderneming moet hier dus in ruime zin geïnterpreteerd worden en mag niet beperkt worden tot de ondernemingen met een commercieel karakter.

Om te voorkomen dat het begrip onderneming in beperkte zin wordt geïnterpreteerd, wat niet overeenstemt met het doel van deze wet, wordt bepaald dat de natuurlijke of rechtspersonen die gegroepeerd zijn in een ondernemingsverbond, eveneens beantwoorden aan het begrip onderneming in de zin van de wet.

De titel van bedrijfsjurist en de bescherming die ermee gepaard gaat, mogen alleen toegekend worden aan juristen die in hun onderneming daadwerkelijk juridische taken verrichten. Als bijkomende voor-

mentaire, que le juriste doit fournir, en faveur de son entreprise ou des entreprises qui seraient liées à celle-ci (ainsi que, dans le cas des fédérations d'entreprise, aux différents membres de ces fédérations), des études, consultations, actes et autres conseils en matière juridique.

La définition de juriste d'entreprise est donc, à dessein, assez large. Il faut toutefois éviter que l'ouverture de cette définition ait pour effet d'octroyer le titre de juristes d'entreprise à des personnes dont les fonctions juridiques ne nécessitent pas de leur voir accorder le bénéfice de la protection du titre (l'on pense par exemple à des gestionnaires de dossier dans des institutions financières ou des compagnies d'assurances, aux membres du corps enseignant des facultés de droit). Aussi le titre de juriste d'entreprise est-il réservé aux juristes qui, dans et par l'exercice de leurs fonctions, assument principalement des responsabilités se situant dans le domaine du droit.

Le titre faisant l'objet d'une protection particulière, le juriste d'entreprise sera, du moins dans l'exercice de l'activité protégée, soumis à l'obligation pénalement sanctionnée du secret professionnel.

En ce qui concerne le secret professionnel du juriste d'entreprise, l'on rappellera conformément aux observations précédemment exposées :

— que l'indépendance intellectuelle du juriste d'entreprise est indispensable pour assurer le plein exercice de la profession, car il serait absurde pour un employeur de prendre le conseil d'une personne qui ne pourrait qu'approuver ses initiatives;

— que, pour exercer ses fonctions en toute indépendance, le juriste d'entreprise doit pouvoir devenir le dépositaire d'informations confidentielles.

Il serait de peu d'utilité d'instituer légalement la profession de juriste d'entreprise au nom de l'intérêt général, si cette profession ne se voyait pas investie d'une obligation au secret, garant d'une indépendance intellectuelle d'autant plus illusoire, à l'heure actuelle, que les juristes d'entreprise travaillent sous l'autorité d'un employeur.

Il ne serait pas plus utile de créer un Institut des juristes d'entreprise, chargé d'établir et de faire respecter une déontologie professionnelle, si cette déontologie, dont la première composante aurait assurément trait à la confidentialité des activités juridiques des membres de l'Institut, ne bénéficiait d'aucun support légal et pouvait être à tout moment remise en cause par l'employeur.

Ces considérations sont partagées en doctrine. Dans son ouvrage consacré au secret professionnel, P.

waarde is daarom bepaald dat de jurist ten behoeve van zijn onderneming of van de ondernemingen die ermee verbonden zijn (en, in het geval van de ondernemingsverbonden, ten behoeve van de verschillende leden van die verbonden) studies en adviezen moet verstrekken, akten moet opstellen en raad op juridisch vlak moet geven.

De definitie van bedrijfsjurist is dus met opzet zeer ruim gehouden. Dit mag evenwel niet tot gevolg hebben dat de titel van bedrijfsjurist wordt toegekend aan personen die juridische taken verrichten maar niet noodzakelijk aanspraak moeten kunnen maken op de voordelen die voortvloeien uit de bescherming van de titel (men denke bijvoorbeeld aan dossierbeheerders bij financiële instellingen of verzekeringsmaatschappijen, aan leden van het onderwijzend personeel van de rechtsfaculteiten). De titel van bedrijfsjurist is bijgevolg alleen weggelegd voor juristen die, in en bij de uitoefening van hun functie, in hoofdzaak verantwoordelijkheid op juridisch vlak dragen.

Daar de titel op een bijzondere wijze beschermd wordt, is de bedrijfsjurist, althans tijdens de uitoefening van de beschermde activiteit, verplicht het beroepsgeheim in acht te nemen. Op de schending daarvan staat een strafrechtelijke sanctie.

In verband met het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist is er hier al eerder op gewezen :

— dat de intellectuele onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist onontbeerlijk is om het beroep naar behoren te kunnen uitoefenen want het zou voor een werkgever absurd zijn de raad in te winnen van iemand die zijn initiatieven alleen maar kan goedkeuren;

— dat om zijn functie in alle onafhankelijkheid te kunnen uitoefenen, de bedrijfsjurist kennis moet kunnen dragen van vertrouwelijke informatie.

Het heeft weinig nut het beroep van bedrijfsjurist in naam van het algemeen belang wettelijk te regelen indien de beroepsbeoefenaar niet verplicht wordt tot geheimhouding. Precies omdat bedrijfsjuristen onder het gezag van een werkgever werken, is die geheimhouding slechts een garantie voor hun intellectuele onafhankelijkheid.

Het zou al evenmin nuttig zijn een Instituut voor bedrijfsjuristen op te richten dat tot taak heeft een professionele deontologie op te stellen en te doen naleven indien die deontologie, waarvan het eerste voorschrift ongetwijfeld betrekking zal hebben op het vertrouwelijk karakter van de juridische activiteiten van de leden van het Instituut, geen wettelijke grondslag zou hebben en te allen tijde door de werkgever op de helling zou kunnen worden gezet.

Die overwegingen komen ook in de rechtsleer aan bod. In zijn werk dat gewijd is aan het beroepsge-

Lambert écrit en effet: «L'on voit clairement l'intérêt qu'il y aurait à ce que les communications du juriste d'entreprise à son employeur, à un autre juriste d'entreprise ou à un membre du barreau, jouissent d'une protection légale: il irait d'un renforcement de la qualité et de l'indépendance des avis émis par les juristes ainsi assurés de leur caractère confidentiel» (P. Lambert, Le secret professionnel, Bruxelles, Nemesis, 1985, p. 285).

Enfin, le secret professionnel des juristes d'entreprise permet de supprimer la différence de régime qui existe actuellement selon qu'un même conseil donné à un employeur émane d'un membre du barreau, et se voit en conséquence soumis au secret professionnel, ou d'un juriste d'entreprise.

Il est donc inséré dans l'article 5 une disposition renvoyant à l'article 458 du Code pénal, tout au moins pour les activités des juristes d'entreprise que la loi entend protéger, c'est-à-dire les activités ressortissant au domaine du droit.

Cette disposition aura pour conséquence de garantir, de manière générale et absolue, l'ensemble des informations, communications et avis échangés par les juristes d'entreprise avec leur employeur ainsi qu'avec d'autres dépositaires du secret professionnel, étant principalement leurs collègues-juristes d'entreprises et les membres du barreau.

En ce qui concerne l'employeur du juriste d'entreprise, sans doute faut-il rappeler que le secret professionnel, d'ordre public, s'impose à quiconque, en ce compris la personne dont le confident est, par état ou par profession, dépositaire des secrets qu'on lui confie. L'on renvoie à cet égard à l'exemple traditionnel du médecin, que son patient ne peut délier du secret professionnel, ou à celui de l'avocat, dont la correspondance échangée avec son client est confidentielle et ne peut être produite, fût-ce par le client lui-même.

Pour le surplus, il reviendra à l'Institut des juristes d'entreprise, en sa qualité de garant de la déontologie de ses membres, de préciser, ainsi qu'il est également fait auprès des autres ordres professionnels, le champ d'application et les limites de la confidentialité des activités de ses membres.

Enfin, l'article 6 en projet fait interdiction aux personnes qui ne remplissent pas les conditions prévues pour l'octroi du titre et qui ne sont pas membres de l'Institut de porter le titre de juriste d'entreprise. Cette interdiction, traditionnelle en présence de professions protégées, se voit pénalement sanctionnée.

heim, schrijft P. Lambert immers: «L'on voit clairement l'intérêt qu'il y aurait à ce que les communications du juriste d'entreprise à son employeur, à un autre juriste d'entreprise ou à un membre du barreau, jouissent d'une protection légale: il irait d'un renforcement de la qualité et de l'indépendance des avis émis par les juristes ainsi assurés de leur caractère confidentiel» (P. Lambert, Le secret professionnel, Brussel, Nemesis, 1985, blz. 285).

Door voor bedrijfsjuristen het beroepsgeheim in te voeren kan ten slotte het onderscheid vervallen tussen een advies aan een werkgever dat verstrekt wordt door een lid van de balie, waarop het beroepsgeheim van toepassing is, en datzelfde advies dat door een bedrijfsjurist wordt gegeven.

In artikel 5 wordt dus een bepaling opgenomen die verwijst naar artikel 458 van het Strafwetboek, zij het voor de activiteiten van bedrijfsjuristen die de wet wil beschermen, dat wil zeggen de activiteiten die behoren tot het domein van het recht.

Die bepaling heeft tot gevolg dat op algemene en absolute wijze de geheimhouding gewaarborgd wordt van informatie, mededelingen en adviezen die de bedrijfsjuristen uitwisselen met hun werkgever en met andere personen op wie het beroepsgeheim van toepassing is, voornamelijk hun collega's-bedrijfsjuristen en de leden van de balie.

Wat de werkgever van de bedrijfsjurist betreft, moet er ongetwijfeld aan herinnerd worden dat het beroepsgeheim, dat van openbare orde is, voor iedereen geldt, ook voor de persoon wiens vertrouwenspersoon, uit hoofde van zijn staat of beroep, kennis draagt van geheimen die hem zijn toevertrouwd. Het traditionele voorbeeld is dat van de arts die door zijn patiënt niet kan worden ontslagen van het beroepsgeheim of van de advocaat wiens briefwisseling met zijn cliënt vertrouwelijk is en niet aan anderen mag worden overgelegd, ook niet door de cliënt zelf.

Voor de rest is het de taak van het Instituut voor bedrijfsjuristen, dat de deontologie door zijn leden moet doen naleven, de strekking en de grenzen te bepalen van de vertrouwelijkheid van de activiteit van zijn leden, zoals dat ook gebruikelijk is in andere beroepsorden.

Tenslotte verbiedt het voorgestelde artikel 6 personen die niet voldoen aan de voorwaarden gesteld voor de toekenning van de titel en die geen lid zijn van het Instituut, de titel van bedrijfsjurist te voeren. Op de overtreding van dit verbod, dat traditioneel is in het kader van beschermde beroepen, staat een strafrechtelijk sanctie.

Articles 7 et 8

L'assemblée générale est composée de tous les juristes d'entreprise inscrits à la liste des membres de l'Institut. Elle est présidée par le président du conseil.

L'article 7 énumère les missions de l'assemblée générale. En ce qui concerne l'organisation de l'Institut, l'assemblée :

— désigne les membres du conseil, chargé de la gestion de l'Institut;

— désigne les membres de l'Institut appelés à siéger, au côté de magistrats professionnels, dans la commission de l'Institut qui connaît des appels des décisions rendues en matière disciplinaire;

— désigne, hors l'Institut, un expert indépendant chargé, pour un terme renouvelable de trois ans, de la vérification de l'inventaire et des comptes;

— approuve le compte annuel des recettes et des dépenses;

— donne décharge au conseil de sa gestion;

— donne décharge à l'expert indépendant de son contrôle;

— arrête, sur proposition du conseil, le montant des cotisations des membres de l'Institut.

D'autre part, pour ce qui a trait à l'organisation de la profession de juriste d'entreprise, l'assemblée générale est appelée :

— à arrêter, sur proposition du conseil, le règlement d'ordre intérieur, les règles de déontologie et le règlement de discipline;

— à accorder la qualité de membre d'honneur, sur proposition du conseil, aux personnes qui, quoique n'ayant pas la qualité de juriste d'entreprise, ont contribué au rayonnement de la profession;

— à se prononcer sur tous objets intéressant l'Institut, par voie d'avis, de propositions ou de recommandations adressées au conseil.

L'article 7 autorise l'assemblée à déléguer au conseil des tâches spécifiques parmi celles qui viennent d'être énumérées. Cette délégation doit toutefois être prévue dans le règlement d'ordre intérieur.

Les décisions de l'assemblée générale sont prises à la majorité des personnes, présentes ou représentées, inscrites à la liste des membres de l'Institut. Le vote par procuration est autorisé, selon les modalités déterminées au règlement d'ordre intérieur. Si les membres d'honneur, que l'on vient d'évoquer, et les membres honoraires de l'Institut (voy. infra, art. 12)

Artikelen 7 en 8

De algemene vergadering is samengesteld uit alle bedrijfsjuristen die zijn ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut. Ze wordt voorgezeten door de voorzitter van de raad.

Artikel 7 somt de taken van de algemene vergadering op. Wat de organisatie van het Instituut betreft, heeft de algemene vergadering de volgende taken :

— zij wijst de leden van de raad aan die belast zijn met het beheer van het Instituut;

— zij wijst de leden van het Instituut aan die naast de professionele magistraten zitting nemen in de commissie van het Instituut die kennis neemt van de beroepen ingesteld tegen beslissingen in tuchtzaken;

— zij wijst, buiten het Instituut, een onafhankelijke deskundige aan die voor een hernieuwbare termijn van drie jaar belast is met de controle van de inventaris en de rekeningen;

— zij keurt de jaarlijkse rekening van ontvangsten en uitgaven goed;

— zij verleent kwijting aan de raad van zijn beheer;

— zij verleent kwijting aan de onafhankelijke deskundige van zijn controle;

— zij bepaalt op voorstel van de raad het bedrag van de lidmaatschapsbijdrage van de leden van het Instituut.

Op het gebied van de organisatie van het beroep van bedrijfsjurist heeft de algemene vergadering daarenboven de volgende taken :

— zij stelt op voorstel van de raad het huishoudelijk reglement, de deontologische regels en het tuchtreglement vast;

— zij kent op voorstel van de raad de hoedanigheid van beschermend lid toe aan personen die weliswaar niet de hoedanigheid van bedrijfsjurist hebben, maar toch hebben bijgedragen tot de uistraling van het beroep;

— zij neemt een standpunt in over alle onderwerpen die het Instituut aanbelangen door middel van adviezen, voorstellen of aanbevelingen die zij aan de raad richt.

Artikel 7 machtigt de vergadering om sommige van de hierboven opgesomde specifieke taken aan de raad te delegeren. Het huishoudelijk reglement moet evenwel in die bevoegdheidsoverdracht voorzien.

De beslissingen van de algemene vergadering worden genomen bij meerderheid van de aanwezige of vertegenwoordigde leden die ingeschreven zijn op de ledenlijst van het Instituut. Het stemmen bij volmacht is toegestaan op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement. De eerder vermelde beschermende leden en de ereleden van het Instituut (zie

sont autorisés à assister aux séances de l'assemblée générale, ils ne disposent toutefois que d'une voix consultative.

L'article 8 traite, selon les règles usuelles en la matière, des conditions de réunion et de convocation de l'assemblée générale, les modalités d'application étant régies par le règlement d'ordre intérieur de l'Institut.

Il est ainsi prévu une réunion annuelle, au cours de laquelle le conseil doit présenter son rapport d'activité et soumettre à l'approbation de l'assemblée l'inventaire et les comptes, ainsi que le budget du nouvel exercice. L'inventaire et les comptes doivent avoir été préalablement vérifiés par l'expert indépendant, nommé par l'assemblée. Les membres de l'assemblée doivent avoir la possibilité de consulter les comptes au cours des quinze jours qui précèdent la réunion de l'assemblée.

Hors cette réunion annuelle, le conseil peut également convoquer l'assemblée lorsqu'il le juge utile, et il doit en tout cas la convoquer lorsqu'un cinquième des membres de l'assemblée lui en font la demande.

Articles 9 à 12

Les dispositions de ces articles règlent la composition, le fonctionnement et les missions du conseil, en charge du fonctionnement de l'Institut et dépositaire de tous les pouvoirs d'administration et de disposition autres que ceux que la loi confie à l'assemblée générale.

L'article 9 limite à vingt le nombre des membres appelés à siéger au conseil de l'Institut pour un terme de trois ans, renouvelable deux fois. La composition du conseil, arrêtée selon les modalités d'élection du règlement d'ordre intérieur, est strictement paritaire :

— dix membres sont d'expression française, et les dix autres membres d'expression néerlandaise;

— le président du conseil est choisi en alternance, pour un terme de trois ans, parmi les membres d'expression française et les membres d'expression néerlandaise;

— le vice-président du conseil est choisi parmi les membres d'expression linguistique différente de celle du président; en cas de nomination de deux vice-présidents, ceux-ci seront chacun d'expression linguistique différente;

— outre le président et le ou les vice-présidents, le conseil désigne, pour un terme de trois ans, un secrétaire d'expression française et un secrétaire d'expression néerlandaise.

Les membres d'expression française incluent, le cas échéant, un membre d'expression germanophone.

infra art. 12) mogen de algemene vergaderingen bijwonen doch beschikken slechts over een raadgevende stem.

Artikel 8 bevat de gebruikelijke regels betreffende het bijeenroepen en het houden van de algemene vergaderingen; de nadere uitvoeringsregels worden bepaald in het huishoudelijk reglement van het Instituut.

Zo is er ten minste één vergadering per jaar tijdens welke de raad een activiteitenverslag moet uitbrengen en de inventaris en de rekeningen alsook de begroting van het nieuwe boekjaar ter goedkeuring moet voorleggen aan de vergadering. De inventaris en de rekeningen moeten vooraf zijn gecontroleerd door de onafhankelijke deskundige die door de vergadering is benoemd. De leden van de vergadering moeten gedurende vijftien dagen die aan de vergadering voorafgaan de rekeningen kunnen inzien.

Buiten die jaarlijkse vergadering kan de raad de algemene vergadering ook bijeenroepen wanneer hij dat nuttig acht en in ieder geval wanneer een vijfde van de leden van de algemene vergadering daarom verzoekt.

Artikelen 9 tot 12

De bepalingen van deze artikelen regelen de samenstelling, de werkwijze en de taken van de raad, die instaat voor de werking van het Instituut en die alle bevoegdheden van bestuur en beschikking bezit die door de wet niet aan de algemene vergadering zijn opgedragen.

Artikel 9 beperkt het aantal leden van de raad van het Instituut tot twintig; zij nemen zitting voor een termijn van drie jaar, die tweemaal vernieuwbaar is. De samenstelling van de raad, waarvan de verkiezing bepaald wordt in het huishoudelijk reglement, is volstrekt paritair :

— tien leden zijn Nederlandstalig en de tien andere leden zijn Franstalig;

— de voorzitter van de raad wordt beurtelings onder de Nederlandstalige en de Franstalige leden gekozen voor een termijn van drie jaar;

— de ondervoorzitter wordt gekozen uit de taalgroep waartoe de voorzitter niet behoort; ingeval er twee ondervoorzitters worden gekozen, moet elk van hen tot een verschillende taalgroep behoren;

— naast de voorzitter en de ondervoorzitter(s) wijst de raad een Nederlandstalige en een Franstalige secretaris aan voor een termijn van drie jaar.

De Franstalige leden ruimen, in voorkomend geval, een plaats in voor een Duitstalig lid.

L'article 10 laisse au règlement d'ordre intérieur le soin d'arrêter les modalités de réunion du conseil. Les décisions sont prises à la majorité des voix, la voix du président du conseil étant prépondérante en cas de parité.

D'autre part, outre les délégations spéciales laissées à la discrétion de l'assemblée générale (voy. supra le commentaire de l'article 7), le président ou deux membres du conseil sont chargés de représenter l'Institut.

Outre qu'il exerce tous les pouvoirs d'administration et de disposition qui ne sont pas réservés à l'assemblée générale, le conseil est investi d'un certain nombre de missions spécifiques.

Ainsi lui échoit-il de dresser la liste des membres de l'Institut, et plus particulièrement de statuer sur les demandes d'inscription à la liste des membres, introduites par les personnes qui sollicitent l'autorisation de porter le titre de juriste d'entreprise.

La procédure d'examen de ces demandes est organisée aux termes de l'article 11 et peut être décrite comme suit:

— *Le conseil statue dans un délai de soixante jours à compter de la réception des demandes introduites en application de l'article 4. Il est appelé à vérifier si la personne qui introduit sa demande remplit effectivement les conditions énumérées à cet article, et si la demande répond aux formes et aux conditions du règlement d'ordre intérieur. Le règlement d'ordre intérieur déterminera sans doute, à cet égard, les documents qui devront être annexés aux demandes d'inscription, et qui attesteront le respect des conditions énumérées à l'article 4. Le règlement pourra également autoriser le conseil à inviter le cas échéant le demandeur, endéans le délai d'examen de soixante jours, à compléter sa demande ou à fournir des explications supplémentaires sur l'une ou l'autre des conditions d'inscription.*

— *Si, au terme de son examen, le conseil estime devoir refuser l'inscription du demandeur à la liste des membres, il en informe celui-ci par lettre recommandée à la poste. Afin de ne pas alourdir le travail du conseil, il n'est pas requis, à ce stade de la procédure, que la décision du conseil soit motivée.*

— *La personne dont l'inscription est refusée peut toutefois demander à être entendue par le conseil, qui sera tenu de la recevoir au cours de l'une de ses séances, après l'avoir invitée, au moins quinze jours à l'avance, à se présenter devant lui.*

— *En pareil cas, le conseil devra prendre une seconde décision. Si celle-ci est négative, elle doit être dûment motivée et notifiée à la personne concernée. Un recours est ouvert contre la décision du conseil devant la commission d'appel de l'Institut, soit*

Volgens artikel 10 worden de regels voor de vergaderingen van de raad bepaald door het huishoudelijk reglement. De beslissingen worden bij meerderheid van stemmen genomen; bij staking van stemmen beslist de stem van de voorzitter.

Bovenop de bijzondere taken die de algemene vergadering aan de raad opdraagt (zie hierboven, toelichting bij artikel 7), is het de taak van de voorzitter of van twee leden van de raad het Instituut te vertegenwoordigen.

De raad bezit niet alleen alle bevoegdheden van het bestuur en beschikking die niet uitsluitend aan de algemene vergadering zijn opgedragen, maar krijgt ook een aantal bijzondere opdrachten.

Zo moet de raad de ledenlijst van het Instituut opstellen en in het bijzonder oordelen over de aanvragen tot inschrijving op de ledenlijst die ingediend worden door personen die de stemming vragen om de titel van bedrijfsjurist te voeren.

De procedure voor het onderzoek van die aanvragen wordt geregeld in artikel 11 van het voorstel en kan als volgt worden beschreven:

— *De raad oordeelt binnen een termijn van zestig dagen te rekenen van de ontvangst van de aanvragen ingediend overeenkomstig artikel 4. Hij moet nagaan of de persoon die een aanvraag indient, daadwerkelijk voldoet aan de voorwaarden die in dit artikel zijn opgesomd en of de aanvraag overeenstemt met de vormvereisten en de voorwaarden die in het huishoudelijk reglement zijn vastgelegd. Wellicht zal het huishoudelijk reglement bijvoorbeeld bepalen welke stukken bij de aanvraag worden gevoegd en aan de hand daarvan zal blijken of de voorwaarden van artikel 4 zijn vervuld. Het reglement kan de raad eveneens machtigen om, in voorkomend geval, de aanvrager binnen een termijn van zestig dagen uit te nodigen zijn aanvraag te vervolledigen of bijkomende inlichtingen te verstrekken in verband met een van de inschrijvingsvereisten.*

— *Indien de raad na dit onderzoek meent dat de inschrijving van de aanvrager op de lijst moet worden geweigerd, brengt hij hem hiervan op de hoogte bij een ter post aangetekende brief. Om de raad niet te overbelasten is het in dit stadium van de procedure niet vereist dat de beslissing van de raad met redenen omkleed is.*

— *De persoon wiens inschrijving wordt geweigerd, kan echter vragen om door de raad te worden gehoord. De raad is gehouden deze persoon te horen op een van zijn vergaderingen en nodigt hem daartoe minstens vijftien dagen vooraf uit.*

— *In een dergelijk geval moet de raad een tweede beslissing nemen. Is deze beslissing negatief, dan moet zij met redenen zijn omkleed en aan de betrokkene worden medegedeeld. Tegen deze beslissing kan beroep worden ingesteld bij de commissie van beroep*

l'instance d'appel des décisions rendues en matière disciplinaire. La décision du conseil devra faire mention des dispositions légales et des dispositions du règlement d'ordre intérieur relatives à la procédure d'appel.

La procédure qui vient d'être décrite est également d'application lorsqu'il s'agit pour le conseil de procéder au retrait de la qualité de membre de l'Institut, au cas où l'un des membres ne remplit plus, à l'estime du conseil, les conditions requises pour pouvoir porter le titre de juriste d'entreprise.

Il se peut toutefois qu'un membre de l'Institut cesse provisoirement de remplir les conditions requises pour le port du titre. En ce cas, et conformément aux usages que l'on rencontre dans d'autres professions réglementées (le barreau par exemple), le conseil peut, à la demande du juriste d'entreprise concerné, procéder à l'omission provisoire de son inscription à la liste des membres de l'Institut.

Enfin, l'article 12 autorise le conseil à accorder la qualité de membre honoraire aux personnes qui ont été inscrites à la liste des membres de l'Institut pendant dix ans. L'on rappelle qu'en vertu de l'article 7, § 3, les membres honoraires de l'Institut peuvent assister aux assemblées générales, où ils disposent d'une voix consultative.

Articles 13 à 21

Si la proposition se limite, à dessein, à définir le cadre général de la gestion de l'Institut, renvoyant pour le surplus au règlement d'ordre intérieur, il apparaît par contre nécessaire de détailler les règles relatives aux sanctions et à la procédure disciplinaire, en vue de garantir en toute hypothèse les droits de la défense, tant par la mise en place de procédures contradictoires que par l'instauration d'un double degré de juridiction.

Toutes les législations organiques des différentes professions protégées en Belgique établissent des règles similaires. Au reste les dispositions des articles 13 à 21 sont-elles directement inspirées de ces législations, et plus particulièrement des lois précitées relatives à l'Institut des réviseurs d'entreprise et à l'Institut des expert-comptables.

En premier ressort, le pouvoir disciplinaire est exercé par une commission de discipline, qui comprend deux chambres d'expression linguistique différente. Chaque chambre est présidée par un magistrat professionnel, soit un juge au tribunal de première instance qui est assisté de deux membres de l'Institut ayant une ancienneté de cinq ans. Pour chaque membre effectif est désigné un membre suppléant, les membres de la commission de discipline exerçant par ailleurs leurs fonctions pour un terme renouvelable de trois ans (article 13).

La commission de discipline peut prononcer, selon la gravité du manquement, un avertissement, une

van het Instituut, de instantie die ook in tweede aanleg oordeelt over de tuchtrechtelijke beslissingen. De beslissing van de raad moet de wettelijke bepalingen en de bepalingen van het huishoudelijk reglement betreffende de beroepsprocedure vermelden.

De hierboven beschreven procedure is eveneens van toepassing wanneer de raad overgaat tot het intrekken van de hoedanigheid van lid van het Instituut. Dat gebeurt indien een van de leden volgens de raad niet meer voldoet aan de voorwaarden om de titel van bedrijfsjurist te voeren.

Het is echter mogelijk dat een lid van het Instituut tijdelijk niet aan de voorwaarden voldoet om de titel te voeren. In dat geval, en overeenkomstig de gebruiken die gelden in andere gereguleerde beroepen (bijvoorbeeld de balie), kan de raad op verzoek van de betrokken bedrijfsjurist diens inschrijving op de ledenlijst van het Instituut voorlopig weglaten.

Ten slotte machtigt artikel 12 de raad om aan personen die ten minste tien jaar zijn ingeschreven op de ledenlijst, de hoedanigheid van erelid toe te kennen. Krachtens artikel 7, § 3, mogen de ereleden de algemene vergaderingen bijwonen met raadgevende stem.

Artikelen 13 tot 21

Dit voorstel is bewust beperkt tot het bepalen van een algemeen kader voor het beheer van het Instituut en verwijst voor het overige naar het huishoudelijk reglement. Anderzijds lijkt het noodzakelijk de regels met betrekking tot de tuchtstraffen en de tuchtprocedure in detail uit te werken opdat in ieder geval de rechten van de verdediging gevrijwaard blijven, door het instellen van procedures op tegenspraak en door het toelaten van hoger beroep.

In alle Belgische wetten tot regeling van beschermde beroepen vindt men dergelijke regels terug. De bepalingen van de artikelen 13 tot 21 zijn overigens rechtstreeks geïnspireerd op die wetgevingen en meer bepaald op de reeds genoemde wetten betreffende het Instituut voor bedrijfsrevisoren en het Instituut voor Accountants.

In eerste aanleg wordt de beroepstucht gehandhaafd door een tuchtcommissie die bestaat uit twee kamers waarvan een voor elke taalgroep. Elke kamer wordt voorgezeten door een beroepsmagistraat, namelijk een rechter in de rechtbank van eerste aanleg, die wordt bijgestaan door twee leden van het Instituut met ten minste vijf jaar anciënniteit. Voor elk effectief lid wordt een plaatsvervanger aangewezen. De leden van de tuchtcommissie oefenen hun taken uit voor een vernieuwbare periode van drie jaar (artikel 13).

De tuchtcommissie kan, naar gelang van de ernst van het vergrijp, een waarschuwing, een berisping,

réprimande, une suspension (dont le terme maximum est toutefois limité à un an), et la radiation de la liste des membres de l'Institut. Il est à noter que la suspension emporte interdiction de porter le titre de juriste d'entreprise et d'exercer les droits que la loi y attache (article 14).

Aux termes du § 1er de l'article 15, il revient au conseil de saisir la commission de discipline, soit sur plainte, soit d'office. Le conseil constitue donc un premier filtre dans la procédure disciplinaire, dès lors qu'il ne lui est pas interdit de ne pas donner suite aux plaintes qui lui sont adressées. La saisine de la commission de discipline est assurée par la transmission d'un rapport, au terme duquel le conseil fait l'exposé des faits incriminés et réfère aux dispositions légales, réglementaires ou disciplinaires en rapport avec ces faits.

Pour le surplus, le conseil n'intervient plus dans la procédure mûe devant la commission de discipline. Il revient à la commission de convoquer, au moins trente jours à l'avance, le juriste d'entreprise concerné à se présenter devant elle. La convocation doit, à peine de nullité, informer le juriste d'entreprise des faits qui lui sont reprochés et de la liberté qu'il a de consulter son dossier et d'adresser à la commission ses moyens de défense (article 15, § 2).

Devant la commission, le juriste d'entreprise peut faire valoir sa défense, verbalement ou par écrit. Il peut se faire assister d'un conseil, étant un avocat ou un membre de l'Institut. Il dispose également du droit de récuser les membres de la commission de discipline, conformément à la disposition de l'article 828 du Code judiciaire (article 15, § 3).

La commission de discipline rend une décision motivée, qui est notifiée au juriste d'entreprise concerné ainsi qu'au conseil de l'Institut, tous deux ayant la possibilité d'introduire un recours contre la décision rendue. La notification doit être accompagnée des informations relatives aux recours ouverts contre la décision (article 15, § 4).

Un premier recours est, en cas de décision rendue par défaut, l'opposition telle qu'elle est organisée aux termes de l'article 16. Seul le juriste d'entreprise peut former opposition, dans un délai de quinze jours à dater de la notification de la décision rendue par défaut.

Le conseil de l'Institut est informé de l'opposition formée contre la décision de la commission de discipline. Il importe en effet de permettre au conseil, d'une part, de tenir à jour la liste des membres de l'Institut et, d'autre part, de former lui-même, le cas échéant, des recours contre les décisions rendues en matière disciplinaire.

L'opposition est examinée selon les mêmes règles que celles arrêtées à l'article 15. Il convient toutefois

een schorsing (waarvan de maximumduur beperkt is tot één jaar) en de schrapping van de ledenlijst van het Instituut uitspreken. De schorsing houdt het verbod in de titel van bedrijfsjurist te voeren en de door de wet daaraan verbonden rechten uit te oefenen (artikel 14).

Krachtens § 1 van artikel 15 is het de raad die een zaak bij de tuchtcommissie aanhangig maakt, hetzij op eigen initiatief, hetzij op klacht. De raad vormt dus een eerste zeef in de tuchtrechtelijke procedure, aangezien het niet verboden is om geen gevolg te geven aan klachten die bij hem worden ingediend. De zaak wordt bij de tuchtcommissie aanhangig gemaakt door de mededeling van een verslag, waarin de aan de bedrijfsjurist ten laste gelegde feiten worden uiteengezet en verwezen wordt naar de betrokken wettelijke, bestuursrechtelijke of tuchtrechtelijke bepalingen.

Daarna treedt de raad niet meer op in de procedure voor de beroepscommissie. De tuchtcommissie moet dan, ten minste dertig dagen vooraf, de betrokken bedrijfsjurist uitnodigen om voor haar te verschijnen. De uitnodigingsbrief moet op straffe van nietigheid de jurist inlichten over de hem ten laste gelegde feiten en over de mogelijkheid die hij heeft om inzage te nemen van zijn dossier en de commissie op de hoogte te brengen van zijn verweermiddelen (artikel 15, § 2).

Voor de tuchtcommissie mag de bedrijfsjurist zijn verweer mondeling of schriftelijk voordragen. Hij mag zich laten bijstaan door een raadsman, hetzij een advocaat, hetzij een ander lid van het Instituut. Hij heeft eveneens het recht om de leden van de tuchtcommissie te wraken, conform de bepalingen van artikel 828 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 15, § 3).

De beslissing van de tuchtcommissie is met redenen omkleed en wordt aan de betrokken bedrijfsjurist en aan de raad van het Instituut ter kennis gebracht. Beiden hebben de mogelijkheid om tegen de genomen beslissing in beroep te gaan. Samen met de kennisgeving moeten de nodige inlichtingen verstrekt worden betreffende de rechtsmiddelen die tegen de beslissing kunnen worden aangewend (artikel 15, § 4).

Het eerste rechtsmiddel, ingeval de beslissing bij verstek is geweest, is het verzet, zoals geregeld in artikel 16. Enkel de bedrijfsjurist kan verzet aantekenen binnen een termijn van vijftien dagen te rekenen van de kennisgeving van de bij verzet gewezen beslissing.

De raad van het Instituut wordt op de hoogte gebracht van het verzet tegen de beslissing van de tuchtcommissie. De raad moet enerzijds immers in staat zijn de lijst van de leden van het Instituut bij te houden en anderzijds zelf rechtsmiddelen kunnen aanwenden tegen tuchtrechtelijke beslissingen.

Het verzet wordt onderzocht volgens dezelfde regels als die welke in artikel 15 werden vastgesteld.

de ne pas autoriser le juriste d'entreprise qui ferait à nouveau défaut à introduire une seconde demande d'opposition contre la décision rendue.

Le deuxième recours ouvert contre les décisions de la commission de discipline est, en tous les cas, l'appel de ces décisions, qui est porté devant la commission d'appel. Cette commission comprend également deux chambres d'expression linguistique différente, chacune étant présidée par un conseiller auprès d'une cour d'appel, assisté d'un juge au tribunal de commerce, d'un juge au tribunal du travail et de deux juristes d'entreprise. Ces derniers sont désignés par l'assemblée générale sur présentation du conseil parmi les membres de l'Institut qui ont une ancienneté de dix ans. Il est à nouveau autant de membres effectifs que de membres suppléants, les membres de la commission d'appel étant tous désignés pour un terme renouvelable de trois ans (article 17).

L'appel peut être formé, par le juriste d'entreprise concerné comme par le conseil, dans un délai de trente jours à compter de la notification de la décision rendue par la commission de discipline. La procédure d'appel est pour le surplus identique à la procédure mue devant la commission de discipline, le juriste d'entreprise bénéficiant des mêmes garanties de défense que celles prescrites à l'article 15, §§ 2 et suivants (article 18).

Les décisions de la commission d'appel peuvent faire l'objet d'un pourvoi en cassation, formé à l'initiative du juriste d'entreprise concerné ou du conseil de l'Institut. Pour l'exercice de ce recours, il est renvoyé aux formes et aux conditions des pourvois en matière civile.

Si la Cour de cassation casse la décision entreprise, elle renvoie la cause devant la commission d'appel autrement composée. La commission d'appel est appelée à rendre une nouvelle décision, qui devra toutefois être conforme au point de droit jugé par la Cour (article 19).

Aux termes de l'article 20, les recours contre les décisions rendues tant en premier ressort qu'en appel sont suspensifs des effets de ces décisions. Il convient en effet, en dépit des manœuvres dilatoires que cette disposition pourrait encourager, de prévenir les conséquences particulièrement graves de décisions disciplinaires prononçant des suspensions ou des radiations.

Aux termes de l'article 21, il revient au conseil de l'Institut de notifier les décisions rendues à l'employeur du juriste d'entreprise concerné. L'employeur doit en effet être informé des éventuelles sanctions disciplinaires frappant son juriste d'entreprise, lequel, en cas de suspension ou de radiation, perd les

De bedrijfsjurist die een tweede maal verstek zou laten gaan, mag echter niet opnieuw de mogelijkheid hebben om verzet aan te tekenen tegen de beslissing.

Het tweede rechtsmiddel dat tegen alle beslissingen van de tuchtcommissie openstaat, is het hoger beroep, dat aanhangig wordt gemaakt bij de commissie van beroep. Deze commissie bestaat eveneens uit twee kamers, een voor elke taalgroep, die ieder worden voorgezeten door een raadsheer bij een hof van beroep, bijgestaan door een rechter in de rechtbank van koophandel, een rechter in de arbeidsrechtbank en twee bedrijfsjuristen. De bedrijfsjuristen worden door de algemene vergadering aangewezen, op voordracht van de raad, onder de leden van het Instituut die ten minste tien jaar anciënniteit hebben. Er zijn opnieuw evenveel leden als plaatsvervangers. Alle leden van de commissie van beroep worden voor een vernieuwbare periode van drie jaar benoemd (artikel 17).

Het hoger beroep kan zowel door de bedrijfsjurist als door de raad worden ingesteld binnen een termijn van dertig dagen te rekenen van de kennisgeving van de beslissing van de tuchtcommissie. Voor het overige is de procedure van hoger beroep gelijk aan de procedure in eerste aanleg voor de tuchtcommissie en geniet de bedrijfsjurist dezelfde waarborgen met betrekking tot de rechten van de verdediging als die welke zijn vastgesteld in artikel 15, §§ 2, e.v. (artikel 18).

Tegen de beslissingen van de commissie van beroep kan de betrokken bedrijfsjurist of de raad van het Instituut cassatieberoep instellen. Voor de aanwending van dit rechtsmiddel wordt verwezen naar de vormen en de voorwaarden voor cassatieberoep in burgerlijke zaken.

Vernietigt het Hof van Cassatie de aangevochten beslissing, dan wordt de zaak verwezen naar de commissie van beroep, die anders wordt samengesteld. De commissie van beroep wijst een nieuwe beslissing waarin zij zich echter moet voegen naar de uitspraak van het Hof over het desbetreffende rechtspunt (art. 19).

Artikel 20 bepaalt dat de rechtsmiddelen tegen de beslissingen die zowel in eerste aanleg als in hoger beroep worden gewezen, schorsende werking hebben wat de gevolgen van die beslissingen betreft. Ondanks de dilatoire manœuvres die deze bepaling zou kunnen in de hand werken, moet immers voorkomen worden dat iemand te onrechte de bijzonder zware gevolgen draagt van een tuchtstraf waarbij schorsing of schraping wordt uitgesproken.

Volgens artikel 21 is het de raad die de werkgever van de betrokken bedrijfsjurist in kennis stelt van de genomen beslissingen. De werkgever moet immers op de hoogte worden gebracht van de eventuele tuchtstraffen die ten aanzien van zijn personeelslid werden uitgesproken, aangezien de bedrijfsjurist in geval van

prérogatives attachées au titre de juriste d'entreprise. D'autre part, il se peut qu'une sanction disciplinaire soit prise à l'encontre d'un fait que l'employeur du juriste d'entreprise concerné a lui-même inspiré sinon approuvé, au mépris des règles déontologiques auxquelles il ne peut ignorer que son juriste est soumis.

Articles 22 à 24

Les juristes d'entreprise n'ont pas attendu qu'une réglementation garantisse l'exercice de leur profession pour organiser, sur une base volontaire, les missions qu'ils remplissent.

Il existe en effet une « Association belge des juristes d'entreprise », régie sous la forme d'une ASBL, et dont les membres ont mis en place, outre des organes de gestion et de discipline, un code de déontologie propre à leur profession.

Afin d'accélérer et de faciliter la mise sur pied de l'Institut des juristes d'entreprise, il est proposé d'utiliser la structure existante de l'ASBL dont, aux termes de l'article 22, l'assemblée générale est appelée à se réunir, dans les six mois de l'entrée en vigueur de la loi, pour procéder à l'élection des membres du conseil de l'Institut.

Le conseil étant ainsi désigné pourra statuer sur les demandes d'inscription et composer la liste des membres de l'Institut.

De même, et afin de permettre l'application des dispositions requérant des membres de l'Institut une certaine ancienneté (notamment pour la composition des instances disciplinaires de l'Institut), l'article 24 préserve, pour les membres de l'ASBL précitée qui obtiennent, en application de la loi, leur inscription à la liste des membres de l'Institut, l'ancienneté dont ils bénéficiaient au sein de cette ASBL.

Enfin, l'article 23 organise le transfert des avoirs de l'ASBL, appelée à disparaître ensuite de l'entrée en vigueur de la loi, au profit de l'Institut.

Une série de sous-amendements, déposés le 10 mars 1999, apportent quelques modifications techniques à l'amendement n° 1 (doc. Sénat, n° 1-45/3, amendements n°s 2 à 12; voir ci-après, la discussion des articles).

*
* *

2. Audition de : (1)

— **M. De Bruyne, président de l'Association belge des Juristes d'entreprise;**

(1) Lors des auditions, plusieurs notes ont été déposées par les orateurs. Elles sont reproduites en annexe au présent rapport.

schorsing of van schrapping de rechten verbonden aan die titel niet langer mag uitoefenen. Anderzijds is het mogelijk dat een tuchtstraf wordt uitgesproken wegens een feit dat door de werkgever van de bedrijfsjurist zelf werd gesuggereerd of goedgekeurd, in strijd met de deontologische regels waarvan hij weet dat zijn jurist ze moet naleven.

Artikelen 22 tot 24

De bedrijfsjuristen hebben niet gewacht tot er een reglementering kwam voor de uitoefening van hun beroep om de taken die zij vervullen op vrijwillige basis te organiseren.

Er bestaat immers een « Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen », die de vorm heeft aangenomen van een VZW en waarvan de leden niet alleen bestuursorganen en tuchtrechtelijke organen hebben opgericht maar ook een eigen deontologische code hebben opgesteld.

Om het opstarten van het Instituut voor bedrijfsjuristen te bespoedigen en te vergemakkelijken, wordt voorgesteld de bestaande structuur van de VZW te gebruiken. Artikel 22 bepaalt dat de algemene vergadering van deze VZW zes maanden na de inwerkingtreding van deze wet bijeenkomt om de raad van het Instituut te kiezen.

De aldus aangewezen raad zal zich kunnen uitspreken over de aanvragen tot inschrijving en de lijst opstellen van de leden van het Instituut.

Om de toepassing mogelijk te maken van de bepalingen die van de leden van het Instituut een bepaalde anciënniteit vereisen (met name voor de samenstelling van de tuchtrechtelijke instanties van het Instituut) behouden de leden van die VZW die met toepassing van deze wet worden ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut, krachtens artikel 24, de anciënniteit die zij hadden verworven in die VZW.

Ten slotte regelt artikel 23 de overdracht van het vermogen van de VZW ten voordele van het Instituut, aangezien de VZW na de inwerkingtreding van de wet zal verdwijnen.

Op 10 maart 1999 zijn een reeks subamendementen ingediend, die enkele technische wijzigingen aanbrengen in amendement nr. 1 (Stuk Senaat, nr. 1-45/3, amendementen nrs. 2 tot 12; zie de artikelsgewijze bespreking hierna).

*
* *

2. Hoorzitting met : (1)

— **de heer De Bruyne, voorzitter van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen;**

(1) Tijdens de hoorzitting hebben de sprekers nota's overgelegd. Ze gaan als bijlage bij dit verslag.

— M. Marchandise, ancien président de l'Association belge des Juristes d'entreprise et de l'Association européenne des Juristes d'entreprise;

— Mme Paelinck, administrateur de l'Association belge des Juristes d'entreprise;

— M. Van Dorpe, doyen de l'Ordre national des avocats de Belgique;

— M. Lamon, membre de la «Vereniging van Vlaamse Balies» et responsable de la législation au sein de celle-ci.

A. EXPOSÉ DEM. DE BRUYNE, PRÉSIDENT DE L'ASSOCIATION BELGE DES JURISTES D'ENTREPRISE

1. *Qu'est-ce que l'Association belge des Juristes d'entreprise (ABJE) ?*

Fondée en 1968, l'Association belge des Juristes d'entreprise, en abrégé «ABJE», regroupait initialement 35 membres. Elle en compte actuellement plus de 700, répartis dans 250 entreprises petites, moyennes ou grandes dans tous les secteurs de l'économie belge.

L'Association est également membre-fondateur de la «European Company Lawyers Association», ainsi que de l'«International Bar Association».

Au cours de ses 30 ans d'existence, l'Association a eu de très nombreux contacts avec les différents métiers du droit, et en particulier avec le notariat, et avec le barreau. Deux conventions ont été conclues avec ce dernier.

La première est une convention de stage, aux termes de laquelle de jeunes avocats peuvent faire des stages en entreprise, et de jeunes juristes d'entreprise peuvent en faire au sein de cabinets d'avocats.

La deuxième convention concerne la confidentialité de pourparlers. Elle prévoit que les juristes d'entreprises peuvent avoir des pourparlers confidentiels avec leurs collègues avocats.

L'Association est constituée d'une assemblée générale, et d'un conseil de 20 membres qui comprend 10 néerlandophones et 10 francophones.

Au sein du conseil sont élus un président (en alternance, un francophone et un néerlandophone) nommé pour 3 ans, ainsi qu'un vice-président de l'autre rôle linguistique. Lorsqu'il y a deux vice-présidents, chacun doit représenter un rôle linguistique.

Les missions que s'est donnée l'Association sont de trois types :

1. veiller à la déontologie et au respect des règles d'éthique professionnelle qu'elle a édictées pour ses membres;

— de heer Marchandise, gewezen voorzitter van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen en van de Europese Vereniging van Bedrijfsjuristen;

— mevrouw Paelinck, beheerder van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen;

— de heer Van Dorpe, deken van de Belgische Nationale Orde van Advocaten;

— de heer Lamon, lid van de Vereniging van de Vlaamse Balies en binnendien vereniging verantwoordelijk voor de wetgeving.

A. UITEENZETTING VAN DE HEER DE BRUYNE, VOORZITTER VAN DE BELGISCHE VERENIGING VAN BEDRIJFSJURISTEN

1. *Wat is de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen (BVBJ) ?*

De Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen, afgekort BVBJ, werd opgericht in 1968 en groepeerde aanvankelijk 35 leden. Thans telt de vereniging meer dan 700 leden, verdeeld over 250 kleine, middelgrote en grote bedrijven in alle sectoren van het Belgische bedrijfsleven.

De Vereniging is eveneens stichtend lid van de «European Company Lawyers Association» alsmede van de «International Bar Association».

In de loop van haar dertigjarige bestaan heeft de Vereniging zeer talrijke contacten gehad met de verschillende rechtsbeoefenaars, in het bijzonder met het notariaat en met de balie. Met deze laatste zijn twee overeenkomsten gesloten.

De eerste overeenkomst is een stageovereenkomst krachtens welke jonge advocaten stages kunnen doen in bedrijven en jonge bedrijfsjuristen stages kunnen doen in advocatenkabinetten.

De tweede overeenkomst heeft betrekking op het vertrouwelijke karakter van de besprekingen. Hierin is bepaald dat de bedrijfsjuristen vertrouwelijke besprekingen kunnen voeren met hun collega's advocaten.

De Vereniging bestaat uit een algemene vergadering en een Raad van 20 leden bestaande uit 10 Nederlandstaligen en 10 Franstaligen.

In de Raad worden een voorzitter (beurtelings een Franstalige en een Nederlandstalige), benoemd voor drie jaar, en een ondervoorzitter van de andere taalrol verkozen. Wanneer er twee ondervoorzitters zijn, moet elk een taalrol vertegenwoordigen.

Er zijn drie soorten taken die de Vereniging op zich heeft genomen :

1. toezien op de deontologie en de naleving van de regels van de beroepsethiek die zij voor haar leden uitgevaardigd heeft;

2. assurer une formation permanente de ses membres;

3. assurer des contacts avec d'autres associations et d'autres organisations (barreau, notariat, universités, autres associations de juristes en Europe, ...).

2. Qu'est-ce qu'un juriste d'entreprise ?

Un juriste d'entreprise est un juriste qui donne des avis à son entreprise, et qui est lié à celle-ci par un contrat d'emploi.

Cette profession a pris de plus en plus d'essor au cours des 30 dernières années, et est reconnue dans les faits au sein de l'entreprise.

L'objet du débat est sa reconnaissance en droit.

Le rôle du juriste d'entreprise est complémentaire à celui des autres professions juridiques. Il s'agit avant tout d'un rôle de prévention : le juriste d'entreprise est là pour dire le droit dans l'entreprise, pour l'y introduire au quotidien, à tous les moments et à tous les échelons de la décision.

3. Commentaire de textes déposés en vue d'accorder à la profession de juriste d'entreprise une reconnaissance légale

Un texte a été déposé en 1981 par MM. Storme, Gramme et Henrion, puis, en 1982, par Mme et MM. Cooreman, Herman-Michielsen, et Gramme.

De nouveaux dépôts ont eu lieu en 1985, 1986 et 1988 par Mme Delruelle-Gobert et M. Cooreman.

M. Hatry a déposé un texte en 1992.

Ensuite, la proposition de loi a été redéposée à la Chambre en 1995, par MM. Dusquesne et Van Parys.

Le 1er février 1995, la reconnaissance légale de la profession de juriste d'entreprise a déjà fait l'objet d'un débat au sein de la commission de la Justice du Sénat. Trois points essentiels ressortaient de ce débat :

— la définition du juriste d'entreprise est-elle claire ?

— le respect des droits de la défense est-il assuré dans le cadre des procédures disciplinaires ?

— s'agit-il d'une nouvelle forme de corporatisme ?

À la suite de cette discussion, des modifications ont été apportées à la proposition par voie d'un amende-

2. haar leden een permanente vorming verschaffen;

3. contacten onderhouden met andere verenigingen en andere organisaties (balie, notariaat, universiteiten, andere juristenverenigingen in Europa, ...).

2. Wat is een bedrijfsjurist ?

Een bedrijfsjurist is een jurist die adviezen geeft aan zijn onderneming en die gebonden is door een arbeidsovereenkomst.

Dit beroep heeft in de loop van de laatste 30 jaar een steeds hogere vlucht genomen en kan binnen de onderneming op feitelijke erkenning rekenen.

Het doel van dit debat is de erkenning in rechte van het beroep.

De bedrijfsjurist speelt een aanvullende rol ten opzichte van de andere juridische beroepen. Hij speelt vooral een preventieve rol: de bedrijfsjurist treedt op om het recht te zeggen in de onderneming, om het recht aan bod te laten komen in het dagelijks bestaan van het bedrijf, op alle ogenblikken en op alle beslissingsniveaus.

3. Commentaar bij de ingediende teksten om het beroep van bedrijfsjurist wettelijke erkenning te verlenen

In 1981 werd een tekst ingediend door de heren Storme, Gramme en Henrion, daarna in 1982 door mevrouw Herman-Michielsen en de heren Cooreman en Gramme.

Opnieuw werden teksten ingediend in de jaren 1985, 1986 en 1988 door mevrouw Delruelle-Gobert en de heer Cooreman.

De heer Hatry heeft een tekst ingediend in 1992.

Vervolgens werd het wetsvoorstel in 1995 opnieuw ingediend in de Kamer door de heren Duquesne en Van Parys.

Op 1 februari 1995 werd in de Senaatscommissie voor de Justitie reeds een debat gewijd aan de wettelijke erkenning van het beroep van bedrijfsjurist. Drie hoofdpunten kwamen uit dit debat naar voren :

— is de definitie van bedrijfsjurist duidelijk ?

— worden de rechten van de verdediging nageleefd in de tuchtprocedures ?

— gaat het om een nieuwe vorm van corporatisme ?

Naar aanleiding van deze discussie werden door een algemeen amendement wijzigingen aangebracht

ment général, à propos notamment du titre de juriste d'entreprise, de la procédure disciplinaire, des critères d'admission, du secret professionnel et de l'organisation de l'Institut.

L'amendement a fait l'objet d'une journée d'études au sein de l'ABJE. Au terme du large débat qui a eu lieu à cette occasion, l'ABJE a souhaité apporter son soutien à ce texte.

Enfin, au cours des dernières années, l'ABJE a eu des contacts avec M. Stefaan De Clerck, alors ministre de la Justice, qui avait commencé l'examen du texte.

Depuis lors, des contacts ont également eu lieu avec le cabinet du ministre Van Parys, qui examine actuellement le texte.

Celui-ci tient compte d'observations exprimées par les autres professions juridiques (barreau, notariat, monde universitaire, ...). Il est aussi le résultat de plusieurs années de réflexion.

4. *Idées-force*

La reconnaissance du juriste d'entreprise part d'une réalité et d'un constat.

La réalité est que le métier de juriste d'entreprise existe depuis 30 ans, et qu'il est reconnu, tant dans l'entreprise que dans le monde du droit.

Le constat est que le juriste d'entreprise belge est le seul en Europe, avec son collègue finlandais, à ne pas être reconnu en droit.

D'où l'intérêt de la proposition, qui s'articule autour de 4 points :

1. la définition du juriste d'entreprise;
2. l'organisation d'un Institut auquel le juriste est libre d'adhérer;
3. le respect de la déontologie;
4. l'application de l'article 458 du Code pénal relatif au secret professionnel.

1. *Le secret professionnel*

Dans un État de droit, il importe que celui qui demande un conseil juridique puisse le faire sans crainte, et s'exprimer en toute confiance.

Dans un tel État, il est également important que l'avis donné à cette personne ne puisse être utilisé ultérieurement contre elle.

Le bâtonnier Lambert disait à ce sujet: «Dans notre État de droit, il a été décidé que la protection du citoyen ne se conçoit pas sans le respect, dans un certain nombre de cas, du secret des actes de sa vie privée et professionnelle.»

in het voorstel, met name in de titel van bedrijfsjurist, in de tuchtprocedure, de toelatingscriteria, het beroepsgeheim en de organisatie van het Instituut.

Aan het amendement werd binnen de BVBJ een studiedag gewijd. Na een lang debat dat bij die gelegenheid plaatsvond, wenste BVBJ haar steun te betuigen aan de tekst.

Ten slotte heeft de BVBJ de laatste jaren contacten gehad met de heer De Clerck, de toenmalige minister van Justitie, die een aanvang gemaakt heeft met de bespreking van de tekst.

Sindsdien hebben eveneens contacten plaatsgevonden met het kabinet van minister Van Parys, dat de tekst op dit ogenblik onderzoekt.

Hierin wordt rekening gehouden met de opmerkingen van de andere juridische beroepen (balie, notariaat, academische wereld, ...). Hij vormt dan ook het resultaat van verschillende jaren van bezinning.

4. *Krachtlijnen*

De erkenning van de bedrijfsjurist gaat uit van een realiteit en een vaststelling.

De realiteit is dat het beroep van bedrijfsjurist sinds 30 jaar bestaat en dat het zowel in de bedrijfswereld als in de wereld van het recht erkend wordt.

Men kan ook vaststellen dat de Belgische bedrijfsjurist, samen met zijn Finse collega, de enige in Europa is die geen wettelijke erkenning heeft gekregen.

Vandaar de betekenis van het voorstel, dat opgebouwd is rond 4 punten:

1. de definitie van de bedrijfsjurist;
2. de oprichting van een Instituut waartoe de jurist vrij kan toetreden;
3. de naleving van de deontologie;
4. de toepassing van artikel 458 van het Strafwetboek met betrekking tot het beroepsgeheim.

1. *Het beroepsgeheim*

In een rechtsstaat is het belangrijk dat degene die een juridisch advies vraagt dit zonder vrees kan doen, en dat hij zich in alle vertrouwen kan uitspreken.

In een dergelijke Staat is het eveneens van belang dat het advies dat men aan deze personen geeft, later niet tegen hem kan worden gebruikt.

Stafhouder Lambert zei in dit verband dat in onze rechtsstaat de beslissing genomen is dat de bescherming van de burger niet denkbaar is zonder respect, in een aantal gevallen, voor het geheim van de daden van zijn privé- en beroepsleven.

L'on songe naturellement aux avocats appelés à consulter et à défendre leurs clients. Personne ne songe à contester le rôle que jouent les avocats dans l'ordonnement de la vie en société.

Il est de même pour les juristes d'entreprise, qui recherchent sans cesse la coïncidence entre les intérêts particuliers de l'entreprise et l'intérêt général.

Dans son métier, le juriste d'entreprise dit le droit. Il joue un rôle essentiel pour intégrer la dimension juridique dans l'entreprise, à côté des notaires, des avocats, des magistrats, et des autres grandes professions juridiques, et pour permettre à l'entreprise de s'épanouir économiquement, dans le respect des normes.

Ce rôle important est reconnu partout en Europe, sauf en Belgique et en Finlande. Il convient donc de soumettre le juriste d'entreprise belge à l'article 458 du Code pénal.

2. La définition du juriste d'entreprise

L'amendement déposé par M. Hatry en 1996 rencontre parfaitement les questions qui avaient été soulevées en 1995, lors du débat qui avait eu lieu en commission. Il donne en effet une définition du juriste d'entreprise plus rigoureuse que les textes précédents.

Cette définition est notamment inspirée par 30 années d'expérience au sein de l'ABJE. Les éléments essentiels en sont le diplôme en droit, le contrat d'emploi, la mission à la fois réactive (réponse aux questions qui lui sont soumises) et proactive (prise d'initiatives pour informer la direction et les membres de l'entreprise sur les nouvelles lois et les nouvelles dispositions), l'activité de nature principalement juridique (ce qui exclut les juristes dont l'activité est tournée vers une clientèle extérieure).

3. L'Institut

L'Institut a 5 missions :

- dresser la liste de ses membres;
- veiller au respect des règles de déontologie;
- promouvoir l'activité des juristes d'entreprises;
- veiller à leur formation;
- exprimer des avis sur les matières qui relèvent de sa compétence.

Il est composé d'une assemblée générale, d'un conseil de 20 membres (10 francophones et 10 néerlandophones), d'un président (en alternance francophone et néerlandophone), d'un secrétaire, d'un

Men denkt dan natuurlijk aan de advocaten die hun cliënten moeten adviseren en verdedigen. Niemand denkt eraan de rol te betwisten die de advocaten spelen in de ordening van het maatschappelijk leven.

Hetzelfde geldt voor de bedrijfsjuristen die er onophoudelijk naar streven de particuliere belangen van de onderneming te doen samenvallen met het algemeen belang.

In zijn beroep zegt de bedrijfsjurist het recht. Hij speelt een belangrijke rol, naast de notarissen, de advocaten, de magistraten en de andere grote juridische beroepen, om de juridische dimensie in de onderneming aan bod te laten komen en om de onderneming zich ten volle te laten ontwikkelen, met naleving van de normen.

Deze belangrijke rol wordt overal in Europa erkend, behalve in België en in Finland. Het is dus noodzakelijk de Belgische bedrijfsjurist te onderwerpen aan artikel 458 van het Strafwetboek.

2. De definitie van bedrijfsjurist

Het amendement dat de heer Hatry in 1996 ingediend heeft, komt volkomen tegemoet aan de vragen die in 1995 gerezen waren tijdens het debat in de commissie. Het geeft immers een definitie van de bedrijfsjurist die nog nauwkeuriger is dan de voorgaande teksten.

Deze definitie is met name geïnspireerd door de dertigjarige ervaring binnen de BVBJ. De belangrijkste bestanddelen van de definitie zijn het diploma in de rechten, de arbeidsovereenkomst, de taak van de bedrijfsjurist die zowel reactief (antwoorden op de vragen die hem voorgelegd worden) als proactief is (initiatieven nemen om de directie en de leden van het bedrijf voor te lichten over de nieuwe wetten en reglementeringen), de werkzaamheden die vooral van juridische aard zijn (wat de juristen uitsluit wier werkzaamheden gericht zijn op een externe clientèle).

3. Het Instituut

Het Instituut heeft vijf taken :

- de ledenlijst opstellen;
- toezien op de naleving van de deontologische regels van het beroep;
- meewerken aan de verdere uitbouw van de activiteiten van de bedrijfsjurist;
- toezien op de opleiding van de leden;
- adviezen geven over materies die tot zijn bevoegdheid behoren.

Het Instituut bestaat uit een algemene vergadering, een raad van 20 leden (10 Nederlandstaligen en 10 Franstaligen), een voorzitter (beurtelings Nederlandstalig en Franstalig), een secretaris, een penning-

trésorier, d'une commission de discipline composée de deux chambres (l'une francophone et l'autre néerlandophone).

Cette commission, qui connaît des affaires disciplinaires en première instance, est présidée par un juge de première instance, nommé par le Roi sur proposition du ministre de la Justice, et comprend deux juristes d'entreprise qui doivent avoir une expérience d'au moins 5 ans, et qui sont désignés par le conseil en dehors de ses membres.

La commission d'appel est elle aussi composée de deux chambres (l'une francophone et l'autre néerlandophone), mais elle est présidée par un conseiller à la cour d'appel, assisté d'un juge au tribunal de commerce et d'un juge au tribunal du travail — ces trois magistrats étant nommés par le Roi sur proposition du ministre de la Justice — ainsi que de deux juristes d'entreprise ayant au minimum dix ans d'expérience, et qui sont élus par l'assemblée générale.

Enfin, un pourvoi en cassation est prévu. Il doit être introduit selon les formes prévues en matière civile.

Le but est donc d'organiser la profession selon une structure tout à fait similaire à celle des organisations déjà mises en place par le législateur. Les textes proposés s'inspirent notamment de la loi de 1953 sur les réviseurs d'entreprises, de la modification de cette législation en 1985, et en particulier de son chapitre IV, consacré aux experts-comptables.

4. La déontologie

Selon la proposition de loi, la déontologie sera définie par l'Institut, comme ce fut le cas pour les réviseurs d'entreprise, les experts-comptables et les architectes.

En conclusion, pourquoi reconnaître maintenant un statut officiel aux juristes d'entreprise, pourquoi réglementer cette profession et la soumettre à l'article 458 du Code pénal, lui donner un code de déontologie et l'organiser dans le cadre d'un institut ?

On peut avancer trois raisons.

Tout d'abord, le pays connaît l'une des réformes de la justice les plus importantes de son histoire, et la proposition à l'examen s'y intègre particulièrement bien.

Cette réforme de la justice a un impact sur les entreprises, qui souhaitent plus que jamais jouer un rôle citoyen (*cf.* les nombreux codes de conduite, de « corporate governance », adoptés au cours des derniers mois).

meester, en een tuchtcommissie bestaande uit twee kamers (een Nederlandstalige en een Franstalige kamer).

Deze commissie, die in eerste aanleg kennis neemt van de tuchtzaken, wordt voorgezeten door een rechter van de rechtbank van eerste aanleg, benoemd door de Koning op voordracht van de minister van Justitie, en bevat twee bedrijfsjuristen die een ervaring van ten minste vijf jaar moeten hebben en die door de raad buiten zijn leden worden aangewezen.

De commissie van beroep bestaat eveneens uit twee kamers (één Nederlandstalige en één Franstalige kamer) maar wordt voorgezeten door een raadsheer bij het hof van beroep, bijgestaan door een rechter in de rechtbank van koophandel en een rechter in de arbeidsrechtbank, alle drie benoemd door de Koning op voordracht van de minister van Justitie, alsmede door twee bedrijfsjuristen die ten minste tien jaar ervaring hebben en door de algemene vergadering gekozen worden.

Ten slotte bestaat er een voorziening in cassatie. Deze moet worden ingesteld in de vormen die gelden voor burgerlijke zaken.

Het is dus de bedoeling het beroep van bedrijfsjurist te organiseren volgens een structuur die volledig gelijk is aan die van de organisaties die reeds door de wetgever ingesteld zijn. De voorgestelde teksten gaan met name terug op de wet van 1953 op de bedrijfsrevisoren, de wijziging van die wet in 1985, en in het bijzonder de wijziging van hoofdstuk IV van die wet, dat gewijd is aan de accountants.

4. De deontologie

Volgens het wetsvoorstel zullen de deontologische regels bepaald worden door het Instituut, zoals dat het geval was voor de bedrijfsrevisoren, de accountants en de architecten.

Ten slotte kan men zich afvragen waarom men nu een officieel statuut verleent aan de bedrijfsjuristen, waarom men dit beroep reglementeert en onderwerpt aan artikel 458 van het Strafwetboek, waarom men het een deontologische code geeft en het organiseert in het kader van een instituut.

Men kan hiervoor drie redenen aanhalen.

Op de eerste plaats staat ons land voor een van de meest ingrijpende hervormingen van het gerecht in zijn geschiedenis en het voorliggende voorstel sluit daar bijzonder goed op aan.

Deze hervorming van het gerecht heeft een invloed op de ondernemingen die meer dan ooit hun rol als burger willen spelen (*cf.* de talrijke gedragscodes voor « corporate governance » die de laatste maanden gesloten zijn).

En outre, la proposition a fait l'objet de réflexions approfondies, de débats, de concertation et de modifications; elle est aujourd'hui en état d'être votée.

Par ailleurs, la situation évolue au niveau européen. Le juriste d'entreprise belge est pratiquement le seul en Europe à ne pas bénéficier d'une reconnaissance légale, et l'un des rares à ne pas être soumis au secret professionnel.

Dans une affaire toute récente (affaire Carlsen), la Cour européenne a reconnu que les juristes des autorités européennes (Commission et Conseil européens) étaient soumis au secret professionnel.

Or, le juriste d'entreprise belge, lorsqu'il est confronté à une autorité européenne, et doit défendre les intérêts de son entreprise, se trouve dans une situation d'inégalité par rapport à ses collègues des autres pays européens et, depuis l'arrêt Carlsen, par rapport aux juristes des autorités européennes.

Il y va aussi de l'intérêt des entreprises belges, qui ont le droit d'être assistées par des juristes d'entreprise reconnus et soumis au secret professionnel.

Enfin, il y va de l'emploi puisque, dans l'Europe d'aujourd'hui, où non seulement les produits, mais aussi les personnes, circulent librement, il est normal que les juristes d'entreprises belges voient leur profession réglementée au même titre que leurs collègues européens, et qu'ils n'aient pas à souffrir d'un vide juridique.

B. EXPOSÉ DE M. VAN DORPE, DOYEN DE L'ORDRE NATIONAL DES AVOCATS DE BELGIQUE

Le doyen de l'Ordre national des Avocats de Belgique précise tout d'abord que, dans le délai très court qui lui était imparti, il n'a guère été possible de définir la position de l'Ordre national dans son ensemble, bien que les précédents doyens de l'Ordre aient, il est vrai, déjà été saisis du problème.

L'orateur estime cependant pouvoir se faire l'interprète de l'opinion de la majorité des avocats sur le sujet.

Les juristes d'entreprise exercent une profession-sœur de celle des avocats. Ils sont taillés dans la même étoffe, mais leurs tâches respectives ont chacune leur spécificité.

La tâche des avocats est fixée par les règles du Code judiciaire, qui traduisent en fait ce qui constitue leur profession depuis plus de deux cents ans, et qui est plus ou moins commun à tous les avocats d'Europe occidentale.

Bovendien is het voorstel grondig bestudeerd, is erover gediscussieerd, overleg gepleegd en zijn er wijzigingen aangebracht: nu is het zover dat erover gestemd moet kunnen worden.

Anderzijds doen er zich op Europees vlak ontwikkelingen voor. De Belgische bedrijfsjurist is bijna de enige in Europa die geen wettelijke erkenning geniet en een van de weinigen die niet onderworpen zijn aan het beroepsgeheim.

In een zeer recente zaak (zaak-Carlsen) heeft het Europese Hof erkend dat de juristen van de Europese instellingen (Europese Commissie en Raad) aan het beroepsgeheim onderworpen waren.

Wanneer de Belgische bedrijfsjurist echter geconfronteerd wordt met een Europese overheid en de belangen van zijn onderneming moet verdedigen, bevindt hij zich in een ongelijke positie ten opzichte van zijn collega's van de andere Europese landen, en sinds het arrest-Carlsen, ten opzichte van de juristen van de Europese instellingen.

Ook de Belgische ondernemingen hebben er belang bij omdat ze het recht hebben om bijgestaan te worden door bedrijfsjuristen die erkend zijn en aan het beroepsgeheim zijn onderworpen.

Ten slotte staat de werkgelegenheid op het spel: in het Europa van vandaag heerst vrij verkeer van goederen en van personen, en daarom is het niet meer dan normaal dat het beroep van de Belgische bedrijfsjuristen geregeld wordt net als dat van hun Europese collega's zodat ze niet hoeven te lijden onder een juridisch vacuüm.

B. UITEENZETTING VAN DE HEER VAN DORPE, DEKEN VAN DE BELGISCHE NATIONALE ORDE VAN ADVOCATEN

De deken van de Belgische Nationale Orde van Advocaten benadrukt eerst en vooral dat hij er binnen het korte tijdsbestek dat hem is toegekend, niet in geslaagd is het standpunt van de Nationale Orde als geheel vast te stellen, hoewel het probleem inderdaad al is voorgelegd aan de vorige dekens van de orde.

Toch meent spreker dat hij het standpunt van de meeste advocaten over deze kwestie vertolkt.

De bedrijfsjuristen oefenen een beroep uit dat nauw verwant is met dat van de advocaten. Ze zijn uit hetzelfde hout gesneden, maar hun respectieve taken hebben toch eigen, specifieke kenmerken.

De advocaten zijn bij de uitoefening van hun taak onderworpen aan de regels van het Gerechtelijk Wetboek, die uitdrukking geven aan het wezen van het beroep dat al meer dan tweehonderd jaar voor alle advocaten van West-Europa min of meer hetzelfde is gebleven.

L'existence des juristes d'entreprise est moins ancienne, mais ils ont la même formation universitaire que les avocats, et les deux professions sont complémentaires. Il est toujours agréable, pour un avocat dont le client est une entreprise privée ou une autorité publique, de pouvoir dialoguer sur pied d'égalité avec d'autres juristes.

Au mieux la profession de juriste d'entreprise sera organisée, au mieux cela vaudra pour l'entreprise, et le barreau n'y voit évidemment aucun inconvénient. De même, il importe peu qu'un plus grand nombre de juristes se dirigent vers l'une ou l'autre de ces carrières.

Cependant, la barreau a des objections à formuler en ce qui concerne le problème du secret professionnel.

Il ne s'agit pas ici du devoir de loyauté de toute personne se trouvant dans les liens d'un contrat de travail, qui est tenue de respecter le secret professionnel prévu par la loi sur le contrat de travail, et ce même après la fin du contrat. Cette règle est légitime et doit évidemment subsister.

On vise ici le secret professionnel spécifique sanctionné par l'article 458 du Code pénal.

Cette règle trouve essentiellement à s'appliquer en matière pénale, lorsque le juge d'instruction, sur réquisition du procureur du Roi, procède à la saisie de dossiers. Dans ce cas, l'avocat doit invoquer le secret professionnel. En cas de contestation, il revient au bâtonnier de trancher.

En pratique, on sait que cela peut aboutir à de nombreuses situations conflictuelles, et que tant l'opinion publique que la magistrature font preuve d'une certaine méfiance, craignant que la règle du secret professionnel ne serve d'alibi à certains avocats.

Ce n'est que grâce à l'intervention du bâtonnier que cette règle, légitime mais souvent contestée, peut être maintenue. Dans la pratique, elle est, de façon générale, respectée par les tribunaux.

Le secret professionnel existe pour les avocats dans tous les pays européens, ce qui n'est pas le cas pour les juristes d'entreprise.

Dans certains pays, on le considère comme propre à la profession d'avocat; parfois, il est considéré, plus restrictivement, comme propre à la défense.

La Commission européenne a voulu saisir les dossiers d'un avocat au Royaume-Uni, et s'est heurtée au système du «legal privilege». Un procès a eu lieu devant la Cour européenne, où l'on a retenu comme règle que le secret professionnel doit être respecté lorsqu'il s'agit de la défense en droit de personnes ou

Bedrijfsjuristen zijn er nog niet zo lang, maar ze hebben dezelfde universitaire opleiding genoten als de advocaten en de twee beroepen vullen elkaar aan. Voor een advocaat die een privé-onderneming of een openbare instantie onder zijn cliënten telt, is het altijd aangenaam om op voet van gelijkheid te kunnen omgaan met andere juristen.

Hoe beter het beroep van bedrijfsjurist wordt georganiseerd, hoe beter dit is voor de onderneming en de balie heeft daar uiteraard geen bezwaar tegen. Het is overigens ook niet belangrijk dat meer juristen voor de ene loopbaan kiezen dan voor de andere.

Toch heeft de balie een aantal bezwaren met betrekking tot het probleem van de geheimhoudingsplicht.

Het gaat hier niet om de loyauté waartoe eenieder is gehouden, die gebonden is door een arbeidsovereenkomst en die de geheimhoudingsplicht moet eerbiedigen waarin de wet op de arbeidsovereenkomsten voorziet, ook na het einde van de overeenkomst. Deze regel is gerechtvaardigd en moet uiteraard blijven bestaan.

Het gaat hier om een specifieke geheimhoudingsplicht, waarvan de schending bestraft wordt door artikel 458 van het Strafwetboek.

Deze regel wordt vooral toegepast in strafzaken, wanneer de onderzoeksrechter op vordering van de procureur des Konings dossiers in beslag laat nemen. In dat geval moet de advocaat zich beroepen op de geheimhoudingsplicht. Bij betwisting beslist de stafhouder.

In de praktijk leidt dat vaak tot conflicten omdat zowel de publieke opinie als de magistratuur een zeker wantrouwen aan de dag leggen en lijken te denken dat sommige advocaten zich verschuilen achter de geheimhoudingsplicht.

Alleen dankzij het optreden van de stafhouder kan deze legitieme maar vaak betwiste regel gehandhaafd worden. In de praktijk wordt hij meestal wel door de rechtscolleges nageleefd.

De geheimhoudingsplicht geldt in alle Europese landen voor de advocaten maar niet voor de bedrijfsjuristen.

In sommige landen wordt de geheimhoudingsplicht beschouwd als eigen aan het beroep van advocaat; volgens een striktere opvatting is de geheimhoudingsplicht evenwel eigen aan de verdediging.

Toen de Europese Commissie de dossiers van een advocaat in het Verenigd Koninkrijk in beslag wilde nemen, stuitte ze op het systeem van de *legal privilege*. Daarop volgde een proces voor het Europees Hof, waar als regel is vastgesteld dat het beroepsgeheim geëerbiedigd moet worden als het gaat om de verdedi-

d'entreprises par un avocat indépendant, c'est-à-dire un avocat qui ne se trouve pas dans les liens d'un contrat de travail.

L'extension de la règle délicate et sujette à contestations du secret professionnel aux juristes d'entreprise risquerait de rendre son application plus difficile encore et de susciter des critiques générales.

Concrètement, un juge d'instruction pourrait mener une enquête dans une société, mais ne pourrait ouvrir l'armoire contenant les dossiers du juriste d'entreprise. Un tel système est impraticable parce qu'excessif. À l'heure actuelle, la règle du secret professionnel concerne essentiellement les avocats et les médecins. Même les banques et les notaires (qui sont pourtant des officiers publics) n'y sont pas soumis.

Si le principe de la confidentialité s'applique en matière civile, il n'est pas légitime, sur le plan social, d'étendre le champ d'application du secret professionnel. Une telle extension permettrait en effet d'opposer une fin de non-recevoir aux juges d'instruction dans des affaires qui, par hypothèse, concernent des délits financiers et/ou fiscaux, voire de la criminalité organisée. Cela n'est pas acceptable.

Les avocats craignent en outre que cela n'aboutisse à mettre en cause leur propre secret professionnel, qui est indispensable et généralement reconnu.

On justifie la proposition d'extension du secret professionnel aux juristes d'entreprise par la nécessité d'assurer leur indépendance.

Or, ce secret n'a pas pour fonction de garantir l'indépendance de celui qui y est tenu, mais est lié à la confidentialité des données communiquées dans certaines circonstances.

Le juriste d'entreprise, auquel son directeur demande, par exemple, de revoir la formulation d'un contrat pour éviter que sa responsabilité puisse être engagée, appréciera, au regard de sa déontologie, s'il peut donner suite à cette demande, mais cela n'a rien à voir avec la confidentialité du document qui, vraisemblablement, est destiné au conseil d'administration.

L'orateur suppose également que les juges d'instruction, les parquets, les parquets généraux, et la presse ne seront pas davantage favorables à l'extension proposée du secret professionnel.

ging in rechte van personen of ondernemingen door een onafhankelijk advocaat, dit wil zeggen door een advocaat die niet gebonden is door een arbeidsovereenkomst.

De uitbreiding van de delicate en vaak betwiste regel van de geheimhoudingsplicht tot de bedrijfsjuristen zou de toepassing ervan nog moeilijker kunnen maken en nog meer kritiek kunnen opwekken.

Concreet zou een onderzoeksrechter die een onderzoek uitvoert in een onderneming de kasten met de dossiers van de bedrijfsjurist niet mogen openen. Zo'n systeem gaat te ver en is niet werkbaar. Momenteel geldt de regel van de geheimhoudingsplicht vooral voor de advocaten en de artsen. Zelfs de banken en de notarissen (die nochtans openbare ambtenaren zijn) zijn er niet aan onderworpen.

In burgerlijke zaken geldt het principe van de vertrouwelijkheid, maar het is maatschappelijk gezien niet gerechtvaardigd om het beroepsgeheim nog verder uit te breiden. Daardoor kan men immers een middel van niet-ontvankelijkheid aanvoeren tegen de onderzoeksrechters in zaken die meestal verband houden met financiële en/of fiscale delicten, zelfs met georganiseerde criminaliteit. Dat is onaanvaardbaar.

De advocaten vrezen bovendien dat hierdoor hun eigen geheimhoudingsplicht opnieuw op de helling zal komen te staan, terwijl die onontbeerlijk en algemeen erkend is.

Men verantwoordt het voorstel om de geheimhoudingsplicht uit te breiden tot de bedrijfsjuristen door de noodzaak om hun onafhankelijkheid te waarborgen.

Het beroepsgeheim heeft evenwel niet tot doel de onafhankelijkheid te waarborgen van degene die erdoor gebonden is, maar houdt verband met de vertrouwelijkheid van de gegevens die in bepaalde omstandigheden zijn meegedeeld.

Wanneer de directeur bijvoorbeeld aan de bedrijfsjurist vraagt om een overeenkomst opnieuw te formuleren zodat hij ergens voor aansprakelijk kan worden gesteld, dan moet deze zelf uitmaken of hij deontologisch gezien kan ingaan op dit verzoek, maar dat heeft verder niets te maken met de verantwoordelijkheid van het document, dat waarschijnlijk bestemd is voor de raad van bestuur.

Spreker meent dat de onderzoeksrechters, de parketten, de parketten-generaal en de media evenmin voorstander zullen zijn van de voorgestelde uitbreiding van het beroepsgeheim.

C. EXPOSÉ DE M. LAMON, REPRÉSENTANT DE LA «VERENIGING VAN VLAAMSE BALIES», ET RESPONSABLE DE LA LÉGISLATION AU SEIN DE CELLE-CI

L'orateur précise que, vu le bref délai qui lui était imparti, il ne peut exprimer ici le point de vue de tous les avocats membres de l'association qu'il représente, mais bien celui du Conseil de cette association. Il renvoie aux remarques formulées dans la note établie par celle-ci (voir annexe), et notamment aux observations de portée générale à propos de l'indépendance et du secret professionnel, à celles relatives à l'indépendance des juristes d'entreprise, et à quelques remarques incidentes.

En ce qui concerne la problématique du secret professionnel, l'orateur renvoie à la jurisprudence de la Cour européenne de Justice de Luxembourg, et en particulier à un arrêt de 1982, qui précise que la confidentialité de la correspondance entre avocat et client n'est assurée que pour autant que cette correspondance ait eu lieu avec un avocat indépendant, c'est-à-dire un avocat qui ne se trouve pas dans les liens d'un contrat de travail par rapport à son client, et qui est inscrit au barreau. Cela implique que la correspondance des juristes d'entreprise n'est pas considérée comme confidentielle par la Commission européenne.

Les juristes d'entreprise eux-mêmes ont, dans leur commentaire de cet arrêt, estimé qu'une réglementation européenne serait nécessaire pour résoudre ce problème.

L'orateur s'étonne dès lors quelque peu que l'on reprenne cette discussion dans le cadre du Sénat belge.

Il a été fait référence à une évolution récente dans la jurisprudence de la Cour européenne, et notamment à une décision de 1996 rendue par le président de la juridiction de première instance.

L'orateur doute que l'on puisse reconnaître à cette décision la portée que l'on vient de lui prêter, et qui repose sur un raisonnement par analogie, puisque l'arrêt ne concerne pas directement les juristes d'entreprise, mais bien les institutions qui doivent fournir des informations.

On peut donc se demander si le parlement national est le lieu le plus indiqué pour débattre du problème.

L'orateur renvoie à une contribution de M. Marchandise, où celui-ci examine la confidentialité accordée aux avis des juristes d'entreprise dans les divers pays de l'Union européenne.

Les conclusions de cette étude, réalisée en 1994, permettent de douter de l'affirmation selon laquelle les juristes d'entreprise bénéficient du secret profes-

C. UITEENZETTING VAN DE HEER LAMON, VERTEGENWOORDIGER VAN DE VERENIGING VAN VLAAMSE BALIES EN BINNEN DIE VERENIGING VERANTWOORDELIJK VOOR DE WETGEVING

Spreker merkt op dat hij binnen dit korte tijdsbestek niet het standpunt kan weergeven van alle advocaten die lid zijn van de vereniging die hij vertegenwoordigt, maar wel het standpunt van de Raad van die vereniging. Hij verwijst naar de nota die door die Raad is opgesteld (zie bijlage), en inzonderheid naar de algemene opmerkingen in verband met de onafhankelijkheid en het beroepsgeheim, de onafhankelijkheid van de bedrijfsjuristen en enkele aanvullende opmerkingen.

Wat het beroepsgeheim betreft, verwijst spreker naar de jurisprudentie van het Europees Hof van Justitie van Luxemburg en inzonderheid naar een arrest van 1982, waarin staat dat de vertrouwelijkheid van de briefwisseling tussen een advocaat en zijn cliënt slechts gegarandeerd kan worden als het gaat om een onafhankelijke advocaat, dat wil zeggen een advocaat die met zijn cliënt geen arbeidsovereenkomst heeft gesloten en die bij de balie is ingeschreven. Dat betekent dat de briefwisseling van bedrijfsjuristen door de Europese Commissie niet als confidencieel wordt beschouwd.

In hun commentaar op dat arrest hebben de bedrijfsjuristen geoordeeld dat Europese regelgeving noodzakelijk was om dat probleem op te lossen.

Daarom verbaast het spreker dat deze discussie in de Belgische Senaat wordt gevoerd.

Er is gewezen naar een recente ontwikkeling in de jurisprudentie van het Europese Hof en met name naar een beslissing die in 1996 is gewezen door de voorzitter van het gerecht van eerste aanleg.

Spreker twijfelt eraan of die beslissing wel de strekking heeft die men eraan wil geven en die berust op een analogieredenering: het arrest heeft immers niet rechtstreeks betrekking op de bedrijfsjuristen maar wel op de instellingen die gegevens moeten verstrekken.

Men kan zich dus afvragen of het nationale parlement wel de meest aangewezen plaats is om over dit probleem van gedachten te wisselen.

Spreker verwijst naar een betoog van de heer Marchandise die onderzoek heeft verricht naar het vertrouwelijke karakter van de adviezen van de bedrijfsjuristen in de verschillende landen van de Europese Unie.

De besluiten van dat onderzoek dat in 1994 is uitgevoerd, doen twijfels rijzen omtrent de bewering als zou er voor bedrijfsjuristen een geheimhoudings-

sionnel dans presque tous les pays de l'Union européenne.

Il semble bien, au contraire, que dans la plupart de ces pays, le secret professionnel soit subordonné à l'appartenance à un barreau.

La « *Vereniging van Vlaamse balies* » a donc des objections à l'extension du secret professionnel aux juristes d'entreprise. Elle se demande en outre si une telle extension est socialement souhaitable.

Le législateur belge semble vouloir introduire plus de transparence et d'ouverture dans la vie des sociétés, ainsi qu'il résulte notamment des modifications apportées par la loi du 10 août 1998 à la loi du 11 janvier 1993 sur le blanchiment, où une série de groupes professionnels ont été ajoutés à la liste des exceptions au principe de confidentialité.

L'extension proposée du secret professionnel va à l'encontre de cette tendance.

Une seconde observation générale concerne la question de l'indépendance, qui fait l'objet de débats depuis longtemps, mais qui reste d'actualité. Il a été dit qu'une collaboration existait entre le barreau et les juristes d'entreprises. Il faut souligner tout d'abord que cette collaboration suscite des réserves chez certains avocats. Les accords de collaboration qui ont été conclus, selon les juristes d'entreprise, avec 40 % du barreau, l'ont été essentiellement avec le barreau de Bruxelles.

Dans son ouvrage de référence relatif à la déontologie, le bâtonnier Stevens d'Anvers, qui a étudié de façon approfondie les usages du barreau, émet d'ailleurs des doutes quant au caractère contraignant de ces accords.

Sur le problème de l'indépendance, la commission pourrait utilement se référer au débat de société qui a eu lieu aux Pays-Bas, lors de l'introduction de ce que l'on a appelé les « *avocats Cohen* », c'est-à-dire les avocats qui sont engagés dans les liens d'un contrat de travail.

Cette discussion n'a heureusement pas cours en Belgique, car ni le barreau ni les juristes d'entreprise n'en sont demandeurs, parce que ces derniers deviendraient membres du barreau à part entière.

Aux Pays-Bas, la question a été résolue en exigeant du juriste d'entreprise qu'il recueille l'accord de son employeur. Ce dernier doit donc garantir l'indépendance du juriste d'entreprise. Rien de tel n'est prévu dans la proposition à l'examen, qui est axée sur un mouvement unilatéral, par lequel le juriste d'entreprise reçoit un statut légal, sans garantie que l'employeur respecte son indépendance. Le juriste d'entreprise reste engagé dans les liens d'un contrat d'emploi, et peut à tout moment faire l'objet d'une sanction, qui peut aller jusqu'à la démission.

plicht gelden in bijna alle landen van de Europese Unie.

Het lijkt integendeel zo dat in de meeste van die landen de geheimhoudingsplicht afhankelijk is van het feit of men bij de balie is ingeschreven.

De Vereniging van Vlaamse balies heeft dus bezwaar tegen de uitbreiding van het beroepsgeheim tot de bedrijfsjuristen. Zij vraagt zich trouwens af of een dergelijke uitbreiding maatschappelijk gezien wel wenselijk is.

De Belgische wetgever lijkt de sector van de vennootschappen transparanter en opener te willen maken, zoals onder meer blijkt uit de wijzigingen die bij de wet van 10 augustus 1998 zijn aangebracht in de witwaswet van 11 januari 1993, toen een aantal beroepsgroepen zijn toegevoegd aan de lijst met uitzonderingen op de geheimhoudingsplicht.

De voorgestelde uitbreiding van het beroepsgeheim gaat in tegen die tendens.

Een tweede algemene opmerking heeft betrekking op de onafhankelijkheid, een zaak waarover al heel lang discussies gaande zijn maar die actueel blijft. Er is gezegd dat er samenwerking is tussen de balie en de bedrijfsjuristen maar er zijn advocaten die toch voorbehoud maken in verband met die samenwerking. Volgens de bedrijfsjuristen zijn er samenwerkingsakkoorden gesloten met 40 % van de advocaten die bij de balie zijn ingeschreven, maar dat is in hoofdzaak gebeurd bij de balie van Brussel.

In zijn boek over de deontologie heeft stafhouder Stevens van Antwerpen de gebruiken bij de balie grondig onderzocht en hij koestert ernstige twijfels over het bindende karakter van die akkoorden.

Wat de kwestie van de onafhankelijkheid betreft, kan worden verwezen naar het maatschappelijk debat dat in Nederland heeft plaatsgehad toen de zogenoemde « *Cohen-advocaten* » zijn ingevoerd, dat wil zeggen advocaten die met een werkgever een arbeidsovereenkomst hebben gesloten.

Dat debat heeft gelukkig niet plaatsgehad in België want noch de balie, noch de bedrijfsjuristen zijn vragende partij omdat die bedrijfsjuristen volwaardige leden van de balie zouden worden.

In Nederland is die kwestie opgelost door van de bedrijfsjurist te eisen dat hij de toestemming krijgt van zijn werkgever, die de onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist dus moet waarborgen. Het voorliggende voorsel bevat geen dergelijke bepaling aangezien de bedrijfsjurist weliswaar een wettelijk statuut krijgt maar niet de garantie dat de werkgever zijn onafhankelijkheid zal garanderen. De bedrijfsjurist blijft in dienstverband werken, hij kan te allen in tijd een sanctie oplopen en zelfs ontslagen worden.

Le concept d'indépendance mérite donc un examen attentif, car il continue à susciter un certain nombre de questions de principe.

Pour le surplus, il est renvoyé à la note déposée par la « Vereniging van Vlaamse Balies » (voir annexe 3 au présent rapport).

*
* *

3. Réponses des représentants de l'Association belge des Juristes d'entreprise

A. RÉPONSE DE M. DE BRUYNE

L'orateur déclare que son point de vue et celui de M. le doyen Van Dorpe ne lui paraissent pas différer de façon essentielle.

Il s'accorde avec l'idée que le secret professionnel doit avant tout être un devoir pour le juriste d'entreprise, comme il l'est pour l'avocat.

Il est vrai également que des conflits naîtront inévitablement, comme il y en a aussi au barreau. Il faudra mettre en place des procédures adéquates pour les résoudre, comme on l'a fait pour les autres professions soumises à l'article 458 du Code pénal.

D'autre part, le secret professionnel visé à cet article fait l'objet d'une jurisprudence qui s'est développée durant un siècle et demi. Il n'est pas question d'appliquer cette notion de façon différente ou plus large aux juristes d'entreprise qu'aux avocats.

En résumé, le secret professionnel vise à permettre au client de demander l'avis au juriste, et à ce dernier de le lui donner.

Le juriste d'entreprise doit pouvoir dire le droit et, pour ce faire, deux choses sont nécessaires.

D'une part, il doit pouvoir préserver son indépendance technique, intellectuelle et morale. Comme l'avocat et le notaire, il doit pouvoir donner son avis et exercer pleinement sa mission de conseil.

D'autre part, il faut promouvoir la consultation juridique au sein de l'entreprise, en permettant au client de demander un avis à son conseil sans crainte, et au conseil de le donner.

Le secret professionnel constitue en effet une exception, mais celle-ci a été établie dans l'intérêt général, et dans le souci d'assurer le respect des normes.

En ce qui concerne la question de l'indépendance du juriste d'entreprise, qui fait l'objet de débats depuis vingt ans, la Cour de cassation a, en 1968, tran-

Het concept onafhankelijkheid moet dus grondig worden onderzocht want daaromtrent blijven er een aantal principiële vragen bestaan.

Voor het overige wordt verwezen naar de nota van de Vereniging van Vlaamse Balies (zie bijlage 3 bij dit verslag).

*
* *

3. Antwoorden van de vertegenwoordigers van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen

A. ANTWOORD VAN DE HEER DE BRUYNE

De spreker verklaart dat zijn standpunt en dat van deken Van Dorpe volgens hem niet zo sterk van elkaar verschillen.

Hij gaat akkoord met de gedachte dat het beroepsgeheim voor de bedrijfsjurist vooral een plicht moet zijn, zoals dat ook voor de advocaat het geval is.

Weliswaar zullen er onvermijdelijk ook conflicten ontstaan, zoals dat ook in de balie gebeurt. Men moet aangepaste procedures invoeren om deze conflicten op te lossen, zoals men gedaan heeft voor de andere beroepen die aan artikel 458 van het Strafwetboek onderworpen zijn.

Anderzijds bestaat er over het beroepsgeheim dat in dat artikel bedoeld wordt, een jurisprudentie die zich gedurende anderhalve eeuw ontwikkeld heeft. Er is geen sprake van dit begrip voor de bedrijfsjuristen anders of ruimer toe te passen dan voor de advocaten.

Samengevat kan men zeggen dat met het beroepsgeheim beoogd wordt dat de cliënt een advies kan vragen aan de jurist en dat deze laatste hem dit advies kan geven.

De bedrijfsjurist moet het recht kunnen zeggen en daarvoor zijn twee dingen noodzakelijk.

Eenzijds moet hij zijn technische, intellectuele en morele onafhankelijkheid kunnen vrijwaren. Zoals de advocaat en de notaris moet hij zijn advies kunnen geven en zijn taak als raadgever ten volle kunnen uitoefenen.

Anderzijds moet men de juridische adviesverlening binnen de onderneming bevorderen door de cliënt in staat te stellen zijn raadspersoon zonder vrees om advies te verzoeken en door de raadspersoon in staat te stellen dit advies te geven.

Het beroepsgeheim is immers een uitzondering maar is ingevoerd in het algemeen belang en met de bedoeling de normen te doen naleven.

Wat betreft de onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist, waarover sinds twintig jaar wordt gediscussieerd, heeft het Hof van Cassatie in 1968 de zaak

ché la question, en précisant que l'on pouvait être employé et avoir l'indépendance nécessaire. La Cour de cassation française avait décidé dans le même sens en 1963.

De son côté, la « Hof van Discipline » des Pays-Bas a déclaré, dans un arrêt, à propos d'un juriste d'entreprise: « Le contrat d'emploi de (X) ne compromet ni sa liberté, ni son indépendance, même quand il agit pour son employeur ».

La High Court britannique estime également qu'il n'y a aucune distinction entre les sollicitors indépendants et ceux qui sont dans les liens d'un contrat d'emploi.

C'est pourquoi la question paraît aujourd'hui dépassée. Toutefois, même si elle était encore d'actualité, le fait d'accorder un titre légalement reconnu au juriste d'entreprise ne pourrait que renforcer son indépendance.

En outre, l'entreprise n'attend pas de son juriste d'entreprise qu'il soit un « yesman ».

Enfin, les membres d'autres professions soumises à une déontologie et à l'article 458 du Code pénal, comme les médecins et les pharmaciens, peuvent être salariés.

Dans certains cas, le fait d'être salarié peut même constituer un point positif pour la protection de la personne.

Il en va ainsi dans un cas de jurisprudence récent, où une pharmacienne salariée avait été licenciée pour avoir, en raison des circonstances et pour des motifs déontologiques, refusé de délivrer à des jeunes un médicament dont la délivrance était, en principe, autorisée pour des jeunes de cet âge. Il a été jugé qu'il s'agissait en l'espèce d'un licenciement abusif.

Enfin, lorsqu'il s'agira d'appliquer le secret professionnel aux juristes d'entreprise, des questions et des conflits surgiront inévitablement, mais on pourra se baser sur l'expérience du barreau, auquel un tel secret professionnel s'applique depuis plus de 150 ans.

B. RÉPONSE DE M. MARCHANDISE

Lorsque le ministre de la Justice hollandais a demandé à une commission de parlementaires de se pencher sur le problème des juristes salariés et de leur indépendance, dans le rapport Cohen, qui comporte une quarantaine de pages, le problème fut évacué en deux lignes.

Ce rapport énonce simplement: « Ving-cinq années d'expérience aux Pays-Bas de médecins, de pharmaciens ou de dentistes sous contrat d'emploi ont prouvé

beslecht door op het merken dat men werknemer kan zijn en de nodige onafhankelijkheid kan hebben. Het Franse Hof van Cassatie had in 1963 een beslissing in dezelfde zin genomen.

Anderzijds heeft het Nederlandse Hof van Discipline in verband met een bedrijfsjurist verklaard dat de arbeidsovereenkomst van (X) noch de vrijheid noch de onafhankelijkheid van de werknemer in gevaar brengt, zelfs wanneer hij optreedt voor zijn werkgever.

Het Britse High Court is eveneens van oordeel dat er geen enkel verschil is tussen de onafhankelijke « sollicitors » en degenen die door een arbeidsovereenkomst gebonden zijn.

Daarom lijkt de vraag thans zo achterhaald. Zelfs al zou de vraag nog actueel zijn, dan kan het toekennen van een wettelijk erkende titel aan de bedrijfsjurist zijn onafhankelijkheid alleen maar versterken.

Bovendien verwacht de onderneming van haar bedrijfsjurist niet dat hij een jaknikker is.

Ten slotte kunnen de leden van andere beroepen die onderworpen zijn aan een deontologie en aan artikel 458 van het Strafwetboek, zoals de artsen en de apothekers, loontrekkend zijn.

In sommige gevallen kan het feit van loontrekkend te zijn zelfs een positief element zijn voor de bescherming van de persoon.

Dat is het geval in een recente uitspraak, waarin een loontrekkende apothekeres ontslagen was omdat ze wegens bepaalde omstandigheden en deontologische motieven geweigerd had jongeren een geneesmiddel te geven dat in principe mocht worden gegeven aan jongeren van die leeftijd. Het vonnis luidde dat het in dat geval om een onrechtmatig ontslag ging.

Ten slotte zullen er onvermijdelijk vragen en betwistingen rijzen wanneer het beroepsgeheim op de bedrijfsjuristen toegepast zal moeten worden. Maar men zal zich kunnen baseren op de ervaring van de balie, waar dit beroepsgeheim sinds meer dan 150 jaar van toepassing is.

B. ANTWOORD VAN DE HEER MARCHANDISE

Toen de Nederlandse minister van Justitie een commissie van parlamentsleden vroeg om zich te buigen over het probleem van de loontrekkende juristen en hun onafhankelijkheid, werd het probleem in het rapport-Cohen, dat een veertigtal bladzijden omvat, afgedaan in twee regels.

Dit rapport vermeldt gewoon dat vijfentwintig jaar ervaring van artsen, apothekers of tandartsen in Nederland uitgewezen heeft dat er geen enkel pro-

qu'il n'y avait aucun problème entre l'indépendance et l'octroi du secret professionnel.»

En ce qui concerne le cadre général européen, l'ECLA, que l'orateur a présidé pendant deux ans, et qui regroupe 1 700 juristes d'entreprise en Europe, représentant plus de 5 000 entreprises, a publié le résultat d'un travail de deux ans au niveau européen sur le secret professionnel.

Ce rapport confirme :

— que, de tous les pays européens, la Belgique est la seule, avec la Finlande, à ne pas reconnaître un statut légal au juriste d'entreprise;

— que la majorité des pays européens (Royaume-Uni, Écosse, Allemagne, Espagne, Irlande, Danemark, Portugal, Pays-Bas) lui appliquent le secret professionnel. La Belgique, la Finlande, la France et l'Italie font exception.

Quant à l'arrêt Carlsen, il faut rappeler que MM. Carlsen et consorts, parties à une procédure, ont demandé à la Commission européenne l'accès au dossier. La Commission européenne a remis le dossier en question, mais à l'exclusion des avis de ses juristes d'entreprise.

MM. Carlsen et consorts ont exigé leur communication. La Commission européenne a eu gain de cause devant la juridiction de première instance de Luxembourg, selon laquelle «les avis juridiques donnés par les juristes d'entreprise sous contrat d'emploi de la Commission européenne sont couverts par le secret professionnel».

C. RÉPONSE DE MME PAELINCK

L'intervenante souligne les raisons de l'importance que revêt le secret professionnel pour le juriste d'entreprise. Dans la pratique quotidienne, celui-ci a une tâche préventive permanente d'information sur les nouvelles normes juridiques, et sur le contrôle de la conformité de projets aux règles juridiques existantes. Cette tâche s'exerce aussi bien d'initiative qu'à la demande du management.

Le juriste d'entreprise fait donc ce que fait l'avocat dans un contexte souvent plus difficile, et le secret professionnel qui couvrirait les avis qu'il donne est identique à celui qui s'attache aux avis que donne un avocat à son client.

Il faut éviter que sur le marché européen, le juriste d'entreprise belge n'ait à souffrir du fait qu'il ne peut invoquer le secret professionnel alors que ses collègues d'autres pays le peuvent.

bleem is in de verhouding tussen onafhankelijkheid en toekenning van het beroepsgeheim.

Wat het algemene Europese kader betreft, heeft de ECLA, een vereniging waarvan spreker gedurende twee jaar voorzitter is geweest, die 1 700 bedrijfsjuristen in Europa groepeerd en meer dan 5 000 ondernemingen vertegenwoordigt, het resultaat gepubliceerd van twee jaar werkzaamheden op Europees vlak in verband met het beroepsgeheim.

Dit rapport bevestigt volgende feiten :

— van alle Europese landen is België het enige, samen met Finland, dat de bedrijfsjurist geen wettelijk statuut heeft verleend;

— de meeste Europese landen (Verenigd Koninkrijk, Schotland, Duitsland, Spanje, Ierland, Denemarken, Portugal, Nederland) passen het beroepsgeheim toe op de bedrijfsjurist. België, Finland, Frankrijk en Italië vormen een uitzondering.

Wat het arrest-Carlsen betreft, moet men vermelden dat de heren Carlsen en consoorten, die partijen waren in het proces, de Europese Commissie om toegang tot het dossier verzocht hebben. De Europese Commissie heeft het betrokken dossier overhandigd, maar zonder de adviezen van haar bedrijfsjuristen.

De heren Carlsen en consoorten hebben geëist dat het dossier hun medegedeeld wordt. De Europese Commissie is in het gelijk gesteld door het gerecht van eerste aanleg van Luxemburg, dat van mening was dat de juridische adviezen gegeven door bedrijfsjuristen die door een arbeidsovereenkomst met de Europese Commissie verbonden zijn, door het beroepsgeheim gedekt zijn.

C. ANTWOORD VAN MEVROUW PAELINCK

Spreekster haalt aan om welke redenen het beroepsgeheim belangrijk is voor de bedrijfsjurist. In de dagelijkse praktijk heeft hij een permanente preventieve taak van voorlichting over de nieuwe rechtsnormen en ziet hij toe op de conformiteit van projecten met de bestaande rechtsregels. Deze taak verricht hij zowel uit eigen initiatief als op verzoek van de bedrijfsleiding.

De bedrijfsjurist doet dus wat de advocaat doet, in een context die vaak veel moeilijker is, en het beroepsgeheim dat de door hem verstrekte adviezen dekt, is hetzelfde als dat welk verbonden is aan de adviezen die een advocaat aan zijn cliënt geeft.

Men moet vermijden dat de Belgische bedrijfsjurist op de Europese markt te lijden krijgt onder het feit dat hij zich niet op het beroepsgeheim kan beroepen terwijl zijn collega's van andere landen dat wel kunnen.

Enfin, il n'est pas souhaitable d'attendre que la Commission européenne soit intervenue en la matière pour adapter la législation, puisqu'au contraire, c'est la Commission européenne qui se base sur ce que font les États membres pour élaborer la réglementation européenne.

Ten slotte is het niet wenselijk te wachten tot de Europese Commissie in deze materie ingrijpt om de wetgeving aan te passen want in dat andere geval is het de Europese Commissie die zich baseert op hetgeen de lidstaten doen, om de Europese regelgeving op te stellen.

4. Questions et observations des membres de la commission

L'auteur de la proposition de loi attire l'attention sur la lettre adressée, le 5 janvier 1999, par le bâtonnier de l'Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles au cabinet du ministre de la Justice (voir annexe 4 au présent rapport).

Le deuxième alinéa de cette lettre énonce: «Ce projet n'appelle pas d'observations de fond de ma part, le barreau ne voyant évidemment aucune objection à ce que la profession de juriste d'entreprise soit réglementée et ainsi dotée d'une structure et d'une déontologie propres.»

On ne saurait être plus clair quant à l'opinion positive que l'on peut avoir à l'égard de la proposition à l'examen.

La lettre énonce aussi une série d'observations techniques qui ont été traduites dans plusieurs amendements (doc. Sénat, n° 1-45/3, amendements n°s 2 à 12).

Un membre observe que, selon l'article 5 proposé à l'amendement n° 1 (doc. Sénat, n° 1-45/2), le juriste d'entreprise est soumis au secret professionnel «dans l'exercice de son activité juridique».

Cette règle est-elle générale, ou certains aspects de l'activité du juriste d'entreprise sont-ils exclus de son champ d'application?

En outre, comment règle-t-on l'interaction entre les diverses professions soumises au secret professionnel, par exemple entre juristes d'entreprise et avocats? Qui en décidera?

En ce qui concerne le problème de l'indépendance, il suscite une question à propos de la responsabilité.

La commission de la Justice vient d'adopter un texte établissant la responsabilité pénale des personnes morales. Comment fera-t-on le lien entre l'indépendance posée ici comme principe, et la scission possible de la responsabilité, civile et morale?

Revendiquer l'indépendance dans le cadre de la personne morale où l'on se trouve implique *ipso facto* aussi une responsabilité personnelle, y compris sur le plan pénal. L'indépendance signifie-t-elle que toutes les dispositions contractuelles qui ne garantiraient pas cette indépendance ou qui y seraient contraires (par exemple: celle qui tendrait à imposer des directives du conseil d'administration), seraient nulles de plein droit?

En ce qui concerne les accords de collaboration entre les juristes d'entreprise et le barreau, il est vrai qu'ils ont essentiellement été conclus à Bruxelles.

4. Vragenopmerkingen van leden van de commissie

De indiener van het voorstel vestigt de aandacht op de brief die de stafhouder van de Franse Orde van advocaten van de balie van Brussel op 5 januari 1999 gericht heeft aan de minister van Justitie (zie bijlage 4 bij dit verslag).

In de tweede alinea van zijn brief schrijft de stafhouder dat hij geen opmerkingen wenst te maken op de inhoud van het ontwerp terwijl de balie er natuurlijk geen enkel bezwaar tegen heeft dat het beroep van bedrijfsjurist gereguleerd wordt en zo een eigen structuur en deontologie krijgt.

Men kan het positieve standpunt ten aanzien van het voorliggende wetsvoorstel niet duidelijker weer geven.

De brief bevat ook een reeks technische opmerkingen die omgezet zijn in verschillende amendementen (Stuk Senaat, nr. 1-45/3, amendementen nrs. 2 tot 12).

Een lid merkt op dat de bedrijfsjurist volgens artikel 5, voorgesteld in amendement nr. 1 (Stuk Senaat, nr. 1-45/2) aan het beroepsgeheim onderworpen is «in de uitoefening van zijn juridische activiteiten».

Is dit een algemene regel of zullen bepaalde aspecten van de activiteiten van bedrijfsjurist uitgesloten worden van het toepassingsgebied?

Hoe regelt men bovendien de interactie tussen de verschillende beroepen die aan het beroepsgeheim onderworpen zijn, bijvoorbeeld tussen bedrijfsjuristen en advocaten? Wie zal hierover beslissen?

Het probleem van de onafhankelijkheid doet een vraag rijzen over de aansprakelijkheid.

De commissie voor de Justitie heeft onlangs een tekst aangenomen waarin de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen ingevoerd wordt. Welke band zal men leggen tussen de onafhankelijkheid die hier als principe gesteld wordt, en de mogelijke splitsing van de burgerlijke en morele aansprakelijkheid?

Als men aanspraak maakt op onafhankelijkheid in het kader van de rechtspersoon waar men zich bevindt, betekent dat er *ipso facto* ook sprake is van een persoonlijke aansprakelijkheid, inclusief op strafrechtelijk vlak. Betekent onafhankelijkheid dat alle contractbepalingen die deze onafhankelijkheid niet waarborgen of die er strijdig mee zijn (bijvoorbeeld de bepaling die ertoe zou leiden richtlijnen van de raad van bestuur op te leggen) van rechtswege nietig zouden zijn?

Wat de samenwerkingsakkoorden tussen de bedrijfsjuristen en de balie betreft, deze zijn weliswaar hoofdzakelijk gesloten te Brussel.

Si la proposition à l'examen devient loi, envisage-t-on certaines formes d'association entre ces deux professions ?

Le barreau acceptera-t-il que des associations interprofessionnelles soient créées, et si oui, quel en serait le statut, notamment sur le plan déontologique ?

Il importe de considérer, de façon pragmatique, les questions qui risquent de se poser, compte tenu de l'interaction importante entre barreau et juristes d'entreprise sur le terrain.

5. Réponses complémentaires de l'Association belge des Juristes d'entreprise

En réponse aux questions et observations formulées lors des auditions, l'Association belge des Juristes d'entreprise a fourni des précisions complémentaires, dans une note reproduite ci-après.

«QUESTIONS

1. Le secret professionnel du juriste d'entreprise est-il sans limite ?

2. Quel effet cette loi pourrait-elle avoir sur le contrat d'emploi du juriste d'entreprise et en particulier sur les dispositions de ce contrat au terme desquelles le juriste d'entreprise se trouve sous l'autorité de son employeur ?

3. Une association interprofessionnelle entre des avocats et des juristes d'entreprise serait-elle envisageable après l'adoption de cette loi ?

4. La responsabilité pénale des personnes morales. Quel lien y a-t-il entre l'indépendance du juriste d'entreprise, la responsabilité distincte de la personne physique et celle de la personne morale ?

Le secret professionnel du juriste d'entreprise est-il sans limite ?

En vue de permettre au juriste d'entreprise d'exercer pleinement et en toute indépendance sa mission de « dire le droit » au sein de l'entreprise, l'article 5 de la proposition dispose d'une part que dans l'exercice de son activité juridique, le juriste d'entreprise est dépositaire des secrets qu'on lui confie, et d'autre part que l'article 458 du Code pénal lui est applicable.

L'on ne reviendra pas ci-après sur la justification du secret professionnel à l'endroit du juriste d'entreprise⁽¹⁾. L'on tentera par contre de mieux déterminer les contours de l'obligation au secret professionnel dans le chef des juristes d'entreprise.

(1) Voy. à cet égard la justification de l'amendement n° 1 de M. Hatry, doc. Sénat, 1995-1996, 1-45/2, pp. 11-14 et pp. 16-17.

Overweegt men bepaalde vormen van associatie tussen beide beroepen indien het wetsvoorstel wet wordt ?

Zal de balie aanvaarden dat er interprofessionele associaties worden gesloten en zo ja, welk statuut zullen ze hebben, met name op deontologisch vlak ?

Men moet de vragen die zich kunnen voordoen, op pragmatische wijze onder ogen zien, rekening houdende met de aanzienlijke wisselwerking tussen de balie en de bedrijfsjuristen in de praktijk.

5. Aanvullende antwoorden van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen

De Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen heeft in een onderstaande nota verdere toelichting verschaft bij de vragen en opmerkingen die tijdens de hoorzittingen geformuleerd zijn.

«VRAGEN

1. Kent het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist geen beperking ?

2. Welke gevolgen zou deze wet hebben voor de arbeidsovereenkomst van de bedrijfsjurist, en meer bepaald voor de bepalingen in deze overeenkomst volgens welke de bedrijfsjurist onder het gezag van zijn werkgever valt ?

3. Zou een interprofessionele vereniging van advocaten en bedrijfsjuristen mogelijk zijn na het aannemen van deze wet ?

4. De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen. Welk verband is er tussen de onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist, de verantwoordelijkheid van een natuurlijke persoon en de verantwoordelijkheid van een rechtspersoon ?

Kent het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist geen beperking ?

Teneinde de bedrijfsjurist in staat te stellen binnen de onderneming zijn opdracht van « het recht te zeggen » geheel zelfstandig en ten volle te vervullen, bepaalt artikel 5 van het wetsvoorstel enerzijds dat de bedrijfsjurist in de uitoefening van zijn juridische activiteiten kennis draagt van de geheimen die hem worden toevertrouwd, en anderzijds dat artikel 458 van het Strafwetboek op hem van toepassing is.

Hierna zal men niet verder de verantwoording van het beroepsgeheim t.o.v. de bedrijfsjurist bespreken⁽¹⁾. Hierna zal men pogen de omvang te bepalen van de verplichting tot het beroepsgeheim in hoofde van de bedrijfsjuristen.

(1) Zie op dit punt de verantwoording van het amendement nr. 1 van de heer Hatry, Stuk Senaat, 1995-1996, 1-45/2, blz. 11-14 en blz. 16-17.

Deux observations générales se dégagent à la lecture de l'article 5 de la proposition:

1. Le juriste d'entreprise n'est soumis au secret professionnel que dans l'exercice de son activité juridique, c'est-à-dire lorsqu'il doit «dire le droit». Toute autre activité que le juriste d'entreprise est appelé à assumer au sein de son entreprise, à titre subsidiaire ou accessoire, ne justifie pas l'application du secret professionnel et se trouve en conséquence exclue du champ d'application de l'article 5.

Le secret professionnel ne s'attache qu'aux fonctions pour l'exercice desquelles le législateur considère que le secret s'impose. Sans doute le fait qu'un juriste d'entreprise puisse exercer, outre ses activités juridiques principales, d'autres fonctions au sein de l'entreprise, peut-il rendre parfois malaisée dans la pratique la distinction entre les activités soumises au secret professionnel et celles qui ne le sont pas. Mais cette difficulté se présente auprès de tout dépositaire de secrets. À titre d'exemple, l'on rappellera que le secret professionnel du notaire est limité à l'exercice de son ministère, tout comme le secret professionnel de l'avocat est limité à l'exercice de sa mission de conseil, en manière telle que les actes que posent le notaire ou l'avocat hors l'exercice de leur activité première ne sont pas couverts par le secret professionnel(1).

2. S'il est donc limité à l'exercice des seules activités juridiques du juriste d'entreprise, le secret professionnel du juriste d'entreprise n'en est pas moins, pour l'exercice de ces activités, aussi étendu et contraignant que pour les autres professions soumises au secret professionnel.

À cet égard, la référence expresse, dans l'article 5, à l'article 458 du Code pénal, c'est-à-dire au fondement général du secret professionnel en droit belge, ne laisse subsister aucune ambiguïté et a l'avantage de la simplicité. Cette référence permet en effet d'appréhender le secret professionnel du juriste d'entreprise à la lumière de l'interprétation que la jurisprudence et la doctrine ont donnée de l'article 458 du Code pénal, et de soumettre le secret professionnel du juriste d'entreprise aux variations de cette interprétation, en constante évolution.

S'agissant de l'article 458 du Code pénal, l'on rappellera que cette disposition prévoit elle-même d'importantes limites à l'étendue du secret professionnel. Celui-ci peut en effet être levé dans le cas où

(1) Le notaire qui, par exemple, assume la gestion des biens mobiliers ou immobiliers de ses clients ne sera pas soumis, à ce titre, au secret professionnel. L'avocat désigné comme exécuteur testamentaire ne sera pas davantage soumis au secret professionnel, dût-il avoir été le conseil du défunt.

Bij het lezen van artikel 5 van het wetsvoorstel kan men twee algemene opmerkingen maken:

1. De bedrijfsjurist wordt slechts onderworpen aan het beroepsgeheim in de uitoefening van zijn juridische activiteit, d.w.z. wanneer hij het recht moet zeggen. Iedere andere activiteit die door de bedrijfsjurist binnen zijn bedrijf dient te worden uitgeoefend, subsidiair of bijkomend, vereist geen toepassing van het beroepsgeheim, zodat deze activiteit buiten het toepassingsgebied van artikel 5 valt.

Het beroepsgeheim slaat enkel op de functies waarvoor de wetgever van oordeel is dat het geheim noodzakelijk is. Het feit dat een bedrijfsjurist, naast zijn juridische hoofdactiviteiten, andere functies kan uitoefenen binnen de onderneming, kan weliswaar in de praktijk het onderscheid soms bemoeilijken tussen de activiteiten die onderworpen zijn aan het beroepsgeheim en die welke er niet aan onderworpen zijn. Deze moeilijkheid doet zich echter voor bij iedere persoon die kennis draagt van geheimen. Bijvoorbeeld, het beroepsgeheim van de notaris is beperkt tot de uitoefening van zijn ambt, en het beroepsgeheim van de advocaat, tot zijn opdracht van raadsman. De daden die de notaris of de advocaat stellen buiten de uitoefening van hun hoofdactiviteiten, zijn derhalve niet gedekt door het beroepsgeheim (1).

2. Het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist is aldus alleen van toepassing bij de uitoefening van zijn juridische activiteiten. Voor de uitoefening van deze activiteiten is dit beroepsgeheim desalniettemin even ruim en dwingend als voor de andere beroepen onderworpen aan het beroepsgeheim.

In dit opzicht is de uitdrukkelijke verwijzing van artikel 5 naar artikel 458 van het Strafwetboek, d.w.z. naar de algemene grondslag van het beroepsgeheim in het Belgisch recht, zeer duidelijk en ook heel eenvoudig. Deze verwijzing biedt inderdaad de moeilijkheid het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist te begrijpen in het kader van de interpretatie die de jurisprudentie en de rechtsleer aan artikel 458 van het Strafwetboek hebben gegeven. Deze verwijzing biedt eveneens de mogelijkheid het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist te onderwerpen aan de wijzigingen van deze interpretatie, die in constante evolutie is.

Met betrekking tot artikel 458 van het Strafwetboek wordt eraan herinnerd dat deze bepaling zelf de omvang van het beroepsgeheim in aanzienlijke mate beperkt. Het beroepsgeheim kan inderdaad worden

(1) De notaris die bijvoorbeeld de roerende of onroerende goederen van zijn cliënten beheert, zal hiervoor niet onderworpen zijn aan het beroepsgeheim. De advocaat aangesteld als uitvoerder van uiterste wilsbeschikkingen zal ook niet onderworpen zijn aan het beroepsgeheim, zelfs indien hij de raadsman van de overledene was.

les dépositaires du secret professionnel sont appelés à rendre témoignage en justice(1), et il doit être levé dans le cas où les dépositaires du secret professionnel sont légalement obligés de faire connaître les secrets qui leur sont confiés(2).

L'on rappellera également qu'outre les limites prévues à l'article 458 du Code pénal, la jurisprudence est régulièrement amenée à examiner l'existence de dérogations ou de restrictions au secret professionnel, singulièrement lorsque le titulaire de ce secret se trouve confronté à un conflit de valeurs(3).

L'on doit d'ailleurs observer qu'aujourd'hui encore, le secret professionnel présente, au gré des évolutions jurisprudentielles, des contours variables. Pour prendre un seul exemple, la jurisprudence reste divisée quant au fait de savoir si le secret professionnel doit être maintenu lors même qu'il desservirait les intérêts de la personne qu'il est censé protéger(4).

Outre les observations générales qui précèdent, l'on tentera ci-après de délimiter plus concrètement le contenu du secret professionnel du juriste d'entreprise dans l'exercice de ses activités juridiques.

Pour ce faire, il paraît permis de procéder par comparaison avec le secret professionnel de l'avocat. En effet, si les professions de juriste d'entreprise et d'avocat présentent des différences fondamentales, il n'en demeure pas moins que dans l'exercice de ses activités juridiques, le juriste d'entreprise, comme l'avocat, est appelé à :

— recueillir les confidences de son «client», en l'occurrence son employeur;

— conseiller son employeur, en étudiant et en appliquant les règles de droit au regard des intérêts particuliers de l'entreprise;

— prévenir ou aplanir les conflits, soit par la consultation, soit par la négociation, laquelle peut mettre le juriste d'entreprise en rapport avec d'autres

(1) Sur le pouvoir d'appréciation du dépositaire du secret appelé à témoigner en justice, voyez Cassation, 23 septembre 1986, Rev. Dr. Pén., 1987, 77.

(2) Voyez par exemple l'article 30 du Code d'instruction criminelle.

(3) Un conflit de valeurs peut se poser lorsque le secret professionnel se heurte par exemple à la protection des intérêts de l'État, à la préservation de l'intégrité des personnes physiques, à l'administration de la justice, aux droits de défense du titulaire du secret professionnel, etc. Sur le détail de cette problématique essentielle, voyez P. Lambert, *Le secret professionnel*, Bruxelles, Nemesis, 1985, pp. 47-124.

(4) Sur cette question, voyez: Cassation, 12 novembre 1997 et, en sens contraire, Corr. Bruxelles, 20 février 1998, les deux décisions étant publiées in *JT*, 1998, 361 et obs. P. Lambert.

opgeheven indien de personen die aan het beroepsgeheim onderworpen zijn, geroepen worden om in rechte getuigenis af te leggen(1). Het beroepsgeheim moet opgeheven worden indien de personen wettelijk verplicht zijn de geheimen die hun zijn toevertrouwd, bekend te maken(2).

Daarenboven wordt eraan herinnerd dat naast de beperkingen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek, de jurisprudentie regelmatig het bestaan van afwijkingen en beperkingen van het beroepsgeheim moet onderzoeken, vooral wanneer de titularis van het beroepsgeheim geconfronteerd wordt met andere belangen(3).

Overigens dient te worden opgemerkt dat de omvang van het beroepsgeheim nu nog wijzigt naar gelang van de evolutie van de jurisprudentie. Om een enkel voorbeeld te nemen, de jurisprudentie blijft verdeeld over het feit of het beroepsgeheim al dan niet behouden moet worden, indien dit de belangen schaadt van de persoon die in principe door het geheim zou moeten worden beschermd(4).

Naast de bovenvermelde algemene opmerkingen zullen we hierna trachten de inhoud van het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist in de uitoefening van zijn juridische activiteiten concreter te omschrijven.

Hiervoor kan het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist redelijkerwijze vergeleken worden met het beroepsgeheim van de advocaat. Al bestaan er fundamentele verschillen tussen het beroep van bedrijfsjurist en van advocaat, dit neemt niet weg dat de bedrijfsjurist in de uitoefening van zijn juridische activiteiten zoals de advocaat de volgende taken heeft :

— kennis nemen van de geheimen van zijn cliënt, *in casu* zijn werkgever;

— zijn werkgever raad geven door de rechtsnormen te onderzoeken en toe te passen met betrekking tot de belangen van de onderneming;

— geschillen voorkomen of oplossen, hetzij door advisering, hetzij door onderhandeling, waarbij de bedrijfsjurist in contact kan komen met andere titu-

(1) Over de beoordelingsvrijheid van de titularis van het beroepsgeheim die in rechte getuigenis moet afleggen, zie Cassatie, 23 september 1986, *RDP*, 1987, 77.

(2) Zie bijvoorbeeld artikel 30 van het Wetboek van strafvordering.

(3) Een belangenconflict kan ontstaan wanneer het beroepsgeheim tegenstrijdig is met bijvoorbeeld de bescherming van de belangen van de Staat, met de bescherming van de fysieke integriteit van de natuurlijke personen, met de rechtsbedeling, met de rechten van de verdediging van de titularis van het beroepsgeheim, enz. Over deze belangrijke problematiek, zie P. Lambert, *Le secret professionnel*, Brussel, Nemesis, 1985, blz. 47-124.

(4) Zie: Cassatie, 12 november 1997; contra: Corr. Rechtbank Brussel, 20 februari 1998, beide beslissingen gepubliceerd in *JT*, 1998, 361, met noot P. Lambert.

dépositaires du secret professionnel, tels que, par exemple, des juristes d'autres entreprises ou des avocats.

En outre, le juriste d'entreprise et l'avocat sont, pour l'exercice de ces activités, soumis l'un et l'autre à l'application de l'article 458 du Code pénal.

Sur quoi, il paraît raisonnable de considérer ce qui suit :

1. Le secret s'applique à tout ce qui a été constaté ou appris par le juriste d'entreprise, ainsi qu'à tout ce qui lui a été confié, dans l'exercice de son activité juridique. De même, le secret s'applique à toute intervention du juriste d'entreprise auprès de son client.

L'on songe en tout premier ordre et naturellement aux avis que le juriste d'entreprise donne à son employeur(1). Mais, de manière plus générale, l'ensemble de la correspondance entre le juriste d'entreprise et son employeur n'échappe pas à la garantie de confidentialité que constitue le secret professionnel. Et, à l'instar de l'enseignement jurisprudentiel applicable aux avocats, la « correspondance » soumise au secret concerne toutes lettres, notes, comptes-rendus de réunion en présence du juriste d'entreprise et tous autres documents personnels(2).

2. Il va par contre de soi que le secret professionnel du juriste d'entreprise ne peut avoir pour effet de permettre à l'employeur de soustraire des pièces à la justice en les déposant chez son juriste d'entreprise. À l'instar du cabinet de l'avocat ou du bureau de l'expert-comptable, le bureau du juriste d'entreprise ne saurait devenir, par l'effet du secret professionnel, le lieu où les pièces compromettantes pourraient être dissimulées et conservées à l'abri des enquêtes(3).

3. Hors les rapports entre le juriste d'entreprise et son employeur, le secret professionnel ne trouve en

(1) Il convient sans doute de comprendre la notion d'employeur comme recouvrant les personnes qui, au sein de l'entreprise et pour compte de l'entreprise, font appel au juriste d'entreprise dans le cadre des activités juridiques de ce dernier.

(2) Sur la notion de « correspondance » soumise au secret, voy. notamment: Liège, 13 janvier 1988, *Journ. Dr. fisc.*, 1990, 222; Corr. Bruxelles, 20 février 1998, *JT*, 1998, 361.

(3) Sur la saisie de documents confidentiels lorsque ceux-ci constituent le corps d'un délit, voy. Liège, 14 décembre 1988, *JT*, 1989, 256; sur la saisie de pièces à conviction chez un avocat, voy. P. Lambert, *op. cit.*, p. 204; voy. également Bruxelles, 21 juni 1978, *JT*, 1979, 29.

larissen van het beroepsgeheim, zoals bijvoorbeeld juristen van andere bedrijven of advocaten;

Daarenboven zijn zowel de bedrijfsjurist als de advocaat voor de uitoefening van deze activiteiten onderworpen aan de toepassing van artikel 458 van het Strafwetboek.

Gelet op het voorgaande komt men redelijkerwijze tot de volgende bevindingen :

1. Het beroepsgeheim is van toepassing op al hetgeen vastgesteld of vernomen is door de bedrijfsjurist, alsook op al hetgeen hem is medegedeeld in de uitoefening van zijn juridische activiteiten. Het beroepsgeheim is eveneens van toepassing op elk optreden van de bedrijfsjurist in het voordeel van zijn cliënt.

In de eerste plaats denkt men natuurlijk aan de adviezen die de bedrijfsjurist aan zijn werkgever verstrekt(1). Maar meer in het algemeen is de hele briefwisseling gewaarborgd door het vertrouwelijke karakter dat het beroepsgeheim met zich brengt. Volgens de rechtspraak — in verband met advocaten — bestaat de briefwisseling die aan het beroepsgeheim onderworpen is uit brieven, nota's, verslagen van vergaderingen met de bedrijfsjurist en alle andere persoonlijke documenten(2).

2. Daarentegen ligt het voor de hand dat het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist de werkgever niet de mogelijkheid kan bieden stukken aan het gerecht te onttrekken door deze bij zijn bedrijfsjurist neer te leggen. Net als voor een advocatenkantoor of voor een accountant, mag het kantoor van de bedrijfsjurist geen plaats worden waarin ten gevolge van het beroepsgeheim belastende stukken verborgen en bewaard kunnen worden om die aan het onderzoek te onttrekken(3).

3. Buiten de verhouding tussen de bedrijfsjurist en zijn werkgever moet het beroepsgeheim in principe

(1) Onder het begrip « werkgever » dient te worden verstaan de personen die binnen de onderneming en voor rekening van de onderneming een beroep doen op de bedrijfsjurist in het kader van zijn juridische activiteiten.

(2) Over het begrip « briefwisseling » onderworpen aan het beroepsgeheim, zie o.a.: Luik, 13 januari 1988, *Journ. Dr. fisc.* 1990, 222; Corr. Rechtb. Brussel, 20 februari 1998, *JT*, 1998, 361.

(3) Over het beslag van vertrouwelijke documenten welke het voorwerp van een misdrijf uitmaken, zie Luik, 14 december 1988, *JT*, 1989, 256; Over het beslag van bewijsstukken bij een advocaat, zie P. Lambert, *op. cit.*, blz. 204; zie ook Brussel, 21 juni 1978, *JT*, 1979, 29.

principe pas à s'appliquer. Les nécessités de la négociation et les relations que le juriste d'entreprise peut être amené à avoir avec d'autres dépositaires du secret professionnel peuvent néanmoins justifier l'application, dans ces relations, d'une confidentialité plus ou moins étendue. Celle-ci n'est toutefois pas fondée sur l'article 458 du Code pénal; elle sera en conséquence soit réglementaire, soit conventionnelle.

La confidentialité peut ainsi être imposée par voie réglementaire, à l'initiative de l'Institut des juristes d'entreprise, dans les rapports entre les membres de l'Institut. À priori, l'étendue et les conditions d'application de cette confidentialité peuvent s'inspirer, *mutatis mutandis*, des règlements professionnels existant à cet égard dans les rapports entre avocats(1).

La confidentialité peut également résulter d'engagements conventionnels, soit ponctuels (les correspondants s'accordant sur le caractère confidentiel de leurs écrits), soit généraux, sur pied de conventions arrêtées entre organisations professionnelles distinctes(2);

4. L'employeur lui-même doit-il avoir égard à la confidentialité des informations ou des documents relatifs aux activités juridiques de son juriste d'entreprise? La réponse doit être positive en ce qui concerne les informations et les documents émanant de tiers ou relatifs à des tiers, que le juriste d'entreprise a obtenus dans l'exercice de ses activités soumises au secret professionnel. Il paraît par contre raisonnable de considérer que l'employeur est libre de rendre publics les avis et autres écrits rédigés à son intention par son juriste d'entreprise(3).

En guise de conclusion, l'on synthétisera comme suit les observations qui précèdent:

— le secret professionnel du juriste d'entreprise s'applique dans les rapports entre le juriste d'entreprise et son employeur (avis et correspondance), dans le cadre des activités juridiques que le juriste exerce au sein de l'entreprise;

— le secret professionnel n'a pas vocation à s'appliquer aux pièces qui, même confiées au juriste

(1) Sur la confidentialité de la correspondance entre avocats, voy. le règlement des 8 mai 1980 et 22 avril 1986 de l'Ordre national relatif à la production de la correspondance échangée entre les avocats.

(2) À titre d'exemple, il est à noter que des conventions ont été conclues entre plusieurs barreaux et l'Association belge des juristes d'entreprise sur la confidentialité des pourparlers.

(3) Par analogie, l'on rappelle qu'une jurisprudence majoritaire autorise aujourd'hui le client d'un avocat à produire, dans l'intérêt de sa défense, les écrits émanant de son conseil (voy. les références citées *supra*, note 3, p. 54).

niet toegepast worden. De onderhandelingen en de andere relaties die de bedrijfsjurist met andere titularissen van het beroepsgeheim kan hebben, kunnen in het kader van hun betrekkingen niettemin rechtvaardigen dat hieraan een hogere of minder hoge graad van vertrouwelijkheid wordt verleend. Dit is echter niet gegrond op artikel 458 van het Strafwetboek en zal aldus ofwel reglementair ofwel contractueel zijn.

Het vertrouwelijke karakter kan bij reglement opgelegd worden op initiatief van het Instituut voor bedrijfsjuristen, voor de verhoudingen tussen de leden van het Instituut. *A priori* kan men zich voor de reikwijdte en de toepassingsvoorwaarden van dit vertrouwelijk karakter *mutatis mutandis* beroepen op de beroepsreglementering van de advocaten(1).

Het vertrouwelijke karakter kan ook voortvloeien uit contractuele verbintenissen die ofwel punctueel (correspondenten die akkoord gaan om hun briefwisseling confidentieel te houden), ofwel algemeen van aard zijn in geval van overeenkomsten gesloten tussen verschillende beroepsverenigingen(2).

4. Moet de werkgever zelf rekening houden met het vertrouwelijke karakter van de inlichtingen of documenten die betrekking hebben op de juridische activiteiten van zijn bedrijfsjurist? Het antwoord moet bevestigend zijn voor wat betreft de inlichtingen en documenten die uitgaan van derden of betrekking hebben op derden, en die de bedrijfsjurist verkregen heeft in de uitoefening van zijn onder het beroepsgeheim vallende activiteiten. Men mag daarentegen wel stellen dat de werkgever vrij is de adviezen en andere stukken te zijner attentie opgesteld door zijn bedrijfsjurist, bekend te maken(3).

Als besluit kunnen de voorafgaande bevindingen als volgt worden samengevat:

— het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist is van toepassing op de verhouding tussen de jurist en zijn werkgever (adviezen en briefwisseling), in het kader van de juridische activiteiten die de jurist binnen het bedrijf uitoefent;

— het beroepsgeheim is in principe niet van toepassing op de stukken die aan de bedrijfsjurist toe-

(1) Over het vertrouwelijk karakter van de briefwisseling tussen advocaten, zie het reglement van 8 mei 1980 en 22 april 1986 van de Nationale Orde op de bekendmaking van de briefwisseling tussen advocaten.

(2) Er zij opgemerkt dat er verschillende overeenkomsten gesloten zijn tussen verschillende balies en de Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen over het vertrouwelijke karakter van de onderhandelingen.

(3) Naar analogie kan men vermelden dat de jurisprudentie op dit ogenblik de cliënt van een advocaat in de meeste gevallen toestaat om in het belang van zijn eigen verweer de geschriften van zijn raadsman bekend te maken (zie referenties geciteerd *supra*, noot 3, blz. 54).

d'entreprise, ne concernent pas l'exercice de ses activités juridiques;

— le secret professionnel peut trouver à s'appliquer dans les rapports que le juriste d'entreprise entretient avec d'autres dépositaires du secret professionnel, tels les membres de l'Institut des juristes d'entreprise et les avocats;

— quant aux informations confidentielles émanant de tiers et qu'il détient, le juriste d'entreprise est tenu d'opposer le secret professionnel à son employeur.

La problématique du secret professionnel du juriste d'entreprise et de son étendue a récemment fait l'objet d'une étude approfondie sous la plume de M. J. Van Caenegem (*Beroepsgeheim voor de bedrijfsjurist*, dans *Liber Amicorum*, Commission droit et vie des affaires, Bruxelles, Bruylant, 1998, pp. 27 à 62). L'Association belge des juristes d'entreprise tient comme il se doit la copie de cette étude à la disposition des membres de la commission de la Justice du Sénat qui le souhaitent.

Quel effet cette loi pourrait-elle avoir sur le contrat d'emploi du juriste d'entreprise et en particulier sur les dispositions de ce contrat aux termes desquelles le juriste d'entreprise se trouve sous l'autorité de son employeur ?

Cette question pose tout d'abord la question de l'indépendance du juriste d'entreprise. Il n'est plus contesté en droit que la subordination dans le contrat de travail n'est nullement incompatible avec l'existence, vis-à-vis de l'employeur, d'une autonomie technique, intellectuelle et déontologique.

La question de l'indépendance et en particulier de l'autonomie intellectuelle a été tranchée par la Cour de Cassation dès 1968 (Cass. 27 mars 1968, *Pas.* 1968, I, 916), laquelle suivait une décision de la Cour de Cassation française de 1963, pour les professions dites libérales en général.

Cette position a été confirmée aux Pays-Bas par une décision de la Hof van Discipline dans les termes suivants: «Le contrat d'emploi de X (juriste d'entreprise) ne compromet ni sa liberté ni son indépendance, même quand il agit pour son employeur» (1), et par la Commission Cohen en 1995.

Le même principe est confirmé par la loi française du 31 décembre 1990 sur les professions juridiques.

(1) Hof van Discipline Nederland, 18 décembre 1974 (*Advocatenblad* 1975, pp. 366 et suivantes).

vertrouwd zijn, doch die geen betrekking hebben op de uitoefening van zijn juridische activiteiten;

— het beroepsgeheim kan toegepast worden op de verhoudingen tussen de bedrijfsjurist en andere titularissen van het beroepsgeheim, zoals de leden van het Instituut voor bedrijfsjuristen en de advocaten;

— ten aanzien van zijn werkgever moet de bedrijfsjurist zich op het beroepsgeheim beroepen met betrekking tot de vertrouwelijke inlichtingen van derden die hij in zijn bezit heeft.

De problematiek van het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist en de reikwijdte ervan is onlangs behandeld in een grondige studie van J. Van Caenegem (*Beroepsgeheim voor de bedrijfsjurist*, in *Liber Amicorum: Commission droit et vie des affaires*, Brussel, Bruylant, 1998, blz. 27-62). De Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen stelt, indien gewenst, een kopie van deze studie ter beschikking van de leden van de commissie voor de Justitie van de Senaat.

Welke gevolgen zou deze wet hebben voor de arbeidsovereenkomst van de bedrijfsjurist, en meer bepaald voor de bepalingen in deze overeenkomst volgens welke de bedrijfsjurist onder het gezag van zijn werkgever valt ?

Hier rijst eerst en vooral de vraag naar de onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist. In rechte wordt op de eerste plaats niet meer betwist dat de ondergeschiktheid in een arbeidsovereenkomst verenigbaar is met een technische, intellectuele en deontologische autonomie ten aanzien van de werkgever.

De kwestie van de onafhankelijkheid en meer bepaald van de intellectuele autonomie werd behandeld door het Hof van Cassatie in 1968 (Cass. 27 maart 1968, *Pas.* 1968, I, 916) die zelf een uitspraak volgde van het Franse Hof van Cassatie van 1963 met betrekking tot de zogenaamde vrije beroepen in het algemeen.

Dit standpunt werd bevestigd in Nederland door een uitspraak van het Hof van Discipline in de volgende bewoordingen: «De arbeidsovereenkomst voor X (bedrijfsjurist) compromitteert noch zijn/haar vrijheid, noch zijn/haar onafhankelijkheid, zelfs indien hij/zij handelt voor zijn werkgever» (1) en door de Commissie-Cohen in 1995.

Hetzelfde principe is bevestigd in de Franse wet van 31 december 1990 op de juridische beroepen. Een

(1) Hof van Discipline Nederland, 18 december 1974 (*Advocatenblad* 1975, blz. 366 en volgende).

Une décision de la High Court anglaise a, pour sa part, confirmé qu'aucune distinction ne doit être faite entre les solicitors indépendants et ceux sous contrat d'emploi(1).

Par ailleurs, aucune distinction n'est faite entre médecins, pharmaciens et architectes indépendants et salariés.

Enfin, le fait d'accorder un titre légalement reconnu aux juristes d'entreprise ne peut que confirmer encore cette indépendance qui est déjà une caractéristique essentielle de leur profession: un juriste d'entreprise qui n'est qu'un «yes man» n'a aucune valeur ajoutée pour son entreprise.

Le deuxième aspect de cette question porte sur les effets de la reconnaissance légale de la profession de juriste d'entreprise en droit du travail.

Cette question a fait l'objet d'une étude approfondie dont nous tenons le texte à la disposition des membres de la commission de la Justice du Sénat.

Les conclusions de cette étude peuvent être résumées comme suit:

— L'application du droit du travail se fait de manière totalement indépendante de l'existence d'une reconnaissance légale ou de l'appartenance à un Institut.

La reconnaissance légale du statut du juriste d'entreprise n'aura aucun effet sur les contrats d'emploi existants. Les juristes d'entreprise auront les mêmes droits et obligations en droit du travail que les autres salariés.

Les juristes d'entreprise ne deviendront pas non plus des travailleurs «protégés»: la reconnaissance de leur statut et leur appartenance à l'Institut n'auront aucun effet sur les modes de conclusion et de rupture de leur contrat d'emploi.

Ces mêmes principes s'appliquent d'ailleurs aux médecins, pharmaciens et architectes employés depuis de très nombreuses années par des entreprises.

— Les règles de déontologie s'appliquent quel que soit le statut social de la personne concernée. Les juristes d'entreprise se trouveront dans la même situation que les médecins, pharmaciens et architectes salariés qui sont soumis à des règles de déontologie au même titre que leurs confrères indépendants. (Voir aussi la justification de l'amendement n° 1 de M. Hatry, doc. Sénat, n° 1-45/2, pp. 10-12).

(1) Voyez par exemple l'article 30 du Code d'instruction criminelle.

besluit van het Engelse High Court heeft bevestigd dat geen enkel onderscheid kan worden gemaakt tussen de onafhankelijke solicitors en degenen die werken met een arbeidsovereenkomst(1).

Er wordt geen enkel onderscheid gemaakt tussen de zelfstandige en de loontrekkende artsen, apothekers of architecten.

Tenslotte moet men toegeven dat het verlenen van een wettelijk statuut aan de bedrijfsjurist enkel en alleen de onafhankelijkheid benadrukt die reeds een essentiële eigenschap is van zijn beroep: een bedrijfsjurist die enkel een jaknikker is, biedt zijn onderneming geen enkele toegevoegde waarde.

Het tweede aspect van deze vraag betreft de gevolgen van de wettelijke erkenning van het beroep van bedrijfsjurist op het vlak van de arbeidswetgeving.

Deze vraag is behandeld in een diepgaand onderzoek waarvan de tekst ter beschikking wordt gesteld van de leden van de commissie voor de Justitie van de Senaat.

De conclusies van dit onderzoek kunnen als volgt worden samengevat:

— De arbeidswetgeving wordt volledig onafhankelijk toegepast, los van het bestaan van een wettelijke erkenning of van het lidmaatschap van een Instituut.

De wettelijke erkenning van het statuut van bedrijfsjurist zal geen enkel gevolg hebben op de bestaande arbeidsovereenkomsten. De bedrijfsjuristen zullen in de arbeidswetgeving dezelfde rechten en plichten hebben als de andere werknemers.

De bedrijfsjuristen zullen ook geen «beschermd» werknemers worden, de erkenning van hun statuut en het lidmaatschap van een Instituut zal geen enkel effect hebben op de wijze van aangaan of beëindigen van de arbeidsovereenkomst.

Dezelfde principes gelden ook voor de geneesheren, apothekers en architecten die sinds vele jaren in ondernemingen werken.

— De deontologische regels worden toegepast ongeacht het statuut van de betrokken persoon. De bedrijfsjuristen zullen zich in dezelfde situatie bevinden als de bedrijfsgeneesheren, -apothekers en -architecten die onderworpen zijn aan dezelfde deontologische regels als die van hun zelfstandige ambtgenoten. (Zie ook de verantwoording van amendement nr. 1 van de heer Hatry, Stuk Senaat, nr. 1-45/2, blz. 10-12).

(1) Zij bijvoorbeeld artikel 30 van het Wetboek van strafvordering.

Une association interprofessionnelle entre des avocats et des juristes d'entreprise serait-elle envisageable après l'adoption de cette loi ?

Il convient de rappeler tout d'abord, comme l'a fait le représentant des Barreaux lors de son audition du 16 mars 1999, que les professions de juriste d'entreprise et d'avocat sont complémentaires («... in steeds meer dossiers werken advocaten samen met hun studiegenoten die in het bedrijfsleven een zeer belangrijke rol vervullen als bedrijfsjurist. Hun taken zijn volledig complementair.»).

Des liens ont déjà été tissés entre ces professions, pensons par exemple aux conventions de stage et de confidentialité conclues entre l'ABJE et plusieurs barreaux représentant environ 42% des avocats en Belgique.

Cette complémentarité et ces liens sont importants et doivent être préservés.

Les professions d'avocat et de juriste d'entreprise ont toutefois des spécificités propres et des caractéristiques telles qu'une association interprofessionnelle est pratiquement et naturellement difficile à envisager.

La proposition de loi précise en effet en son article 4 que la qualité de juriste d'entreprise est conférée au juriste qui est lié par un contrat de travail à une entreprise et qui rend des services juridiques à cette entreprise.

Une association entre avocats et juristes d'entreprise au sein d'une même structure (par exemple un cabinet commun) est donc impossible, le juriste d'entreprise étant par définition attaché à «son» entreprise par un contrat d'emploi alors que l'avocat a le plus souvent plusieurs clients extérieurs auxquels il n'est jamais lié par un contrat d'emploi.

Une association entre juristes d'entreprise et agents d'affaires, cabinets d'audit ou de consulting est à exclure pour les mêmes raisons. (Voyez aussi en ce qui concerne la définition du travail du juriste d'entreprise la justification de l'amendement n° 1 de M. Hatry, doc. Sénat, n° 1-45/2, pp. 12-13 et 16).

La responsabilité pénale des personnes morales. Quel lien y a-t-il entre l'indépendance du juriste d'entreprise, la responsabilité distincte de la personne physique et celle de la personne morale ?

1. La responsabilité pénale de la personne morale

Le projet de loi adopté par le Sénat dispose de façon générale qu'une personne morale est pénalement responsable des infractions qui sont intrinsèquement

Zou een interprofessionele vereniging van advocaten en bedrijfsjuristen mogelijk zijn na het aannemen van deze wet ?

Er zij vermeld, zoals ook de vertegenwoordiger van de balies gedaan heeft tijdens de hoorzitting van 16 maart 1999, dat de beroepen van bedrijfsjurist en advocaat complementair zijn («... in steeds meer dossiers werken advocaten samen met hun studiegenoten die in het bedrijfsleven een zeer belangrijke rol vervullen als bedrijfsjurist. Hun taken zijn volledig complementair.»).

Er zijn reeds banden gesmeed tussen deze beroepen, denken we maar aan de stageovereenkomsten en de overeenkomsten van confidentialiteit gesloten tussen de BVBJ en een aantal balies, die ongeveer 42% van de advocaten vertegenwoordigen in België.

Deze complementariteit en deze banden zijn belangrijk en moeten behouden blijven.

Zowel het beroep van advocaat als dat van bedrijfsjurist hebben een eigen specificiteit en eigen kenmerken, waardoor het samengaan in één enkele beroepsvereniging in de praktijk moeilijk denkbaar is.

Het wetsvoorstel stelt inderdaad in artikel 4 dat de eigenheid van bedrijfsjurist bepaald wordt door het feit dat de jurist door een arbeidsovereenkomst verbonden is met een onderneming en aan deze onderneming juridische diensten verleent.

Een associatie van advocaten en bedrijfsjuristen in eenzelfde structuur (bijvoorbeeld in een gemeenschappelijk kabinet) is dus onmogelijk, aangezien de bedrijfsjurist per definitie gebonden is aan «zijn/haar» onderneming door de arbeidsovereenkomst en de advocaat meestal verschillende externe cliënten heeft met wie hij/zij nooit door een arbeidsovereenkomst gebonden is.

Een vereniging van bedrijfsjuristen met zaakwaarnemers, auditkantoren of adviesbureaus is om dezelfde redenen eveneens uitgesloten. (Zie ook, in verband met de definitie van de werkinhoud van een bedrijfsjurist, de verantwoording van amendement nr. 1 van de heer Hatry, Stuk Senaat, nr. 1-45/2, blz. 12-13 en 16).

De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen. Welk verband is er tussen de onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist, de aansprakelijkheid van een natuurlijke persoon en de verantwoordelijkheid van een rechtspersoon ?

1. De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen

Het wetsvoorstel dat door de Senaat aangenomen is, bepaalt in het algemeen dat een rechtspersoon strafrechtelijk verantwoordelijk is voor inbreuken die

liées à la réalisation de son objet ou à la défense de ses intérêts, ou de celles dont les faits concrets démontrent qu'elles ont été commises pour son compte (doc. Sénat, n° 1-1217/7 du 10 mars 1999).

L'introduction d'un statut légal pour le juriste d'entreprise est donc sans impact sur la possibilité de condamner une société pour une infraction déterminée et ce, que ledit juriste y soit associé ou non. Un tel statut ne constitue nullement une source d'impunité en faveur des entreprises.

Par ailleurs, le secret professionnel dont seraient assortis les conseils formulés par les juristes d'entreprise est en tous points semblable à celui qui bénéficie aux conseils émanant d'un avocat et est soumis aux mêmes limites (voir l'article 458 du code pénal). De plus, ce secret est limité à l'exercice de l'activité juridique du juriste d'entreprise, à l'exclusion des autres responsabilités qu'il pourrait le cas échéant avoir, par exemple en matière de gestion et de décision (article 5 du projet de statut).

2. La responsabilité de la personne physique

L'octroi d'un statut au juriste d'entreprise n'a nullement pour effet de le faire bénéficier d'une quelconque immunité pénale dans l'hypothèse où il aurait commis une infraction ou contribué, comme coauteur ou complice, à la réalisation d'une telle infraction. Le juge pourrait, le cas échéant, considérer la qualité de juriste d'entreprise comme une circonstance aggravante de nature à renforcer la responsabilité pénale de l'intéressé. Celui-ci s'expose en outre aux sanctions disciplinaires envisagées par la proposition de loi.

Le secret professionnel, dans les limites évoquées ci-avant, ne protège pas davantage le juriste d'entreprise contre d'éventuelles poursuites pénales qu'il ne protège l'avocat, qui, en pareille situation, peut également être poursuivi.

Dans l'hypothèse où un juriste d'entreprise commettrait, de manière non intentionnelle, une infraction susceptible d'engager la responsabilité pénale de sa société, et si le juge estime qu'il y a lieu de sanctionner cette dernière, le juriste d'entreprise, comme tout autre employé, ne pourrait plus être condamné pénalement pour les mêmes faits (article 5, alinéa 2 en projet du Code pénal). Cette exclusion du cumul de responsabilité ne s'applique que si l'infraction n'a pas été commise sciemment et volontairement. Elle s'applique au juriste d'entreprise comme à tous les autres employés.

nauw verband houden met de verwezenlijking van zijn taak of met de verdediging van zijn belangen, of voor inbreuken waarvan de feiten duidelijk aantonen dat zij gepleegd werden voor zijn rekening (Stuk Senaat, nr. 1-1217/7 van 10 maart 1999).

Het invoeren van een wettelijk statuut voor de bedrijfsjurist heeft dus geen invloed op de mogelijkheid om een onderneming te veroordelen voor een bepaald misdrijf, ongeacht of de jurist deel uitmaakt van de onderneming of niet. Een dergelijk statuut betekent niet dat de bedrijfsjurist of zijn onderneming niet strafbaar zou zijn.

Overigens is het beroepsgeheim dat voor de adviezen van bedrijfsjuristen bestaat, in alle opzichten gelijk aan het beroepsgeheim dat voor de adviezen van een advocaat geldt, en is tevens onderworpen aan dezelfde beperkingen (zie artikel 458 van het Strafwetboek). Daarenboven is de geheimhouding beperkt tot de juridische activiteiten van de bedrijfsjurist met uitzondering van de andere verantwoordelijkheden die hij zou kunnen dragen, bijvoorbeeld in het beheer of de besluitvorming.

2. De verantwoordelijkheid van de natuurlijke persoon

De toekenning van een statuut aan de bedrijfsjurist heeft geenszins tot gevolg dat hij een strafrechtelijke onschendbaarheid zou genieten, wanneer hij een misdrijf zou hebben gepleegd of bijgedragen hebben tot een misdrijf, als mededader of als medeplichtige. De rechter zou eventueel kunnen oordelen dat de hoedanigheid van bedrijfsjurist een verzwarende omstandigheid is die de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de betrokkene zou versterken. Aan de bedrijfsjurist kunnen bovendien tuchtsancties worden opgelegd als bepaald in het wetsvoorstel.

Het beroepsgeheim, binnen de bovenvermelde grenzen, biedt de bedrijfsjurist geen betere bescherming tegen eventuele strafrechtelijke vervolging dan advocaten in dezelfde omstandigheden.

Ingeval de bedrijfsjurist, zelfs onopzettelijk, een misdrijf zou plegen waarbij de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de onderneming op het spel staat, en indien de rechter oordeelt dat deze laatste moet worden vervolgd, kan hij, zoals elke andere werknemer, niet voor dezelfde feiten veroordeeld worden (nieuw artikel 5, tweede lid, van het Strafwetboek). Deze uitsluiting van samenloop van verantwoordelijkheid is enkel van toepassing indien de inbreuk niet wetens en willens gebeurde. Dit geldt voor de bedrijfsjurist zoals voor alle andere werknemers.

IV. SUITE DE LA DISCUSSION

Le ministre précise que la discussion avec les représentants du barreau et l'ABJE a montré que l'initiative de l'auteur de la proposition de loi a amené ces deux groupes à dialoguer, et à rechercher un consensus.

Le gouvernement est disposé à s'associer à ce mouvement. Le ministre a pris l'initiative d'inviter les deux interlocuteurs pour tenter d'aboutir à ce consensus, qui pourrait alors être soumis au parlement, mais il lui semble prématuré de clore le débat dès à présent.

L'auteur de la proposition rappelle que la première version de celle-ci a été déposée par M. Storme en 1981. À chaque législature, le texte a été réintroduit. La version actuelle date du 5 juillet 1995 et reproduit quasi-textuellement la version précédente du 9 janvier 1992. La commission a donc eu sept ans pour se prononcer sur ce texte.

L'intervenant demande dès lors que la proposition soit remise à l'ordre du jour et qu'il lui soit fait un sort, dans un sens ou dans l'autre, avant la dissolution des Chambres.

Un membre déclare que les récentes auditions ont mis en évidence un rapprochement des points de vue, mais qu'il reste quelques points névralgiques, dus au statut spécifique du juriste d'entreprise, qui est lié par un contrat d'emploi. La question du secret professionnel, en particulier, est très délicate, même si des solutions existent et ont été trouvées dans les pays voisins.

L'intervenant préférerait dès lors qu'on laisse les deux interlocuteurs poursuivre leur travail en vue d'arriver à une solution, surtout si cela peut se faire sous la direction du ministre.

Il estime qu'il serait inopportun de procéder au vote de la proposition car son rejet éventuel pourrait être invoqué ultérieurement à l'encontre d'une version ultérieure du texte.

L'auteur de la proposition rappelle que, contrairement à la position défendue par M. Lamon, représentant de la Vereniging van Vlaamse balies, M. Vanderveeren, bâtonnier de l'Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles, a fait savoir que la proposition de loi n'appelait pas d'observations de fond de sa part.

L'intervenant déplore que l'on reprenne à nouveau les arguments sur la base desquels le texte a été entièrement réécrit par la voie de son amendement n° 1. Les observations relatives à l'indépendance du juriste d'entreprise et au secret professionnel y ont été prises en considération.

IV. VERVOLG VAN DE BESPREKING

De minister verklaart dat uit de gedachtewisseling met de vertegenwoordigers van de balie en met de Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen is gebleken dat het initiatief van de indiener van het wetsvoorstel deze twee groepen ertoe heeft gebracht om een dialoog aan te gaan en een consensus te zoeken.

De regering is bereid daaraan mee te werken. De minister heeft beide gesprekspartners uitgenodigd om te trachten tot een consensus te komen, die aan het Parlement kan worden voorgelegd. Het lijkt hem echter te vroeg om het debat nu al af te sluiten.

De indiener van het wetsvoorstel herinnert eraan dat een eerste versie ervan is ingediend door de heer Storme in 1981. Bij elke nieuwe zittingsperiode is de tekst opnieuw ingediend. De huidige versie dateert van 5 juli 1995 en neemt de vorige versie van 9 januari 1992 bijna letterlijk over. De commissie heeft dus zeven jaar gehad om zich over deze tekst uit te spreken.

Spreker vraagt dan ook dat het voorstel opnieuw op de agenda wordt gezet en dat er hoe dan ook een beslissing wordt genomen vóór de ontbinding van de Kamers.

Een lid wijst erop dat de standpunten tijdens de recente hoorzittingen wel naar elkaar toegegroeid zijn maar dat een aantal pijnpunten blijven bestaan met betrekking tot het specifieke statuut van de bedrijfsjurist, die in dienstverband werkt. Vooral het probleem van het beroepsgeheim is heel delicaat, al zijn daarvoor in de buurlanden oplossingen gevonden.

Spreker geeft er daarom de voorkeur aan dat men beide gesprekspartners hun zoektocht naar een oplossing laat voortzetten, vooral als dat onder leiding van de minister kan gebeuren.

Hij acht het niet wenselijk over dit voorstel te stemmen aangezien een eventuele verwerping later kan worden gebruikt als argument tegen een nieuwe versie van de tekst.

De indiener van het voorstel herinnert eraan dat de heer Vanderveeren, stafhouder van de Franse Orde van advocaten van de balie van Brussel, geen inhoudelijke opmerkingen had bij het wetsvoorstel, in tegenstelling tot de heer Lamon, vertegenwoordiger van de Vereniging van Vlaamse Balies.

Spreker betreurt dat men opnieuw aan komt zetten met de argumenten hoewel de tekst op basis daarvan volledig is herwerkt in amendement nr. 1. Er is daarbij immers rekening gehouden met de opmerkingen over de onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist en het beroepsgeheim.

Les sous-amendements n°s 2 à 12 tiennent compte des remarques formulées par l'Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles.

Au terme de cet échange de vues, la commission décide de poursuivre l'examen de la proposition de loi.

De subamendementen nrs. 2 tot 12 houden rekening met de opmerkingen van de Franse Orde van advocaten van de balie van Brussel.

Na deze gedachtewisseling besluit de commissie de bespreking van het wetsvoorstel voort te zetten.

V. DISCUSSION DES ARTICLES

Étant donné que l'amendement n° 1 déposé par M. Hatry (doc. Sénat, n° 1-45/2) tend à remplacer l'ensemble de la proposition de loi, la commission décide de le prendre pour base de la discussion des articles (1).

Article premier

L'article 1er proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution. »

Cet article ne suscite aucune observation.

Article 2

L'article 2 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« Il est créé un Institut des juristes d'entreprise, ci-après dénommé « l'Institut », et jouissant de la personnalité civile. Le siège de l'Institut est établi dans la Région de Bruxelles-Capitale.

L'Institut a pour mission :

- de dresser la liste de ses membres;*
- d'établir les règles de déontologie régissant l'activité de juriste d'entreprise et d'en assurer le respect;*
- de promouvoir l'activité de juriste d'entreprise;*
- de veiller à la formation de ses membres en matière juridique;*
- d'exprimer, d'initiative ou à la demande d'autorités publiques ou d'institutions publiques ou privées, des avis sur les matières faisant l'objet de sa compétence.*

L'Institut peut acquérir, à titre gratuit ou onéreux, tous biens utiles à l'exécution de ses missions. »

Un membre observe que, lorsque M. Storme a déposé sa proposition de loi, en 1981, la création d'instituts tels que celui visé à l'article 2 était peu usitée.

En 1992, 1993 et 1994, le ministère des Classes moyennes (Petites et Moyennes Entreprises) a réglementé une série de professions (comptables, experts-comptables, etc.) qui, toutes, étaient indépendantes, alors que le juriste d'entreprise est lié par un contrat d'emploi. Le ministère des Classes moyennes n'est dès lors pas compétent pour régler cette dernière matière.

(1) Voir supra, pp. 15 et suivantes, le texte intégral de cet amendement.

V. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Aangezien amendement nr. 1 van de heer Hatry (Stuk Senaat, nr. 1-45/2) ertoe strekt het wetsvoorstel in zijn geheel te vervangen, besluit de commissie bij de artikelsgewijze bespreking uit te gaan van dat amendement (1).

Artikel 1

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 1 luidt :

« Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet. »

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 2

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 2 luidt :

« Er wordt een Instituut voor bedrijfsjuristen opgericht, hierna « het Instituut » genoemd, dat rechtspersoonlijkheid bezit. De zetel van het Instituut is gevestigd in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Het Instituut heeft tot taak :

- de ledenlijst op te stellen;*
- de deontologische regels van het beroep van bedrijfsjurist vast te stellen en toe te zien op de naleving ervan;*
- mee te werken aan de verdere uitbouw van de activiteiten van bedrijfsjurist;*
- toe te zien op de opleiding van zijn leden in juridische zaken;*
- adviezen te geven over materies die tot zijn bevoegdheid behoren, hetzij op eigen initiatief, hetzij op aanvraag van overheidsinstanties of van openbare of particuliere instellingen.*

Het Instituut kan alle goederen die het voor de uitvoering van zijn taken nuttig acht, om niet of onder bezwarende titel verwerven. »

Een lid wijst erop dat toen de heer Storme in 1981 zijn wetsvoorstel indiende, de oprichting van instituten als bedoeld in artikel 2 nog ongebruikelijk was.

In 1992, 1993 en 1994, heeft de minister van Middenstand (Kleine en Middelgrote Ondernemingen) regels uitgevaardigd voor een hele reeks beroepen (boekhouder, accountants, enz.). Het betrof allemaal zelfstandige beroepen, terwijl de bedrijfsjurist in dienstverband werkt. De minister van Middenstand is dus niet bevoegd om deze materie te regelen.

(1) Voor de volledige tekst van dit amendement, zie boven, blz. 15 en verdere.

Cependant, les compétences que l'Institut des juristes d'entreprise serait amené à exercer sont comparables à celles des instituts créés précédemment pour les professions indépendantes en question (dresser la liste des membres, établir les règles de déontologie qui seront ensuite approuvées par le ministre, veiller à la formation des membres, etc.).

Il ne serait dès lors pas inutile de se référer à l'expérience de ces instituts, qui fonctionnent depuis quelques années, et dont certains ont établi des règles déontologiques, parfois déjà approuvées par le gouvernement.

Cependant, dans ces cas, il faut souligner à nouveau qu'il s'agissait d'indépendants.

L'auteur de la proposition de loi répond que l'Institut des experts-comptables et l'Institut des comptables agréés comptent tous deux des salariés parmi leurs membres.

On pourrait évidemment demander toutes sortes d'études comparatives, mais l'intervenant estime qu'il s'agirait là plutôt d'une mesure dilatoire.

Article 3

L'article 3 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit:

« Les organes de l'Institut sont :

1° l'assemblée générale;

2° le conseil;

3° la commission de discipline;

4° la commission d'appel. »

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

Article 4

L'article 4 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit:

« § 1er. L'Institut confère la qualité de juriste d'entreprise à toute personne physique qui en fait la demande et qui remplit les conditions suivantes :

« 1° être titulaire du diplôme de docteur ou de licencié en droit ou en notariat, ou d'un diplôme étranger équivalent;

2° être liée, par un contrat de travail ou un statut, à une entreprise publique ou privée exerçant en Belgique une activité économique, sociale, administrative ou scientifique, en ce compris les fédérations d'entreprises;

3° fournir, en faveur de cette entreprise, des entreprises qui lui sont liées, des fédérations

De bevoegdheden die het Instituut voor bedrijfsjuristen zou moeten uitoefenen, zijn evenwel vergelijkbaar met die van de instituten die eerder zijn opgericht voor de genoemde zelfstandige beroepen (een ledenlijst opstellen, deontologische regels vaststellen die worden goedgekeurd door de minister, toezien op de opleiding van de leden, enz.).

Daarom is het misschien nuttig lering te trekken uit de ervaring van deze instituten die reeds enkele jaren werkzaam zijn, en waarvan sommige deontologische regels hebben vastgesteld die door de regering zijn goedgekeurd.

Toch moet opnieuw worden benadrukt dat het in die gevallen ging om zelfstandige beroepen.

De indiener van het wetsvoorstel antwoordt dat zowel het Instituut van accountants als het Instituut van erkende boekhouders loontrekkenden in hun rangen tellen.

Uiteraard kan men allerhande vergelijkende studies laten uitvoeren, maar spreker heeft de indruk dat men zo tijd probeert te winnen.

Artikel 3

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 3 luidt:

« De organen van het Instituut zijn :

1° de algemene vergadering;

2° de raad;

3° de tuchtcommissie;

4° de commissie van beroep. »

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 4

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 4 luidt:

« § 1. Het Instituut kent de hoedanigheid van bedrijfsjurist toe aan elke natuurlijke persoon die er om verzoekt en aan de volgende eisen voldoet :

« 1° houder zijn van het diploma van doctor of licentiaat in de rechten of in het notariaat of van een gelijkwaardig buitenlands diploma;

2° verbonden zijn, door een arbeidsovereenkomst of een statuut, aan een publieke of private onderneming die in België een economische, sociale, administratieve of wetenschappelijke activiteit uitoefent, met inbegrip van de ondernemingsverbonden;

3° ten behoeve van deze onderneming, van de ermee verbonden ondernemingen, van de onderne-

d'entreprises ou des membres de ces fédérations d'entreprises, des études, des consultations, rédiger des actes, conseiller et prêter assistance en matière juridique;

4° assumer principalement des responsabilités se situant dans le domaine du droit.

§ 2. Les demandes sont adressées au conseil de l'Institut, dans les formes et aux conditions arrêtées conformément au règlement d'ordre intérieur de l'Institut.»

Le ministre précise que, si le titre de juriste d'entreprise est protégé, il ne s'agit en aucune façon de créer en sa faveur un monopole en ce qui concerne les avis juridiques à donner à une entreprise. Celle-ci n'est donc pas obligée d'engager des juristes portant ce titre.

L'auteur de la proposition confirme cette interprétation. Il n'y a pas de monopole. La seule chose qui fasse l'objet d'une protection est le titre.

Mais l'exercice d'une fonction consistant à donner des conseils à des dirigeants d'une entreprise peut parfaitement être assumé par quelqu'un qui ne porte pas ce titre. D'autres personnes conseillent d'ailleurs les chefs d'entreprises en matière sociale, fiscale, de marketing.

Cependant, celui qui veut porter le titre de juriste d'entreprise doit répondre aux conditions définies à l'article 4, § 1er. L'objectif n'est donc pas d'établir un monopole, mais de garantir la qualité de ceux qui veulent s'affilier à l'Institut et qui désirent porter le titre de juriste d'entreprise.

Un membre fait observer qu'un licencié en sciences commerciales, par exemple, ne pourrait porter le titre de juriste d'entreprise.

Article 5

L'article 5 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit:

«Le juriste d'entreprise est, dans l'exercice de son activité juridique, dépositaire des secrets qu'on lui confie. L'article 458 du Code pénal lui est applicable.»

Le ministre souligne que cet article est l'une des dispositions-clé de la proposition. Il met le juriste d'entreprise sur le même pied que le médecin, le pharmacien, et le monde médical en général, en ce qui concerne le respect du secret professionnel. Cela pose des problèmes spécifiques dans la relation du juriste d'entreprise avec son employeur.

mingsverbonden of de leden van die verbonden, studies en adviezen verstrekken, akten opstellen, raad geven en bijstand verlenen op juridisch vlak;

4° in hoofdzaak verantwoordelijkheid op juridisch vlak dragen.

§ 2. De aanvragen worden gericht aan de raad van het Instituut in de vorm en onder de voorwaarden vastgesteld overeenkomstig het huishoudelijk reglement van het Instituut.»

De minister verduidelijkt dat de bescherming van hun titel niet meebrengt dat de bedrijfsjuristen een monopolie wordt toegekend voor het juridisch advies aan ondernemingen. De onderneming is geenszins verplicht om juristen met die titel aan te werven.

De indiener van het voorstel bevestigt deze interpretatie. Er is geen sprake van een monopolie. Alleen de titel wordt beschermd.

Iemand die de titel niet voert, kan perfect de taak op zich nemen om raad te geven aan de leidinggevende figuren van een onderneming. Andere personen geven de bedrijfsleiders ook raad over sociale en fiscale zaken en over marketing.

Wie de titel van bedrijfsjurist wil voeren, moet evenwel voldoen aan de voorwaarden vastgesteld in artikel 4, § 1. De bedoeling is dus niet om een monopolie te creëren, maar om borg te staan voor de kwaliteit van de personen die lid worden van het instituut en die de titel bedrijfsjurist willen voeren.

Een lid wijst erop dat bijvoorbeeld een licentiaat in de handelswetenschappen de titel van bedrijfsjurist niet kan voeren.

Artikel 5

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 5 luidt:

«In de uitoefening van zijn juridische activiteiten draagt de bedrijfsjurist kennis van de geheimen die hem zijn toevertrouwd. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem van toepassing.»

De minister benadrukt dat dit artikel een van de hoekstenen is van het hele voorstel. De bedrijfsjurist komt, wat de eerbiediging van het beroepsgeheim betreft, op dezelfde voet te staan als de arts, de apotheker en de hele medische sector. Dat zorgt voor specifieke problemen in de relatie tussen de bedrijfsjurist en zijn werkgever.

La question se pose notamment de savoir si le secret professionnel vaut également à l'égard des membres du conseil d'administration de l'entreprise, ou vis-à-vis de la direction.

Il semble que non. Il ne s'agit donc pas d'un secret professionnel absolu, au sens de l'article 458 du Code pénal.

L'auteur de la proposition de loi dépose un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/5, amendement n° 20):

« Remplacer cet article par ce qui suit :

« Lorsqu'il rend des avis juridiques, le juriste d'entreprise est soumis au secret professionnel. »

Justification

En accordant le secret professionnel au juriste d'entreprise, la proposition de loi a pour but de préserver l'intérêt général en permettant une correcte application de la loi par les entreprises : « À ce titre, la mission première du juriste d'entreprise est celle d'un conseiller, appelé à apprécier le respect de la règle de droit dans les opérations auxquelles son entreprise participe ou entend participer (...). Sa mission de conseil au sein de l'entreprise n'a de sens que dans la mesure où son indépendance intellectuelle ou technique se voit garantie (...) » (voir doc. Sénat, n° 1-45/2, 1995/1996, p. 12).

À cet égard, l'on rappellera également le point de vue de la doctrine : « L'on voit clairement l'intérêt qu'il y aurait à ce que les communications du juriste d'entreprise à son employeur (...), jouissent d'une protection légale : il irait d'un renforcement de la qualité et de l'indépendance des avis émis par les juristes ainsi assurés de leur caractère confidentiel » (P. Lambert, Le secret professionnel, Bruxelles, Nemesis, 1985, p. 285).

Au vu de cette justification, la formulation actuelle de l'article 5 de la proposition de loi semble n'être pas suffisamment précise.

Dans la pratique, le juriste d'entreprise est appelé à exercer de nombreuses activités qui sont sans rapport avec des activités juridiques.

Par ailleurs, le juriste d'entreprise peut exercer des activités qui, quoique de nature juridique, ne concernent pas sa mission de conseil au sein de l'entreprise.

Enfin, et compte tenu du fait que par le biais de la présente proposition de loi, les juristes d'entreprise ne se voient reconnaître d'aucune manière l'accès au barreau, la disposition de l'article 5 ne saurait avoir pour effet d'accorder aux juristes d'entreprise un

De vraag is immers of de geheimhoudingsplicht ook geldt tegenover de leden van de raad van bestuur van de onderneming, of tegenover de directie.

Dat lijkt niet het geval te zijn. Het is dus geen absolute geheimhoudingsplicht in de zin van artikel 458 van het Strafwetboek.

De indiener van het wetsvoorstel dient een sub-amendement in, luidend (stuk Senaat, nr. 1-45/5, amendement nr. 20):

« Dit artikel vervangen als volgt :

« Wanneer de bedrijfsjurist juridische adviezen verstrekt, is hij onderworpen aan het beroepsgeheim. »

Verantwoording

Door de bedrijfsjurist het beroepsgeheim toe te kennen heeft het wetsvoorstel als bedoeling het algemeen belang te waarborgen door een correcte toepassing van de wetgeving door de ondernemingen aan te moedigen : « De eerste taak van de bedrijfsjurist is dan ook die van raadsman, die moet nagaan of de rechtsbeginselen worden nageleefd bij de handelingen waarbij zijn bedrijf betrokken is of wil zijn (...). Zijn taak van raadsman binnen het bedrijf heeft alleen maar zin in zoverre zijn intellectuele of technische onafhankelijkheid gewaarborgd is (...) » (zie Stuk Senaat, nr. 1-45/2, 1995/1996, blz. 12).

Het standpunt van de rechtsleer dient hier dan ook in herinnering te worden gebracht : « L'on voit clairement l'intérêt qu'il y aurait à ce que les communications du juriste d'entreprise à son employeur (...), jouissent d'une protection légale : il irait d'un renforcement de la qualité et de l'indépendance des avis émis par les juristes ainsi assurés de leur caractère confidentiel » (P. Lambert, Le secret professionnel, Bruxelles, Nemesis, 1985, blz. 285).

Gelet op deze verantwoording lijkt de huidige formulering van artikel 5 van het wetsvoorstel niet nauwkeurig genoeg.

In de praktijk kan een bedrijfsjurist talrijke activiteiten uitoefenen die geen verband houden met juridische activiteiten.

Anderzijds kan een bedrijfsjurist activiteiten uitoefenen die, hewel zij een juridisch karakter hebben, vreemd zijn aan zijn taak van raadsman binnen de onderneming.

Tenslotte, en rekening houdend met het feit dat de bedrijfsjuristen dit wetsvoorstel geenszins de toegang tot de balie verkrijgen, mag artikel 5 niet als gevolg hebben dat het beroepsgeheim van de bedrijfsjuristen even uitgebreid wordt als het beroepsgeheim van de

secret professionnel aussi étendu que le secret professionnel reconnu aux avocats, dans le cadre de la défense de leurs clients devant les cours et les tribunaux.

Le présent amendement a dès lors pour objet de limiter le champ d'application du secret professionnel du juriste d'entreprise aux seuls avis juridiques que celui-ci est appelé à rendre au sein de son entreprise.

Cela étant, le présent amendement n'a pas pour but de modifier les effets attachés au secret professionnel : lorsqu'il rend un avis juridique, le juriste d'entreprise est dépositaire des secrets qu'on lui confie, au sens de l'article 458 du Code pénal. Il en résulte que se trouve garantie, de manière générale et absolue, la confidentialité de l'ensemble des informations et des communications que, dans l'exercice de sa mission d'avis, le juriste d'entreprise échange avec son employeur.

À cet égard, l'on doit toutefois rappeler que conformément à la jurisprudence récente, la confidentialité ne ferait pas interdiction à une entreprise qui l'estimerait conforme à ses intérêts, de produire la correspondance échangée avec son juriste d'entreprise (voir Cass., 12 novembre 1997, J.T., 1998, p. 361).

Ce sous-amendement découle d'une réunion qui s'est tenue sous la présidence d'un collaborateur du ministre de la Justice, et qui a rassemblé des représentants des barreaux, tant francophones que néerlandophones, et de l'Association belge des juristes d'entreprise.

Le sous-amendement porte exclusivement sur la question du secret professionnel. Il tient en une phrase, et ne comporte plus de référence à l'article 458 du Code pénal.

Une dissociation est faite entre le secret professionnel de l'avocat et le secret professionnel tel qu'il est pratiqué par les juristes d'entreprise, ce que souhaitaient d'ailleurs les représentants du barreau qui se sont exprimés devant la commission.

Il n'en demeure pas moins que les tribunaux apprécieront librement le contenu de cette notion appliquée au juriste d'entreprise.

Le ministre confirme qu'une réunion récente a eu lieu en son cabinet, où étaient représentés les barreaux (par l'intermédiaire de l'Ordre national et des deux associations, tant francophone que néerlandophone) et l'Association belge des juristes d'entreprise.

Le ministre a pris l'initiative de convoquer cette réunion, afin de poursuivre les débats et d'être mieux informé par rapport aux auditions organisées par la commission de la Justice.

On ne peut cependant pas dire qu'à l'issue de cette réunion, un accord soit intervenu entre les parties.

advocaten, in het kader van het verweer van hun cliënten voor de hoven en de rechtbanken.

Dit amendement heeft derhalve tot doel het toepassingsgebied van het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist te beperken tot de enige juridische adviezen die hij dient te verstrekken binnen zijn onderneming.

Dit gesteld zijnde, heeft dit amendement niet als bedoeling de gevolgen verbonden aan het beroepsgeheim te wijzigen: wanneer hij juridische adviezen verstrekt, draagt de bedrijfsjurist kennis van de geheimen die hem zijn toevertrouwd, in de zin van artikel 458 van het Strafwetboek. Daaruit volgt dat op algemene en absolute wijze de geheimhouding gewaarborgd wordt van informatie en mededelingen die de bedrijfsjurist in de uitoefening van zijn taak van raadsman uitwisselt met zijn werkgever.

In dit opzicht dient er echter te worden aan herinnerd dat overeenkomstig de recente rechtspraak, de vertrouwelijkheid niet belet dat een onderneming de brieven die zijn uitgewisseld met haar bedrijfsjurist, mag bekend maken, indien zij het in haar voordeel acht (zie Cass., 12 november 1997, J.T., 1998, blz. 361).

Dit subamendement is het resultaat van een vergadering onder leiding van een medewerker van de minister van Justitie, waaraan vertegenwoordigers van de Nederlandstalige en de Franstalige balies en van de Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen hebben deelgenomen.

Het subamendement gaat alleen over de kwestie van het beroepsgeheim. Het bestaat uit één zin en verwijst niet langer naar artikel 458 van het Strafwetboek.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen het beroepsgeheim van de advocaat en het beroepsgeheim waartoe de bedrijfsjuristen gebonden zullen zijn. De vertegenwoordigers van de balie die door de commissie zijn gehoord, drongen daar overigens op aan.

Dat belet niet dat de rechtscolleges de inhoud van dit concept met betrekking tot de bedrijfsjurist vrij zullen beoordelen.

De minister bevestigt dat onlangs in zijn kabinet een vergadering heeft plaatsgevonden, waarin de balies vertegenwoordigd waren (via de Nationale Orde en de Nederlandstalige en Franstalige vereniging), alsook de Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen.

De minister heeft deze vergadering bijeen geroepen om de debatten voort te zetten en om meer te vernemen over de hoorzittingen die door de commissie voor de Justitie zijn georganiseerd.

De partijen hebben tijdens deze vergadering evenwel geen akkoord bereikt.

Le ministre a également demandé l'avis de la magistrature par l'intermédiaire de M. Philippe Hullmann, magistrat d'assistance du collège des procureurs généraux, et avocat général près la cour d'appel de Bruxelles, qui a transmis le texte de la proposition à son groupe de travail chargé de la problématique de la délinquance économique et financière.

Il est ressorti de toutes ces consultations qu'une référence au secret professionnel est sans doute trop large pour ce qui concerne les juristes d'entreprise.

Dans la doctrine, le contenu du concept de secret professionnel est variable.

Ainsi, on reconnaît le caractère absolu du secret médical, non pas dans l'intérêt du médecin, mais dans celui de la santé publique.

On veut permettre au patient de s'adresser à son médecin, et d'avoir l'assurance que ses confidences ne seront pas trahies.

Un autre secret professionnel reconnu comme absolu est celui de l'avocat, dont la mission comporte non seulement un aspect de conseil mais aussi un aspect relatif à la valeur essentielle que constituent les droits de la défense.

D'autres professions se sont vu reconnaître un secret professionnel relatif. Il s'agit notamment des professionnels du chiffre (experts-comptables et réviseurs). En cas de perquisition, le président de l'Institut des experts-comptables, par exemple, assistera à la perquisition, mais ne pourra s'opposer à ce que le magistrat instructeur saisisse tel ou tel document.

C'est dans cette optique, en vue de limiter quelque peu l'interprétation que l'on pourra donner à l'article 5 de la proposition, que le gouvernement dépose, de son côté, un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/5, amendement n° 21):

« Remplacer cet article par ce qui suit :

« Les avis rendus par le juriste d'entreprise, au profit de son employeur et dans le cadre de son activité de conseil juridique, sont confidentiels. »

Justification

La proposition de loi a pour but de préserver l'intérêt général en permettant une correcte application de la loi par les entreprises. À cette fin, elle entend couvrir les communications du juriste d'entreprise à son employeur du sceau de la confidentialité. Il s'agit donc de permettre à l'entreprise d'obtenir de son conseil juridique interne un avis exhaustif et indépendant quant aux conséquences juridiques des opérations projetées ou des actes posés.

De minister heeft ook het advies van de magistratuur gevraagd in de persoon van de heer Hullmann, bijstandsmagistraat van het college van procureurs-generaal en advocaat-generaal bij het hof van beroep van Brussel, die het voorstel heeft voorgelegd aan zijn werkgroep, die belast is met de problematiek van de economische en financiële delinquentie.

Uit al deze adviezen is gebleken dat een verwijzing naar het beroepsgeheim met betrekking tot de bedrijfsjuristen wellicht te ruim is.

Volgens de rechtsleer kan het concept beroepsgeheim een uiteenlopende inhoud hebben.

Algemeen wordt erkend dat het medisch beroepsgeheim absoluut is, niet in het belang van de arts, maar van de volksgezondheid.

Wanneer een patiënt zich tot zijn arts wendt, moet hij er zeker van zijn dat wat hij in vertrouwen vertelt, niet openbaar wordt gemaakt.

Ook het beroepsgeheim van de advocaat wordt algemeen als absoluut beschouwd, omdat zijn taken niet beperkt blijven tot het verlenen van adviezen maar ook raken aan de rechten van de verdediging, die een fundamentele waarde hebben.

Andere beroepen kennen een relatief beroepsgeheim. Dat geldt met name voor de rekenkundige beroepen (accountants en revisoren). Zo zal bijvoorbeeld de voorzitter van het Instituut van accountants aanwezig zijn bij een huiszoeking, maar hij kan er zich niet tegen verzetten dat de onderzoeksmagistraat documenten in beslag neemt.

Om de interpretatie van artikel 5 van het voorstel nauwkeuriger te begrenzen, dient de regering van haar kant een subamendement in, luidend (Stuk Senaat, nr. 1-45/5, amendement nr. 21):

« Dit artikel vervangen als volgt :

« De door de bedrijfsjurist verstrekte adviezen, ten gunste van zijn werkgever en in het kader van zijn functie van juridisch raadsman, zijn confidentieel. »

Verantwoording

Het wetsvoorstel heeft als bedoeling het algemeen belang te waarborgen door een correcte toepassing van de wetgeving door de ondernemingen aan te moedigen. Daartoe moet op de briefwisseling die de bedrijfsjurist aan zijn werkgever toezendt, een vertrouwelijkheidszegel worden aangebracht. De onderneming moet aldus de mogelijkheid hebben van zijn juridisch raadsman intern een omstandig en onafhankelijk advies te verkrijgen met betrekking tot de juridische gevolgen van de geplande verrichtingen of van de gestelde daden.

La formulation de l'article 5 telle que retenue dans le texte original de la proposition de loi paraît trop large.

L'amendement du gouvernement a dès lors pour objet de limiter le champ d'application du secret professionnel du juriste d'entreprise aux seuls avis juridiques que celui-ci est appelé à rendre au sein de son entreprise, dans le cadre de ses activités de conseil juridique.

Ainsi, il n'est plus question de protéger, comme telles, l'ensemble des activités des juristes d'entreprise, comme le texte original semblait le prévoir.

L'amendement proposé reconnaît aux avis juridiques du juriste d'entreprise une confidentialité relative, dont la portée est plus limitée que celle que la loi reconnaît, par exemple au médecin (il s'agit d'assurer le respect de la vie privée dans ce qu'elle a de plus intime et de préserver la santé publique) ou à l'avocat (il faut que soient pleinement assurés les droits de la défense).

Le but de l'amendement est donc de reconnaître qu'il est de l'intérêt général que les entreprises appliquent correctement la loi parce qu'elles ont pu confier à leur conseil interne l'ensemble de la problématique concernée, dès lors qu'elles savent que cette confiance est couverte par la confidentialité.

Cependant, la formule de l'article 5 de la proposition méritait d'être quelque peu précisée. En effet, le juriste d'entreprise n'aura pas nécessairement pour seule mission de donner des conseils juridiques, d'où la formulation restrictive du sous-amendement proposé par le gouvernement.

Pour le surplus, le gouvernement approuve la proposition telle qu'amendée.

Compte tenu de ce qui précède, l'auteur de la proposition de loi retire son amendement n° 20, au profit du sous-amendement n° 21 du gouvernement, auquel la commission se rallie.

Article 6

L'article 6 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

«Nul ne peut porter le titre de juriste d'entreprise s'il ne remplit les conditions visées à l'article 3 et s'il ne s'est vu conférer par l'Institut la qualité de membre de l'Institut et l'autorisation de porter le titre de juriste d'entreprise.

Toute infraction à l'alinéa qui précède est punie d'une amende de deux cents francs à mille francs. »

De huidige formulering van artikel 5, zoals omschreven in de oorspronkelijke tekst van het voorstel van wet, blijkt te ruim.

Het amendement van de regering strekt derhalve ertoe het toepassingsgebied van het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist te beperken tot de louter juridische adviezen die hij in zijn onderneming in het kader van zijn activiteiten als juridisch raadsman moet verstrekken.

Op die manier worden niet alle activiteiten van de bedrijfsjuristen als dusdanig beschermd, zoals door de oorspronkelijke tekst was bepaald.

Het voorgestelde amendement kent aan de juridische adviezen van de bedrijfsjurist een relatieve vertrouwelijkheid toe, waarvan de draagwijdte beperkt is dan die welke in de wet bijvoorbeeld is bepaald ten aanzien van de artsen (hier moet de inachtneming van de persoonlijk levenssfeer in de meest intieme aspecten ervan worden gewaarborgd en moet de volksgezondheid worden gehandhaafd) of ten aanzien van de advocaat (hier moeten de rechten van de verdediging volledig worden gewaarborgd).

Het amendement wil dus benadrukken dat het in het algemeen belang is dat de ondernemingen de wet correct toepassen: zij kunnen bepaalde problemen aan hun interne raadsman voorleggen aangezien zijn adviezen confidencieel zijn.

De huidige formulering van artikel 5 moet evenwel nader worden gepreciseerd. Het geven van juridische adviezen is niet noodzakelijk de enige taak van de bedrijfsjurist: vandaar de restrictieve formulering van het door de regering voorgestelde subamendement.

Voor het overige keurt de regering het geamendeerde voorstel goed.

In het licht van het voorgaande trekt de indiener van het wetsvoorstel zijn amendement nr. 20 in, ten voordele van het subamendement nr. 21 van de regering, dat de goedkeuring van de commissie wegdraagt.

Artikel 6

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 6 luidt:

«Niemand mag de titel van bedrijfsjurist voeren wanneer hij niet voldoet aan de voorwaarden bepaald in artikel 3, en wanneer het Instituut hem niet de hoedanigheid van lid van het Instituut heeft verleend en hem niet heeft toegestaan de titel van bedrijfsjurist te voeren.

Iedere overtreding van het voorgaande lid wordt gestraft met geldboete van tweehonderd frank tot duizend frank. »

L'auteur de la proposition de loi fait observer, à titre de correction formelle, qu'à l'alinéa 1er de cet article, la référence à l'article 3 doit être remplacée par une référence à l'article 4.

Pour le surplus, cet article ne suscite aucune observation.

Article 7

L'article 7 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit:

« § 1er. *L'assemblée générale de l'Institut est composée des personnes inscrites à la liste des membres de l'Institut. Elle est présidée par le président du conseil.*

§ 2. *L'assemblée générale désigne les membres du conseil et les membres de l'Institut appelés à siéger en commission d'appel.*

Elle désigne également, en dehors des membres de l'Institut, un expert indépendant chargé de la vérification de l'inventaire et des comptes. Cet expert est désigné pour un terme de trois ans, renouvelable.

L'assemblée générale approuve le compte annuel des recettes et des dépenses, donne décharge au conseil de sa gestion et à l'expert de son contrôle, délibère sur tous les objets pour lesquels la présente loi et les règlements lui attribuent compétence.

Sur proposition du conseil, l'assemblée générale arrête le montant des cotisations, le règlement d'ordre intérieur, les règles de déontologie et le règlement de discipline de l'Institut.

Sur proposition du conseil, l'assemblée générale peut également accorder la qualité de membre d'honneur de l'Institut aux personnes qui, n'ayant pas la qualité de juriste d'entreprise, ont contribué au rayonnement de la profession. La liste des membres d'honneur est insérée à la suite de la liste des membres de l'Institut.

L'assemblée générale se prononce en outre, par voie d'avis, propositions ou recommandations au conseil, sur tous objets intéressant l'Institut, et qui lui sont régulièrement soumis.

L'assemblée générale peut, par règlement d'ordre intérieur, déléguer au conseil des missions spécifiques qui lui sont dévolues aux termes de la présente loi.

§ 3. *Les décisions de l'assemblée générale sont prises à la majorité des membres présents ou représentés, chaque membre ayant droit à une voix.*

De indiener van het wetsvoorstel wijst erop dat een vormverbetering nodig is: in de eerste alinea van dit artikel, moet de verwijzing naar artikel 3 vervangen worden door een verwijzing naar artikel 4.

Verder geeft dit artikel geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 7

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel luidt als volgt:

« § 1. *De algemene vergadering van het Instituut bestaat uit de personen die zijn ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut. Ze wordt voorgezeten door de voorzitter van de raad.*

§ 2. *De algemene vergadering wijst de leden van de raad aan alsmede de leden van het Instituut die zitting zullen nemen in de commissie van beroep.*

Ze wijst, buiten de leden van het Instituut, eveneens een onafhankelijke deskundige aan die is belast met de controle van de inventaris en van de rekeningen. Deze deskundige wordt aangewezen voor een vernieuwbare periode van drie jaar.

De algemene vergadering keurt de jaarrekening van ontvangsten en uitgaven goed, verleent kwijting aan de raad van zijn beheer en aan de deskundige van zijn controle, neemt een beslissing over alle onderwerpen waarvoor deze wet en de verordeningen haar bevoegdheid verlenen.

Op voorstel van de raad stelt de algemene vergadering het bedrag van de lidmaatschapsbijdrage vast, alsook het huishoudelijk reglement, de deontologische regels en het tuchtreglement van het Instituut.

Op voorstel van de raad kan de algemene vergadering tevens de hoedanigheid van beschermend lid van het Instituut toekennen aan personen die de hoedanigheid van bedrijfsjurist niet bezitten maar die hebben bijgedragen tot de uitstraling van het beroep. De lijst van de beschermende leden wordt toegevoegd na de ledenlijst van het Instituut.

De algemene vergadering neemt bovendien, door middel van adviezen, voorstellen of aanbevelingen aan de raad, een standpunt in over alle onderwerpen die het Instituut aanbelangen en die haar op regelmatige wijze zijn voorgelegd.

De algemene vergadering kan specifieke taken die haar door deze wet zijn opgedragen, aan de raad delegeren, mits dit in het huishoudelijk reglement is bepaald.

§ 3. *De beslissingen van de algemene vergadering worden genomen bij meerderheid van de aanwezige of vertegenwoordigde leden. Elk lid heeft recht op één stem.*

Le vote par procuration est autorisé selon les règles prescrites par le règlement d'ordre intérieur.

Les membres d'honneur et les membres de l'Institut visés à l'article 12 peuvent assister aux séances de l'assemblée générale. Ils disposent d'une voix consultative. »

M. Hatry dépose à l'article 7 un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/4, amendement n° 13):

« Remplacer le quatrième alinéa du § 2 de cet article par ce qui suit :

« Sur proposition du conseil, l'assemblée générale arrête le montant des cotisations, le règlement d'ordre intérieur et les règles de déontologie de l'Institut. »

La commission se rallie à ce sous-amendement.

Articles 8 et 9

Les articles 8 et 9 proposés à l'amendement n° 1 sont libellés comme suit :

Article 8

« § 1er. L'assemblée générale se réunit au moins une fois l'an, à la date fixée par le conseil et selon les modalités fixées par le règlement d'ordre intérieur.

Lors de cette réunion, le conseil présente un rapport sur son activité pendant l'année écoulée, et soumet à l'approbation de l'assemblée l'inventaire des valeurs actives et passives de l'Institut, le compte annuel des recettes et des dépenses et le budget pour le nouvel exercice.

L'inventaire et les comptes doivent au préalable avoir été vérifiés par l'expert.

Les comptes sont dressés conformément au modèle arrêté en application du règlement d'ordre intérieur, et sont communiqués par extraits aux membres. Ils doivent être tenus à la disposition des membres aux fins de consultation, par les soins du trésorier, au siège de l'Institut, pendant les quinze jours qui précèdent l'assemblée générale.

§ 2. Le conseil peut en outre convoquer l'assemblée générale chaque fois qu'il le juge utile. Il doit en tout cas la convoquer lorsque le cinquième des membres de l'assemblée en font la demande écrite, en indiquant l'objet qu'ils désirent voir porter à l'ordre du jour.

§ 3. Le règlement d'ordre intérieur fixe les délais de convocation aux assemblées générales et de communication des ordres du jour. »

Het stemmen bij volmacht is toegestaan op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement.

De beschermende leden en de in artikel 12 bedoelde ereleden van het Instituut kunnen de algemene vergaderingen bijwonen. Ze beschikken over een raadgevende stem. »

De heer Hatry dient op artikel 7 een subamendement in, luidende als volgt (Stuk Senaat, nr. 1-45/4, amendement nr. 13):

« Het vierde lid van § 2 van dit artikel vervangen als volgt :

« Op voorstel van de raad stelt de algemene vergadering het bedrag van de lidmaatschapsbijdrage vast, alsook het huishoudelijk reglement en de deontologische regels van het Instituut. »

De commissie is het eens met dit subamendement.

Artikelen 8 en 9

De in amendement nr. 1 voorgestelde artikelen 8 en 9 luiden als volgt :

Artikel 8

« § 1. De algemene vergadering komt ten minste eenmaal per jaar bijeen, op de datum bepaald door de raad en op de wijze bepaald door het huishoudelijk reglement.

Op deze bijeenkomst brengt de raad een verslag uit over zijn werkzaamheden van het afgelopen jaar en legt de inventaris van de activa en passiva van het Instituut, de jaarrekening van ontvangsten en uitgaven, alsmede de begroting voor het nieuwe boekjaar, ter goedkeuring voor.

De inventaris en de rekeningen moeten vooraf zijn gecontroleerd door de deskundige.

De rekeningen worden opgemaakt op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement en worden bij uittreksel aan de leden ter kennis gebracht. De penningmeester zorgt ervoor dat zij op de zetel van het Instituut voor de leden ter inzage liggen gedurende vijftien dagen voorafgaand aan de algemene vergadering.

§ 2. Bovendien kan de raad, telkens als hij het nuttig acht, de algemene vergadering bijeenroepen. Hij moet dat in ieder geval doen wanneer één vijfde van de leden van de vergadering dat schriftelijk vragen, met vermelding van het onderwerp dat zij op de agenda geplaatst wensen te zien.

§ 3. Het huishoudelijk reglement bepaalt de termijnen van oproeping voor de algemene vergaderingen en de termijnen van mededeling van de agenda's. »

Article 9

« § 1er. Le conseil est composé de vingt membres, dont dix d'expression française et dix d'expression néerlandaise, élus par l'assemblée générale pour un terme de trois ans, renouvelable deux fois, parmi les personnes inscrites à la liste des membres de l'Institut.

§ 2. Le conseil élit parmi ses membres, un président et un ou deux vice-présidents.

Le président est, en alternance, choisi pour un terme de trois ans parmi les membres d'expression française ou néerlandaise. Le vice-président est choisi pour un terme de trois ans parmi les membres d'expression linguistique différente de celle du président. En cas d'élection de deux vice-présidents, ceux-ci seront chacun d'expression linguistique différente.

§ 3. Le conseil élit également parmi ses membres, pour un terme de trois ans, un secrétaire d'expression française, un secrétaire d'expression néerlandaise et un trésorier.

§ 4. Le règlement d'ordre intérieur arrête les modalités de l'élection des personnes visées aux §§ 2 et 3 du présent article. »

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Article 10

L'article 10 proposé à l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« Le conseil se réunit selon les modalités arrêtées au règlement d'ordre intérieur.

Ses décisions sont prises à la majorité des voix. En cas de parité, la voix du président est prépondérante.

Sans préjudice aux délégations spéciales, le président du conseil ou deux administrateurs représentent l'Institut dans les actes et en justice, tant en demandant qu'en défendant. »

M. Hatry dépose un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/3, amendement n° 2) :

« Remplacer, dans le texte français du troisième alinéa, le mot « administrateurs » par les mots « membres du conseil ». »

La commission se rallie à ce sous-amendement.

Article 11

L'article 11 proposé dans l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« § 1er. Le conseil assure le fonctionnement de l'Institut.

Artikel 9

« § 1. De raad is samengesteld uit twintig leden van wie er tien Nederlandstalig en tien Franstalig zijn, en die door de algemene vergadering gekozen worden uit de personen ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut en dit voor een termijn van drie jaar, die tweemaal vernieuwbaar is.

§ 2. De raad kiest uit zijn leden een voorzitter en een of twee ondervoorzitters.

De voorzitter wordt beurtelings uit de Nederlands-talige en de Franstalige leden gekozen voor een termijn van drie jaar. De ondervoorzitter wordt voor een termijn van drie jaar gekozen uit de taalgroep waartoe de voorzitter niet behoort. Ingeval er twee ondervoorzitters worden gekozen, moet elk van hen tot een verschillende taalgroep behoren.

§ 3. De raad kiest eveneens uit zijn leden een Nederlandstalige secretaris, een Franstalige secretaris en een penningmeester, voor een termijn van drie jaar.

§ 4. Het huishoudelijk reglement bepaalt de wijze waarop de in de §§ 2 en 3 van dit artikel bedoelde personen worden verkozen. »

Deze artikelen geven geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 10

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 10 luidt als volgt :

« De raad vergadert op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement.

De beslissingen worden bij meerderheid van stemmen genomen. Bij staking van stemmen beslist de stem van de voorzitter.

Onverminderd de bijzondere opdrachten vertegenwoordigen de voorzitter van de raad of twee leden van de raad het Instituut bij rechtshandelingen en rechtsvorderingen, hetzij als eiser hetzij als verweerder. »

De heer Hatry dient een subamendement in, luidende (Stuk Senaat, nr. 1-45/3, amendement nr. 2) :

« In de Franse tekst van het derde lid, het woord « administrateurs » vervangen door de woorden « membres du conseil ». »

De commissie is het eens met dit subamendement.

Artikel 11

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 11 luidt als volgt :

« § 1. De raad staat in voor de werking van het Instituut.

Il a tous pouvoirs d'administration et de disposition qui ne sont pas réservés à l'assemblée générale.

§ 2. Le conseil dresse la liste des membres de l'Institut, en application des dispositions de la présente loi.

Il statue sur les demandes visées à l'article 3, § 2, dans un délai de soixante jours à compter de leur réception.

Lorsqu'il estime devoir refuser l'inscription à la liste, le conseil notifie sa décision à la personne en cause par lettre recommandée à la poste.

Celle-ci peut demander à être entendue par le conseil, qui l'invite, par lettre recommandée à la poste, adressée au moins quinze jours à l'avance, à se présenter à la séance du conseil au cours de laquelle son cas fera l'objet d'un nouvel examen.

Si, au terme de son examen, le conseil estime devoir confirmer le refus d'inscription à la liste, il rend une décision motivée, adressée à la personne en cause par lettre recommandée à la poste. Cette décision, qui peut faire l'objet d'un recours devant la commission d'appel, conformément aux dispositions de l'article 18, est accompagnée de toutes les informations relatives à la procédure d'appel.

§ 3. Le conseil procède au retrait de la qualité de membre de l'Institut et de l'autorisation de porter le titre lorsque les conditions de l'article 3, § 1er, ne sont plus réunies. Il statue en ce cas conformément aux dispositions des alinéas 3 à 5 du § 2 du présent article.

§ 4. En cas de cessation temporaire de l'exercice, par un membre de l'Institut, de l'activité de juriste d'entreprise, le conseil peut, à la demande de l'intéressé, procéder à l'omission provisoire de son inscription à la liste des membres de l'Institut. »

Le ministre déclare que cet article reconnaît un pouvoir illimité au conseil de l'Institut quant à l'admission de membres.

Il doit être clair que, dans la mesure où le conseil se voit conférer un statut légal, ce conseil ne peut refuser une inscription à la liste, conformément au § 2 de l'article 12, que lorsqu'il n'est pas satisfait aux conditions fixées par l'article 4.

L'intervenant renvoie à d'autres organes professionnels créés dans le cadre des classes moyennes en vue de la protection d'un titre professionnel, et où l'on a organisé des procédures d'inscription par

Hij bezit elke bevoegdheid van bestuur en beschikking die niet uitsluitend aan de algemene vergadering is opgedragen.

§ 2. De raad stelt de ledenlijst van het Instituut op met toepassing van de bepalingen van deze wet.

Hij beslist over de aanvragen bedoeld in artikel 3, § 2, binnen een termijn van zestig dagen te rekenen van hun ontvangst.

Indien de raad van oordeel is dat de inschrijving op de lijst moet worden geweigerd, brengt hij zijn beslissing ter kennis van de betrokkene bij een ter post aangekete brief.

De betrokkene kan vragen om door de raad te worden gehoord; de raad nodigt de betrokkene minstens vijftien dagen van tevoren bij een ter post aangekete brief uit om te verschijnen op de vergadering van de raad waar zijn aanvraag opnieuw onderzocht zal worden.

Indien de raad na onderzoek van oordeel is dat de weigering tot inschrijving op de lijst bevestigd moet worden, neemt hij een met redenen omklede beslissing, die bij een ter post aangekete brief ter kennis wordt gebracht van de betrokkene. Deze beslissing, waartegen overeenkomstig artikel 18 beroep kan worden ingesteld bij de commissie van beroep, moet alle nodige inlichtingen betreffende de beroepsprocedure vermelden.

§ 3. De raad gaat over tot het intrekken van de hoedanigheid van lid van het Instituut en van de toestemming om deze titel te voeren, indien niet meer is voldaan aan de in artikel 3, § 1, gestelde voorwaarden. In dit geval beslist de raad overeenkomstig de bepalingen van het derde tot het vijfde lid van § 2 van dit artikel.

§ 4. Ingeval een lid van het Instituut zijn activiteit van bedrijfsjurist tijdelijk stopzet, kan de raad op verzoek van de betrokkene zijn inschrijving op de ledenlijst van het Instituut voorlopig weglaten. »

De minister verklaart dat dit artikel de raad van het instituut een onbepaalde bevoegdheid toekent, wat de toetreding van de leden betreft.

Het moet duidelijk zijn dat wanneer de raad een wettelijk statuut krijgt, hij een inschrijving op de lijst overeenkomstig § 2 van artikel 12 enkel kan weigeren wanneer niet voldaan is aan de voorwaarden bepaald in artikel 4.

Spreker verwijst naar andere beroepsorganen die in het kader van de middenstand zijn opgericht met het oog op de bescherming van een beroepstitel en waarvoor de inschrijvingsprocedure verloopt via de

l'intermédiaire des administrations communales, en vue de garantir à tous un accès égal à la profession.

Cette remarque revêt une importance particulière au regard de la disposition transitoire contenue à l'article 22 de la proposition, où il est prévu que ce sont les membres d'une asbl existante qui formeront de plein droit le premier conseil d'administration de l'Institut. On donne ainsi à des personnes qui appartiennent aujourd'hui à une association privée le statut d'un organe reconnu par la loi.

L'auteur de la proposition de loi renvoie à l'article 4 de celle-ci, qui prévoit que l'Institut confère la qualité de juriste d'entreprise à toute personne physique qui en fait la demande et qui remplit les conditions fixées par cet article. Les quatre conditions en question sont rigoureuses et ne sont pas susceptibles d'interprétation.

Le conseil a certes des pouvoirs, mais il ne peut refuser un candidat qui satisfait à ces quatre conditions.

M. Hatry dépose à l'article 11 proposé les 3 sous-amendements suivants :

1. Amendement n° 3 (doc. Sénat, n° 1-45/3) :

« *Au deuxième alinéa du § 2, remplacer les mots « demandes visées à l'article 3, § 2 » par les mots « demandes visées à l'article 4, § 2. »* »

2. Amendement n° 4 (doc. Sénat, n° 1-45/3) :

« *Compléter le quatrième alinéa du § 2 par les mots « Elle peut être assistée de son conseil, avocat ou membre de l'Institut. »* »

3. Amendement n° 5 (doc. Sénat, n° 1-45/3) :

« *Au § 3, remplacer les mots « les conditions de l'article 3, § 1 » par les mots « les conditions de l'article 4, § 1er. »* »

La commission se rallie à ces trois sous-amendements, ainsi qu'à la suggestion du ministre de formuler comme suit l'article 11, § 2, troisième alinéa : « *Lorsqu'il constate que les conditions prévues à l'article 4 ne sont pas remplies et qu'il estime...* ».

Article 12

L'article 12 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« *Le conseil peut accorder, aux conditions déterminées par le règlement d'ordre intérieur, la qualité de membre honoraire de l'Institut aux personnes ayant été inscrites à la liste des membres de l'Institut durant dix ans au moins.* »

gemeentebesturen teneinde eenieder gelijke kansen te waarborgen bij de toegang tot het beroep.

Deze opmerking heeft een bijzonder belang in het licht van de overgangsbepaling in artikel 22 van het voorstel waarin bepaald wordt dat de leden van een bestaande VZW van rechtswege de eerste raad van bestuur van het instituut vormen. Op die manier geeft men aan mensen die thans tot een privévereniging behoren, het statuut van een door de wet erkende instelling.

De indiener van het wetsvoorstel verwijst naar artikel 4, dat bepaalt dat het instituut de hoedanigheid van bedrijfsjurist toekent aan elke natuurlijke persoon die erom verzoekt en aan de eisen bepaald in dit artikel voldoet. De vier betrokken voorwaarden zijn zeer streng en niet voor interpretatie vatbaar.

De raad heeft zeker bepaalde bevoegdheden maar hij kan een kandidaat die aan die vier voorwaarden voldoet niet weigeren.

De heer Hatry dient op het voorgestelde artikel 11 de volgende drie subamendementen in :

1. Amendement nr. 3 (Stuk Senaat, nr. 1-45/3) :

« *In § 2, tweede lid, de woorden « aanvragen bedoeld in artikel 3, § 2 » vervangen door de woorden « aanvragen bedoeld in artikel 4, § 2. »* »

2. Amendement nr. 4 (Stuk Senaat, nr. 1-45/3) :

« *Het vierde lid van § 2 aanvullen met de volzin « De betrokkene kan zich laten bijstaan door een advocaat of door een lid van het Instituut. »* »

3. Amendement nr. 5 (Stuk Senaat, nr. 1-45/3) :

« *In § 3, de woorden « voldaan aan de in artikel 3, § 1, gestelde voorwaarden » vervangen door de woorden « voldaan aan de in artikel 4, § 1, gestelde voorwaarden. »* »

De commissie is het eens met die drie subamendementen alsmede met het voorstel van de minister om artikel 11, § 2, derde lid, als volgt te formuleren : « *Indien de raad vaststelt dat niet is voldaan aan de in artikel 4 gestelde voorwaarden en ...* ».

Artikel 12

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 12 luidt als volgt :

« *Overeenkomstig de voorwaarden bepaald in het huishoudelijk reglement kan de raad aan personen die ten minste tien jaar op de ledenlijst van het Instituut zijn ingeschreven, de hoedanigheid van erelid van het Instituut toekennen.* »

La liste des membres honoraires est insérée à la suite de la liste des membres de l'Institut. »

Cet article ne suscite aucune observation.

Article 13

L'article 13 proposé par l'amendement n° 1 est ainsi libellé:

«Le pouvoir disciplinaire est exercé en premier ressort par la commission de discipline. Cette commission comprend deux chambres, l'une d'expression française, l'autre d'expression néerlandaise.

Chaque chambre est composée d'un président, juge au tribunal de première instance nommé par le Roi sur présentation du ministre de la Justice, ainsi que de deux juristes d'entreprise inscrits à la liste des membres de l'Institut depuis cinq ans au moins et désignés par le conseil en dehors de ses membres.

Pour chaque membre effectif, il est désigné un membre suppléant.

Les membres effectifs et suppléants exercent leurs fonctions pour un terme renouvelable de trois ans. »

Un membre renvoie à l'article 7, § 2, 3e alinéa, selon lequel l'assemblée générale arrête, sur proposition du conseil, les règles de déontologie et le règlement de discipline de l'Institut.

Ne faut-il pas prévoir, comme pour d'autres instituts, créés dans le cadre des classes moyennes, que ces règles sont approuvées par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres, pour les rendre opposables à tous les intéressés?

L'auteur de la proposition fait observer que les mesures en matière de discipline sont précisées avec beaucoup de détail, afin d'éviter tout arbitraire qui pourrait, par exemple, dans des rivalités interprofessionnelles, jouer au détriment d'une personne faisant l'objet d'une telle procédure.

Le ministre confirme, en réponse à la question d'un précédent intervenant, que dans presque toutes les professions réglementées, la déontologie et les règlements en matière disciplinaire sont approuvés par le Roi, pour leur donner une force contraignante vis-à-vis de tous les membres de l'institut.

L'auteur de la proposition déclare qu'en l'occurrence, c'est la loi elle-même qui fixera les règles en matière de discipline.

Un membre répond que la proposition règle le fonctionnement des organes disciplinaires, mais non le contenu des règles disciplinaires. La question est donc de savoir si, comme pour d'autres professions

De lijst van ereleden wordt toegevoegd na de ledenlijst van het Instituut. »

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 13

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 13 luidt als volgt:

«De beroepstucht wordt in eerste aanleg gehandhaafd door een tuchtcommissie. Deze commissie bestaat uit twee kamers, namelijk een Nederlandstalige en een Franstalige kamer.

Elke kamer is samengesteld uit een voorzitter, die rechter is in de rechtbank van eerste aanleg en benoemd wordt door de Koning op voordracht van de minister van Justitie, alsmede uit twee bedrijfsjuristen die ten minste vijf jaar op de ledenlijst van het Instituut zijn ingeschreven en door de raad buiten zijn leden worden aangewezen.

Voor elk effectief lid wordt een plaatsvervanger aangewezen.

De leden en de plaatsvervangers oefenen hun taken uit voor een vernieuwbare periode van drie jaar. »

Een lid verwijst naar artikel 7, § 2, derde lid, volgens hetwelk de algemene vergadering, op voorstel van de raad, de deontologische regels en het tuchtreglement van het Instituut vaststelt.

Moet niet bepaald worden, zoals voor andere instituten die in het kader van de middenstand worden opgericht, dat die regels worden goedgekeurd bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit zodat ze aan alle betrokkenen kunnen worden tegengeworpen?

De indiener van het voorstel merkt op dat de tuchtmaatregelen zeer nauwkeurig bepaald zijn om elke vorm van willekeur te voorkomen die, bijvoorbeeld als gevolg van rivaliteit binnen de beroepsgroep, in het nadeel zou spelen van iemand tegen wie een dergelijke procedure aan de gang is.

De minister bevestigt in antwoord op de vraag van een vorige spreker dat in bijna alle gereguleerde beroepen de deontologische regels en het tuchtreglement door de Koning worden goedgekeurd teneinde ze verplicht te stellen voor alle leden van het instituut.

De indiener van het voorstel verklaart dat in voorkomend geval de wet zelf de tuchtrechtelijke regels vastlegt.

Een lid antwoordt dat het voorstel de werking regelt van de tuchtorganen doch niet de inhoud van de tuchtmaatregelen bepaalt. De vraag is dus of, zoals voor andere gereguleerde beroepen, de deonto-

réglementées, les règles déontologiques doivent être codifiées. En effet, le droit disciplinaire n'est pas nécessairement un droit écrit.

Le ministre rappelle qu'il a été renvoyé à l'article 7, § 2, alinéa 4. Ce sont les règles de déontologie et le règlement de discipline qui s'y trouvent mentionnés qui, pour d'autres professions, sont soumis à l'approbation royale pour leur donner force contraignante.

L'intervenant renvoie au projet de loi relative au notariat, qui vient d'être voté au Sénat, et qui comporte un chapitre sur l'organisation disciplinaire. Il y est prévu que les règles fixées par l'assemblée générale doivent être approuvées par le Roi.

L'auteur de la proposition suggère de poursuivre l'examen des articles 13 à 21. Si, au terme de cet examen, il s'avère que des arrêtés royaux d'exécution sont nécessaires, l'intervenant ne s'y opposera pas.

Article 14

L'article 14 proposé à l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« *Les sanctions disciplinaires sont :*

- a) *l'avertissement;*
- b) *la réprimande;*
- c) *la suspension pour un terme ne pouvant excéder une année;*
- d) *la radiation de la liste des membres.*

La suspension emporte interdiction, pendant la durée de la sanction, de porter le titre de juriste d'entreprise et de bénéficiaire des droits y attachés. »

M. Hatry dépose un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/4, amendement n° 14) :

« *Apporter à cet article les modifications suivantes :*

« A) *Regrouper les deux alinéas de cet article sous un § 1er.*

B) *Compléter l'article par un § 2, rédigé comme suit :*

« § 2. *Le Roi arrête, sur proposition ou après avis du conseil, le règlement de discipline de l'Institut. »*

Justification

En l'état actuel de la proposition de loi, le règlement de discipline de l'Institut est arrêté par

logische regels gecodificeerd moeten worden. Het tuchtrecht is immers niet noodzakelijk een geschreven recht.

De minister herinnert eraan dat hij verwezen heeft naar artikel 6, § 2, vierde lid. Het zijn de deontologische regels en het tuchtreglement die in dat artikel vermeld worden die, voor andere beroepen, ter goedkeuring aan de Koning worden voorgelegd om ze verplicht te stellen.

Spreker verwijst naar het wetsontwerp betreffende het notarisambt dat onlangs in de Senaat is goedgekeurd en dat een hoofdstuk bevat over de tuchtregeling. Dat ontwerp bepaalt dat de regels die door de algemene vergadering zijn vastgelegd, door de Koning moeten worden goedgekeurd.

De indiener van het voorstel stelt voor het onderzoek van de artikelen 13 tot 21 voort te zetten. Indien op het einde van die behandeling blijkt dat uitvoeringsbesluiten noodzakelijk zijn, zal spreker zich daartegen niet verzetten.

Artikel 14

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 14 luidt als volgt :

« *De tuchtstraffen zijn :*

- a) *de waarschuwing;*
- b) *de berisping;*
- c) *de schorsing voor ten hoogste een jaar;*
- d) *de schrapping van de ledenlijst.*

De schorsing houdt het verbod in om de titel van bedrijfsjurist te voeren en de eraan verbonden rechten uit te oefenen, zolang deze tuchtstraf uitwerking heeft. »

De heer Hatry dient een subamendement in, luidende als volgt (stuk Senaat, nr. 1-45/4, amendement nr. 14) :

« *Aan dit artikel de volgende wijzigingen aanbren- gen :*

« A) *Beide leden van dit artikel hergroeperen onder een § 1.*

B) *Het artikel aanvullen met een § 2, luidende :*

« § 2. *Op voorstel of na advies van de raad stelt de Koning het tuchtreglement van het Instituut vast. »*

Verantwoording

In de huidige staat van het wetsvoorstel wordt het tuchtreglement van het Instituut vastgesteld door de

l'assemblée générale, sur proposition du conseil (voir article 7, § 2). Pour le surplus, les seules dispositions au sein de l'Institut sont reprises, à l'exception des règles de procédure, à l'article 14, qui énumère les sanctions applicables.

Sans doute les lois organiques des ordres et des instituts professionnels n'ont-elles pas pour objet, en général, d'édicter les règles qui régissent la discipline au sein des professions réglementées: si le législateur crée des ordres ou des instituts professionnels, c'est notamment à l'effet de voir ceux-ci faire respecter la déontologie qui leur est propre. L'on observe d'ailleurs à la lecture des lois organiques d'autres ordres ou instituts professionnels qu'en règle générale, le législateur limite son intervention en fait de discipline au seul énoncé des sanctions qui pourront être prononcées par les instances disciplinaires.

L'article 14 de la présente proposition est au demeurant directement inspiré des dispositions comparables que l'on retrouve, par exemple, pour le barreau (voir l'article 460 du Code judiciaire), l'Ordre des médecins (voir l'article 16 de l'arrêté royal n° 79 du 10 novembre 1967), l'Ordre des pharmaciens (voir l'article 16 de l'arrêté royal n° 80 du 10 novembre 1967), l'Ordre des médecins vétérinaires (voir l'article 14 de la loi du 19 décembre 1950), l'Ordre des architectes (voir l'article 21, § 1er, de la loi du 26 juin 1963), l'Institut des réviseurs d'entreprises (voir l'article 20, § 1er, de la loi du 22 juillet 1953) et l'Institut des experts-comptables (voir l'article 92 de la loi du 21 février 1985).

Cela étant, l'on remarque que certaines lois organiques d'instituts professionnels ont confié au Roi la charge d'arrêter le règlement de discipline applicable aux professions concernées. Tel est le cas de la loi du 22 juillet 1953 créant un Institut des réviseurs d'entreprises (voir l'article 10) et de la loi du 21 février 1985 organique de l'Institut des experts-comptables (voir l'article 88).

Il semble judicieux de confier au Roi, et non directement aux instituts professionnels eux-mêmes, le soin d'établir les règles disciplinaires applicables aux professions concernées.

Les amendements n°s 13 et 14 ont en conséquence pour objet de retirer à l'assemblée générale de l'Institut des juristes d'entreprise le pouvoir d'arrêter le règlement de discipline de l'Institut, pour le confier au Roi, lequel prendra avis auprès du conseil de l'Institut ou recevra les propositions du conseil en la matière.

La commission se rallie à ce sous-amendement.

algemene vergadering op voorstel van de raad (zie artikel 7, § 2). Voor het overige zijn de enige bepalingen van het voorstel met betrekking tot de beroepstucht binnen het Instituut opgenomen in artikel 14, dat de toepasselijke straffen opsomt, met uitzondering van de regels van procedure.

Weliswaar hebben de organieke wetten van professionele ordes en instituten in het algemeen niet tot doel de voorschriften uit te vaardigen die de beroepstucht regelen binnen de gereguleerde beroepen: indien de wetgever professionele ordes of instituten opricht, is dit onder meer met de bedoeling dat deze de deontologie die hun eigen is, zouden doen naleven. Men stelt overigens vast bij de lezing van de organieke wetten van andere professionele ordes of instituten dat in het algemeen de wetgever zijn tussenkomst inzake beroepstucht beperkt tot het opsommen van straffen die uitgesproken kunnen worden door de tuchtinstanties.

Artikel 14 van dit voorstel is overigens rechtstreeks ontleend aan gelijkaardige bepalingen die men bijvoorbeeld kan terugvinden voor de balie (zie artikel 460 van het Gerechtelijk Wetboek), de Orde van geneesheren (zie artikel 16 van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967), de Orde van apothekers (zie artikel 16 van het koninklijk besluit nr. 80 van 10 november 1967), de Orde van dierenartsen (zie artikel 14 van de wet van 19 december 1950), de Orde van architecten (zie artikel 21, § 1, van de wet van 26 juni 1963), het Instituut der bedrijfsrevisoren (zie artikel 20, § 1, van de wet van 22 juli 1953) en het Instituut der accountants (zie artikel 92 van de wet van 21 februari 1985).

Dit gesteld zijnde, stelt men vast dat bepaalde organieke wetten van professionele instituten aan de Koning de opdracht hebben toevertrouwd het tuchtreglement vast te stellen dat toepasselijk is op de betrokken beroepen. Dit is het geval voor de wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een Instituut der bedrijfsrevisoren (zie artikel 10) en voor de organieke wet van 21 februari 1985 van het Instituut der accountants (zie artikel 88).

Het lijkt aangewezen aan de Koning en niet rechtstreeks aan de professionele instituten zelf, de taak op te dragen om de tuchtregels te bepalen die toepasselijk zijn op de betrokken beroepen.

De amendementen nrs. 13 en 14 hebben derhalve tot doel aan de algemene vergadering van het Instituut der bedrijfsjuristen de bevoegdheid te onttrekken om het tuchtreglement van het Instituut vast te stellen, teneinde deze op te dragen aan de Koning, die het advies zal inwinnen van de raad van het Instituut of die de voorstellen van de raad terzake zal ontvangen.

De commissie is het eens met dit subamendement.

Article 15

L'article 15 proposé à l'amendement n° 1 est libellé comme suit:

« § 1er. La commission de discipline est saisie par le conseil de l'Institut, agissant soit d'office, soit sur plainte émanant de tout intéressé.

Le conseil adresse à la commission de discipline un rapport dans lequel il expose les faits reprochés au juriste d'entreprise, et la référence aux dispositions légales, réglementaires ou disciplinaires concernées.

§ 2. La commission de discipline invite le juriste d'entreprise par lettre recommandée à la poste, adressée au moins trente jours à l'avance, à se présenter devant elle.

La convocation contient, à peine de nullité:

— l'exposé des faits reprochés et la référence aux dispositions légales, réglementaires ou disciplinaires concernées;

— l'autorisation donnée au juriste d'entreprise ou à son conseil de consulter le dossier;

— l'invitation faite au juriste d'entreprise d'adresser à la commission de discipline un mémoire auquel peuvent être jointes les pièces utiles à la défense.

§ 3. Le juriste d'entreprise peut faire valoir sa défense verbalement ou par écrit. Il peut se faire assister par un avocat ou par un membre de l'Institut.

Il dispose d'un droit de récusation dans les cas prévus à l'article 828 du Code judiciaire. La commission de discipline composée autrement statue sur la récusation.

§ 4. Les décisions de la commission de discipline sont motivées.

Elles sont notifiées, sous pli recommandé à la poste, au juriste d'entreprise et au conseil.

La notification est accompagnée, à peine de nullité, des informations relatives aux modalités et aux délais d'opposition et d'appel. »

Un membre observe qu'à l'article 15, § 1er, alinéa 2, il est question de dispositions légales, réglementaires ou disciplinaires. Aucun problème particulier ne se pose pour les dispositions légales, ni pour les dispositions réglementaires (mesures d'exécution par voie d'arrêté royal, ministériel, ...).

Artikel 15

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 15 luidt als volgt:

« § 1. Een zaak wordt bij de tuchtcommissie ahangig gemaakt door de raad van het Instituut, hetzij op eigen initiatief, hetzij op klacht ingediend door iedere belanghebbende.

De raad bezorgt de tuchtcommissie een verslag waarin de aan de bedrijfsjurist ten laste gelegde feiten worden uiteengezet met verwijzing naar de betrokken wettelijke, bestuursrechtelijke of tuchtrechtelijke bepalingen.

§ 2. De tuchtcommissie nodigt de bedrijfsjurist ten minste dertig dagen van tevoren bij een ter post aange tekende brief uit om voor haar te verschijnen.

De uitnodigingsbrief vermeldt, op straffe van nietigheid:

— de uiteenzetting van de ten laste gelegde feiten en de verwijzing naar de betrokken wettelijke, bestuursrechtelijke of tuchtrechtelijke bepalingen;

— de toestemming aan de bedrijfsjurist of zijn raadsman om inzage te nemen van het dossier;

— de uitnodiging aan de bedrijfsjurist om aan de tuchtcommissie een verweerschrift te richten waarbij alle voor zijn verweer nuttige stukken gevoegd kunnen worden.

§ 3. De bedrijfsjurist kan zijn verweer mondeling of schriftelijk voordragen. Hij kan zich laten bijstaan door een advocaat of door een lid van het Instituut.

Hij beschikt over een recht van wraking in de gevallen bepaald bij artikel 828 van het Gerechtelijk Wetboek. Over de wraking beslist de anders samengestelde tuchtcommissie.

§ 4. De beslissingen van de tuchtcommissie zijn met redenen omkleed.

Zij worden bij een ter post aangetekende brief ter kennis gebracht van de bedrijfsjurist en van de raad.

Samen met deze kennisgeving worden, op straffe van nietigheid, de nodige inlichtingen verstrekt betreffende de regels en de termijnen voor het aantekenen van verzet en hoger beroep. »

Een lid merkt op dat in artikel 15, § 1, tweede lid, gewag wordt gemaakt van wettelijke, bestuursrechtelijke of tuchtrechtelijke bepalingen. Er rijst geen enkel specifiek probleem voor de wettelijke bepalingen, noch voor de bestuursrechtelijke bepalingen (uitvoeringsmaatregelen via koninklijk besluit, ministerieel besluit, ...).

En ce qui concerne les dispositions disciplinaires, l'intervenant opère une comparaison avec les règles disciplinaires en vigueur au barreau. Dans ce dernier cas, il existe une base légale, à l'article 456, qui mentionne les principes de dignité, de probité et de délicatesse. Rien de tel n'est prévu pour les juristes d'entreprise. Il faudrait donc soit une disposition légale donnant un cadre de référence aux dispositions disciplinaires, soit un code de discipline à confirmer par arrêté royal.

L'auteur de la proposition exprime sa préférence pour l'insertion, dans la proposition, de dispositions précisant les situations disciplinaires où une intervention devrait s'imposer, afin que la loi se suffise à elle-même.

Le ministre remarque que l'exécution par provision est généralement prévue pour les sanctions de suspension et de radiation. Le texte ne prévoit rien à cet égard. Il faudrait dire explicitement que les sanctions disciplinaires, y compris la suspension et la radiation, ne sont pas exécutoires par provision et qu'elles ne pourront être exécutées qu'au terme de la procédure, après appel et cassation éventuels.

Un précédent intervenant se réfère à la discussion relative au projet de loi sur le notariat, où l'on avait souligné l'utilité de pouvoir, dans certaines circonstances, intervenir à titre préventif.

D'autre part, il ne faut pas perdre de vue que l'intéressé est lié par un contrat d'emploi. Si la radiation est prononcée en première instance, cela constitue une cause de licenciement, même s'il y a appel et si l'exécution de la sanction est, conformément à l'article 20, suspendue jusqu'au terme de la procédure, car la relation de confiance est altérée.

La solution pourrait être éventuellement de prévoir une suspension d'activités.

L'auteur de la proposition fait observer que l'on ne peut présupposer qu'il y ait nécessairement une faute grave. Un employé de ce niveau bénéficie d'un préavis suffisamment long pour qu'il n'en subisse aucun préjudice matériel.

Il est répondu que ceci ne vaut que pour autant qu'un tribunal ne voie pas, dans cette circonstance, une cause de renvoi immédiat.

Le précédent intervenant déclare que, bien entendu, un juriste d'entreprise ne bénéficie pas d'une protection comparable à celle dont dispose, par exemple, un délégué syndical.

D'autre part, rien ne dit que la procédure prendra des mois.

Wat de tuchtrechtelijke bepalingen betreft, maakt spreker een vergelijking met de tuchtregels die gelden bij de balie. In dit laatste geval vindt men een wettelijke grondslag in artikel 456, waarin sprake is van beginselen als waardigheid, rechtschapenheid en kiesheid. Niets dergelijks wordt bepaald voor de bedrijfsjuristen. Er is dus nood aan een wettelijke bepaling die de grondslag vormt voor de tuchtregels of aan een gedragscode die bekrachtigd moet worden bij koninklijk besluit.

De indiener van het voorstel geeft er de voorkeur aan in het voorstel bepalingen op te nemen waarin de tuchtrechtelijke situaties waarin een optreden noodzakelijk is, omschreven worden zodat de wet alleen voldoende is.

De minister merkt op dat gewoonlijk voorzien wordt in een uitvoering bij voorraad voor de schorsing en de schrapping. De tekst bepaalt hierover niets. Men zou uitdrukkelijk moeten zeggen dat de tuchtstraffen, met inbegrip van de schorsing en de schrapping, niet bij voorraad uitvoerbaar zijn en dat zij slechts kunnen worden uitgevoerd op het einde van de procedure na eventueel hoger beroep en cassatieberoep.

Een vorige spreker verwijst naar de bespreking van het wetsontwerp op het notarisambt waarin erop gewezen is hoe nuttig het is in sommige omstandigheden preventief te kunnen optreden.

Anderzijds mag men niet uit het oog verliezen dat de betrokkene gebonden is door een arbeidsovereenkomst. Indien de schrapping wordt uitgesproken in eerste aanleg, is dat een reden voor ontslag, ook al wordt hoger beroep ingesteld en wordt de uitvoering van de straf, overeenkomstig artikel 20, geschorst tot op het einde van de procedure want de vertrouwensrelatie is niet langer dezelfde.

Een opschorting van de activiteiten zou eventueel een oplossing kunnen zijn.

De indiener van het voorstel merkt op dat men niet mag veronderstellen dat er noodzakelijk sprake is van een zware fout. Een werknemer van dat niveau heeft recht op een opzeggingstermijn die voldoende lang is om geen materieel nadeel te ondervinden.

Er wordt geantwoord dat dit slechts opgaat voor zover een rechtbank in die omstandigheid geen reden ziet tot onmiddellijk ontslag.

De vorige spreker verklaart dat een bedrijfsjurist vanzelfsprekend niet dezelfde bescherming geniet als een vakbondsafgevaardigde.

Anderzijds is het niet zeker dat de procedure maanden zal aanslepen.

Enfin, dans bien des cas, et compte tenu de la relation qui lie le juriste d'entreprise à son employeur, l'entreprise sera informée des faits incriminés bien avant qu'une sanction disciplinaire, même la plus faible, soit prononcée. L'article 20 sauvegarde d'ailleurs les droits de la personne dans le cadre de cette procédure.

Un membre estime qu'il n'est pas opportun de solidariser l'aspect disciplinaire des choses et la procédure interne à l'entreprise. L'employeur apprécie lui-même s'il doit intervenir immédiatement ou attendre le résultat de la procédure disciplinaire.

Le ministre rappelle que l'on peut aussi imaginer des situations potentielles de conflit, dans l'hypothèse où le juriste d'entreprise est sanctionné disciplinairement pour un acte commis avec l'accord ou sur ordre de son employeur. D'où l'importance de la définition des normes déontologiques.

L'auteur de la proposition estime que, si l'on parle de l'indépendance du juriste d'entreprise, il faut qu'il ait le courage de refuser les missions qui lui paraissent contraires à la déontologie.

Sur question d'un autre membre, il est précisé que n'est pas acceptable la clause contractuelle qui ferait d'une condamnation disciplinaire en première instance une cause automatique de renvoi. Les deux aspects sont autonomes.

L'auteur de la proposition fait remarquer que compte tenu de la catégorie de personnel dont il s'agit, ce seront pratiquement toujours les tribunaux qui apprécieront la licéité de la clause en question.

M. Hatry dépose à l'article 15 deux sous-amendements libellés comme suit :

1) Amendement n° 6 (doc. Sénat, n° 1-45/3) :

« Au deuxième alinéa du § 4, remplacer les mots « et au conseil » par les mots « et au conseil de l'Institut. »

2) Amendement n° 15 (doc. Sénat, n° 1-45/4) :

« Compléter le § 3 de cet article par un troisième alinéa, rédigé comme suit :

« Le juriste d'entreprise peut également solliciter de la commission de discipline que son employeur soit entendu, en sa présence, sur les faits qui lui sont reprochés. »

Justification

Il ne peut être exclu qu'en la matière, un juriste d'entreprise adopte un comportement qui, quoique

In heel wat gevallen tenslotte zal, rekening houdend met het dienstverband tussen de bedrijfsjurist en zijn werkgever, het bedrijf in kennis gesteld worden van de ten laste gelegde feiten, lang vóór de geringste tuchtstraf wordt uitgesproken. Artikel 20 beschermt overigens de rechten van de betrokkene in het kader van die procedure.

Een lid is van mening dat het niet wenselijk is dat er een verband wordt gelegd tussen het tuchtrechtelijke aspect van de zaken en de interne bedrijfsprocedure. De werkgever oordeelt zelf of hij onmiddellijk moet optreden of het resultaat van de tuchtrechtelijke procedure afwacht.

De minister herinnert eraan dat men ook kan denken aan potentiële conflictsituaties, wanneer de bedrijfsjurist een tuchtstraf oploopt voor een handeling die hij in overleg met of op bevel van zijn werkgever heeft verricht. Het is dus belangrijk de deontologische regels te definiëren.

De indiener van het voorstel is van mening dat indien men het heeft over de onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist, die bedrijfsjurist de moed moet hebben om opdrachten te weigeren die hem strijdig met de deontologie lijken.

Op vraag van een ander lid wordt verduidelijkt dat het contractueel beding volgens hetwelk een tuchtrechtelijke veroordeling in eerste aanleg een automatische reden voor ontslag is, niet aanvaardbaar is. Die twee aspecten staan los van elkaar.

De indiener van het voorstel merkt op dat het bijna altijd de rechtbanken zullen zijn die zullen moeten oordelen of het betrokken beding geoorloofd is, gelet op de personeelscategorie waarover het hier gaat.

De heer Hatry dient op artikel 15 twee subamendementen in, luidende :

1) Amendement nr. 6 (Stuk Senaat, nr. 1-45/3) :

« In § 4, tweede lid, de woorden « en van de raad » vervangen door de woorden « en van de raad van het Instituut. »

2) Amendement nr. 15 (Stuk Senaat, nr. 1-45/4) :

« Paragraaf 3 van dit artikel aanvullen met een derde lid, luidende :

« De bedrijfsjurist mag aan de tuchtcommissie eveneens vragen dat zijn werkgever in zijn aanwezigheid wordt gehoord over de feiten die hem worden verweten. »

Verantwoording

Men kan niet uitsluiten dat een bedrijfsjurist een houding aanneemt die, alhoewel zij afkeurenswaar-

répréhensible sur le plan disciplinaire, trouve sa cause première dans les relations que celui-ci entretient avec son employeur.

Dès lors, il paraît souhaitable de permettre au juriste d'entreprise qui fait l'objet de poursuites disciplinaires d'obtenir des instances disciplinaires de l'Institut que celles-ci convoquent son employeur et l'entendent en ses explications. Cette faculté réservée au juriste d'entreprise, outre qu'elle constitue une garantie supplémentaire à l'exercice de sa défense, est également susceptible de donner aux instances disciplinaires des informations utiles à l'appréciation des faits dont elles doivent connaître et, le cas échéant, des sanctions qu'elles ont à prononcer.

La commission se rallie à ces deux sous-amendements.

Article 16

L'article 16 proposé à l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« Le juriste d'entreprise à charge duquel une décision de la commission de discipline a été rendue par défaut peut faire opposition à cette décision dans un délai de quinze jours à compter de la notification.

À peine d'irrecevabilité, l'opposition doit être notifiée, dans le délai prescrit, à la commission de discipline, par pli recommandé à la poste.

La commission de discipline informe le conseil de l'opposition formée contre sa décision.

La procédure d'opposition est régie conformément aux §§ 2 et suivants de l'article 15.

L'opposant qui fait défaut une nouvelle fois n'est plus recevable à faire opposition. »

M. Hatry dépose un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/3, amendement n° 8) :

« À l'alinéa premier, remplacer les mots « délai de quinze jours » par les mots « délai d'un mois ».

La commission se rallie à ce sous-amendement.

Article 17

L'article 17 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« L'appel des décisions de la commission de discipline est porté devant une commission d'appel. Cette

dig is op het tuchtvlak, haar voornaamste oorzaak vindt in de verhoudingen die hij onderhoudt met zijn werkgever.

Derhalve schijnt het wenselijk te zijn dat de bedrijfsjurist die het voorwerp uitmaakt van tuchtvervolgingen, van de tuchtinstanties van het Instituut zou kunnen verkrijgen dat deze zijn werkgever oproepen en diens verklaringen horen. Deze mogelijkheid die voorbehouden is aan de bedrijfsjurist, biedt niet alleen een bijkomende waarborg voor de uitoefening van zijn verdediging, maar is eveneens geschikt om aan de tuchtinstanties nuttige informatie te verstrekken voor de beoordeling van de feiten waarvan zij kennis moeten nemen en eventueel van de straffen die zij dienen uit te spreken.

De commissie is het met dit twee subamendementen eens.

Artikel 16

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 16 luidt als volgt :

« De bedrijfsjurist tegen wie de tuchtcommissie een beslissing bij verstek heeft gewezen, kan daartegen verzet doen binnen een termijn van vijftien dagen te rekenen van de kennisgeving van de beslissing.

Het verzet moet op straffe van onontvankelijkheid, binnen de voorgeschreven termijn ter kennis worden gebracht van de tuchtcommissie bij een ter post aangezekende brief.

De tuchtcommissie brengt de raad op de hoogte van het verzet tegen haar beslissing.

Het verzet wordt geregeld overeenkomstig de §§ 2 en volgende van artikel 15.

Wanneer de eiser in verzet opnieuw verstek laat gaan, is geen nieuw verzet mogelijk. »

De heer Hatry dient een subamendement in, luidende als volgt (Stuk Senaat, nr. 1-45/3, amendement nr. 8) :

« In het eerste lid de woorden « termijn van vijftien dagen » vervangen door de woorden « termijn van één maand ».

De commissie is het eens met dit subamendement.

Artikel 17

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 17 luidt als volgt :

« Hoger beroep tegen de beslissingen van de tuchtcommissie wordt aanhangig gemaakt bij een commis-

commission comprend deux chambres, l'une d'expression française, l'autre d'expression néerlandaise.

Chaque chambre est composée d'un président, conseiller auprès d'une Cour d'appel, ainsi que d'un juge au Tribunal de Commerce et d'un juge au Tribunal du Travail, présentés par le ministre de la Justice et nommés par le Roi. Elle est également composée de deux juristes d'entreprise inscrits à la liste des membres de l'Institut depuis dix ans au moins et élus par l'assemblée générale sur deux listes doubles présentées par le conseil.

Pour chaque membre effectif, il est désigné un membre suppléant.

Les membres effectifs et suppléants exercent leurs fonctions pour un terme renouvelable de trois ans. »

M. Hatry dépose un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/3, amendement n° 7):

« Compléter le deuxième alinéa par les mots « Ceux-ci ne peuvent être membres du conseil de l'Institut. »

La commission se rallie à ce sous-amendement.

Article 18

L'article 18 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit:

« § 1er. Le juriste d'entreprise concerné ainsi que le conseil peuvent interjeter appel des décisions de la commission de discipline.

À peine d'irrecevabilité, l'appel doit être introduit auprès de la commission d'appel, par pli recommandé à la poste, dans un délai de trente jours à compter de la notification de la décision de la commission de discipline.

La commission d'appel informe le conseil de l'appel introduit par le juriste d'entreprise.

§ 2. La commission d'appel invite le juriste d'entreprise par lettre recommandée à la poste, adressée au moins quinze jours à l'avance, à se présenter devant elle.

Les dispositions des §§ 2, 3 et 4 de l'article 15 et les dispositions de l'article 16 sont applicables, mutatis mutandis, devant la commission d'appel. »

M. Hatry dépose un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/3, amendement n° 9):

sie van beroep. Deze commissie bestaat uit twee kamers, namelijk één Nederlandstalige en één Frans-talige kamer.

Elke kamer is samengesteld uit een voorzitter, die raadsheer is bij een hof van beroep, uit een rechter in de rechtbank van koophandel en een rechter in de arbeidsrechtbank, allen voorgedragen door de minister van Justitie en benoemd door de Koning. Ze is eveneens samengesteld uit twee bedrijfsjuristen die ten minste tien jaar op de ledenlijst van het Instituut zijn ingeschreven en door de algemene vergadering gekozen worden op twee dubbeltallen voorgedragen door de raad.

Voor elk effectief lid wordt een plaatsvervanger aangewezen.

De leden en de plaatsvervangers oefenen hun taken uit voor een vernieuwbare periode van drie jaar. »

De heer Hatry dient een subamendement in, luidende (Stuk Senaat, nr. 1-45/3, amendement nr. 7):

« Het tweede lid aanvullen met de volzin « Zij mogen geen lid zijn van de raad van het Instituut. »

De commissie is het eens met dit subamendement.

Artikel 18

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 18 luidt als volgt:

« § 1. De betrokken bedrijfsjurist, alsmede de raad van bestuur kunnen hoger beroep instellen tegen de beslissingen van de tuchtcommissie.

Het hoger beroep moet, op straffe van onontvankelijkheid, binnen een termijn van dertig dagen te rekenen van de kennisgeving van de beslissing van de tuchtcommissie worden ingesteld bij een ter post aangetekende brief.

De commissie van beroep brengt de raad op de hoogte van het hoger beroep ingesteld door de bedrijfsjurist.

§ 2. De commissie van beroep nodigt de bedrijfsjurist ten minste vijftien dagen van tevoren bij een ter post aangetekende brief uit om voor haar te verschijnen.

De bepalingen van de §§ 2, 3 en 4 van artikel 15 en de bepalingen van artikel 16 zijn van overeenkomstige toepassing op de commissie van beroep. »

De heer Hatry dient een subamendement in, luidende (Stuk Senaat, nr. 1-45/3, amendement nr. 9):

« À l'alinéa premier du § 2, remplacer les mots « au moins quinze jours » par les mots « au moins un mois. »

La commission se rallie à ce sous-amendement.

Article 19

L'article 19 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« Le juriste d'entreprise concerné et le conseil peuvent, dans un délai de trois mois à compter de la notification de la décision de la commission d'appel, déférer cette décision devant la Cour de Cassation, selon les formes et les conditions des pouvoirs en matière civile.

En cas d'annulation de la décision, la Cour de Cassation renvoie la cause devant la commission d'appel, autrement composée, qui se conforme à la décision de la Cour sur le point de droit jugé par elle. »

M. Hatry dépose un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/3, amendement n° 10) :

« Dans le texte français de l'alinéa premier, in fine, remplacer le mot « pouvoirs » par le mot « pourvois ».

La commission se rallie à ce sous-amendement.

Article 20

L'article 20 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« Les recours contre les décisions de la commission de discipline et de la commission d'appel sont suspensifs. »

Cet article ne suscite aucune observation.

Article 21

L'article 21 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« Le conseil notifie les décisions rendues en matière disciplinaire à l'employeur du juriste d'entreprise concerné. »

Compte tenu des discussions qui précèdent, un membre estime qu'il n'est pas évident que toutes les décisions en matière disciplinaire doivent être communiquées à l'employeur, comme cela est prévu à l'article 21. On excluerait alors *a priori* comme base possible de sanction disciplinaire les actes privés.

« In § 2, eerste lid, de woorden « tenminste vijftien dagen » vervangen door de woorden « ten minste één maand. »

De commissie is het eens met dit subamendement.

Artikel 19

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 19 luidt als volgt :

« De betrokken bedrijfsjurist en de raad kunnen, binnen drie maanden te rekenen van de kennisgeving van de door de commissie van beroep genomen beslissing, deze beslissing aan het Hof van Cassatie voorleggen in de vormen en onder de voorwaarden die gelden voor cassatieberoep in burgerlijke zaken.

Ingeval de beslissing vernietigd wordt, verwijst het Hof van Cassatie de zaak naar de commissie van beroep, die anders moet worden samengesteld en zich moet voegen naar de uitspraak van het Hof over het desbetreffende rechtspunt. »

De heer Hatry dient een subamendement in, luidende (Stuk Senaat, nr. 1-45/3, amendement nr. 10) :

« Aan het slot van het eerste lid, Franse tekst, het woord « pouvoirs » vervangen door het woord « pourvois ».

De commissie is het eens met dit subamendement.

Artikel 20

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 20 luidt als volgt :

« De rechtsmiddelen tegen de beslissingen van de tuchtcommissie en de commissie van beroep hebben schorsende kracht. »

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 21

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 21 luidt als volgt :

« De raad stelt de werkgever van de betrokken bedrijfsjurist in kennis van de tuchtrechtelijke beslissingen. »

In het licht van de voorgaande bespreking vindt een lid dat het niet vanzelf spreekt dat alle tuchtrechtelijke beslissingen medegedeeld dienen te worden aan de werkgever, zoals bepaald in artikel 21. Dan zou men *a priori* uitsluiten dat privé-handelingen aanleiding kunnen geven tot een tuchtstraf.

Pour éviter tout problème relatif à la protection de la vie privée, on pourrait prévoir que les décisions disciplinaires relatives au juristes d'entreprise seront communiquées à l'employeur à la demande de ce dernier.

L'employeur pourrait éventuellement vérifier, avant l'engagement, si l'intéressé a un « casier judiciaire professionnel ».

Si l'on veut maintenir l'article 21 dans sa forme actuelle, il faut permettre à l'employeur d'intervenir dans la procédure disciplinaire pour faire entendre son point de vue.

Cela permettra d'éviter que le juriste d'entreprise ne puisse plaider, en l'absence de son employeur, qu'il a agi avec l'accord ou sur ordre de ce dernier.

Un autre membre estime qu'il faudrait prévoir que le conseil de l'Institut apprécie s'il communique ou non à l'employeur les peines disciplinaires d'avertissement et de réprimande.

Par contre, dans l'hypothèse d'une sanction de suspension et de radiation, le juriste d'entreprise ne présente plus les garanties requises. Il faut donc apprécier si, dans ces cas, la communication à l'employeur ne doit pas être la règle.

L'auteur de la proposition est favorable à l'idée selon laquelle, si l'entreprise est mise en cause de quelque façon que ce soit au cours de la procédure disciplinaire, un de ses représentants doit être entendu.

Un précédent intervenant répond que l'organe disciplinaire peut toujours entendre des témoins, mais que cela ne suffit pas. Il faut que l'entreprise elle-même ait un droit d'intervention dans la procédure, puisque c'est son juriste d'entreprise qui est poursuivi disciplinairement pour des faits commis à titre de salarié de l'entreprise, dans le cadre de celle-ci (à moins que l'on envisage des poursuites disciplinaires pour des faits privés).

Un autre membre conclut que deux possibilités existent :

— soit l'organe disciplinaire estime devoir appeler un représentant de l'entreprise comme témoin,

— soit on prévoit que, dès qu'un juriste d'entreprise est poursuivi pour des faits commis à l'intérieur de l'entreprise et ayant une incidence directe sur ses fonctions à l'intérieur de l'entreprise, celle-ci doit être invitée à assister aux débats.

L'auteur de la proposition de loi observe que cette deuxième possibilité va directement à l'encontre du principe selon lequel le contrat d'emploi avec l'entre-

Om problemen inzake de bescherming van het privé-leven te voorkomen, zou men kunnen bepalen dat de tuchtrechtelijke beslissingen met betrekking tot de bedrijfsjuristen aan de werkgever worden medegedeeld op diens verzoek.

De werkgever kan eventueel vóór de indienstneming nagaan of de betrokkene een « strafblad » heeft wat zijn beroepsbezigheden betreft.

Indien men artikel 21 in zijn huidige vorm wenst te behouden, dient men de werkgever bij de tuchtprocedure te betrekken zodat hij zijn standpunt kan uitspreken.

Zo wordt voorkomen dat de bedrijfsjurist in de afwezigheid van zijn werkgever zou aanvoeren dat hij met de instemming of op bevel van deze laatste heeft gehandeld.

Een ander lid meent dat men de raad van het Instituut moet laten oordelen of de werkgever op de hoogte wordt gebracht van tuchtstraffen, zoals waarschuwing en berisping.

Bij zwaardere straffen, zoals schorsing of schrapping, kan men de bedrijfsjurist echter het nodige vertrouwen niet meer schenken. Men dient dus te overwegen of de raad in die gevallen de werkgever niet systematisch over de tuchtstraf dient in te lichten.

De indiener van het voorstel is er voorstander van dat indien het bedrijf op welke wijze ook tijdens de tuchtprocedure in het geding wordt gebracht, een vertegenwoordiger van dat bedrijf wordt gehoord.

Een voorgaande spreker antwoordt dat het tuchtorgaan wel getuigen kan horen, maar dat dit niet volstaat. Het bedrijf moet zelf het recht hebben om in de procedure op te treden, aangezien het zijn bedrijfsjurist is die tuchtrechtelijk wordt vervolgd voor feiten die hij begaan heeft in de hoedanigheid van werknemer van dat bedrijf en binnen het kader van zijn beroepswerkzaamheden (tenzij men ook privé-feiten tuchtrechtelijk wenst te vervolgen).

Een ander lid besluit dat er twee mogelijkheden bestaan :

— ofwel vindt het tuchtorgaan dat een vertegenwoordiger van het bedrijf als getuige gehoord dient te worden,

— ofwel wordt het bedrijf, zodra een bedrijfsjurist wordt vervolgd voor feiten die hij binnen het bedrijf heeft begaan en die een rechtstreeks gevolg hebben voor zijn functie in dat bedrijf, uitgenodigd om de zittingen bij te wonen.

De indiener van het wetsvoorstel merkt op dat die tweede mogelijkheid volledig in tegenspraak is met het principe dat de arbeidsovereenkomst met het be-

prise et la procédure disciplinaire suivent deux voies parallèles mais autonomes.

Le précédent intervenant répond que l'entreprise devrait en tout cas être prévenue en cas de radiation. Pour le surplus, le conseil de l'Institut pourrait apprécier l'utilité de la communication de certaines sanctions à l'employeur.

En tout état de cause, l'audition de témoins est possible.

M. Hatry dépose, en un premier temps, le sous-amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-45/3, amendement n° 11):

«À cet article, remplacer les mots «les décisions rendues en matière disciplinaire» par les mots «les décisions définitives rendues en matière disciplinaire.»

Il dépose ensuite un second sous-amendement, tendant à remplacer l'article 21, et ainsi libellé (doc. Sénat, n° 1-45/4, amendement n° 16):

«Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 21. — Le conseil notifie à l'employeur du juriste d'entreprise concerné les décisions définitives de suspension ou de radiation.

Toutefois, lorsque les décisions visées à l'alinéa qui précède ont trait à des faits étrangers aux activités que le juriste d'entreprise concerné exerce au sein de son entreprise, le conseil ne peut les notifier à l'employeur. En ce cas, le conseil limite l'information de l'employeur à la seule communication des sanctions prononcées.»

Justification

La notification à l'employeur des décisions rendues en matière disciplinaire trouve sa raison d'être dans la nécessité pour l'employeur d'être «informé des éventuelles sanctions disciplinaires frappant son juriste d'entreprise, lequel, en cas de suspension ou de radiation, perd les prérogatives attachées au titre de juriste d'entreprise» (voy. amendement n° 1, doc. Sénat, 1995-1996, n° 1-45/2, p. 21).

Au vu de cette justification, il n'apparaît pas nécessaire de prévoir que seront notifiées à l'employeur toutes les décisions rendues en matière disciplinaire: seules les sanctions les plus graves (la suspension et la radiation) justifient une notification. Le présent amendement limite dès lors en ce sens le devoir de notification impartit au conseil de l'Institut.

drijf en de tuchtprocedure twee gelijklopende, maar aparte zaken zijn.

De vorige spreker antwoordt dat het bedrijf in elk geval ingelicht dient te worden in geval van schraping van de ledenlijst. Daarnaast zou de raad van het Instituut voor de andere tuchtstraffen kunnen inschatten of het nuttig is de werkgever al dan niet op de hoogte te stellen.

Het is in ieder geval mogelijk getuigen te horen.

De heer Hatry dient eerst het volgende subamendement in (Stuk Senaat, nr. 1-45/3, amendement nr. 11):

«In dit artikel de woorden «de tuchtrechtelijke beslissingen» vervangen door de woorden «de definitief geworden tuchtrechtelijke beslissingen.»

Vervolgens dient hij een tweede subamendement in, dat ertoe strekt artikel 21 te vervangen als volgt (Stuk Senaat, nr. 1-45/4, amendement nr. 16):

«Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 21. — De raad stelt de werkgever van de betrokken bedrijfsjurist in kennis van de definitieve beslissingen van schorsing of schraping.

Wanneer echter de beslissingen bedoeld in het voorgaande lid betrekking hebben op feiten die vreemd zijn aan de activiteiten die de betrokken bedrijfsjurist in zijn onderneming uitoefent, mag de raad de werkgever hiervan niet in kennis stellen. In dat geval beperkt de raad de informatie aan de werkgever tot de loutere mededeling van de uitgesproken straffen.»

Verantwoording

De kennisgeving aan de werkgever van de tuchtrechtelijke beslissingen vindt haar bestaansreden in de noodzaak voor de werkgever om «op de hoogte (te) worden gebracht van de eventuele tuchtstraffen die ten aanzien van zijn personeelslid werden uitgesproken, aangezien de bedrijfsjurist in geval van schorsing of van schraping de rechten verbonden aan die titel niet langer mag uitoefenen» (zie amendement nr. 1, Stuk Senaat, 1995-1996, nr. 1-45/2, blz. 21).

Gelet op deze verantwoording lijkt het niet nodig te voorzien dat de werkgever in kennis wordt gesteld van alle tuchtrechtelijke beslissingen: alleen de zwaarste straffen (de schorsing en de schraping) wettigen een kennisgeving. Dit amendement beperkt aldus de verplichting van kennisgeving die aan de raad van het Instituut wordt toegewezen.

Par ailleurs, il convient d'exclure la notification à l'employeur des décisions rendues lorsque celles-ci concernent des faits étrangers aux activités professionnelles du juriste d'entreprise. L'on peut présumer qu'à l'instar de ce qui existe dans d'autres professions réglementées, certains faits étrangers aux activités professionnelles seront passibles de sanctions. En pareil cas, le respect dû à la vie privée impose de ne pas permettre que l'employeur soit informé, par le biais des notifications de l'article 21, de faits qui ne relèvent pas de l'exercice des activités rémunérées de son juriste d'entreprise. Cela étant, et au vu des effets qu'une suspension ou une radiation peuvent avoir sur l'exercice des activités du juriste au sein de l'entreprise, il convient que l'employeur soit à tout le moins informé de la sanction de suspension ou de radiation qui frappe son juriste d'entreprise.

La commission se rallie à ce dernier sous-amendement.

Article 22

L'article 22 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« Dans les six mois de l'entrée en vigueur de la présente loi, l'assemblée générale de l'ASBL « Association belge des juristes d'entreprise » se réunit à effet d'élire le conseil de l'Institut. »

Le ministre se demande, à propos de l'article 22, s'il est opportun de limiter aux seuls membres de l'ASBL ABJE la possibilité de participer à la première élection du conseil de l'Institut. Ne faudrait-il pas prévoir que toute personne remplissant les conditions de l'article 4 peut participer à cette élection ?

Une remarque similaire peut être formulée à propos de l'article 24.

L'auteur de la proposition observe que cette solution n'est pas nécessairement la meilleure.

Ainsi, dans le secteur de l'immobilier, 17 000 personnes se sont initialement inscrites à l'Institut nouvellement créé. Actuellement, il n'en reste plus qu'un tiers, les autres ayant renoncé à leur inscription.

M. Hatry avait déposé, en un premier temps, le sous-amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-45/3, amendement n° 12) :

« Dans le texte français de cet article, in fine, remplacer les mots « à effet d'élire » par les mots « à l'effet d'élire. »

Overigens is het raadzaam om de kennisgeving van de gewezen beslissingen aan de werkgever uit te sluiten wanneer deze betrekking hebben op feiten die vreemd zijn aan de professionele activiteiten van de bedrijfsjurist. Men kan veronderstellen dat zoals dit het geval is bij andere gereguleerde beroepen, bepaalde feiten die vreemd zijn aan de beroepsactiviteiten strafbaar zullen zijn. In dat geval legt de eerbied voor het privé-leven op dat men niet kan toelaten dat de werkgever in kennis wordt gesteld door middel van de kennisgevingen van artikel 21, van feiten die niet behoren tot de uitoefening van de bezoldigde activiteiten van zijn bedrijfsjurist. Dit gesteld zijnde, en gelet op de gevolgen die een schorsing of een schrapping kunnen hebben op de uitoefening van de activiteiten van de jurist binnen de onderneming, dient de werkgever minstens te worden ingelicht over de straf van schorsing of schrapping die zijn bedrijfsjurist oploopt.

De commissie stemt in met dit laatste subamendement.

Artikel 22

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 22 luidt als volgt :

« Binnen zes maanden na de inwerkingtreding van deze wet komt de algemene vergadering van de VZW « Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen » bijeen om de raad van het Instituut te kiezen. »

Met betrekking tot artikel 22 vraagt de minister zich af of het wel raadzaam is om deelneming aan de eerste verkiezing van de raad van het Instituut te beperken tot de leden van de VZW « Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen ». Zou men er niet moeten voor zorgen dat alle personen die voldoen aan de voorwaarden van artikel 4 aan die verkiezing kunnen deelnemen ?

Men kan dezelfde opmerking maken met betrekking tot artikel 24.

De indiener van het wetsvoorstel merkt op dat die oplossing niet noodzakelijkerwijs de beste is.

Toen in de vastgoedsector een Instituut werd opgericht, hebben 17 000 personen zich ingeschreven. Daar blijft nu nog een derde van over, terwijl de overige leden hun inschrijving hebben opgezegd.

De heer Hatry heeft eerst het volgende subamendement ingediend (Stuk Senaat, nr. 1-45/3, amendement nr. 12) :

« Aan het slot van dit artikel, Franse tekst, de woorden « à effet d'élire » vervangen door de woorden « à l'effet d'élire. »

Compte tenu des observations susmentionnées, il dépose un second sous-amendement, tendant à remplacer l'article 22, et libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/4, amendement n° 17):

« Remplacer cet article par ce qui suit :

« Art. 22. — § 1er. Le conseil sera formé pour la première fois aux termes d'une élection organisée à la diligence du ministre de la Justice, dans les six mois qui suivront l'entrée en vigueur de la présente loi.

Un arrêté royal fixera les modalités de cette élection.

Pourra participer à cette élection toute personne qui en fera la demande écrite auprès du ministre de la Justice et qui joindra à sa demande :

a) une copie certifiée conforme de son diplôme, tel qu'exigé à l'article 4, § 1er, 1°, de la présente loi;

b) une attestation écrite de son employeur, aux termes de laquelle celui-ci atteste qu'à sa connaissance, son entreprise répond à la notion d'entreprise au sens de l'article 4, § 1er, 2° de la présente loi, et que la personne concernée exerce au sein de son entreprise des activités identiques à celles décrites à l'article 4, § 1er, 3° et 4°, de la présente loi.

§ 2. Dans les trois mois à compter de l'élection prévue au § 1er, le conseil :

a) arrêtera les règles relatives à l'établissement de la liste des membres de l'Institut;

b) dressera la liste des membres de l'Institut et statuera sur les demandes d'octroi de la qualité de juristes d'entreprise;

c) établira le projet de règlement d'ordre intérieur;

d) convoquera l'assemblée générale.

Lors de sa première réunion, l'assemblée générale arrêtera le règlement d'ordre intérieur sur proposition du conseil.

§ 3. La commission d'appel sera formée pour la première fois dans les six mois qui suivront l'entrée en vigueur de la présente loi. Les membres de la commission d'appel, à l'exception des présidents de chambre, seront également désignés aux termes d'une élection organisée à la diligence du ministre de la Justice, conformément aux dispositions du § 1er du présent article.

§ 4. Dans les cinq ans qui suivront l'entrée en vigueur de la présente loi, les juristes d'entreprise

Rekening houdende met de bovengenoemde opmerkingen dient hij een tweede subamendement in, dat ertoe strekt artikel 22 te vervangen door de volgende tekst (Stuk Senaat, nr. 1-45/4, amendement nr. 17):

« Dit artikel vervangen als volgt :

« Art. 22. — § 1. De raad wordt voor de eerste keer opgericht na een verkiezing die door toedoen van de minister van Justitie georganiseerd wordt binnen zes maanden na de inwerkingtreding van deze wet.

Een koninklijk besluit bepaalt de wijze waarop deze verkiezing wordt geregeld.

Aan deze verkiezing mag deelnemen ieder die hier toe een schriftelijk verzoek indient bij de minister van Justitie en die bij zijn verzoek voegt :

a) een voor eensluidend verklaard afschrift van zijn diploma, zoals voorgeschreven in artikel 4, § 1, 1°, van deze wet;

b) een schriftelijk attest van zijn werkgever, luidens welke deze verklaart dat naar zijn weten zijn onderneming beantwoordt aan het begrip onderneming in de zin van artikel 4, § 1, 2°, van deze wet, en dat de betrokken persoon binnen zijn onderneming activiteiten uitoefent die gelijk zijn aan die beschreven in artikel 4, § 1, 3° en 4°, van deze wet.

§ 2. Binnen drie maanden te rekenen van de verkiezing bedoeld in § 1, moet de raad :

a) de voorschriften bepalen met betrekking tot het opstellen van de lijst van de leden van het Instituut;

b) de ledenlijst van het Instituut opstellen en beslissen over de aanvragen tot toekenning van de hoedanigheid van bedrijfsjurist;

c) het ontwerp van huishoudelijk reglement opstellen;

d) de algemene vergadering bijeenroepen.

Tijdens zijn eerste vergadering stelt de algemene vergadering het huishoudelijk reglement vast op voorstel van de raad.

§ 3. De commissie van beroep wordt voor de eerste keer opgericht binnen zes maanden na de inwerkingtreding van deze wet. De leden van de commissie van beroep, met uitzondering van de kamervoorzitters, worden eveneens aangesteld na een verkiezing die door toedoen van de minister van Justitie georganiseerd wordt overeenkomstig de bepalingen van § 1 van dit artikel.

§ 4. Binnen vijf jaar na de inwerkingtreding van deze wet moeten de bedrijfsjuristen waaruit de tucht-

composant la commission de discipline justifieront de l'ancienneté requise à l'article 13 de la présente loi si, de l'avis du conseil, ils remplissent, depuis cinq ans au moins, les conditions de l'article 4, § 1er.

Dans les dix ans qui suivront l'entrée en vigueur de la présente loi, les juristes d'entreprises composant la commission d'appel justifieront de l'ancienneté requise à l'article 17 de la présente loi si, de l'avis de l'assemblée générale, ils remplissent, depuis dix ans au moins, les conditions de l'article 4 § 1er. »

La commission se rallie à ce dernier sous-amendement.

Article 23

L'article 23 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« Dans les douze mois de l'entrée en vigueur de la présente loi, les avoirs de l'ASBL « Association belge des juristes d'entreprise » sont cédés dans leur intégralité et libres de toute imposition à l'Institut. »

M. Hatry dépose un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/4, amendement n° 18) :

« Supprimer cet article. »

La commission se rallie à ce sous-amendement.

Article 24

L'article 24 proposé par l'amendement n° 1 est libellé comme suit :

« Les membres de l'ASBL « Association belge des juristes d'entreprises » qui, en application de la présente loi, obtiennent leur inscription à la liste des membres de l'Institut, conservent auprès de l'Institut l'ancienneté dont ils bénéficiaient au sein de l'Association précitée. »

M. Hatry dépose un sous-amendement libellé comme suit (doc. Sénat, n° 1-45/4, amendement n° 19) :

« Supprimer cet article. »

Justification

En l'état actuel de la proposition de loi, le régime transitoire s'appuie sur les structures existant au sein de l'ASBL « Association belge des juristes

commissie samengesteld is, de anciënniteit bewijzen die bij artikel 13 van deze wet vereist is, indien de raad van mening is dat ze sedert minstens vijf jaar voldoen aan de voorwaarden bepaald in artikel 4, § 1.

Binnen tien jaar na de inwerkingtreding van deze wet moeten de bedrijfsjuristen waaruit de commissie van beroep samengesteld is, de anciënniteit bewijzen die bij artikel 17 van deze wet vereist is, indien de algemene vergadering van mening is dat ze sedert minstens tien jaar voldoen aan de voorwaarden bepaald in artikel 4, § 1. »

De commissie stemt in met dit laatste subamendement.

Artikel 23

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 23 luidt als volgt :

« Binnen twaalf maanden na de inwerkingtreding van deze wet wordt het vermogen van de VZW « Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen » in zijn geheel en vrij van belasting overgedragen aan het Instituut. »

De heer Hatry dient het volgende subamendement in (Stuk Senaat, nr. 1-45/4, amendement nr. 18) :

« Dit artikel doen vervallen. »

De commissie stemt in met dit subamendement.

Artikel 24

Het in amendement nr. 1 voorgestelde artikel 24 luidt als volgt :

« De leden van de VZW « Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen » die met toepassing van deze wet worden ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut, behouden bij het Instituut de anciënniteit die zij hadden verworven in de voormelde vereniging. »

De heer Hatry dient het volgende subamendement in (Stuk Senaat, nr. 1-45/4, amendement nr. 19) :

« Dit artikel doen vervallen. »

Verantwoording

In de huidige staat van het wetsvoorstel steunt de overgangsregeling op de structuren die bestaan binnen de VZW « Belgische Vereniging van Bedrijfs-

d'entreprise», laquelle dispose d'ores et déjà d'une assemblée générale, d'un conseil d'administration et d'organes disciplinaires.

Pour résoudre les difficultés inhérentes à l'entrée en vigueur d'une loi de ce type, il serait assurément commode d'utiliser ces structures qui ont fait leurs preuves.

Pareille solution offre incontestablement l'avantage de la facilité. Mais elle présente en même temps le risque d'un certain corporatisme. Et il n'est pas souhaitable qu'en raison de considérations purement pratiques, le législateur accepte de voir l'Institut des juristes d'entreprise courir un tel risque, en confiant à l'émanation d'une initiative privée l'organisation d'une structure d'intérêt général.

Ainsi est-il proposé de ne plus recourir, pendant la phase transitoire, à l'intervention de l'ASBL « Association belge des juristes d'entreprise ». En lieu et place de cette intervention, le présent amendement confie au Roi et au ministre de la Justice la charge d'organiser la première élection du Conseil.

Cette solution, inspirée du régime transitoire adopté lors de la création de l'Ordre des architectes (voir la loi du 26 juin 1963 créant un Ordre des architectes, article 56), a pour but de permettre à toute personne susceptible de remplir les conditions d'octroi du titre de juriste d'entreprise (voir l'article 4, § 1er de la proposition) de participer à l'élection du premier conseil de l'Institut. À cette fin, les personnes qui souhaiteront participer à l'élection devront bien évidemment faire la preuve de leur qualité de juriste, mais également obtenir de leur employeur que celui-ci atteste qu'à son estime, elles remplissent les conditions précitées de l'article 4, § 1er. Ainsi le ministre de la Justice sera-t-il en mesure de dresser une liste d'électeurs aptes à désigner les membres du premier conseil de l'Institut.

Dès l'instant où il sera désigné, le conseil aura à remplir les différentes missions qui lui sont imparties aux termes de la proposition de loi.

La première mission du conseil sera de dresser la liste des membres de l'Institut et de statuer sur les demandes d'obtention de la qualité de juriste d'entreprise. Il est entendu que ce faisant, le conseil ne sera plus tenu que par les dispositions de la loi, et qu'il sera libre par exemple d'accorder ou de refuser la qualité de juriste d'entreprise aux personnes figurant sur la liste des électeurs précédemment établie par le ministre de la Justice.

Au vu de cette mission, il est également nécessaire de prévoir, dans le cadre du régime transitoire, la dési-

juristen», die nu reeds over een algemene vergadering, een raad van bestuur en tuchtorganen beschikt.

Om de moeilijkheden op te lossen die inherent zijn aan de inwerkingtreding van een wet van deze aard, zou het zeker eenvoudig zijn deze bestaande structuren die hun deugdelijkheid hebben bewezen, te gebruiken.

Een dergelijke oplossing biedt ontegensprekelijk het voordeel van de gemakkelijkerheid. Maar terzelfdertijd houdt zij het risico in van een zeker corporatisme. En het is niet wenselijk dat om louter praktische overwegingen, de wetgever aanvaardt dat het Instituut van bedrijfsjuristen een dergelijk risico zou lopen door de organisatie van een structuur van algemeen belang toe te vertrouwen aan een voortbrengsel van een privé-initiatief.

Aldus wordt voorgesteld om gedurende de overgangsfase geen beroep meer te doen op de VZW « Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen ». In plaats daarvan vertrouwt dit amendement aan de Koning en aan de minister van Justitie de opdracht toe om de eerste verkiezing van de raad te regelen.

Deze oplossing, die ontleend is aan het overgangsstelsel dat werd aangenomen bij de oprichting van de Orde van architecten (zie de wet van 26 juni 1963 houdende oprichting van een Orde van architecten, artikel 56), heeft tot doel dat ieder die de voorwaarden tot het toekennen van de titel van bedrijfsjurist vervult (zie artikel 4, § 1, van het voorstel), aan de verkiezing van de eerste raad van het Instituut zou kunnen deelnemen. Te dien einde moeten personen die wensen deel te nemen aan de verkiezing uiteraard het bewijs leveren van hun hoedanigheid van jurist, maar eveneens van hun werkgever verkrijgen dat deze verklaart dat zij volgens hem de voorwaarden vervullen van artikel 4, § 1. Aldus zal de minister van Justitie in staat zijn een lijst van kiezers op te stellen die gerechtigd zijn de leden van de eerste raad van het Instituut aan te stellen.

Vanaf het ogenblik dat hij is aangesteld, zal de raad de verschillende opdrachten moeten vervullen die hem worden toevertrouwd luidens het wetsvoorstel.

De eerste opdracht van de raad zal erin bestaan de ledenlijst van het Instituut op te stellen en een beslissing te nemen over de aanvragen om de hoedanigheid van bedrijfsjurist te verkrijgen. Het is duidelijk dat de raad aldus nog slechts gebonden zal zijn door de bepalingen van de wet en dat hij bijvoorbeeld de hoedanigheid van bedrijfsjurist zal kunnen verlenen of weigeren aan de personen die voorkomen op de kiezerslijst die door de minister van Justitie eerder werd opgesteld.

Gelet op deze opdracht is het eveneens noodzakelijk, in het kader van het overgangsstelsel, de aanstel-

gnation des membres de la commission d'appel visée à l'article 17 de la proposition de loi. Cette commission intervient en effet en tant qu'instance de recours dans la procédure d'octroi du titre de juriste d'entreprise (voir l'article 11 de la proposition de loi).

Le conseil devra également rédiger le règlement d'ordre intérieur de l'Institut et convoquer, sur base de la liste des membres, la première assemblée générale, laquelle devra notamment arrêter le règlement d'ordre intérieur.

L'amendement n° 17 a par ailleurs pour objet de régler pendant la période transitoire les difficultés résultant des conditions d'ancienneté que la proposition de loi impose pour la désignation des membres de l'Institut appelés à siéger dans la commission de discipline et dans la commission d'appel. Pendant la période transitoire, ces conditions d'ancienneté seront tenues pour remplies au regard, non de l'inscription à la liste des membres de l'Institut, mais de l'exercice d'activités en qualité de juriste d'entreprise.

La commission se rallie à ce sous-amendement.

ling te voorzien van de leden van de commissie van beroep bedoeld bij artikel 17 van het wetsvoorstel. Deze commissie treedt inderdaad op als beroepsinstantie in de procedure van het verlenen van de titel van bedrijfsjurist (zie artikel 11 van het wetsvoorstel).

De raad moet eveneens het huishoudelijk reglement van het Instituut opstellen en op basis van de lijst van de leden de eerste algemene vergadering bijeenroepen, welke onder andere het huishoudelijk reglement moet vaststellen.

Amendement nr. 17 heeft overigens tot doel gedurende de overgangperiode de moeilijkheden op te lossen die voortvloeien uit de anciënniteitsvoorwaarden welke door het wetsvoorstel worden opgelegd om de leden van het Instituut aan te stellen die zitting zullen nemen in de tuchtcommissie en in de commissie van beroep. Gedurende de overgangperiode zullen deze anciënniteitsvoorwaarden geacht worden vervuld te zijn, niet ten opzichte van de inschrijving op de lijst van de leden van het Instituut, maar ten opzichte van de uitoefening van activiteiten in hoedanigheid van bedrijfsjurist.

De commissie stemt in met dit subamendement.

VI. VOTES

Les sous-amendements n°s 2 à 10 et 13 à 19 sont adoptés à l'unanimité des 9 membres présents.

Les sous-amendements n°s 11 et 12 deviennent sans objet.

Le sous-amendement n° 20 est retiré, au profit du sous-amendement n° 21, qui est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'amendement n° 1, ainsi sous-amendé, est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

À la même unanimité, confiance a été faite au rapporteur pour la rédaction du présent rapport.

Le rapporteur,
Claude DESMEDT.

Le 2e vice-président,
Stephan GORIS.

VI. STEMMINGEN

De subamendementen nrs. 2 tot 10 en 13 tot 19 worden eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

De subamendementen nrs. 11 en 12 vervallen.

Subamendement nr. 20 wordt ingetrokken ten voordele van subamendement nr. 21, dat eenparig wordt aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Het op die wijze gesubamendeerde amendement nr. 1 wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Met dezelfde eenparigheid wordt vertrouwen geschonken aan de rapporteur voor het opstellen van dit verslag.

De rapporteur,
Claude DESMEDT.

De 2e ondervoorzitter,
Stephan GORIS.

TEXTES COMPARATIFS

VERGELIJKING VAN DE TEKSTEN

Texte de la proposition de loi

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

Le juriste d'entreprise est la personne physique titulaire du diplôme de docteur ou licencié en droit ou en notariat, en ce compris les diplômes étrangers équivalents qui, en faveur d'une entreprise à laquelle elle est liée par un contrat de travail ou un statut, fournit des études, des consultations, rédige des actes, donne des avis et prête assistance en toutes matières juridiques et qui, dans le cadre de son activité, assume principalement des responsabilités se situant dans le domaine du droit.

Par entreprise, on entend toute personne physique ou morale belge, étrangère ou internationale, exerçant en Belgique une activité économique, sociale, administrative ou scientifique, ainsi que les fédérations d'entreprises, à l'exclusion des entreprises qui doivent être considérées comme agents d'affaires.

Nul ne peut porter le titre de juriste d'entreprise s'il n'exerce la profession décrite ci-avant et s'il n'est inscrit au tableau de l'Institut des juristes d'entreprise.

Art. 3

Il est créé un Institut des juristes d'entreprise, jouissant de la personnalité civile. Le siège de l'Institut est établi dans l'arrondissement administratif de Bruxelles-Capitale.

L'Institut des juristes d'entreprise a pour mission :

- de dresser le tableau de ses membres;
- d'établir des règles de déontologie et d'en assurer le respect;

- de promouvoir la profession de juriste d'entreprise.

Texte adopté par la commissionCHAPITRE Ier**Disposition générale****Dénomination - Objet**

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Voir articles 4 et 6 du texte adopté.

Art. 2

Il est créé un Institut des juristes d'entreprise, ci-après dénommé «l'Institut», et jouissant de la personnalité civile. Le siège de l'Institut est établi dans la Région de Bruxelles-Capitale.

L'Institut [...] a pour mission :

- de dresser la liste de ses membres;
- d'établir les règles de déontologie régissant l'activité de juriste d'entreprise et d'en assurer le respect;

- de promouvoir l'activité de juriste d'entreprise;
- de veiller à la formation de ses membres en matière juridique;

Tekst van het wetsvoorstel

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

De bedrijfsjurist is een natuurlijke persoon, houder van een diploma van doctor of licentiaat in de rechten of in het notariaat, hierin begrepen de gelijkwaardige buitenlandse diploma's, die, verbonden aan een onderneming door een arbeidsovereenkomst of een statuut, aan deze laatste studies en consultaties verstrekt, voor haar akten opstelt, haar advies en bijstand verleent op alle juridische domeinen en die in het kader van zijn activiteiten hoofdzakelijk verantwoordelijkheid draagt op rechtskundig vlak.

Onder onderneming wordt verstaan elke natuurlijke of rechtspersoon, hetzij Belgisch, buitenlands of internationaal, die in België een economische, sociale, administratieve of wetenschappelijke activiteit uitoefent, hierin begrepen de verenigingen van ondernemingen maar met uitsluiting van de ondernemingen die als zaakwaarnemers moeten worden beschouwd.

Niemand mag de titel van bedrijfsjurist voeren wanneer hij niet het hierboven omschreven beroep uitoefent en wanneer hij niet is ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut voor bedrijfsjuristen.

Art. 3

Er wordt een Instituut voor bedrijfsjuristen opgericht dat rechtspersoonlijkheid bezit. De maatschappelijke zetel van het Instituut is gevestigd in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad.

Het Instituut voor bedrijfsjuristen heeft tot taak :

- het opstellen van de ledenlijst;
- het vaststellen van de deontologische regels en het toezicht op de naleving ervan;
- het meewerken aan de verdere uitbouw van het beroep van bedrijfsjurist.

Tekst aangenomen door de commissie

HOOFDSTUK I

Algemene bepaling**Benaming - Doel**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Zie de artikelen 4 en 6 van de aangenomen tekst.

Art. 2

Er wordt een Instituut voor bedrijfsjuristen opgericht, hierna «het Instituut» genoemd, dat rechtspersoonlijkheid bezit. De [...] zetel van het Instituut is gevestigd in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Het Instituut [...] heeft tot taak :

- de ledenlijst op te stellen;
- de deontologische regels van het beroep van bedrijfsjurist vast te stellen en toe te zien op de naleving ervan;
- mee te werken aan de verdere uitbouw van de activiteiten van bedrijfsjurist;
- toe te zien op de opleiding van zijn leden in juridische zaken;

Texte de la proposition de loi

Art. 4

Les organes de l'Institut sont :

— l'assemblée générale, composée de toutes les personnes inscrites au tableau;

— le conseil d'administration, composé de 20 membres élus par l'assemblée générale parmi les membres inscrits au tableau, dont 10 d'expression française et 10 d'expression néerlandaise. Il pourra être dérogé à cette répartition en faveur d'un juriste d'entreprise d'expression allemande.

Le conseil élit parmi ses membres un président et un vice-président.

Le président est élu alternativement parmi les membres d'expression française ou néerlandaise. Le vice-président est élu parmi les membres d'expression linguistique différente de celle du président.

Sans préjudice aux délégations spéciales, l'Institut est représenté dans les actes et en justice par le président ou deux administrateurs.

Voir article 2 de la proposition de loi.

Texte adopté par la commission

— d'exprimer, d'initiative ou à la demande d'autorités publiques ou d'institutions publiques ou privées, des avis sur les matières faisant l'objet de sa compétence.

L'Institut peut acquérir, à titre gratuit ou onéreux, tous biens utiles à l'exécution de ses missions.

Art. 3

Les organes de l'Institut sont :

1° l'assemblée générale [...];

2° le conseil [...];

3° la commission de discipline;

4° la commission d'appel.

CHAPITRE II**Des juristes d'entreprise : de leurs droits et obligations****Art. 4**

§ 1er. L'Institut confère la qualité de juriste d'entreprise à toute personne physique qui en fait la demande et qui remplit les conditions suivantes :

1° être titulaire du diplôme de docteur ou de licencié en droit ou en notariat, ou d'un diplôme étranger équivalent;

2° être liée, par un contrat de travail ou un statut, à une entreprise publique ou privée exerçant en Belgique une activité économique, sociale, administrative ou scientifique, en ce compris les fédérations d'entreprises;

3° fournir, en faveur de cette entreprise, des entreprises qui lui sont liées, des fédérations d'entreprises ou des membres de ces fédérations d'entreprises, des

Tekst van het wetsvoorstel

Art. 4

De organen van het Instituut zijn :

— de algemene vergadering, samengesteld uit alle personen ingeschreven op de ledenlijst;

— de raad van bestuur, samengesteld uit 20 leden, gekozen door de algemene vergadering onder de leden ingeschreven op de ledenlijst, waarbij 10 leden Nederlandstalig en 10 leden Franstalig zijn. Van deze verdeling kan afgeweken worden ten voordele van een Duitstalige bedrijfsjurist.

De raad kiest onder zijn leden een voorzitter en een ondervoorzitter.

De voorzitter wordt beurtelings onder de Nederlandstalige en Franstalige leden gekozen. De ondervoorzitter wordt gekozen uit de taalgroep waartoe de voorzitter niet behoort.

Het Instituut wordt in de handelingen en in rechte vertegenwoordigd door de voorzitter of door twee bestuurders of bij bijzondere volmacht.

Zie artikel 2 van het wetsvoorstel.

Tekst aangenomen door de commissie

— adviezen te geven over materies die tot zijn bevoegdheid behoren, hetzij op eigen initiatief, hetzij op aanvraag van overheidsinstanties of van openbare of particuliere instellingen.

Het Instituut kan alle goederen die het voor de uitvoering van zijn taken nuttig acht, om niet of onder bezwarende titel verwerven.

Art. 3

De organen van het Instituut zijn :

1° de algemene vergadering [...];

2° de raad [...];

3° de tuchtcommissie;

4° de commissie van beroep.

HOOFDSTUK II**De bedrijfsjurist : rechten en plichten****Art. 4**

§ 1. Het Instituut kent de hoedanigheid van bedrijfsjurist toe aan elke natuurlijke persoon die er om verzoekt en aan de volgende eisen voldoet :

1° houder zijn van het diploma van doctor of licentiaat in de rechten of in het notariaat of van een gelijkwaardig buitenlands diploma;

2° verbonden zijn, door een arbeidsovereenkomst of een statuut, aan een publieke of private onderneming die in België een economische, sociale, administratieve of wetenschappelijke activiteit uitoefent, met inbegrip van de ondernemingsverbonden;

3° ten behoeve van deze onderneming, van de ermee verbonden ondernemingen, van de ondernemingsverbonden of de leden van die verbonden,

Texte de la proposition de loi**Texte adopté par la commission**

Voir articles 2 et 8 de la proposition de loi.

Art. 5

Sur proposition du conseil d'administration, l'assemblée générale arrête le montant des cotisations, le règlement d'ordre intérieur, les règles de déontologie et le règlement de discipline de l'Institut.

Le conseil d'administration dresse le tableau des membres.

études, des consultations, rédiger des actes, conseiller et prêter assistance en matière juridique;

4° assumer principalement des responsabilités se situant dans le domaine du droit.

§ 2. Les demandes sont adressées au conseil de l'Institut, dans les formes et aux conditions arrêtées conformément au règlement d'ordre intérieur de l'Institut.

Art. 5

Les avis rendus par le juriste d'entreprise, au profit de son employeur et dans le cadre de son activité de conseil juridique, sont confidentiels.

Art. 6

Nul ne peut porter le titre de juriste d'entreprise s'il ne remplit les conditions visées à l'article 4 et s'il ne s'est vu conférer par l'Institut la qualité de membre de l'Institut et l'autorisation de porter le titre de juriste d'entreprise.

Toute infraction à l'alinéa qui précède est punie d'une amende de deux cents francs à mille francs.

Voir articles 7 et suivants du texte adopté.

CHAPITRE III**Gestion et fonctionnement de l'Institut****SECTION 1re****L'assemblée générale****Art. 7**

§ 1er. L'assemblée générale de l'Institut est composée des personnes inscrites à la liste des membres de l'Institut. Elle est présidée par le président du conseil.

Tekst van het wetsvoorstel**Tekst aangenomen door de commissie**

Zie de artikelen 2 en 8 van het wetsvoorstel.

Art. 5

Op voorstel van de raad van bestuur stelt de algemene vergadering het bedrag van de lidmaatschapsbijdrage vast alsook het huishoudelijk reglement, de deontologische regels en het tuchtreglement van het Instituut.

De ledenlijst wordt opgesteld door de raad van bestuur.

studies en adviezen verstrekken, akten opstellen, raad geven en bijstand verlenen op juridisch vlak;

4° in hoofdzaak verantwoordelijkheid op juridisch vlak dragen.

§ 2. De aanvragen worden gericht aan de raad van het Instituut in de vorm en onder de voorwaarden vastgesteld overeenkomstig het huishoudelijk reglement van het Instituut.

Art. 5

De door de bedrijfsjurist verstrekte adviezen, ten gunste van zijn werkgever en in het kader van zijn functie van juridisch raadsman, zijn confidencieel.

Art. 6

Niemand mag de titel van bedrijfsjurist voeren wanneer hij niet voldoet aan de voorwaarden bepaald in artikel 4, en wanneer het Instituut hem niet de hoedanigheid van lid van het Instituut heeft verleend en hem niet heeft toegestaan de titel van bedrijfsjurist te voeren.

Iedere overtreding van het voorgaande lid wordt gestraft met geldboete van tweehonderd frank tot duizend frank.

Zie de artikelen 7 en volgende van de aangenomen tekst.

HOOFDSTUK III**Bestuur en werking van het Instituut****AFDELING 1****De algemene vergadering****Art. 7**

§ 1. De algemene vergadering van het Instituut bestaat uit de personen die zijn ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut. Ze wordt voorgezeten door de voorzitter van de raad.

Texte de la proposition de loi**Texte adopté par la commission**

§ 2. L'assemblée générale désigne les membres du conseil et les membres de l'Institut appelés à siéger en commission d'appel.

Elle désigne également, en dehors des membres de l'Institut, un expert indépendant chargé de la vérification de l'inventaire et des comptes. Cet expert est désigné pour un terme de trois ans, renouvelable.

L'assemblée générale approuve le compte annuel des recettes et des dépenses, donne décharge au conseil de sa gestion et à l'expert de son contrôle, délibère sur tous les objets pour lesquels la présente loi et les règlements lui attribuent compétence.

Sur proposition du conseil, l'assemblée générale arrête le montant des cotisations, le règlement d'ordre intérieur et les règles de déontologie de l'Institut.

Sur proposition du conseil, l'assemblée générale peut également accorder la qualité de membre d'honneur de l'Institut aux personnes qui, n'ayant pas la qualité de juriste d'entreprise, ont contribué au rayonnement de la profession. La liste des membres d'honneur est insérée à la suite de la liste des membres de l'Institut.

L'assemblée générale se prononce en outre, par voie d'avis, propositions ou recommandations au conseil, sur tous objets intéressant l'Institut, et qui lui sont régulièrement soumis.

L'assemblée générale peut, par règlement d'ordre intérieur, déléguer au conseil des missions spécifiques qui lui sont dévolues aux termes de la présente loi.

§ 3. Les décisions de l'assemblée générale sont prises à la majorité des membres présents ou représentés, chaque membre ayant droit à une voix.

Le vote par procuration est autorisé selon les règles prescrites par le règlement d'ordre intérieur.

Les membres d'honneur et les membres de l'Institut visés à l'article 12 peuvent assister aux séances de l'assemblée générale. Ils disposent d'une voix consultative.

Art. 8

§ 1er. L'assemblée générale se réunit au moins une fois l'an, à la date fixée par le conseil et selon les modalités fixées par le règlement d'ordre intérieur.

Tekst van het wetsvoorstel**Tekst aangenomen door de commissie**

§ 2. De algemene vergadering wijst de leden van de raad aan alsmede de leden van het Instituut die zitting zullen nemen in de commissie van beroep.

Ze wijst, buiten de leden van het Instituut, eveneens een onafhankelijke deskundige aan die is belast met de controle van de inventaris en van de rekeningen. Deze deskundige wordt aangewezen voor een vernieuwbare periode van drie jaar.

De algemene vergadering keurt de jaarrekening van ontvangsten en uitgaven goed, verleent kwijting aan de raad van zijn beheer en aan de deskundige van zijn controle, neemt een beslissing over alle onderwerpen waarvoor deze wet en de verordeningen haar bevoegdheid verlenen.

Op voorstel van de raad stelt de algemene vergadering het bedrag van de lidmaatschapsbijdrage vast, alsook het huishoudelijk reglement en de deontologische regels van het Instituut.

Op voorstel van de raad kan de algemene vergadering tevens de hoedanigheid van beschermend lid van het Instituut toekennen aan personen die de hoedanigheid van bedrijfsjurist niet bezitten maar die hebben bijgedragen tot de uitstraling van het beroep. De lijst van de beschermende leden wordt toegevoegd na de ledenlijst van het Instituut.

De algemene vergadering neemt bovendien, door middel van adviezen, voorstellen of aanbevelingen aan de raad, een standpunt in over alle onderwerpen die het Instituut aanbelangen en die haar op regelmatige wijze zijn voorgelegd.

De algemene vergadering kan specifieke taken die haar door deze wet zijn opgedragen, aan de raad delegeren, mits dit in het huishoudelijk reglement is bepaald.

§ 3. De beslissingen van de algemene vergadering worden genomen bij meerderheid van de aanwezige of vertegenwoordigde leden. Elk lid heeft recht op één stem.

Het stemmen bij volmacht is toegestaan op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement.

De beschermende leden en de in artikel 12 bedoelde ereleden van het Instituut kunnen de algemene vergaderingen bijwonen. Ze beschikken over een raadgevende stem.

Art. 8

§ 1. De algemene vergadering komt ten minste eenmaal per jaar bijeen, op de datum bepaald door de raad en op de wijze bepaald door het huishoudelijk reglement.

Texte de la proposition de loi**Texte adopté par la commission**

Lors de cette réunion, le conseil présente un rapport sur son activité pendant l'année écoulée, et soumet à l'approbation de l'assemblée l'inventaire des valeurs actives et passives de l'Institut, le compte annuel des recettes et des dépenses et le budget pour le nouvel exercice.

L'inventaire et les comptes doivent au préalable avoir été vérifiés par l'expert.

Les comptes sont dressés conformément au modèle arrêté en application du règlement d'ordre intérieur, et sont communiqués par extraits aux membres. Ils doivent être tenus à la disposition des membres aux fins de consultation, par les soins du trésorier, au siège de l'Institut, pendant les quinze jours qui précèdent l'assemblée générale.

§ 2. Le conseil peut en outre convoquer l'assemblée générale chaque fois qu'il le juge utile. Il doit en tout cas la convoquer lorsque le cinquième des membres de l'assemblée en font la demande écrite, en indiquant l'objet qu'ils désirent voir porter à l'ordre du jour.

§ 3. Le règlement d'ordre intérieur fixe les délais de convocation aux assemblées générales et de communication des ordres du jour.

SECTION 2**Le conseil****Art. 9**

§ 1er. Le conseil est composé de vingt membres, dont dix d'expression française et dix d'expression néerlandaise, élus par l'assemblée générale pour un terme de trois ans, renouvelable deux fois, parmi les personnes inscrites à la liste des membres de l'Institut.

§ 2. Le conseil élit parmi ses membres, un président et un ou deux vice-présidents.

Le président est, en alternance, choisi pour un terme de trois ans parmi les membres d'expression française ou néerlandaise. Le vice-président est choisi pour un terme de trois ans parmi les membres d'expression linguistique différente de celle du président. En cas d'élection de deux vice-présidents, ceux-ci seront chacun d'expression linguistique différente.

Tekst van het wetsvoorstel**Tekst aangenomen door de commissie**

Op deze bijeenkomst brengt de raad een verslag uit over zijn werkzaamheden van het afgelopen jaar en legt de inventaris van de activa en passiva van het Instituut, de jaarrekening van ontvangsten en uitgaven, alsmede de begroting voor het nieuwe boekjaar, ter goedkeuring voor.

De inventaris en de rekeningen moeten vooraf zijn gecontroleerd door de deskundige.

De rekeningen worden opgemaakt op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement en worden bij uittreksel aan de leden ter kennis gebracht. De penningmeester zorgt ervoor dat zij op de zetel van het Instituut voor de leden ter inzage liggen gedurende vijftien dagen voorafgaand aan de algemene vergadering.

§ 2. Bovendien kan de raad, telkens als hij het nuttig acht, de algemene vergadering bijeenroepen. Hij moet dat in ieder geval doen wanneer één vijfde van de leden van de vergadering dat schriftelijk vragen, met vermelding van het onderwerp dat zij op de agenda geplaatst wensen te zien.

§ 3. Het huishoudelijk reglement bepaalt de termijnen van oproeping voor de algemene vergaderingen en de termijnen van mededeling van de agenda's.

AFDELING 2**De raad****Art. 9**

§ 1. De raad is samengesteld uit twintig leden van wie er tien Nederlandstalig en tien Franstalig zijn, en die door de algemene vergadering gekozen worden uit de personen ingeschreven op de ledenlijst van het Instituut en dit voor een termijn van drie jaar, die tweemaal vernieuwbaar is.

§ 2. De raad kiest uit zijn leden een voorzitter en een of twee ondervoorzitters.

De voorzitter wordt beurtelings uit de Nederlandstalige en de Franstalige leden gekozen voor een termijn van drie jaar. De ondervoorzitter wordt voor een termijn van drie jaar gekozen uit de taalgroep waartoe de voorzitter niet behoort. Ingeval er twee ondervoorzitters worden gekozen, moet elk van hen tot een verschillende taalgroep behoren.

Texte de la proposition de loi**Texte adopté par la commission**

§ 3. Le conseil élit également parmi ses membres, pour un terme de trois ans, un secrétaire d'expression française, un secrétaire d'expression néerlandaise et un trésorier.

§ 4. Le règlement d'ordre intérieur arrête les modalités de l'élection des personnes visées aux §§ 2 et 3 du présent article.

Art. 10

Le conseil se réunit selon les modalités arrêtées au règlement d'ordre intérieur.

Ses décisions sont prises à la majorité des voix. En cas de parité, la voix du président est prépondérante.

Sans préjudice aux délégations spéciales, le président du conseil ou deux membres du conseil représentent l'Institut dans les actes et en justice, tant en demandant qu'en défendant.

Art. 11

§ 1er. Le conseil assure le fonctionnement de l'Institut.

Il a tous pouvoirs d'administration et de disposition qui ne sont pas réservés à l'assemblée générale.

§ 2. Le conseil dresse la liste des membres de l'Institut, en application des dispositions de la présente loi.

Il statue sur les demandes visées à l'article 4, § 2, dans un délai de soixante jours à compter de leur réception.

Lorsqu'il constate que les conditions prévues à l'article 4 ne sont pas remplies et qu'il estime devoir refuser l'inscription à la liste, le conseil notifie sa décision à la personne en cause par lettre recommandée à la poste.

Celle-ci peut demander à être entendue par le conseil, qui l'invite, par lettre recommandée à la poste, adressée au moins quinze jours à l'avance, à se présenter à la séance du conseil au cours de laquelle son cas fera l'objet d'un nouvel examen. Elle peut être assistée de son conseil, avocat ou membre de l'Institut.

Tekst van het wetsvoorstel**Tekst aangenomen door de commissie**

§ 3. De raad kiest eveneens uit zijn leden een Nederlandstalige secretaris, een Franstalige secretaris en een penningmeester, voor een termijn van drie jaar.

§ 4. Het huishoudelijk reglement bepaalt de wijze waarop de in de §§ 2 en 3 van dit artikel bedoelde personen worden verkozen.

Art. 10

De raad vergadert op de wijze bepaald in het huishoudelijk reglement.

De beslissingen worden bij meerderheid van stemmen genomen. Bij staking van stemmen beslist de stem van de voorzitter.

Onverminderd de bijzondere opdrachten vertegenwoordigen de voorzitter van de raad of twee leden van de raad het Instituut bij rechtshandelingen en rechtsvorderingen, hetzij als eiser hetzij als verweerder.

Art. 11

§ 1. De raad staat in voor de werking van het Instituut.

Hij bezit elke bevoegdheid van bestuur en beschikking die niet uitsluitend aan de algemene vergadering is opgedragen.

§ 2. De raad stelt de ledenlijst van het Instituut op met toepassing van de bepalingen van deze wet.

Hij beslist over de aanvragen bedoeld in artikel 4, § 2, binnen een termijn van zestig dagen te rekenen van hun ontvangst.

Indien de raad vaststelt dat niet is voldaan aan de in artikel 4 gestelde voorwaarden en van oordeel is dat de inschrijving op de lijst moet worden geweigerd, brengt hij zijn beslissing ter kennis van de betrokkene bij een ter post aangetekende brief.

De betrokkene kan vragen om door de raad te worden gehoord; de raad nodigt de betrokkene minstens vijftien dagen van tevoren bij een ter post aange tekende brief uit om te verschijnen op de vergadering van de raad waar zijn aanvraag opnieuw onderzocht zal worden. De betrokkene kan zich laten bijstaan door een advocaat of door een lid van het Instituut.

Texte de la proposition de loi

Art. 6

Le pouvoir disciplinaire est exercé en premier ressort par le conseil d'administration.

Les peines disciplinaires sont: l'avertissement, la réprimande, la suspension pour un terme ne pouvant excéder une année et la radiation. La suspension et la radiation ne peuvent être prononcées qu'à la majorité des trois quarts des membres du conseil.

Texte adopté par la commission

Si, au terme de son examen, le conseil estime devoir confirmer le refus d'inscription à la liste, Il rend une décision motivée, adressée à la personne en cause par lettre recommandée à la poste. Cette décision, qui peut faire l'objet d'un recours devant la commission d'appel, conformément aux dispositions de l'article 18, est accompagnée de toutes les informations relatives à la procédure d'appel.

§ 3. Le conseil procède au retrait de la qualité de membre de l'Institut et de l'autorisation de porter le titre lorsque les conditions de l'article 4, § 1er, ne sont plus réunies. Il statue en ce cas conformément aux dispositions des alinéas 3 à 5 du § 2 du présent article.

§ 4. En cas de cessation temporaire de l'exercice, par un membre de l'Institut, de l'activité de juriste d'entreprise, le conseil peut, à la demande de l'intéressé, procéder à l'omission provisoire de son inscription à la liste des membres de l'Institut.

Art. 12

Le conseil peut accorder, aux conditions déterminées par le règlement d'ordre intérieur, la qualité de membre honoraire de l'Institut aux personnes ayant été inscrites à la liste des membres de l'Institut durant dix ans au moins.

La liste des membres honoraires est insérée à la suite de la liste des membres de l'Institut.

SECTION 3**La discipline****Art. 13**

Le pouvoir disciplinaire est exercé en premier ressort par la commission de discipline. Cette commission comprend deux chambres, l'une d'expression française, l'autre d'expression néerlandaise.

Chaque chambre est composée d'un président, juge au tribunal de première instance nommé par le Roi sur présentation du ministre de la Justice, ainsi que de deux juristes d'entreprise inscrits à la liste des membres de l'Institut depuis cinq ans au moins et désignés par le conseil en dehors de ses membres.

Tekst van het wetsvoorstel

Art. 6

De tuchtrechtelijke bevoegdheid wordt in eerste instantie uitgeoefend door de raad van bestuur.

De tuchtmaatregelen zijn: de waarschuwing, de berisping, de schorsing voor een maximum termijn van één jaar en de schrapping. De schorsing en de schrapping kunnen alleen uitgesproken worden op voorwaarde dat drie vierde van de leden van de raad hiermee akkoord gaat.

Tekst aangenomen door de commissie

Indien de raad na onderzoek van oordeel is dat de weigering tot inschrijving op de lijst bevestigd moet worden, neemt hij een met redenen omklede beslissing, die bij een ter post aangetekende brief ter kennis wordt gebracht van de betrokkene. Deze beslissing, waartegen overeenkomstig artikel 18 beroep kan worden ingesteld bij de commissie van beroep, moet alle nodige inlichtingen betreffende de beroepsprocedure vermelden.

§ 3. De raad gaat over tot het intrekken van de hoedanigheid van lid van het Instituut en van de toestemming om deze titel te voeren, indien niet meer is voldaan aan de in artikel 4, § 1, gestelde voorwaarden. In dat geval beslist de raad overeenkomstig de bepalingen van het derde tot het vijfde lid van § 2 van dit artikel.

§ 4. Ingeval een lid van het Instituut zijn activiteit van bedrijfsjurist tijdelijk stopzet, kan de raad op verzoek van de betrokkene zijn inschrijving op de ledenlijst van het Instituut voorlopig weglaten.

Art. 12

Overeenkomstig de voorwaarden bepaald in het huishoudelijk reglement kan de raad aan personen die ten minste tien jaar op de ledenlijst van het Instituut zijn ingeschreven, de hoedanigheid van erelid van het Instituut toekennen.

De lijst van ereleden wordt toegevoegd na de ledenlijst van het Instituut.

AFDELING 3**Beroepstucht****Art. 13**

De beroepstucht wordt in eerste aanleg gehandhaafd door een tuchtcommissie. Deze commissie bestaat uit twee kamers, namelijk een Nederlandstalige en een Franstalige kamer.

Elke kamer is samengesteld uit een voorzitter, die rechter is in de rechtbank van eerste aanleg en benoemd wordt door de Koning op voordracht van de minister van Justitie, alsmede uit twee bedrijfsjuristen die ten minste vijf jaar op de ledenlijst van het Instituut zijn ingeschreven en door de raad buiten zijn leden worden aangewezen.

Texte de la proposition de loi

La procédure disciplinaire est engagée soit d'office, soit sur plainte.

Les peines disciplinaires ne peuvent être prononcées que si l'intéressé a été entendu ou convoqué dans les délais et dans les conditions fixées par le règlement de discipline de l'Institut.

L'intéressé peut toujours se faire assister d'un avocat.

Les décisions sont motivées. Elles sont notifiées à l'intéressé par lettre recommandée à la poste ou par exploit d'huissier de justice. Le règlement de discipline détermine les délais et les formes de l'appel des décisions du conseil.

Voir article 6 de la proposition de loi.

Texte adopté par la commission

Pour chaque membre effectif, il est désigné un membre suppléant.

Les membres effectifs et suppléants exercent leurs fonctions pour un terme renouvelable de trois ans.

Art. 14

§ 1er. Les sanctions disciplinaires sont :

a) l'avertissement;

b) la réprimande;

c) la suspension pour un terme ne pouvant excéder une année;

d) la radiation de la liste des membres.

La suspension emporte interdiction, pendant la durée de la sanction, de porter le titre de juriste d'entreprise et de bénéficier des droits y attachés.

§ 2. Le Roi arrête, sur proposition ou après avis du conseil, le règlement de discipline de l'Institut.

Art. 15

§ 1er. La commission de discipline est saisie par le conseil de l'Institut, agissant soit d'office, soit sur plainte émanant de tout intéressé.

Le conseil adresse à la commission de discipline un rapport dans lequel il expose les faits reprochés au juriste d'entreprise, et la référence aux dispositions légales, réglementaires ou disciplinaires concernées.

§ 2. La commission de discipline invite le juriste d'entreprise par lettre recommandée à la poste, adressée au moins trente jours à l'avance, à se présenter devant elle.

Tekst van het wetsvoorstel

De tuchtprocedure wordt ingesteld, ofwel ambts-halve, ofwel ingevolge een klacht.

De tuchtmaatregelen kunnen pas uitgesproken worden nadat de betrokkene is gehoord of opgeroepen, binnen de termijnen en volgens de voorwaarden bepaald in het tuchtreglement van het Instituut.

De betrokken persoon kan zich altijd laten bijstaan door een advocaat.

De beslissingen moeten gemotiveerd zijn. Zij worden ter kennis gebracht van de betrokkene bij een ter post aangetekende brief of bij deurwaarders-exploot. Het tuchtreglement bepaalt de termijnen en de vormvoorschriften voor het aantekenen van hoger beroep tegen de beslissingen van de raad.

Zie artikel 6 van het wetsvoorstel.

Tekst aangenomen door de commissie

Voor elk effectief lid wordt een plaatsvervanger aangewezen.

De leden en de plaatsvervangers oefenen hun taken uit voor een vernieuwbare periode van drie jaar.

Art. 14

§ 1. De tuchtstraffen zijn:

- a) de waarschuwing;
- b) de berisping;
- c) de schorsing voor ten hoogste een jaar;
- d) de schrapping van de ledenlijst.

De schorsing houdt het verbod in om de titel van bedrijfsjurist te voeren en de eraan verbonden rechten uit te oefenen, zolang deze tuchtstraf uitwerking heeft.

§ 2. Op voorstel of na advies van de raad stelt de Koning het tuchtreglement van het Instituut vast.

Art. 15

§ 1. Een zaak wordt bij de tuchtcommissie ahangig gemaakt door de raad van het Instituut, hetzij op eigen initiatief, hetzij op klacht ingediend door iedere belanghebbende.

De raad bezorgt de tuchtcommissie een verslag waarin de aan de bedrijfsjurist ten laste gelegde feiten worden uiteengezet met verwijzing naar de betrokken wettelijke, bestuursrechtelijke of tuchtrechtelijke bepalingen.

§ 2. De tuchtcommissie nodigt de bedrijfsjurist ten minste dertig dagen van tevoren bij een ter post aange-tekende brief uit om voor haar te verschijnen.

Texte de la proposition de loi

Texte adopté par la commission

La convocation contient, à peine de nullité :

— l'exposé des faits reprochés et la référence aux dispositions légales, réglementaires ou disciplinaires concernées;

— l'autorisation donnée au juriste d'entreprise ou à son conseil de consulter le dossier;

— l'invitation faite au juriste d'entreprise d'adresser à la commission de discipline un mémoire auquel peuvent être jointes les pièces utiles à la défense.

§ 3. Le juriste d'entreprise peut faire valoir sa défense verbalement ou par écrit. Il peut se faire assister par un avocat ou par un membre de l'Institut.

Il dispose d'un droit de récusation dans les cas prévus à l'article 828 du Code judiciaire. La commission de discipline composée autrement statue sur la récusation.

Le juriste d'entreprise peut également solliciter de la commission de discipline que son employeur soit entendu, en sa présence, sur les faits qui lui sont reprochés.

§ 4. Les décisions de la commission de discipline sont motivées.

Elles sont notifiées, sous pli recommandé à la poste, au juriste d'entreprise et au conseil de l'Institut.

La notification est accompagnée, à peine de nullité, des informations relatives aux modalités et aux délais d'opposition et d'appel.

Art. 16

Le juriste d'entreprise à charge duquel une décision de la commission de discipline a été rendue par défaut peut faire opposition à cette décision dans un délai d'un mois à compter de la notification.

À peine d'irrecevabilité, l'opposition doit être notifiée, dans le délai prescrit, à la commission de discipline, par pli recommandé à la poste.

La commission de discipline informe le conseil de l'opposition formée contre sa décision.

La procédure d'opposition est régie conformément aux §§ 2 et suivants de l'article 15.

L'opposant qui fait défaut une nouvelle fois n'est plus recevable à faire opposition.

Tekst van het wetsvoorstel

Tekst aangenomen door de commissie

De uitnodigingsbrief vermeldt, op straffe van nietigheid:

— de uiteenzetting van de ten laste gelegde feiten en de verwijzing naar de betrokken wettelijke, bestuursrechtelijke of tuchtrechtelijke bepalingen;

— de toestemming aan de bedrijfsjurist of zijn raadsman om inzage te nemen van het dossier;

— de uitnodiging aan de bedrijfsjurist om aan de tuchtcommissie een verweerschrift te richten waarbij alle voor zijn verweer nuttige stukken gevoegd kunnen worden.

§ 3. De bedrijfsjurist kan zijn verweer mondeling of schriftelijk voordragen. Hij kan zich laten bijstaan door een advocaat of door een lid van het Instituut.

Hij beschikt over een recht van wraking in de gevallen bepaald bij artikel 828 van het Gerechtelijk Wetboek. Over de wraking beslist de anders samengestelde tuchtcommissie.

De bedrijfsjurist mag aan de tuchtcommissie eveneens vragen dat zijn werkgever in zijn aanwezigheid wordt gehoord over de feiten die hem worden verweten.

§ 4. De beslissingen van de tuchtcommissie zijn met redenen omkleed.

Zij worden bij een ter post aangetekende brief ter kennis gebracht van de bedrijfsjurist en van de raad van het Instituut.

Samen met deze kennisgeving worden, op straffe van nietigheid, de nodige inlichtingen verstrekt betreffende de regels en de termijnen voor het aantekenen van verzet en hoger beroep.

Art. 16

De bedrijfsjurist tegen wie de tuchtcommissie een beslissing bij verstek heeft gewezen, kan daartegen verzet doen binnen een termijn van één maand te rekenen van de kennisgeving van de beslissing.

Het verzet moet op straffe van onontvankelijkheid, binnen de voorgeschreven termijn ter kennis worden gebracht van de tuchtcommissie bij een ter post aangetekende brief.

De tuchtcommissie brengt de raad op de hoogte van het verzet tegen haar beslissing.

Het verzet wordt geregeld overeenkomstig de §§ 2 en volgende van artikel 15.

Wanneer de eiser in verzet opnieuw verstek laat gaan, is geen nieuw verzet mogelijk.

Texte de la proposition de loi

Art. 7

L'appel des décisions du conseil refusant l'admission au tableau ainsi que des décisions disciplinaires est porté devant une commission d'appel.

Cette commission est composée de deux chambres, l'une d'expression française, l'autre d'expression néerlandaise.

Chaque chambre est composée d'un conseiller près une cour d'appel, qui la préside, de deux personnes étrangères à l'Institut, désignées par le Roi sur proposition du ministre de la Justice et de deux membres de l'Institut élus par l'assemblée générale parmi les membres âgés d'au moins 40 ans.

Texte adopté par la commission

Art. 17

L'appel des décisions de la commission de discipline [...] est porté devant une commission d'appel. Cette commission comprend deux chambres, l'une d'expression française, l'autre d'expression néerlandaise.

Chaque chambre est composée d'un président, conseiller auprès d'une cour d'appel, ainsi que d'un juge au tribunal de commerce et d'un juge au tribunal du travail, présentés par le ministre de la Justice et nommés par le Roi. Elle est également composée de deux juristes d'entreprise inscrits à la liste des membres de l'Institut depuis dix ans au moins et élus par l'assemblée générale sur deux listes doubles présentées par le conseil. Ceux-ci ne peuvent être membres du conseil de l'Institut.

Pour chaque membre effectif, il est désigné un membre suppléant.

Les membres effectifs et suppléants exercent leurs fonctions pour un terme renouvelable de trois ans.

Art. 18

§ 1er. Le juriste d'entreprise concerné ainsi que le conseil peuvent interjeter appel des décisions de la commission de discipline.

À peine d'irrecevabilité, l'appel doit être introduit auprès de la commission d'appel, par pli recommandé à la poste, dans un délai de trente jours à compter de la notification de la décision de la commission de discipline.

La commission d'appel informe le conseil de l'appel introduit par le juriste d'entreprise.

§ 2. La commission d'appel invite le juriste d'entreprise par lettre recommandée à la poste, adressée au moins un mois à l'avance, à se présenter devant elle.

Les dispositions des §§ 2, 3 et 4 de l'article 15 et les dispositions de l'article 16 sont applicables, *mutatis mutandis*, devant la commission d'appel.

Art. 19

Le juriste d'entreprise concerné et le conseil peuvent, dans un délai de trois mois à compter de la noti-

Tekst van het wetsvoorstel

Art. 7

Het hoger beroep tegen de beslissingen van de raad waarbij het lidmaatschap wordt geweigerd of tuchtmaatregelen opgelegd, wordt voor een commissie van beroep gebracht.

Deze commissie omvat een Nederlandstalige en een Franstalige kamer.

Elke kamer is samengesteld uit een raadsheer bij een hof van beroep, die als voorzitter optreedt, twee personen die niet behoren tot het Instituut en door de Koning zijn aangewezen op voordracht van de minister van Justitie, en twee leden van het Instituut gekozen door de algemene vergadering onder de leden die minstens 40 jaar oud zijn.

Tekst aangenomen door de commissie

Art. 17

[...] Hoger beroep tegen de beslissingen van de tuchtcommissie [...] wordt aanhangig gemaakt bij een commissie van beroep. Deze commissie bestaat uit twee kamers, namelijk één Nederlandstalige en één Franstalige kamer.

Elke kamer is samengesteld uit een voorzitter, die raadsheer is bij een hof van beroep, uit een rechter in de rechtbank van koophandel en een rechter in de arbeidsrechtbank, allen voorgedragen door de minister van Justitie en benoemd door de Koning. Ze is eveneens samengesteld uit twee bedrijfsjuristen die ten minste tien jaar op de ledenlijst van het Instituut zijn ingeschreven en door de algemene vergadering gekozen worden op twee dubbeltallen voorgedragen door de raad. Zij mogen geen lid zijn van de raad van het Instituut.

Voor elk effectief lid wordt een plaatsvervanger aangewezen.

De leden en de plaatsvervangers oefenen hun taken uit voor een vernieuwbare periode van drie jaar.

Art. 18

§ 1. De betrokken bedrijfsjurist, alsmede de raad van bestuur kunnen hoger beroep instellen tegen de beslissingen van de tuchtcommissie.

Het hoger beroep moet, op straffe van onontvankelijkheid, binnen een termijn van dertig dagen te rekenen van de kennisgeving van de beslissing van de tuchtcommissie worden ingesteld bij een ter post aangetekende brief.

De commissie van beroep brengt de raad op de hoogte van het hoger beroep ingesteld door de bedrijfsjurist.

§ 2. De commissie van beroep nodigt de bedrijfsjurist ten minste één maand van tevoren bij een ter post aangetekende brief uit om voor haar te verschijnen.

De bepalingen van de §§ 2, 3 en 4 van artikel 15 en de bepalingen van artikel 16 zijn van overeenkomstige toepassing op de commissie van beroep.

Art. 19

De betrokken bedrijfsjurist en de raad kunnen, binnen drie maanden te rekenen van de kennisgeving

Texte de la proposition de loi

Art. 8

Quiconque se sera attribué le titre de juriste d'entreprise sans être inscrit au tableau de l'Institut des juristes d'entreprise sera puni d'une amende de 200 à 1 000 francs.

Art. 9

Dans les douze mois de l'entrée en vigueur de la présente loi, l'assemblée générale de l'A.S.B.L. « Association belge des juristes d'entreprises » se réunit à effet d'élire le conseil d'administration de l'Institut.

Texte adopté par la commission

fication de la décision de la commission d'appel, déférer cette décision devant la Cour de Cassation, selon les formes et les conditions des pourvois en matière civile.

En cas d'annulation de la décision, la Cour de Cassation renvoie la cause devant la commission d'appel, autrement composée, qui se conforme à la décision de la Cour sur le point de droit jugé par elle.

Art. 20

Les recours contre les décisions de la commission de discipline et de la commission d'appel sont suspensifs.

Art. 21

Le conseil notifie à l'employeur du juriste d'entreprise concerné les décisions définitives de suspension ou de radiation.

Toutefois, lorsque les décisions visées à l'alinéa qui précède ont trait à des faits étrangers aux activités que le juriste d'entreprise concerné exerce au sein de son entreprise, le conseil ne peut les notifier à l'employeur. En ce cas, le conseil limite l'information de l'employeur à la seule communication des sanctions prononcées.

Voir article 6 du texte adopté.

CHAPITRE IV**Dispositions transitoires****Art. 22**

§ 1er. Le conseil sera formé pour la première fois aux termes d'une élection organisée à la diligence du ministre de la Justice, dans les six mois qui suivront l'entrée en vigueur de la présente loi.

Un arrêté royal fixera les modalités de cette élection.

Tekst van het wetsvoorstel

Art. 8

Hij die de titel van bedrijfsjurist aanneemt zonder ingeschreven te zijn op de ledenlijst van het Instituut voor bedrijfsjuristen, wordt gestraft met geldboete van 200 frank tot 1 000 frank.

Art. 9

Binnen twaalf maanden na de inwerkingtreding van deze wet vergadert de algemene vergadering van de V.Z.W. «Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen» om de raad van bestuur van het Instituut te kiezen.

Tekst aangenomen door de commissie

van de door de commissie van beroep genomen beslissing, deze beslissing aan het Hof van Cassatie voorleggen in de vormen en onder de voorwaarden die gelden voor cassatieberoep in burgerlijke zaken.

Ingeval de beslissing vernietigd wordt, verwijst het Hof van Cassatie de zaak naar de commissie van beroep, die anders moet worden samengesteld en zich moet voegen naar de uitspraak van het Hof over het desbetreffende rechtspunt.

Art. 20

De rechtsmiddelen tegen de beslissingen van de tuchtcommissie en de commissie van beroep hebben schorsende kracht.

Art. 21

De raad stelt de werkgever van de betrokken bedrijfsjurist in kennis van de definitieve beslissingen van schorsing of schrapping.

Wanneer echter de beslissingen bedoeld in het voorgaande lid betrekking hebben op feiten die vreemd zijn aan de activiteiten die de betrokken bedrijfsjurist in zijn onderneming uitoefent, mag de raad de werkgever hiervan niet in kennis stellen. In dat geval beperkt de raad de informatie aan de werkgever tot de loutere mededeling van de uitgesproken straffen.

Zie artikel 6 van de aangenomen tekst.

HOOFDSTUK IV**Overgangsbepalingen****Art. 22**

§ 1. De raad wordt voor de eerste keer opgericht na een verkiezing die door toedoen van de minister van Justitie georganiseerd wordt binnen zes maanden na de inwerkingtreding van deze wet.

Een koninklijk besluit bepaalt de wijze waarop deze verkiezing wordt geregeld.

Texte de la proposition de loi**Texte adopté par la commission**

Pourra participer à cette élection toute personne qui en fera la demande écrite auprès du ministre de la Justice et qui joindra à sa demande :

a) une copie certifiée conforme de son diplôme, tel qu'exigé à l'article 4, § 1er, 1°, de la présente loi;

b) une attestation écrite de son employeur, aux termes de laquelle celui-ci atteste qu'à sa connaissance, son entreprise répond à la notion d'entreprise au sens de l'article 4, § 1er, 2°, de la présente loi, et que la personne concernée exerce au sein de son entreprise des activités identiques à celles décrites à l'article 4, § 1er, 3° et 4°, de la présente loi.

§ 2. Dans les trois mois à compter de l'élection prévue au § 1er, le conseil :

a) arrêtera les règles relatives à l'établissement de la liste des membres de l'Institut;

b) dressera la liste des membres de l'Institut et statuera sur les demandes d'octroi de la qualité de juriste d'entreprise;

c) établira le projet de règlement d'ordre intérieur;

d) convoquera l'assemblée générale.

Lors de sa première réunion, l'assemblée générale arrêtera le règlement d'ordre intérieur sur proposition du conseil.

§ 3. La commission d'appel sera formée pour la première fois dans les six mois qui suivront l'entrée en vigueur de la présente loi. Les membres de la commission d'appel, à l'exception des présidents de chambre, seront également désignés aux termes d'une élection organisée à la diligence du ministre de la Justice, conformément aux dispositions du § 1er du présent article.

§ 4. Dans les cinq ans qui suivront l'entrée en vigueur de la présente loi, les juristes d'entreprise composant la commission de discipline justifieront de l'ancienneté requise à l'article 13 de la présente loi si, de l'avis du conseil, ils remplissent, depuis cinq ans au moins, les conditions de l'article 4, § 1er.

Dans les dix ans qui suivront l'entrée en vigueur de la présente loi, les juristes d'entreprises composant la commission d'appel justifieront de l'ancienneté requise à l'article 17 de la présente loi si, de l'avis de l'assemblée générale, ils remplissent, depuis dix ans au moins, les conditions de l'article 4, § 1er.

Tekst van het wetsvoorstel**Tekst aangenomen door de commissie**

Aan deze verkiezing mag deelnemen ieder die hier-
toe een schriftelijk verzoek indient bij de minister van
Justitie en die bij zijn verzoek voegt:

a) een voor eensluidend verklaard afschrift van zijn
diploma, zoals voorgeschreven in artikel 4, § 1, 1°,
van deze wet;

b) een schriftelijk attest van zijn werkgever, luidens
welke deze verklaart dat naar zijn weten zijn onderne-
ming beantwoordt aan het begrip onderneming in de
zin van artikel 4, § 1, 2°, van deze wet, en dat de
betrokken persoon binnen zijn onderneming activi-
teiten uitoefent die gelijk zijn aan die beschreven in
artikel 4, § 1, 3° en 4°, van deze wet.

§ 2. Binnen drie maanden te rekenen van de verkie-
zing bedoeld in § 1, moet de raad:

a) de voorschriften bepalen met betrekking tot het
opstellen van de lijst van de leden van het Instituut;

b) de ledenlijst van het Instituut opstellen en beslis-
sen over de aanvragen tot toekenning van de hoeda-
nigheid van bedrijfsjurist;

c) het ontwerp van huishoudelijk reglement op-
stellen;

d) de algemene vergadering bijeenroepen.

Tijdens zijn eerste vergadering stelt de algemene
vergadering het huishoudelijk reglement vast op
voorstel van de raad.

§ 3. De commissie van beroep wordt voor de eerste
keer opgericht binnen zes maanden na de inwerking-
treding van deze wet. De leden van de commissie van
beroep, met uitzondering van de kamervoorzitters,
worden eveneens aangesteld na een verkiezing die
door toedoen van de minister van Justitie georgani-
seerd wordt overeenkomstig de bepalingen van § 1
van dit artikel.

§ 4. Binnen vijf jaar na de inwerkingtreding van
deze wet moeten de bedrijfsjuristen waaruit de tucht-
commissie samengesteld is, de anciënniteit bewijzen
die bij artikel 13 van deze wet vereist is, indien de raad
van mening is dat ze sedert minstens vijf jaar voldoen
aan de voorwaarden bepaald in artikel 4, § 1.

Binnen tien jaar na de inwerkingtreding van deze
wet moeten de bedrijfsjuristen waaruit de commissie
van beroep samengesteld is, de anciënniteit bewijzen
die bij artikel 17 van deze wet vereist is, indien de alge-
mene vergadering van mening is dat ze sedert min-
stens tien jaar voldoen aan de voorwaarden bepaald
in artikel 4, § 1.

ANNEXES**ANNEXE 1****NOTE DÉPOSÉE PAR L'ASSOCIATION BELGE
DES JURISTES D'ENTREPRISE****Proposition de loi créant
un Institut des juristes d'entreprise****1. L'Association belge des juristes d'entreprise (ABJE)**

Fondée en 1968, l'Association belge des juristes d'entreprise, en abrégé «ABJE», regroupe 700 juristes qui exercent la fonction juridique au sein de 250 entreprises petites, moyennes ou grandes dans tous les secteurs de l'économie belge.

Elle veille au respect par ses membres des règles de déontologie et d'éthique professionnelle qu'elle a arrêtées. Elle assure la formation post-universitaire de ses membres et entretient des contacts réguliers avec les autres grandes professions juridiques en Belgique (barreau, notariat, magistrature, ...), les universités ainsi qu'avec les associations sœurs à l'étranger.

Elle a notamment signé avec plusieurs barreaux des conventions relatives au stage et à la confidentialité.

2. Commentaires concernant la proposition de loi amendée

Les principales différences avec la proposition précédente portent sur:

— La définition du «juriste d'entreprise»

Le texte contient une définition plus rigoureuse du juriste d'entreprise, basée sur 30 années d'expérience.

L'article 4 reprend les conditions pour pouvoir être admis par l'Institut: diplôme, contrat de travail, mission de conseil juridique et assumer des responsabilités sur le plan du droit.

— Les droits de la défense dans les procédures disciplinaires

Afin de garantir les droits de la défense dans les procédures disciplinaires, les articles concernant la composition des chambres sous la présidence d'un magistrat, les recours, les délais, la motivation des décisions et les causes d'annulation ont été précisées aux articles 13 à 21.

— Le secret professionnel

Afin de permettre au juriste d'entreprise de dire le droit et de participer ainsi à l'ordonnancement normatif de la vie en société, et eu égard à la réglementation de la profession de juriste d'entreprise dans les autres pays de l'Union européenne, l'article 5 soumet le juriste d'entreprise belge à l'article 458 du Code pénal qui concerne le secret professionnel.

BIJLAGEN**BIJLAGE 1****NOTA NEERGELEGD DOOR DE BELGISCHE
VERENIGING VAN BEDRIJFSJURISTEN****Wetsvoorstel tot oprichting van
een Instituut voor Bedrijfsjuristen****1. De Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen (BVBJ)**

De BVBJ werd opgericht in 1968 en groepeerde 700 juristen die in 250 kleine, middelgrote of grote Belgische ondernemingen de juridische functie uitoefenen.

Zij streeft ernaar voor haar leden de volgende doelstellingen te realiseren: het toezicht op het naleven van de deontologie en de beroepsethiek, de permanente vorming en het onderhouden van contacten met collega's juristen in andere juridische beroepen zoals de advocatuur, de magistratuur en het notariaat. Daarnaast zijn er ook nog de contacten met de universiteiten alsook met collega's bedrijfsjuristen in het buitenland.

De BVBJ heeft met meerdere balies stageovereenkomsten en overeenkomsten van confidentialiteit getekend.

2. Commentaar met betrekking tot het gearmendewetsvoorstel

De voornaamste verschillen met het vorige voorstel zijn de volgende:

— Definitie van de «bedrijfsjurist»

De tekst omvat een strengere definitie van het beroep van bedrijfsjurist, op basis van 30 jaar ervaring binnen de Vereniging.

Artikel 4 bepaalt de voorwaarden om toegelaten te worden tot het Instituut: diploma, arbeidsovereenkomst, juridisch adviserende opdracht samen met het dragen van juridische verantwoordelijkheid.

— Meer aandacht voor de rechten van de verdediging in tuchtprocedures

Teneinde de rechten van de verdediging in tuchtprocedures te waarborgen, werden de artikelen 13 tot 21 nauwkeuriger omschreven. Zij hebben betrekking op de samenstelling van de tuchtkamers onder het voorzitterschap van een magistraat, de beroepsmogelijkheden, de termijnen, de motivatie van de beslissingen en de vernietigingsgronden.

— Het beroepsgeheim

Rekening houdend met de normen van toepassing op het beroep van bedrijfsjurist in de overige landen van de Europese Unie onderwerpt artikel 5 de Belgische bedrijfsjurist aan het beroepsgeheim als bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek. Zo kan hij volwaardig deelnemen aan de uitbouw van het recht in de maatschappij.

3. Position de l'ABJE

L'ABJE soutient sans réserve l'amendement déposé le 20 juin 1996 par M. le ministre Hatry.

3. Standpunt van de BVBJ

De BVBJ onderschrijft, zonder voorbehoud, het amendement ingediend door minister Hatry op 20 juni 1996.

ANNEXE 2

NOTE DÉPOSÉ PAR LE DOYEN DE L'ORDRE NATIONAL
DES AVOCATS DE BELGIQUE

Proposition de loi créant un Institut des juristes d'entreprise

L'article 5 proposé par l'amendement du 20 juin 1996 dispose que le juriste d'entreprise est, dans l'exercice de son activité juridique, dépositaire des secrets qu'on lui confie et que l'article 458 du Code pénal lui est applicable. Il est précisé par ailleurs que cette disposition a pour effet de garantir d'une manière générale et absolue le secret des informations, communications et conseils que les juristes d'entreprise échangent avec leur employeur et avec d'autres personnes qui sont soumises au secret professionnel, à savoir principalement leurs collègues juristes d'entreprise et les membres du barreau.

Voici ce que dit la justification de cet amendement: «le secret professionnel attaché aux activités des juristes d'entreprise devra précisément permettre à ceux-ci d'exercer leurs missions en toute indépendance, et de voir leurs conseils et leurs avis préservés d'une publicité qui, à défaut, les empêcherait d'assurer pleinement leurs missions juridiques au service de l'intérêt général.»

«Enfin, le secret professionnel des juristes d'entreprise permet de supprimer la différence de régime qui existe actuellement selon qu'un même conseil donné à un employeur émane d'un membre du barreau, et se voit en conséquence soumis au secret professionnel, ou d'un juriste d'entreprise.»

Cette justification ne semble toutefois pas tenir.

La valeur et l'exactitude du conseil d'un avocat sont déterminées par les facteurs suivants:

1. L'avocat est entièrement responsable de l'exactitude de son avis. Le juriste d'entreprise, par contre, ne sera responsable que des fautes graves ou des fautes habituelles qu'il commet, ce qui, dans beaucoup de cas, est, pour une entreprise ou une administration, une raison suffisante de solliciter le conseil d'un avocat.

2. Dans bien des affaires dans lesquelles un avocat a émis un conseil et qui mènent à un litige, ledit avocat devient le défenseur en justice. Il doit donc être conscient de la nécessité de tenir compte, dans son avis, des chances de succès en cas de contestation devant un juge indépendant.

3. L'avocat n'a pas qu'un seul client et, dans sa pratique, il ne sera jamais ou quasi jamais tenté de laisser la crainte de perdre l'affaire ou le client influencer sur la teneur de son avis. L'expérience montre d'ailleurs que les clients ne changent pas d'avocat parce qu'ils reçoivent des conseils négatifs. Au contraire, le client sait apprécier que l'avocat le mette en garde ou lui déconseille d'intenter un procès.

4. La liberté totale de choix de l'avocat permet à une entreprise de consulter au barreau des spécialistes qu'il lui serait impossible d'embaucher.

Le principe du secret professionnel proprement dit n'a toutefois rien à voir avec la question de l'exactitude de l'avis de l'avocat et de son indépendance. L'obligation professionnelle de préserver la confidentialité des informations que le client a confiées à l'avocat, obligation qui est sanctionnée pénalement et déontologiquement, est fondée sur le droit fondamental à l'aide juridique dont dispose chacun. Le principe «Nemo jus ignorare censetur» correspond à

BIJLAGE 2

NOTA NEERGELEGD DOOR DE DEKEN VAN DE BELGISCHE
NATIONALE ORDE VAN ADVOCATEN

Wetsvoorstel tot oprichting van een Instituut voor bedrijfsjuristen

Artikel 5 van het amendement van 20 juni 1996 bepaalt dat de bedrijfsjurist in de uitoefening van zijn juridische activiteiten kennis draagt van de geheimen die hem zijn toevertrouwd en dat artikel 458 van het Strafwetboek op hem van toepassing is. Er wordt verder verduidelijkt dat die bepaling tot gevolg heeft dat op algemene en op absolute wijze de geheimhouding gewaarborgd wordt van informatie, mededelingen en adviezen die de bedrijfsjuristen uitwisselen met hun werkgever en met andere personen op wie het beroepsgeheim van toepassing is, voornamelijk hun collega's-bedrijfsjuristen en de leden van de balie.

Als verantwoording wordt gesteld: «Het beroepsgeheim dat de bedrijfsjuristen moeten in acht nemen zal hen juist in staat stellen om hun opdrachten in volle onafhankelijkheid uit te oefenen en zal er voor zorgen dat hun raadgevingen en adviezen niet in de openbaarheid komen. Zou dat niet het geval zijn, dan zouden zij hun juridische opdrachten ten dienste van het algemeen belang niet ten volle kunnen uitvoeren.»

«Door voor bedrijfsjuristen het beroepsgeheim in te voeren kan ten slotte het onderscheid vervallen tussen een advies aan een werkgever dat verstrekt wordt door een lid van de balie, waarop het beroepsgeheim van toepassing is, en datzelfde advies dat door een bedrijfsjurist wordt gegeven.»

Deze verantwoording lijkt evenwel niet te kloppen.

De waarde en de juistheid van het advies van een advocaat wordt bepaald door volgende factoren:

1. Hij is ten volle aansprakelijk voor de juistheid van zijn advies. Daartegenover staat dat een bedrijfsjurist enkel zal aansprakelijk zijn voor zijn zware fout of de fout die hij gewoonlijk maakt. Dit is op zich reeds in veel gevallen een reden waarom een bedrijf of een overheid een advocaat om advies vraagt.

2. Wanneer de zaak waarin de advocaat advies verleende tot een geschil leidt, zal diezelfde advocaat veelal zelf de verdediger in rechte zijn. Dit betekent dat de adviserende advocaat er zich van bewust is dat hij in zijn advies rekening moet houden met de haalbaarheid bij betwisting voor een onafhankelijke rechter.

3. De advocaat heeft niet één cliënt en komt in de praktijk zelden of nooit in de verleiding om de inhoud van zijn advies te laten beïnvloeden om de zaak of de cliënt niet te verliezen. De praktijk wijst trouwens uit dat een cliënt niet verandert van advocaat omdat hij een negatief advies ontving. In tegendeel weet de cliënt zeer te waarderen wanneer een waarschuwing wordt gegeven of een proces wordt afgeraden.

4. Door de totale vrije keuze van advocaat kan het bedrijf specialisten aan de balie raadplegen, die het onmogelijk zelf in huis kan hebben.

Het beroepsgeheim zelf heeft evenwel geen uitstaans met de juistheid of de onafhankelijkheid van het advies van de advocaat. Deze strafrechtelijk en deontologisch gesanctioneerde beroepspllicht tot geheimhouding van wat de cliënt heeft toevertrouwd is gesteund op het fundamentele recht van eenieder op juridische bijstand. Nemo jus ignorare censetur beantwoordt aan een noodzaak voor de goede werking van de rechtstaat: niemand wordt

une nécessité, celle d'assurer le bon fonctionnement de l'État de droit: nul n'est censé ignorer la loi. Concrètement, cela implique que chacun a le droit de bénéficier d'une aide juridique, un droit fondamental qui est inscrit aujourd'hui dans la Constitution. Pour pouvoir obtenir un avis fondé, le citoyen est parfois contraint de communiquer des données confidentielles qui sont couvertes par le secret professionnel et que l'avocat-conseil ne peut pas divulguer. Le principe du secret n'a cependant rien à voir avec la question de l'indépendance de l'avocat. Il est lié au fait que l'avocat est le confident indispensable du client.

L'on ne voit dès lors pas du tout en quoi le fait d'imposer le secret professionnel au juriste d'entreprise pourra garantir ou confirmer l'indépendance de celui-ci. Par conséquent l'instauration du secret professionnel ne permettra pas de supprimer la distinction qui existe entre l'avis du juriste d'entreprise et celui d'un avocat.

Le secret professionnel imposé aux juristes d'entreprise peut-il être justifié sur le plan social?

Dans la quasi-totalité des cas où un avocat est légalement et déontologiquement contraint d'invoquer le principe du secret professionnel, les autorités judiciaires contestent ce principe en faisant valoir qu'il s'agit d'un moyen de couvrir un délit ou une faute. La presse et l'opinion publique considèrent presque toujours unanimement que l'avocat se sert du principe du secret professionnel pour se cacher derrière lui. Dans ces cas, l'intérêt de la société et la vérité sont jugés plus importants que le secret professionnel. L'avocat est pourtant tenu de respecter l'obligation sacrée qui lui est faite de garder le silence, même si cela doit jeter un certain discrédit sur lui. Ce n'est certainement pas une chose facile et l'appui du bâtonnier peut s'avérer très important dans ces cas. Au bout du compte, le pouvoir judiciaire reconnaît toujours l'obligation au secret, mais jamais parce qu'il faut garantir l'indépendance de l'avocat, puisque la question de son indépendance n'a rien à voir avec le secret professionnel.

Peut-on instaurer également l'obligation au secret pour les juristes d'entreprise? Dans l'arrêt qu'il a rendu le 18 mai 1982 (JT 1983, 41) dans une contestation de principe essentiellement, la Cour européenne de Justice de Luxembourg a défini le fondement et les limites du secret professionnel de l'avocat (cf. numéros 20, 21, 27). À cet égard, elle a admis le principe de la confidentialité de la correspondance échangée entre l'avocat et son client dans la mesure où, d'une part, cette correspondance est échangée dans le cadre de la défense du client et en vue de celle-ci et, d'autre part, ladite correspondance émane d'un avocat indépendant, c'est-à-dire un avocat qui n'est pas lié à son client par un contrat de travail.

Il semble donc exclu en principe que l'obligation du secret puisse être étendue aux juristes d'entreprise qui, dans un rapport de subordination, fournissent des avis juridiques à leur employeur.

Alors que l'obligation au secret, qui entre toujours en conflit avec les intérêts de l'instruction judiciaire et ceux de la société, est aujourd'hui limitée à certains «îlots» (à savoir la relation avocat-client), qui sont reconnus partout en Europe, l'extension de l'obligation du secret professionnel aux juristes d'entreprise engendrerait une situation tout à fait intenable, dans laquelle la concertation au sein des entreprises et au sein des organismes publics échapperait largement au contrôle judiciaire.

Je pose la question suivante: les juges d'instruction, les parquets, le collège des procureurs généraux qui, tous, ont à connaître des instructions dans des dossiers financiers, des dossiers fiscaux, des dossiers de concurrence, des dossiers relatifs au milieu criminel, etc., admettront-ils que, dans une entreprise, les armoires du juriste d'entreprise soient tenues fermées? Il n'est pas difficile de prévoir comment vont réagir la presse et l'opinion publique. L'obligation au secret professionnel que l'on veut instaurer n'a pas le fondement social requis.

vermoed de wet niet te kennen. Dit houdt in concreto in dat elkeen recht heeft op juridisch advies, zoals dit fundamenteel recht thans ook in de Grondwet is verwoord. Om adequaat advies te kunnen bekomen is de burger soms verplicht vertrouwelijke gegevens mee te delen. Deze mag de raadsman-advocaat niet divulgeren. Zij zijn gedekt door het beroepsgeheim. Dit beroepsgeheim heeft evenwel niets te maken met de onafhankelijkheid van de advocaat, maar met het feit dat de advocaat de noodzakelijke confident is van de cliënt.

Het is dan ook in het geheel niet duidelijk dat de instelling van het beroepsgeheim voor de bedrijfsjurist diens onafhankelijkheid zal waarborgen of bevestigen. Door het beroepsgeheim in te voeren kan dan ook niet worden bewerksteld dat het onderscheid zou vervallen met het advies van een advocaat.

Kan het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist maatschappelijk verantwoord worden?

Nagenoeg telkens wanneer een advocaat wettelijk en deontologisch verplicht is te verwijzen naar het beroepsgeheim, wordt dit op de proef gesteld door de gerechtelijke overheden die daarin veelal een middel zien om een misdrijf of een fout toe te dekken. De pers en de publieke opinie oordelen bijna steeds in koor dat de advocaat zich schuilt achter het beroepsgeheim. Het belang van de maatschappij en van de waarheid worden dan hoger gesteld dan het beroepsgeheim. Toch dient de advocaat die heilige zwijgplicht te respecteren, zelfs wanneer hij daardoor in een slecht daglicht wordt gesteld. Dit is zeker niet gemakkelijk en de bijstand van de stafhouder is dan van zeer groot belang. Uiteindelijk erkennen de rechts machten steeds de geheimhoudingsplicht, doch nooit omwille van de onafhankelijkheid van de advocaat, dat hiermee niets te zien heeft.

Kan deze geheimhoudingsplicht ook ingevoerd worden voor bedrijfsjuristen? Het Europees Hof van Justitie te Luxemburg heeft in zijn arrest van 18 mei 1982 (J.T. 1983, blz. 41) in een zeer principiële betwisting de grondslag en de grenzen omschreven van het beroepsgeheim van de advocaat. (zie de nummers 20-21-27). Daarbij wordt de vertrouwelijkheid van de correspondentie tussen de advocaat en zijn cliënt aanvaard, voor zover enerzijds het gaat om correspondentie binnen het kader van en met het oog op de verdediging van de cliënt en anderzijds deze correspondentie uitgaat van een zelfstandig advocaat, dit wil zeggen een advocaat die niet door een dienstcontract is verbonden met zijn cliënt.

Het lijkt dan ook principieel uitgesloten dat de geheimhoudingsplicht zou worden uitgebreid tot de bedrijfsjuristen die in ondergeschikt verband juridische adviezen verstrekken aan hun werkgever.

Terwijl de geheimhoudingsplicht die steeds in conflict komt met de belangen van het gerechtelijk onderzoek en van de maatschappij, thans beperkt is tot bepaalde «eilanden» (namelijk de relatie advocaat-client), die in West-Europa algemeen worden erkend, zou de uitbreiding van het beroepsgeheim tot de bedrijfsjuristen een totaal onhoudbare situatie creëren omdat dan het overleg binnen het bedrijf en binnen de overheidsinstellingen grotendeels zou onttrokken worden aan gerechtelijke controle.

Ik stel de vraag: zullen de onderzoeksrechters, zullen de parketten, zal het college van procureurs-generaal, die allen begaan zijn met het strafonderzoek in financiële dossiers, in fiscale dossiers, in dossiers van mededinging, van milieu enz., aanvaarden dat binnen het bedrijf de kasten van de bedrijfsjurist gesloten blijven? Het is niet moeilijk te voorspellen hoe de pers en de publieke opinie zullen reageren. Het beroepsgeheim dat men wenst in te voeren mist de vereiste maatschappelijke grondslag.

La tendance va plutôt dans le sens contraire. Du fait de la publicité de l'administration, le citoyen peut même consulter la plupart des documents des administrations sauf quelques exceptions imposées par la loi. Les entreprises ont une mission sociale et elles doivent se justifier vis-à-vis de leurs actionnaires et de leur personnel. La publicité de l'administration est également appliquée progressivement dans les entreprises.

Conclusion

L'on constate dans un nombre croissant de dossiers que les avocats coopèrent avec des confrères (anciens condisciples) qui jouent un rôle très important au sein des entreprises en tant que juristes d'entreprise. Leurs tâches sont tout à fait complémentaires et il y a donc une évolution très favorable dans le domaine en question. Bien définir la profession de juriste d'entreprise n'implique pas qu'il faille imposer aux intéressés le respect du secret professionnel: cette mesure n'a aucune justification sociale, elle ne fait l'objet d'aucun consensus social et elle n'a rien à voir avec l'objectif de la proposition de loi qui est de renforcer l'indépendance du juriste d'entreprise.

Bruno VAN DORPE.

Doyen de l'Ordre national des avocats de Belgique

De tendens gaat in de omgekeerde richting. Door de openbaarheid van bestuur, heeft de burger zelfs inzage in de meeste bestuursdocumenten, behoudens wettelijke uitzonderingen. De bedrijven hebben een maatschappelijke taak en moeten zich verantwoorden tegenover de aandeelhouders en het personeel. Ook daar doet openbaarheid van bestuur geleidelijk zijn intrede.

Slot

In steeds meer dossiers werken advocaten samen met hun studiegenoten die in het bedrijfsleven een zeer belangrijke rol vervullen als bedrijfsjurist. Hun taken zijn volledig complementair. Dit is een zeer gunstige evolutie. Een goede uitbouw van het beroep van bedrijfsjurist veronderstelt niet de overname van het beroepsgeheim, waarvoor geen maatschappelijke fundering bestaat en zeker geen maatschappelijke consensus en dat geen uitstaans heeft met het door het wetsvoorstel beoogde doel van versterking der onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist.

Bruno VAN DORPE.

Deken van de Belgische Nationale Orde van advocaten

ANNEXE 3**NOTE DÉPOSÉE PAR LA « VERENIGING VAN VLAAMSE BALIES »**

Quelques observations relatives à la proposition de loi créant un Institut des juristes d'entreprise (doc. Sénat, n°s 1-45/1-2, 1995-1996)

La proposition de loi créant un Institut des juristes d'entreprise est très ancienne. La proposition fut déposée initialement le 4 septembre 1981 et elle a été redéposée au Sénat le 5 juillet 1995 où elle a été adaptée le 20 juin 1996 au moyen d'un amendement.

La proposition fait aujourd'hui (et de manière assez inattendue) l'objet d'un nouvel examen approfondi de la commission de la Justice du Sénat, ce qui lui rend soudainement son actualité. L'on pouvait légitimement s'attendre à ce qu'elle ne soit plus discutée avant les élections du 13 juin prochain.

Compte tenu des modifications fondamentales que l'on entend apporter à la relation entre les avocats et les juristes d'entreprise, un débat de société détaillé s'impose. Les observations ci-après (non limitatives) visent à donner une première impulsion à ce débat.

EST-IL NÉCESSAIRE DE LÉGIFÉRER ?

1. Au cours de l'examen de la proposition, il faut avant tout examiner la nécessité de créer un Institut des juristes d'entreprise reconnu par la loi.

Diverses professions juridiques possèdent déjà un statut légal. L'Association belge des juristes d'entreprise a déjà rédigé, par souci d'autorégulation (et avec succès), son propre code déontologique. La proposition de loi vise essentiellement à donner à ce code une base légale.

Selon les développements, la profession du juriste d'entreprise est aujourd'hui une profession juridique à part entière qui est à la fois originale et complémentaire aux autres professions juridiques plus traditionnelles. L'on peut y lire, en outre, ce qui suit :

«Ce qui singularise par contre la profession de juriste d'entreprise tient en ce que ceux-ci exercent leurs fonctions dans un lien de subordination juridique, propre à tout statut de fonctionnaire ou à tout emploi de salarié. Pour autant, ce lien de subordination ne fait pas obstacle à l'exercice de la mission de conseil juridique(1).»

Cela n'indique toutefois nullement qu'il soit nécessaire d'élaborer une réglementation distincte pour cette fonction juridique d'employé ou de fonctionnaire. Du reste, la loi proposée ne vaudrait pas pour les juristes qui n'assument pas «principalement» des responsabilités se situant dans le domaine du droit. Ce groupe sera pourtant appelé bien souvent à fournir les mêmes avis à l'employeur, sans pouvoir bénéficier des garanties prévues par la proposition. Cela signifie que seuls les juristes de grandes entreprises (lesquelles accordent à un juriste des responsabilités «à titre principal» dans le domaine du droit) peuvent bénéficier de cette protection, ce qui laisse ouverte la question relative à la finalité d'une telle initiative législative.

La situation actuelle, qui permet à une ASBL Association belge des juristes d'entreprise de rédiger son propre code et de l'imposer à ses membres (qui adhèrent librement à l'association), offre déjà

(1) Doc. Sénat, n° 1-45/2, 1995-1996, p. 12.

BIJLAGE 3**NOTA NEERGELEGD DOOR DE VERENIGING VAN VLAAMSE BALIES**

Enkele bedenkingen bij het wetsvoorstel tot oprichting van een Instituut voor bedrijfsjuristen (Stuk Senaat, nrs. 1-45/1-2, 1995-1996)

Het voorstel tot oprichting van een Instituut voor bedrijfsjuristen is zeer oud. Het oorspronkelijk voorstel dateert reeds van 4 september 1981 en het werd op 5 juli 1995 opnieuw in de Senaat ingediend, waarna de tekst door middel van een amendement op 20 juni 1996 verder werd aangepast.

Het voorstel wordt thans (en vrij onverwacht) terug opgediept door de senaatscommissie Justitie, waardoor het plots terug actueel schijnt. Er bestond nochtans de legitieme verwachting dat dit voorstel niet meer zou besproken worden vóór de verkiezingen van 13 juni aanstaande.

Gelet op de fundamentele wijzigingen die beoogd worden in de relatie tussen advocaten en bedrijfsjuristen, is een diepgaand en breed maatschappelijk debat vereist. Onderstaande (niet limitatieve) opmerkingen willen hiertoe een eerste aanzet geven.

NOODZAAK AAN EEN WETTELIJKE REGELING ?

1. Bij het onderzoek van het voorstel dient allereerst te worden nagegaan of er een noodzaak is om een door de wet erkend instituut voor bedrijfsjuristen op te richten.

Voor diverse juridische beroepen bestaat thans reeds een wettelijk statuut. De Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen heeft, via zelfregulering, (en met succes) reeds een eigen deontologische code opgesteld. Het wetsvoorstel beoogt in essentie enkel deze code een wettelijke basis te geven.

Er wordt in de toelichting aangegeven dat het beroep van bedrijfsjurist vandaag een volwaardig juridisch beroep is dat tegelijk nieuw en complementair is ten opzichte van de andere meer traditionele juridische beroepen. Verder wordt dan weer gesteld :

«Wat het beroep van bedrijfsjurist echter zijn apart karakter verleent, is dat zij hun functie uitoefenen in een situatie van juridische ondergeschiktheid, die typisch is voor een statuut van ambtenaar of een betrekking als loontrekkende. Deze verhouding van ondergeschiktheid staat echter de opdracht van juridisch raadsman (...) niet in de weg(1).»

Hiermede is echter geenszins de noodzaak aangetoond van een aparte regulering voor deze juridische functie van bediende of ambtenaar. Overigens zou het voorstel geen toepassing vinden voor juristen die niet «in hoofdzaak» verantwoordelijkheid dragen op juridisch vlak. Deze uitgesloten groep zal nochtans ook vaak dezelfde adviezen dienen te verstrekken aan de werkgever zonder dan over de in het voorstel voorziene waarborgen te kunnen genieten. Dit impliceert derhalve dat enkel juristen in grote bedrijven (die een jurist «in hoofdzaak» verantwoordelijkheid op juridisch vlak geven) deze bescherming kunnen genieten, wat de vraag naar de finaliteit van dergelijk wetgevend initiatief openlaat.

De huidige toestand, waarbij een VZW Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen, een eigen code opstelt en deze aan haar leden (die vrij toetreden) oplegt, biedt nu reeds een soort kwaliteitslabel

(1) Stuk Senaat, nr. 1-45/2, 1995-1996, blz. 12.

une sorte de label de qualité aux affiliés. Une réglementation légale n'améliorera pas sensiblement cette situation.

2. Une série de professions réglementées (qui possèdent un titre professionnel protégé et, entre autres, leur propre organe disciplinaire) relèvent du champ d'application de la loi cadre du 1er mars 1976 réglementant la protection du titre professionnel et l'exercice des professions intellectuelles prestataires de services(1). Pour un certain nombre d'autres professions, ce sont des réglementations légales spécifiques qui s'appliquent(2).

Il est toutefois question, dans tous les cas, de l'exercice de professions libérales intellectuelles et, partant, de professions qui, en principe, n'impliquent aucun lien de subordination.

Les juristes d'entreprise n'occupent pas une position à ce point exceptionnelle qu'il faudrait créer, spécifiquement pour leur catégorie professionnelle, un statut d'exception dérogeant au cadre légal existant.

INDÉPENDANCE

3. Dans les discussions concernant la question de l'indépendance, l'on fait souvent référence au magistrat. On le fait aussi dans le cadre de la loi proposée(3), dans laquelle on a même souligné que le magistrat est payé par l'État et qu'il condamne presque quotidiennement ce même État. Cela devrait constituer la preuve par excellence que même celui qui est lié par un contrat de travail peut faire montre de l'indépendance requise.

Il va de soi que la comparaison avec la magistrature n'est pas pertinente, car l'indépendance des magistrats est assurée par des garanties constitutionnelles (notamment la nomination à vie; l'inamovibilité). De telles garanties ne pourraient bien entendu jamais être accordées en faveur des juristes d'entreprise.

4. Au barreau, la revendication d'indépendance a une double signification. Cette revendication vaut tant pour l'avocat en tant qu'individu que pour la catégorie professionnelle dans son ensemble(5).

(1) *Moniteur belge* du 27 mars 1976. Voir, entre autres, l'arrêté royal du 19 mai 1992 protégeant le titre professionnel et l'exercice de la profession de comptable (*Moniteur belge* du 2 juin 1992); l'arrêté royal du 6 septembre 1993 protégeant le titre professionnel et l'exercice de la profession d'agent immobilier (*Moniteur belge* du 13 octobre 1993).

(2) Voir, entre autres, pour les avocats, le livre III du Code judiciaire; pour les experts comptables, la loi du 21 février 1985 (*Moniteur belge* du 28 février 1995).

(3) Doc. Sénat, n° 1-45/2, 1995-1996, p. 11.

(4) L'arrêt Procola de la Cour européenne des droits de l'homme dit clairement que, pour apprécier la garantie d'impartialité et d'indépendance, il faut se baser sur la manière dont le justiciable perçoit les choses (Cour européenne des droits de l'homme, 28 septembre 1995).

(5) Pour les juristes d'entreprise se pose la question de principe de savoir si un Institut des juristes d'entreprise pourra jamais acquérir une telle autonomie collective, à présent que les membres sont toujours des salariés qui doivent également tenir compte, dans la défense des intérêts collectifs, des intérêts (éventuellement contradictoires) des employeurs.

voor de aangeslotenen. Een wettelijke regeling zal deze situatie niet in aanzienlijke mate verbeteren.

2. Een aantal gereguleerde beroepen (met een beschermde beroepstitel en onder meer een eigen tuchtorgaan) vallen onder het toepassingsgebied van de kaderwet van 1 maart 1976 tot reglementering van de bescherming van de beroepstitel en van de uitoefening van de dienstverlenende intellectuele beroepen(1). Voor een aantal andere beroepen gelden specifieke wettelijke regelingen(2).

In alle gevallen handelt het echter over intellectuele vrije beroepen en dus een beroepsuitoefening die in principe losstaat van het ondergeschikt verband.

De bedrijfsjuristen bekleden geen dermate uitzonderlijke positie dat specifiek voor deze beroepsgroep een uitzonderingsstatuut zou moeten worden gecreëerd dat afwijkt van het thans bestaande wettelijk kader.

ONAFHANKELIJKHEID

3. Bij discussies over onafhankelijkheid wordt vaak gerefereerd aan de magistraat. Dit is in het voorliggende voorstel niet anders(3), waar er zelfs op gewezen wordt dat de magistraat door de Staat betaald wordt en diezelfde Staat bijna iedere dag veroordeelt. Dit zou dan het bewijs bij uitstek moeten opleveren dat ook iemand die door een arbeidsovereenkomst verbonden is toch de nodige onafhankelijkheid aan de dag kan leggen.

De vergelijking met de magistratuur gaat uiteraard niet op. Er zijn immers grondwettelijke waarborgen (onder meer de benoeming voor het leven; de onafzetbaarheid) die deze onafhankelijkheid voor de magistraat moeten mogelijk maken(4). Dergelijke waarborgen kunnen uiteraard nooit verstrekt worden ten voordele van de bedrijfsjuristen.

4. Bij de advocatuur heeft de eis van onafhankelijkheid een dubbele betekenis. Die eis geldt met name zowel met betrekking tot de individuele advocaat als tot de onafhankelijkheid van de beroepsgroep als geheel(5).

(1) *Belgisch Staatsblad* van 27 maart 1976. Zie onder meer het koninklijk besluit van 19 mei 1992 tot bescherming van de beroepstitel en van de uitoefening van het beroep van boekhouder (*Belgisch Staatsblad* van 2 juni 1992); koninklijk besluit van 6 september 1993 tot bescherming van de beroepstitel en van de uitoefening van het beroep van vastgoedmakelaar (*Belgisch Staatsblad* van 13 oktober 1993).

(2) Zie onder meer voor advocaten, Boek III van het Gerechtelijk Wetboek; voor accountants de wet van 21 februari 1985 (*Belgisch Staatsblad* van 28 februari 1995).

(3) Stuk Senaat, nr. 1-45/2, 1995-1996, blz. 11.

(4) In het Procola-arrest van het Europees Hof voor de rechten van de mens is duidelijk gemaakt dat voor de beoordeling van deze garantie van onpartijdigheid en onafhankelijkheid, dient uitgegaan te worden van de perceptie bij de rechtzoekende (EHRM, 28 september 1995).

(5) Er rijst, met betrekking tot de bedrijfsjuristen, de principiële vraag of een instituut van bedrijfsjuristen ooit wel een dergelijke collectieve autonomie zal kunnen verwerven, nu de leden steeds werknemers zijn die ook in de collectieve belangenverdediging rekening dienen te houden met de (mogelijkerwijze conflicterende) belangen van de werkgevers.

L'avocat bénéficie en tant qu'individu de la liberté d'action. C'est un élément essentiel pour ce qui est de l'exercice de la profession (au stade de l'acceptation et du traitement des affaires)(1).

Les juristes d'entreprise connaissent le conflit entre la loyauté envers l'employeur et l'exercice indépendant et correct de la fonction de «juriste d'entreprise». Ils sont confrontés, de par la nature des choses, à un conflit entre la loyauté qu'ils doivent à leur employeur en vertu de leur lien contractuel et l'obligation qu'ils ont de prendre en compte ces intérêts (juridiques), à l'exclusion de tous les autres intérêts (de l'entreprise), lorsqu'ils essaient de résoudre un problème juridique.

La création d'un Institut de juristes d'entreprise ne saurait mettre fin à cette tension. La possibilité pour l'institut de rayer un juriste d'entreprise de la liste ne contrebalance pas la possibilité, pour l'employeur, de licencier le juriste d'entreprise, si ce dernier ne se conformait pas à son intérêt.

Aux Pays-Bas, l'ordre néerlandais des avocats a adopté, le 27 novembre 1996, la «verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking», qui permet, entre autres, aux juristes d'entreprise, aux juristes du secteur public et aux juristes de bureaux d'assistance en justice, d'entreprises d'assistance juridique et d'autres organismes, comme les organisations de consommateurs et les syndicats, d'accéder au barreau (néerlandais). En ce qui concerne les juristes d'entreprise, ce règlement prévoit toutefois que l'employeur du juriste (avocat) salarié doit souscrire à un statut par lequel il garantit l'indépendance de l'avocat/salarié et garantit qu'il lui permettra de respecter totalement la déontologie des avocats(2).

La proposition à l'examen ne prévoit pas l'intégration, au barreau, des juristes d'entreprise, une intégration dont ni les juristes d'entreprise, ni le barreau ne sont d'ailleurs demandeurs.

Il est toutefois frappant de constater que la loi proposée impose bien des obligations au juriste d'entreprise, qui est tenu de se soumettre au code de déontologie, mais ne dit rien des obligations de l'employeur.

L'on devrait également imposer, *mutatis mutandis*, à l'employeur d'un juriste d'entreprise l'obligation de souscrire à un statut garantissant, entre autres, l'indépendance du juriste d'entreprise, et ce, par analogie avec ce qui se fait dans le système néerlandais.

5. Selon les développements de la proposition qui fait l'objet du document 45/2, celle-ci se réfère à une définition très large du juriste d'entreprise. Le titre est réservé aux juristes qui, dans l'exercice de leur fonction, assument «principalement» des responsabilités dans le domaine du droit.

Cette définition n'est pas univoque, si bien que des problèmes d'interprétation peuvent surgir. En effet, il n'est pas exclu qu'un juriste qui assume «principalement» une responsabilité juridique doive en outre accomplir des fonctions commerciales «secondaires» qui ne sont pas compatibles avec la protection juridique que la proposition accorde au juriste d'entreprise (entre autres le secret professionnel).

Pour la bonne applicabilité de la loi, il semble dès lors absolument nécessaire de définir plus précisément ce qu'est un juriste d'entreprise. Il y a lieu dès lors de définir en détail, dans la loi, ce

De individuele advocaat heeft een beleidsvrijheid, welke essentieel is voor de uitoefening van het beroep (bij het aannemen en behandelen van zaken)(1).

Voor de bedrijfsjuristen rijst het conflict tussen de loyaliteit aan de werkgever enerzijds en de onafhankelijke en correcte uitoefening van de functie van «bedrijfsjurist» anderzijds. De bedrijfsjurist bevindt zich van nature in een conflictsituatie tussen de loyaliteit die hij krachtens zijn dienstverband aan zijn werkgever verschuldigd is en zijn verplichting om zich bij de behartiging van een juridisch probleem uitsluitend naar die (juridische) belangen te richten met uitsluiting van alle andere (bedrijfs)belangen.

De oprichting van een instituut van bedrijfsjuristen vermag deze spanning niet weg te nemen. Het feit dat het instituut de bedrijfsjurist zou kunnen schrappen van de lijst, weegt niet op tegenover de mogelijkheid dat de werkgever de bedrijfsjurist zou kunnen ontslaan indien hij zich niet voegt naar zijn belang.

In Nederland werd door de Nederlandse Orde van advocaten op 27 november 1996 de verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking aangenomen, waardoor o.m. bedrijfsjuristen, overheidsjuristen, juristen van bureaus voor rechtshulp, van rechtsbijstandsondernemingen en van andere instellingen, zoals consumentenorganisaties en vakbonden, tot de (Nederlandse) balie kunnen toetreden. Met betrekking tot de bedrijfsjuristen wordt echter voorzien dat de werkgever van de jurist (advocaat) in loondienst een statuut moet ondertekenen waarin hij de onafhankelijkheid van de advocaat/werknemer garandeert en waarborgt dat deze in staat wordt gesteld het advocatengedragrecht volledig na te leven(2).

Het voorstel dat thans voorligt voorziet niet in een integratie van de bedrijfsjuristen in de balie, waaromtrent in België overigens noch de bedrijfsjuristen noch de balie vragende partij zijn.

Het is wel merkwaardig dat in het voorstel wel verplichtingen worden opgelegd aan de bedrijfsjurist, die zich aan de deontologische code dient te onderwerpen, doch dat niets gestipuleerd wordt ten aanzien van verplichtingen voor de werkgever.

Naar analogie met het Nederlandse systeem, zou *mutatis mutandis*, ook hier aan de werkgever van een bedrijfsjurist de verplichting moeten opgelegd worden om een statuut te ondertekenen, waarin onder meer de onafhankelijkheid van de bedrijfsjurist wordt gewaarborgd.

5. Krachtens de toelichting bij het voorstel 45/2 is de definitie van bedrijfsjurist in het voorstel zeer ruim gehouden. De titel is weggelegd voor juristen die in de uitoefening van hun functie in hoofdzaak verantwoordelijkheid dragen op juridisch vlak.

Deze definitie is niet eenduidig, wat tot interpretatieproblemen aanleiding kan geven. Het is immers niet uitgesloten dat een jurist die «in hoofdzaak» een juridische verantwoordelijkheid draagt, daarnaast ook «secundair» commerciële functies zal dienen te vervullen die niet verenigbaar zijn met de juridische bescherming die in het voorstel aan de bedrijfsjurist wordt verleend (o.m. het beroepsgeheim).

Het lijkt dan ook, voor de goede werking van de wet, absoluut noodzakelijk om de bedrijfsjurist nader te omschrijven. Dit veronderstelt een omstandige omschrijving in de wet van wat een

(1) Voir à cet égard, à l'occasion de l'instauration, aux Pays-Bas, des avocats dits «Cohen-advocaten»: Schepel J., «*Beleidsvrijheid en belangenvermenging*», *Advocatenblad*, 1996, pp. 682-684.

(2) Henssen, E., *Twee eeuwen advocatuur in Nederland (1798-1998)*, Deventer, Kluwer, 1998, p. 271.

(1) Zie in dat verband, naar aanleiding van de invoering in Nederland van de zogenaamde «Cohen-advocaten»: Schepel, J., «*Beleidsvrijheid en belangenvermenging*», *Advocatenblad*, 1996, blz. 682-684.

(2) Henssen, E., *Twee eeuwen advocatuur in Nederland (1798-1998)*, Deventer, Kluwer, 1998, blz. 271.

que l'on entend par «fonction juridique». Il faut, en outre, que la fonction juridique soit l'unique tâche du juriste d'entreprise.

CONFIDENTIALITÉ

6. En renvoyant à l'article 458 du Code pénal, l'article 5 de la proposition instaure un secret professionnel avec fondement légal pour les juristes d'entreprise.

À ce sujet, on doit signaler l'arrêt que la Cour de Justice a rendu le 18 mai 1982 dans l'affaire A.M. & S. EUROPA LIMITED(1), et dans lequel elle admet — compte tenu des principes juridiques propres à tous les ordres juridiques des États membres — le principe général suivant lequel la confidentialité de la correspondance échangée entre l'avocat et son client est protégée dans la mesure où celle-ci a été échangée avec un avocat indépendant, c'est-à-dire un avocat qui ne travaille pas dans un lien de subordination par rapport à son client et qui «est inscrit au barreau d'un État membre, indépendamment de l'État membre dans lequel le client réside».

Il s'ensuit que, pour la Commission européenne, la correspondance des juristes d'entreprise n'est pas confidentielle. Seul un règlement adopté par le Conseil sur proposition de la Commission pourrait encore changer cette situation(2).

Cet arrêt a été critiqué sévèrement par les représentants des juristes d'entreprise. Cependant, en 1994, le président de l'Association belge des juristes d'entreprise a dû tirer, en ce qui concerne cette problématique, la conclusion suivante :

«But, I must confess, there is one point on which my contradictors are right: it is that the full recognition of the confidentiality for the company lawyer — I mean the recognition for the company lawyer of the same obligation and duty of confidentiality as for the lawyer in private practice — has to be regulated at the European level»(3).

Pour la jurisprudence de la Cour de Justice, le lien de subordination avec l'entreprise exclut donc la confidentialité. Ce problème doit, dès lors, être réglé au niveau européen.

Le débat sur l'opportunité de régler cette question par une loi nationale est donc ouvert.

7. L'instauration du secret professionnel pour les juristes d'entreprise aura pour conséquence pratique l'existence d'une série de «secrets» (documents du juriste d'entreprise couverts par le secret professionnel) au sein de chaque entreprise.

Ce sera contraire aux initiatives législatives qui ont été prises il y a peu, précisément pour améliorer la transparence et l'ouverture.

À ce sujet, on peut renvoyer à la loi du 10 août 1998 modifiant la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du

(1) *JT*, 1983, p. 41.

(2) Vanderhaeghe, W., «De bedrijfsjurist en het vertrouwensbeginsel: een toepassing in het kartelrecht», in *Tendensen in het bedrijfsrecht*, Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen (ed.), Bruxelles, Bruylant, 1991, p. 184.

(3) Marchandise, P., «The confidentiality of the company lawyer. A privilege? A duty!», in *New liabilities & challenges for industry in Europe*, Bruxelles, Bruylant, 1994, pp. 186-187.

«juridische functie» is. Bovendien dient dit de enige taak te zijn van de bedrijfsjurist.

CONFIDENTIALITEIT

6. In artikel 5 van het voorstel wordt, door de verwijzing naar artikel 458 van het Strafwetboek, een beroepsgeheim met een wettelijke basis ingevoerd voor bedrijfsjuristen.

Er dient in dat verband ook gewezen te worden op het arrest van 18 mei 1982 van het Hof van Justitie in de zaak A.M. & S. EUROPA LIMITED(1), waarbij — rekening houdend met de juridische beginselen die eigen zijn aan alle rechtssystemen van de lidstaten, als algemeen principe aanvaard is dat de vertrouwelijkheid van de briefwisseling tussen advocaat en cliënt zal beschermd worden voor zover deze briefwisseling heeft plaatsgevonden met een zelfstandig advocaat, dit wil zeggen met een advocaat die niet in dienstverband staat tot zijn cliënt en «die bij de balie van een lidstaat is ingeschreven, onverschillig in welke lidstaat de cliënt woonachtig is».

Dit impliceert dus dat de briefwisseling van bedrijfsjuristen door de Europese Commissie niet als vertrouwelijk wordt behandeld. Enkel een op voorstel van de Commissie door de Raad uitgevaardigde verordening kan hierin nog verandering brengen(2).

Dit arrest werd sterk bekritiseerd door vertegenwoordigers van de bedrijfsjuristen, doch ook in 1994 diende de toenmalige voorzitter van de Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen met betrekking tot deze problematiek te concluderen :

«But, I must confess, there is one point on which my contradictors are right: it is that the full recognition of the confidentiality for the company lawyer — I mean the recognition for the company lawyer of the same obligation and duty of confidentiality as for the lawyer in private practice — has to be regulated at the European level»(3).

Het dienstverband tot de onderneming sluit derhalve naar de rechtspraak van het Hof van Justitie de confidentialiteit uit. Dit probleem dient derhalve op Europees niveau te worden geregeld.

De opportuniteit om deze materie thans via een nationale wet te regelen staat hiermee dan ook opnieuw ter discussie.

7. De invoering van een beroepsgeheim voor bedrijfsjuristen zal als praktisch gevolg hebben dat elk bedrijf een aantal «geheimen» zal hebben (met name de documenten van de bedrijfsjurist die onder het beroepsgeheim vallen).

Dit druist in tegen de recente wetgevende initiatieven om precies meer transparantie en openheid te creëren.

Er kan in dat verband gerefereerd worden aan de wet van 10 augustus 1998 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot

(1) *JT*, 1983, blz. 41.

(2) Vanderhaeghe, W., «De bedrijfsjurist en het vertrouwensbeginsel: een toepassing in het kartelrecht», in *Tendensen in het bedrijfsrecht*, Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen (ed.), Brussel, Bruylant, 1991, blz. 184.

(3) Marchandise, P., «The confidentiality of the company lawyer. A privilege? A duty!», in *New liabilities & challenges for industry in Europe*, Brussel, Bruylant, 1994, blz. 186-187.

système financier aux fins de blanchiment de capitaux, en vertu de laquelle les huissiers, les notaires, les réviseurs d'entreprise, les comptables externes, les agents immobiliers, les transporteurs de fonds et les casinos sont tenus de signaler les transactions financières suspectes à la Cellule de traitement des informations financières.

L'instauration d'un secret professionnel pour les juristes d'entreprise impliquera que les entreprises mêmes pourront — du moins en partie(1) — se soustraire à l'application de cette loi sur le blanchiment des capitaux, ce qui contraire à la *ratio legis* de celle-ci.

D'une manière plus générale, le secret professionnel du juriste d'entreprise limitera les possibilités d'action des autorités judiciaires et administratives. L'on peut se demander si c'est souhaitable sur le plan social. Quoi qu'il en soit, il s'ensuivra un affaiblissement de la notion de «secret professionnel» des professions libérales, alors que pour celles-ci ce secret fait partie de l'essence même de l'exercice de la profession.

ORGANISATION

8. Il y a lieu de se demander pourquoi les organes de l'institut doivent être composés paritairement.

Il faut se demander aussi s'il est souhaitable, du point de vue légistique, de fixer les modalités d'élection dans un règlement d'ordre intérieur (article 9, § 4).

9. Les dispositions transitoires (articles 22 et suivants) disposent que l'ASBL existante Association belge des juristes d'entreprise sera absorbée par le nouvel institut.

Il y a lieu, dès lors, d'examiner si cette association est suffisamment représentative de l'ensemble des juristes d'entreprise qui exercent actuellement leur activité dans le cadre de l'économie belge. Il semble qu'un grand nombre de juristes d'entreprise ne soient pas membres de l'Association belge des juristes d'entreprise, et l'on est, dès lors, en droit de se demander si l'institut peut être créé sans plus sur la base de l'ASBL existante.

DE VERENIGING VAN VLAAMSE BALIES

Bruxelles, le 16 mars 1999

(1) En raison du secret professionnel, la loi du 10 août 1998 ne s'applique que partiellement aux notaires, aux huissiers, aux réviseurs d'entreprise et aux personnes physiques ou morales qui exploitent des jeux de casino (nouvel article 2bis de la loi).

voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, waardoor ook gerechtsdeurwaarders, notarissen, bedrijfsrevisoren, externe accountants, vastgoedmakers, geldvervoerders en casino's verplicht worden om verdachte financiële transacties te melden aan de cel voor financiële informatieverwerking.

De invoering van een beroepsgeheim voor bedrijfsjuristen zal impliceren dat de bedrijven zelf zich — minstens gedeeltelijk(1) — kunnen onttrekken aan de toepassing van deze witwaswet, wat geenszins strookt met de *ratio legis* van deze wet.

Meer in het algemeen zal het beroepsgeheim van de bedrijfsjurist de actiemogelijkheden van administratieve en gerechtelijke overheden beperken. De vraag kan gesteld worden of dit maatschappelijk gewenst is. Het zorgt in ieder geval voor een erosie van het begrip «beroepsgeheim» voor die vrije beroepen waar dit van oudsher tot de essentie van de beroepsuitoefening behoort.

ORGANISATIE

8. De vraag dient gesteld waarom de organen van het Instituut paritair dienen te worden samengesteld.

De vraag stelt zich ook of het vanuit legistiek standpunt goed is om de verkiezingsmodaliteiten te laten bepalen door een huishoudelijk reglement (artikel 9, § 4).

9. In de overgangsbepalingen (artikelen 22 en volgende) wordt bepaald dat de bestaande VZW Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen opgaat in het nieuwe instituut.

Er dient echter onderzocht te worden of deze vereniging voldoende representatief is voor alle bedrijfsjuristen die op dit ogenblik actief zijn in het Belgisch bedrijfsleven. Het lijkt immers zo te zijn dat heel veel bedrijfsjuristen geen lid zijn van de betreffende Belgische Vereniging van bedrijfsjuristen, zodat de vraag kan gesteld worden of het zondermeer evident is dat het instituut zou opgestart worden vanuit deze bestaande VZW.

DE VERENIGING VAN VLAAMSE BALIES

Brussel, 16 maart 1999

(1) Ingevolge het wettelijk beroepsgeheim is de wet van 10 augustus 1998 slechts gedeeltelijk van toepassing op de notarissen, de gerechtsdeurwaarders, de bedrijfsrevisoren en de natuurlijke of rechtspersonen die casinospelen uitbaten (nieuw artikel 2bis van de wet).

ANNEXE 4

**Point de vue du bâtonnier de l'Ordre français des Avocats
du barreau de Bruxelles**

Cabinet du ministre de la Justice
Boulevard de Waterloo 115
1000 BRUXELLES

Le 5 janvier 1999

Proposition de loi créant un Institut des juristes d'entreprise
(...)

J'ai bien reçu votre téléfax de ce 23 décembre avec, en annexe, la proposition de M. Hatry visant à créer un Institut des juristes d'entreprise et je vous en remercie vivement.

Ce projet n'appelle pas d'observation de fond de ma part, le barreau ne voyant évidemment aucune objection à ce que la profession de juriste d'entreprise soit réglementée et ainsi dotée d'une structure et d'une déontologie propres.

La proposition m'amène toutefois à formuler les observations de forme qui suivent:

— article 10, alinéa 3: il me semble qu'il faudrait remplacer le mot « administrateurs » par « membres du conseil »;

— à l'article 11, paragraphe 2, 2e alinéa, la référence devrait être faite à l'article 4, paragraphe 2, et non à l'article 3, paragraphe 2;

— au 4e alinéa du même paragraphe, à la quatrième ligne, ne faudrait-il pas écrire « éventuellement assisté de son conseil, avocat ou membre de l'Institut » (comme cela est d'ailleurs prévu à l'article 15, paragraphe 3, 1er alinéa)?

— à l'article 11, paragraphe 3, la référence doit être faite, à la troisième ligne, à l'article 4, paragraphe 1er, et non à l'article 3, paragraphe 1er;

— à l'article 15, paragraphe 4, au second alinéa, dans un souci de clarté, je parlerais du conseil de l'Institut, afin d'éviter la confusion avec le conseil du juriste d'entreprise poursuivi;

— à l'article 17, second alinéa, ne faudrait-il pas préciser à la fin de l'alinéa: « Ceux-ci ne peuvent être membres du conseil. »?

— à l'article 18, paragraphe 1er, second alinéa, le délai d'introduction de l'appel est de 30 jours, alors qu'il est de 15 jours pour l'opposition (article 16), ce qui ne semble pas logique;

— de même à l'article 18, paragraphe 2, 1er alinéa, le délai de comparution devant la commission d'appel est de 15 jours, alors qu'il est de 30 jours devant la commission (article 15, paragraphe 2, 1er alinéa);

— à l'article 19, 1er alinéa, 5e ligne, il faudrait sans doute viser les « pourvois » et non les « pouvoirs »;

— à l'article 21, il faudrait préciser si les décisions rendues en matière disciplinaire, qui sont notifiées par le conseil à l'employeur du juriste d'entreprise concerné, sont les décisions définitives ou les décisions même non définitives. Personnellement, j'inclinerais pour la première solution et j'insérerais donc le mot « définitives » par souci de clarté;

BIJLAGE 4

**Standpunt van de stafhouder van de Franse Orde van advocaten
van de balie van Brussel**

Kabinet van de minister van Justitie
Waterloosesteenweg 115
1000 BRUSSEL

5 januari 1999

Voorstel tot oprichting van een Instituut voor bedrijfsjuristen
(...)

Ik dank u voor uw fax van 23 december jongstleden. Bij deze fax ging het voorstel van de heer Hatry tot oprichting van een Instituut voor bedrijfsjuristen.

Ik wens geen opmerkingen te maken op de inhoud van het ontwerp: de balie heeft er natuurlijk geen enkel bezwaar tegen dat het beroep van bedrijfsjurist gereguleerd wordt en zo een eigen structuur en deontologie krijgt.

Toch wens ik bij de vorm van het voorstel de volgende opmerkingen te formuleren:

— in artikel 10, derde lid, van de Franse tekst moet het woord « administrateurs » vervangen worden door « membres du conseil »;

— in artikel 11, § 2, tweede lid, moet verwezen worden naar artikel 4, § 2, in plaats van naar artikel 3, § 2;

— moet het vierde lid van dezelfde paragraaf niet aangevuld worden met een zin als « Hij kan zich laten bijstaan door zijn raadsman, door zijn advocaat of door een lid van het Instituut. » (zoals trouwens bepaald is in artikel 15, § 3, eerste lid)?

— in artikel 11, § 3, op de vierde regel, moet verwezen worden naar artikel 4, § 1, en niet naar artikel 3, § 1;

— in artikel 15, § 4, tweede lid, van de Franse tekst zou ik ter wille van de duidelijkheid spreken over de « conseil de l'Institut », om verwarring met de « conseil » (raadsman) van de gedaagde bedrijfsjurist te vermijden;

— moet men het tweede lid van artikel 17 niet verduidelijken en aanvullen met de volgende zin: « Dezen mogen geen lid zijn van de raad. »?

— in artikel 18, § 1, tweede lid, bedraagt de termijn om beroep in te stellen 30 dagen, terwijl de termijn om verzet te doen 15 dagen bedraagt (artikel 16); dit is niet logisch;

— verder bedraagt de termijn om voor de commissie van beroep te verschijnen, als bepaald in artikel 18, § 2, eerste lid, 15 dagen; de termijn om voor de commissie te verschijnen bedraagt daarentegen 30 dagen (artikel 15, § 2, eerste lid);

— in artikel 19, eerste lid, vijfde regel, wordt wellicht « pourvois » bedoeld in plaats van « pouvoirs »;

— in artikel 21 zou men moeten verduidelijken, in verband met de tuchtrechtelijke beslissingen die door de raad ter kennis worden gebracht van de werkgever van de betrokken bedrijfsjurist, of het gaat om de definitieve dan wel ook om de niet-definitieve beslissingen. Persoonlijk ben ik voor de eerste oplossing en ik stel dan ook voor ter wille van de duidelijkheid te spreken over « definitieve tuchtrechtelijke beslissingen »;

— enfin, à l'article 22, 4e ligne, il faut sans doute lire «à l'effet d'élire».

(...)

Le bâtonnier de l'Ordre,

Pascal Vanderveeren.

— in de Franse tekst van artikel 22, vierde regel, moet wellicht «à l'effet d'élire» staan.

(...)

De stafhouder van de Orde,

Pascal Vanderveeren.